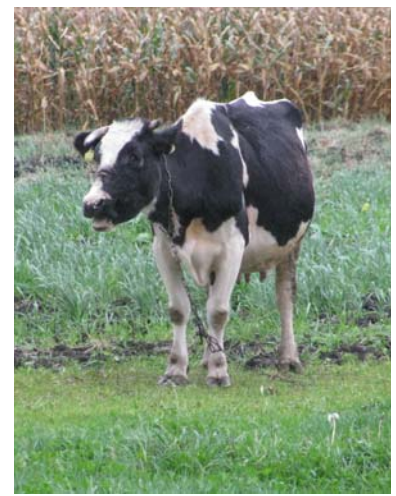

PLAN URZĄDZENIOWO-ROLNY

GMINY BORÓW

WROCLAW, czerwiec 2009

Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych

50-044 Wrocław • ul. J. Piłsudskiego 15/17

tel. (0...71) 372-38-56, 342-99-33 • fax (0...71) 342-99-13

e-mail: dyrekcja@dbgitr.internetdsl.pl

Opracowano na zlecenie Zarządu Województwa Dolnośląskiego

przy współudziale Urzędu Gminy Borów

Zespół autorski:

mgr inż. Karol Szeremeta

mgr inż. Szymon Wiliński

Nadzór merytoryczny:

mgr inż. Eugeniusz Jeleńkowski

mgr inż. Zbigniew Lisowski

Prawa autorskie zastrzeżone

Wykorzystanie niniejszego opracowania dla potrzeb planistycznych, w zakresie wynikającym z przepisów autorskich dozwolone pod warunkiem podania źródła. Wykorzystanie w celach komercyjnych wymaga uprzedniej pisemnej zgody autora.

WSTĘP	5
I. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO	8
1. POŁOŻENIE I CHARAKTERYSTYKA GMINY	8
2. ZRÓŻNICOWANIE GMINY POD WZGLĘDEM DEMOGRAFICZNYM	
I POZIOMU BEZROBOCIA	10
2.1. Gęstość zaludnienia i struktura wiekowa ludności wiejskiej.....	10
2.2. Struktura wiekowa i poziom wykształcenia ludności rolniczej.....	15
2.3. Poziom i struktura bezrobocia	19
3. WALORY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	22
3.1. Rzeźba terenu, budowa geologiczna i surowce mineralne	22
3.2. Wody powierzchniowe i wody podziemne.....	25
3.3. Klimat	27
3.4. Ochrona przyrody i krajobrazu kulturowego.....	27
3.5. Walory turystyczne	33
3.6. Lesistość.....	35
4. STAN I OCENA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	38
4.1. Struktura użytkowania gruntów	38
4.2. Struktura użytków rolnych.....	42
4.3. Jakość środowiska glebowego.	43
5. ORGANIZACJA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	49
5.1. Struktura władania gruntami i użytkami rolnymi	49
5.2. Struktura gruntów dzierżawionych.....	54
5.3. Struktura gospodarstw według wieku użytkownika	56
5.4. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw indywidualnych	58
5.5. Rozdrobnienie gruntów gospodarstw rolnych	63
5.6. Grunty nieużytkowane rolniczo	68
6. PRODUKCJA ROLNA	73
6.1. Produkcja roślinna i zwierzęca	73
7. OBSŁUGA ROLNICTWA.....	77
8. WYPOSAŻENIE ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ W	
INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ	79
8.1. Melioracje podstawowe	79
8.2. Melioracje szczegółowe.....	80
8.3. Drogi transportu rolnego.....	84
9. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I TECHNICZNA	90
9.1. Infrastruktura społeczna.....	90
9.2. Infrastruktura techniczna	91
10. WNIOSKI Z ANALIZY STANU ISTNIEJĄCEGO.....	95
II. USTALENIA PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO	98
1. PLAN URZĄDZENIOWO-ROLNY A OPRACOWANIA STRATEGICZNE	
DOTYCZĄCE OBSZARU GMINY BORÓW	98
2. POPRAWA WARUNKÓW WODNYCH I GOSPODARKA WODNA	105

2.1. Melioracje podstawowe	105
2.2. Melioracje szczegółowe	107
3. KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU	114
3.1. Ochrona walorów przyrodniczo-krajobrazowych.....	114
3.2. Zalesienia gruntów	115
3.3. Zadrzewienia i zakrzewienia.....	116
3.4. Zagospodarowanie gruntów odłogowanych	122
3.5. Ochrona gruntów przed erozją.....	127
3.6. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz odnowa wsi	128
4. GOSPODARKA GRUNTAMI I KSZTAŁTOWANIE STRUKTURY AGRARNEJ	131
4.1. Wyłączenie gruntów z użytkowania rolniczego	131
4.2. Poprawa struktury obszarowej gospodarstw.....	134
5. POPRAWA PRZESTRZENNEJ ORGANIZACJI GOSPODARSTW	139
5.1. Scalenie gruntów.....	139
5.2. Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego.....	144
6. KIERUNKI ZMIAN W PRODUKCJI ROLNEJ I OBSŁUDZE ROLNICTWA	152
7. STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACĘ URZĄDZENIOWO – ROLNE	156
8. USTALENIE KOSZTÓW PLANU URZĄDZENIOWO – ROLNEGO	160
9. WNIOSKI	163
10. WYKAZ TABEL.....	167
11. WYKAZ RYSUNKÓW.	168
12. WYKAZ FOTOGRAFII.....	169
13. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE I LITERATURA	171

WSTĘP

Plan urządzeniowo - rolny gminy Borów opracowano na zlecenie Zarządu Województwa Dolnośląskiego oraz przy współudziale gminy Borów.

Rozwiązania i ustalenia zawarte w planie wykonano w oparciu o przeprowadzoną inwentaryzację terenową, dane uzyskane w Urzędzie Gminy, dane ewidencji gruntów i budynków oraz na podstawie rozmów i uzgodnień z przedstawicielami mieszkańców wsi.

Uwzględniono również istniejące opracowania dotyczące gminy Borów, a przede wszystkim wynikające z nich wnioski i ustalenia odnoszące się do rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz elementy i zjawiska, które będą na nią oddziaływać.

W opracowaniu niniejszym wykorzystano m.in.:

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borów 2007 r.,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Borek Strzeliński – 1996 r.,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla części wsi Borek Strzeliński – 2005 r.,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Borów – 2002 r.,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Zielenice – 1996 r.,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla części wsi Borek Strzeliński – 2005 r.,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego obrębu wsi Jaksin w Gminie Borów – 2006 r.,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego miejscowości Ludów Śląski – 2005 r.,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Piotrków Borowski – 2005 r.
- Strategia rozwoju gminy Borów – 2006 r.,

Na podstawie uzyskanych danych przeprowadzono szereg studiów i analiz zawartych w rozdziale „Analiza i diagnoza stanu istniejącego”.

Studia i analizy dotyczyły:

- zróżnicowania gminy pod względem demograficznym i poziomu bezrobocia,
- walorów środowiska przyrodniczego,
- organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną,
- produkcji rolniczej,
- obsługi rolnictwa,
- infrastruktury społecznej i technicznej.

Wnioski wynikające z w/w studiów i analiz były punktem wyjścia do szczegółowych ustaleń i rozwiązań, które zawiera plan urządzeniowo - rolny. Jego głównym celem jest wskazanie działań służących rozwojowi wsi i gospodarstw rolnych, poprawy warunków życia i pracy na wsi, ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego oraz kulturowego. Realizacji tego celu służyć będą ustalenia, które zawarto w przedstawionych niżej głównych blokach tematycznych:

- poprawa warunków wodnych i gospodarka wodna,
- kształtowanie krajobrazu,
- gospodarka gruntami i kształtowanie struktury agrarnej,
- poprawa przestrzennej organizacji gospodarstw,
- kierunki zmian w produkcji rolnej i obsłudze rolnictwa,
- stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne,
- ustalenie kosztów oraz źródła finansowania.

Realizacja planu powinna polegać na wykonaniu określonego w nim zestawu prac oraz zabiegów urządzeniowo – rolnych.

Proces realizacji planu będzie długotrwały i wymagać będzie zaangażowania znacznych środków finansowych. W związku z tym, nie będzie możliwe realizowanie wszystkich rozwiązań planu jednocześnie na całym obszarze gminy. Dlatego jednym z głównych zadań planu urządzeniowo - rolnego jest wyznaczenie obszarów o różnym stopniu

pilności wykonania prac urządzeniowo-rolnych.

Zawarte w planie ustalenia dotyczące wykonania zabiegów urządzeniowo - rolnych dla gminy powinny być pomocne i wykorzystane w zakresie opracowań programowych, planistycznych i projektowych oraz w tworzeniu budżetów gminy w poszczególnych latach. Ustalenia planu powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w tworzonych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Plan niniejszy stanowi również dokument do prowadzenia negocjacji z władzami powiatu i województwa w sprawach związanych z realizacją poszczególnych zamierzeń inwestycyjnych mających na celu poprawę organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Opracowane zagadnienia planu urządzeniowo - rolnego określono i przedstawiono dla poszczególnych obrębów ewidencyjnych gminy Borów w formie: tekstu, tabel, rysunków oraz planszy wniosków.

Fot. nr 1. Widok na Ślężę z pól uprawnych w Głowninie.

I. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. POŁOŻENIE I CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Borów położona jest w środkowej części województwa dolnośląskiego, w powiecie strzelińskim. Graniczy z 6 gminami: od północy z Żórawiną, na wschodzie z gminą Domaniów, na południu z gminą Strzelin i Kondratowice, oraz na zachodzie z Jordanowem Śląskim i Kobierzycami. Obszar gminy znajduje się na Nizinie Śląskiej w mezoregionie Równiny Wrocławskiej.

Borów jest gminą wiejską w skład, której wchodzi 25 obrębów ewidencyjnych, zajmujących obszar 93 km², są to: Bartoszowa, Boguszyce, Boreczek, Borek Strzeliński, Borów, Brzezica, Brzoza, Głownin, Jaksin, Jelenin, Kępino, Kojęcín, Kręczków, Kurczów, Ludów Śląski, Mańczyce, Michałowice, Opatowice, Piotrków Borkowski, Rochowice, Siemianów, Stogi, Suchowice, Świniobród, Zielenice. Obręby Bartoszowa i Boguszyce tworzą jedno sołectwo, sołectwa Kazimierzów i Jelenin wchodzi w skład obrębu Jelenin, natomiast miejscowość Uniszów znajduje się w obrębie Zielenice. Łącznie w gminie jest 25 sołectw. Główną funkcję administracyjno-handlową i usługową spełnia miejscowość Borów, oraz Zielenice i Borek Strzeliński.

Obszar gminy jest typowo rolniczy za sprawą urodzajnych gleb i sprzyjających warunków klimatycznych, jednakże bliskie sąsiedztwo Wrocławia 25 km i dobre połączenia komunikacyjne z Wrocławiem, Strzelinem oraz bliskość zjazdu z autostrady A4 (10 km) stwarza możliwość rozwoju aktywności mieszkalnej i przemysłowej.

Przez gminę przebiega droga wojewódzka Wrocław–Strzelin-granica państwa oraz linia kolejowa Wrocław – Praga.

Położenie gminy w województwie dolnośląskim przedstawiono na rys. 1.

Rys. 1. Położenie gminy Borów w województwie dolnośląskim

2. ZRÓŻNICOWANIE GMINY POD WZGLĘDEM DEMOGRAFICZNYM I POZIOMU BEZROBOCIA

2.1. Gęstość zaludnienia i struktura wiekowa ludności wiejskiej

Obszar wiejski gminy Borów zamieszkuje 5229 osób, co daje gęstość zaludnienia na poziomie 53 osób/1 km². Dla porównania, gęstość zaludnienia obszarów wiejskich w województwie dolnośląskim z sierpnia 2007 r. wynosi 47 osób/km² (GUS).

W poszczególnych obrębach wielkości te zawierają się w granicach od 18 osób na km² w Suchowicach do 286 osób na km² w Borowie. Duży wskaźnik gęstości zaludnienia jest także w Boreczku (105 os./km²), Borku Strzeleńskim (86 os./km²) i Mańczycach (70 os./km²). Najwięcej osób zamieszkuje obręby Borek Strzeleński (963) i Borów (703), a najmniej ludności jest we wsiach: Głównin (66), Brzoza (82), Świniobród (84), Stogi (86) i Boguszyce (86). Liczbę mieszkańców gminy oraz gęstość zaludnienia przedstawia tabela 1 oraz rys. 2.

Ponad połowa ludności gminy jest w wieku produkcyjnym tj. 56,6% (18-54 lat), osoby w wieku przedemerytalnym, emerytalnym i poprodukcyjnym stanowią 23,6% ogółu ludności. Biorąc pod uwagę dzieci do 6 lat i młodzież w wieku 7-17 lat (19,8%), ilość osób w wieku największej aktywności zawodowej nie jest duża.

Sytuacja każdej z grup wiekowych w poszczególnych wsiach nie odbiega zauważalnie od średniej w gminie. W obrębach Borów, Kojęcín, Boguszyce, Boreczek, Kępino, Michałowice, Suchowice dominują osoby w wieku przedprodukcyjnym nad osobami w wieku powyżej 55 lat.

Powierzchnia i ludność gminy Borów

Tabela 1

L.p.	Obręb	Powierzchnia obrubów	Liczba mieszkańców	Udział w ogólnej liczbie mieszkańców gminy	Gęstość zaludnienia
		km ²	ilość	%	os./km ²
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Bartoszowa	4,13	140	2,7	34
2.	Boguszyce	2,64	86	1,6	33
3.	Boreczek	1,94	203	3,9	105
4.	Borek Strzeliński	11,21	963	18,3	86
5.	Borów	2,46	703	13,3	286
6.	Brzezica	4,50	131	2,5	29
7.	Brzoza	2,20	82	1,6	37
8.	Głównin	2,40	66	1,3	28
9.	Jaksin	2,01	115	2,2	57
10.	Jelenin	4,39	183	3,5	42
11.	Kępino	3,28	118	2,3	36
12.	Kojęcín	2,55	121	2,3	47
13.	Kręczków	3,02	144	2,8	48
14.	Kurczów	3,59	181	3,5	50
15.	Ludów Śląski	7,42	407	7,8	55
16.	Mańczyce	2,98	208	4,0	70
17.	Michałowice	1,77	90	1,7	51
18.	Opatowice	1,94	98	1,9	51
19.	Piotrków Borowski	4,68	203	3,9	43
20.	Rochowice	2,39	88	1,7	37
21.	Siemianów	5,37	145	2,8	27
22.	Stogi	2,33	86	1,6	37
23.	Suchowice	6,38	116	2,2	18
24.	Świniobród	1,67	84	1,6	50
25.	Zielenice	10,84	468	9,0	43
Gmina ogółem		98,08	5 229	100,0	53

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Borów. Stan na grudzień 2008 r.

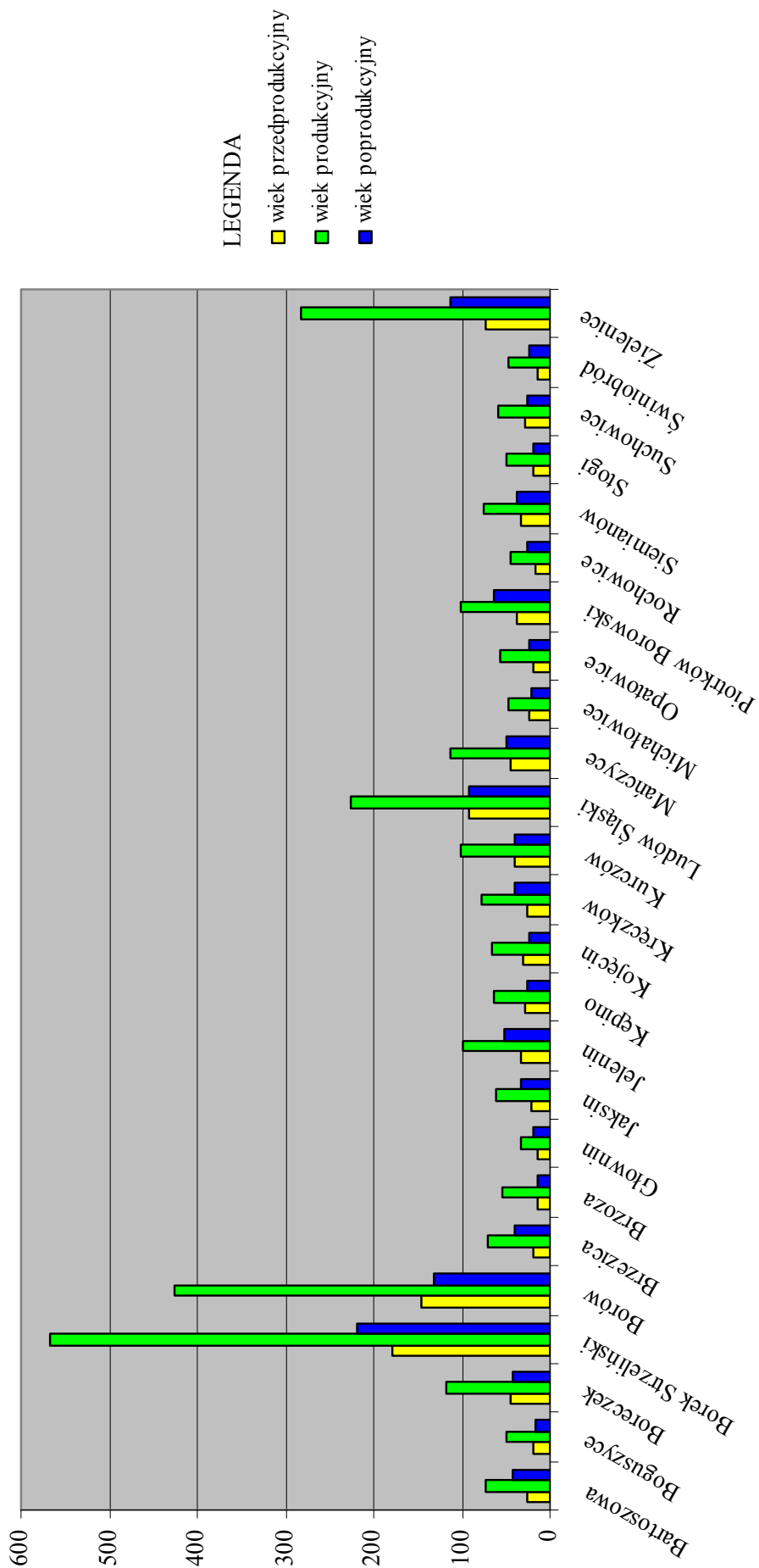
Rys.2. Gęstość zaludnienia

Struktura wiekowa ludności wiejskiej

Tabela 2

Lp.	Obręb	Liczba mieszkańców ogółem	Ludność ogółem w grupach wiekowych									
			Wiek przedprodukcyjny				Wiek produkcyjny		Wiek przedemerytalny i emerytalny (55-64 lat)		Wiek poprodukcyjny	
			do 6 lat		7-17 lat		18-54 lat		osób	%	osób	%
			osób	%	osób	%	osób	%				
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	10.	11.
1.	Bartoszowa	140	9	6,4	16	11,4	72	51,4	10	7,1	33	23,7
2.	Boguszyce	86	8	9,3	12	14,0	49	57,0	8	9,3	9	10,4
3.	Boreczek	203	12	5,9	32	15,8	117	57,6	21	10,3	21	10,4
4.	Borek Strzeleński	963	58	6,0	120	12,5	567	58,9	88	9,1	130	13,5
5.	Borów	703	39	5,5	106	15,1	426	60,6	62	8,8	70	10,0
6.	Brzezica	131	6	4,6	13	9,9	71	54,2	17	13,0	24	18,3
7.	Brzoza	82	5	6,1	9	11,0	53	64,6	12	14,6	3	3,7
8.	Głownin	66	9	13,6	5	7,6	34	51,5	11	16,7	7	10,6
9.	Jaksin	115	8	7,0	13	11,3	62	53,9	12	10,4	20	17,4
10.	Jelenin	183	8	4,4	25	13,7	98	53,6	21	11,5	31	16,8
11.	Kępino	118	6	5,1	22	18,6	64	54,2	10	8,5	16	13,6
12.	Kojęcín	121	9	7,4	22	18,2	66	54,5	9	7,4	15	12,5
13.	Kręczków	144	10	6,9	17	11,8	78	54,2	15	10,4	24	16,7
14.	Kurczów	181	11	6,1	28	15,5	101	55,8	17	9,4	24	13,2
15.	Ludów Śląski	407	33	8,1	58	14,3	225	55,3	38	9,3	53	13,0
16.	Mańczyce	208	11	5,3	34	16,3	114	54,8	26	12,5	23	11,1
17.	Michałowice	90	9	10,0	14	15,6	46	51,1	12	13,3	9	10,0
18.	Opatowice	98	8	8,2	10	10,2	56	57,1	8	8,2	16	16,3
19.	Piotrków Borowski	203	13	6,4	25	12,3	102	50,2	26	12,8	37	18,3
20.	Rochowice	88	4	4,5	13	14,8	45	51,1	9	10,2	17	19,4
21.	Siemianów	145	11	7,6	21	14,5	76	52,4	10	6,9	27	18,6
22.	Stogi	86	9	10,5	9	10,5	49	57,0	13	15,1	6	6,9
23.	Suchowice	116	11	9,5	18	15,5	60	51,7	13	11,2	14	12,1
24.	Świniobród	84	3	3,6	11	13,1	47	56,0	8	9,5	15	17,8
25.	Zielenice	468	17	3,6	55	11,8	282	60,2	48	10,3	66	14,1
Gmina ogółem		5229	327	6,3	708	13,5	2960	56,6	524	10,0	710	13,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Borów. Stan na grudzień 2008 r.

Rys. 3. Struktura wiekowa ludności wiejskiej

2.2. Struktura wiekowa i poziom wykształcenia ludności rolniczej

Za ludność rolniczą uznano osoby, dla których głównym lub znacznym źródłem dochodów jest praca w rolnictwie. Spośród mieszkańców gminy będących w wieku produkcyjnym (2960 osób), 494 osoby utrzymują się głównie z pracy we własnym gospodarstwie rolnym (tabela 3), co stanowi 16,7% ogółu ludności w wieku produkcyjnym. Najwięcej takich osób zamieszkuje wsie: Zielenice, Świniobród, Siamianów, Kojęcin, i Suchowice. Największy udział ludności rolniczej odnotowano w Świniobrodzie 66,0%, Rochowicach 48,9 % oraz Suchowicach, Kojęcinie, Kępinie, Jaskinie, Siemianowie, Opatowicach, Michałowicach, Kurczowie i Kręczkowie, gdzie udział ten wynosi ponad 29,5% ludności w wieku produkcyjnym.

Wśród ludności rolniczej dominuje grupa osób w wieku 41-54 lat (53,1%). Natomiast najmniejszy odsetek stanowią osoby w wieku przedemerytalnym tj. 10,5%. Niekorzystna struktura wiekowa, w której osoby w wieku przedemerytalnym dominują nad grupą rolników z przedziału 18-40 lat jest st w obrębie Boreczek. W pozostałych obrębach sytuacja taka nie występuje, co wskazuje, że wśród ludności rolniczej proporcje te są korzystne lub bardzo korzystne.

Analiza wykształcenia wykazała, że grupa ponad 57% osób ma p rzygotowanie zasadnicze zawodowe, wykształceniem średnim legitymuje się około 32% ludności rolniczej. Natomiast najmniej jest osób tylko po szkole podstawowej (4%), a także z wykształceniem wyższym (6,1%). Szczegółowe dane dotyczące struktury wiekowej i wykształcenia zawiera tabela 3, tabela 4 oraz rys. 4.

Zauważyć trzeba, że często gospodarze przepisują ziemię na dzieci, nadal użytkując i gospodarując na niej. Podobnie sytuacja wygląda przy przekazywaniu gruntów na rentę strukturalną, co zaniża średni wiek gospodarza.

Struktura wiekowa ludności rolniczej

Tabela 3

L.p.	Obręb	Liczba mieszkańców				Ludność rolnicza w wieku produkcyjnym utrzymująca się głównie z gospodarstwa rolnego w grupach wiekowych					
		ogółem	ludność w wieku produkcyjnym	ludność rolnicza		18 - 40		41-54		55 - 64	
			osób	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.	Bartoszowa	140	72	15	20,8	10	66,7	5	33,3	-	-
2.	Boguszyce	86	49	2	4,1	-	-	2	100,0	-	-
3.	Boreczek	203	117	8	6,8	1	12,5	4	50,0	3	37,5
4.	Borek Strzeleński	963	567	20	3,5	6	30,0	14	70,0	-	-
5.	Borów	703	426	14	3,3	2	14,3	10	71,4	2	14,3
6.	Brzezica	131	71	7	9,9	4	57,1	3	42,9	-	-
7.	Brzoza	82	53	10	18,9	1	10,0	9	90,0	-	-
8.	Głownin	66	34	9	26,5	5	55,6	4	44,4	-	-
9.	Jaksin	115	62	24	38,7	16	66,7	6	25,0	2	8,3
10.	Jelenin	183	98	25	25,5	11	44,0	9	36,0	5	20,0
11.	Kępino	118	64	25	39,1	4	16,0	17	68,0	4	16,0
12.	Kojęcín	121	66	27	40,9	9	33,3	15	55,6	3	11,1
13.	Kręczków	144	78	23	29,5	7	30,4	16	69,6	-	-
14.	Kurczów	181	101	31	30,7	8	25,8	16	51,6	7	22,6
15.	Ludów Śląski	407	225	21	9,3	10	47,6	10	47,6	1	4,8
16.	Mańczyce	208	114	10	8,8	6	60,0	2	20,0	2	20,0
17.	Michałowice	90	46	15	32,6	7	46,7	5	33,3	3	20,0
18.	Opatowice	98	56	19	33,9	5	26,3	14	73,7	-	-
19.	Piotrków Borowski	203	102	24	23,5	6	25,0	14	58,3	4	16,7
20.	Rochowice	88	45	22	48,9	6	27,3	13	59,1	3	13,6
21.	Siemianów	145	76	27	35,5	12	44,4	13	48,2	2	7,4
22.	Stogi	86	49	10	20,4	5	50,0	4	40,0	1	10,0
23.	Suchowice	116	60	26	43,3	12	46,2	12	46,2	2	7,6
24.	Świniobród	84	47	31	66,0	14	45,2	13	41,9	4	12,9
25.	Zielenice	468	282	49	17,4	13	26,5	32	65,3	4	8,2
Gmina ogółem		5 229	2960	494	16,7	180	36,4	262	53,1	52	10,5

Źródło: obliczenia własne na podstawie wywiadów z sołtysami. Stan na styczeń 2009 r.

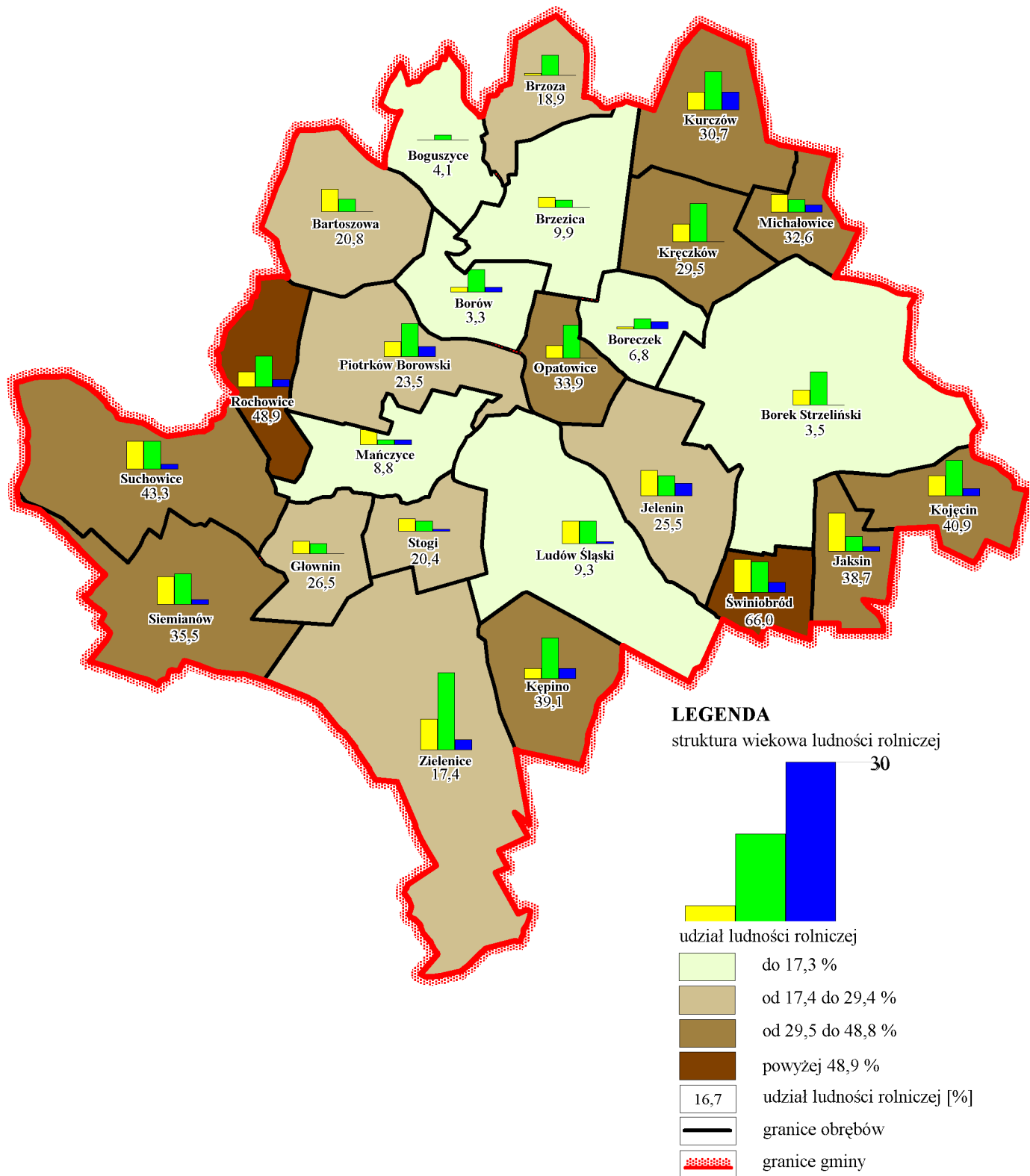

Wykształcenie ludności rolniczej

Tabela 4

Lp.	Obręb	Ludność rolnicza w wieku 18-64 lat	w tym z wykształceniem							
			podstawowym		zawodowym		średnim		wyższym	
			ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1.	Bartoszowa	15	-	-	6	40,0	8	53,3	1	6,7
2.	Boguszyce	2	-	-	-	-	2	100,0	-	-
3.	Boreczek	8	-	-	6	75,0	2	25,0	-	-
4.	Borek Strzeleński	20	-	-	14	70,0	6	30,0	-	-
5.	Borów	14	-	-	9	64,3	4	28,6	1	7,1
6.	Brzezica	7	-	-	4	57,1	3	42,9	-	-
7.	Brzoza	10	-	-	6	60,0	4	40,0	-	-
8.	Głównin	9	-	-	4	44,4	5	55,6	-	-
9.	Jaksin	24	1	4,2	8	33,3	14	58,3	1	4,2
10.	Jelenin	25	2	8,0	10	40,0	12	48,0	1	4,0
11.	Kępino	25	2	8,0	20	80,0	3	12,0	-	-
12.	Kojęcín	27	-	-	17	63,0	7	25,9	3	11,1
13.	Kręczków	23	1	4,3	15	65,2	7	30,5	-	-
14.	Kurczów	31	7	22,6	21	67,7	3	9,7	-	-
15.	Ludów Śląski	21	-	-	10	47,6	11	52,4	-	-
16.	Mańczyce	10	-	-	5	50,0	4	40,0	1	10,0
17.	Michałowice	15	-	-	10	66,7	4	26,6	1	6,7
18.	Opatowice	19	-	-	15	78,9	-	-	4	21,1
19.	Piotrków Borowski	24	-	-	17	70,8	7	29,2	-	-
20.	Rochowice	22	-	-	13	59,1	9	40,9	-	-
21.	Siemianów	27	1	3,7	18	66,7	7	25,9	1	3,7
22.	Stogi	10	2	20,0	5	50,0	3	30,0	-	-
23.	Suchowice	26	2	7,7	15	57,7	6	23,1	3	11,5
24.	Świniobród	31	2	6,5	20	64,5	3	9,6	6	19,4
25.	Zielenice	49	-	-	18	36,7	24	49,0	7	14,3
Gmina ogółem		494	20	4,0	286	57,9	158	32,0	30	6,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie wywiadów z sołtysami. Stan na styczeń 2009 r.

Rys.4. Struktura wiekowa i udział ludności rolniczej

2.3. Poziom i struktura bezrobocia

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Strzelinie według stanu na grudzień 2008r. wynosi 178 osób, co daje wskaźnik 5,1% osób bezrobotnych w stosunku do ludności w wieku od 18 do 64 lat (wskaźnik dla powiatu Strzelińskiego wynosi 19,0%), z czego niewiele ponad połowa to kobiety. W obrębach Rochowice i Opatowice nie ma zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Analizując wykształcenie wśród osób pozostających bez pracy, zauważa się duży udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, gimnazjalnym lub niższym (64,7%). Nieco niższy wskaźnik reprezentuje grupa przygotowania policealnego i średniego zawodowego (25,8%). Wraz z wyższymi kwalifikacjami odsetek osób pozostających bez pracy maleje.

Najwięcej osób nieaktywnych zawodowo jest w przedziale wiekowym 25-34 lat (30,9%), pozostałe przedziały wiekowe niewiele odbiegają od siebie. Z powyższej analizy wynika, że poziom przygotowania może odgrywać znaczącą rolę wśród ludności wiejskiej, jednak brak wyspecjalizowanych jednostek mogących zatrzymać odpowiednio wykwalifikowany personel na wsi zmusza takie osoby do migrowania do miast, poprawiając w ten sposób bilans bezrobotnych względem wykształcenia wyższego. Niestabilny poziom finansowy większości gospodarstw uniemożliwia inicjatywy długoterminowe w dziedzinach dominujących na tym terenie, czyli produkcji roślinnej lub zwierzęcej np. zakładanie nowych gospodarstw wyspecjalizowanych. Bezpośrednio przekłada się to na brak miejsc pracy o odpowiednim poziomie wynagrodzenia.

Szczegółowe informacje dotyczące bezrobocia zawiera tabela 5 oraz rys.5.

W latach 2007 - 2013 Program Rozwoju Obszarów Wiejskich przewiduje rozwiązania mogące ograniczyć liczbę osób bezrobotnych wśród ludności wiejskiej poprzez realizację działań:

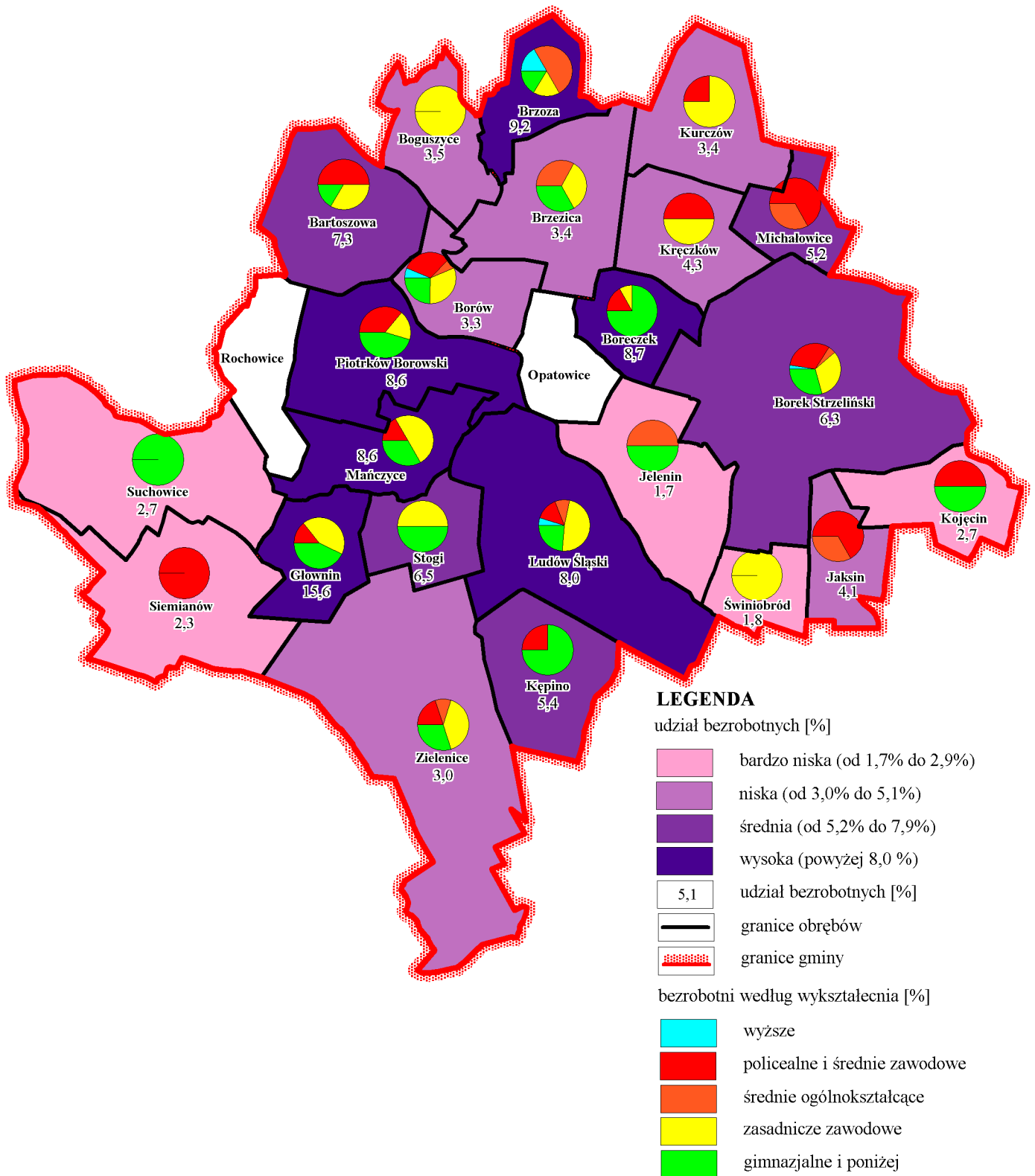
- korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów,
- różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej (pomoc finansowa dla rolników z tytułu podjęcia lub rozwoju działalności nierolniczej),
- tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw.

Liczba bezrobotnych według wieku

Tabela 5

Lp.	Obręb	Ludność w wieku (18-65 lat)	Liczba bezrobotnych		Przedziały wiekowe zarejestrowanych						Liczba kobiet bezrobotnych w wieku produkcyjnym		Liczba mężczyzn bezrobotnych w wieku produkcyjnym							
			ogółem	%	18-24		25-34		35-44		45-54		55-59		60-64		ilość	%	ilość	%
					ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%				
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.						
1.	Bartoszoza	82	6	7,3	3	-	-	3	-	-	2	33,3	4	66,7						
2.	Boguszyce	57	2	3,5	2	-	-	-	-	-	1	50,0	1	50,0						
3.	Boreczek	138	12	8,7	-	4	3	3	2	-	7	58,3	5	41,7						
4.	Borek Strzeliński	655	41	6,3	2	11	10	11	7	-	21	51,2	20	48,8						
5.	Borów	488	16	3,3	1	8	4	1	2	-	9	56,3	7	43,7						
6.	Brzezica	88	3	3,4	1	-	1	1	-	-	1	33,3	2	66,7						
7.	Brzoza	65	6	9,2	-	2	1	3	-	-	5	83,3	1	16,7						
8.	Głownin	45	7	15,6	-	3	-	2	2	-	3	42,9	4	57,1						
9.	Jaksin	74	3	4,1	2	1	-	-	-	-	2	66,7	1	33,3						
10.	Jelenin	119	2	1,7	1	1	-	-	-	-	2	100,0	-	-						
11.	Kępino	74	4	5,4	-	-	2	1	1	-	-	-	4	100,0						
12.	Kojęcín	75	2	2,7	-	-	1	1	-	-	1	50,0	1	50,0						
13.	Kręczków	93	4	4,3	-	1	2	1	-	-	2	50,0	2	50,0						
14.	Kurezów	118	4	3,4	-	1	1	2	-	-	4	100,0	-	-						
15.	Ludów Śląski	263	21	8,0	7	8	2	3	1	-	12	57,1	9	42,9						
16.	Manczyce	140	12	8,6	5	3	1	-	3	-	7	58,3	5	41,7						
17.	Michałowice	58	3	5,2	-	1	-	-	2	-	2	66,7	1	33,3						
18.	Opatowice	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
19.	Piotrków Borowski	128	11	8,6	4	4	1	1	1	-	5	45,5	6	54,5						
20.	Rochowice	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
21.	Siemianów	86	2	2,3	-	1	-	1	-	-	-	-	2	100,0						
22.	Stogi	62	4	6,5	-	1	2	1	-	-	3	75,0	1	25,0						
23.	Suchowice	73	2	2,7	1	1	-	-	-	-	2	100,0	-	-						
24.	Świniobród	55	1	1,8	1	-	-	-	-	-	1	100,0	-	-						
25.	Zielonice	330	10	3,0	1	4	2	1	2	-	7	70,0	3	30,0						
Gmina ogółem			178	5,1	31	55	33	36	23	-	99	55,6	79	44,4						

Źródło: dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Strzelinie. Stan na grudzień 2008 r.

Rys.5. Bezrobotni według wykształcenia na tle udziału bezrobotnych

3. WALORY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

3.1. Rzeźba terenu, budowa geologiczna i surowce mineralne

Gmina Borów położona jest w obrębie makroregionu Niziny Śląskiej na Równinie Wrocławskiej. Pod względem ukształtowania, jest to teren płaski, nizinny, wzniesiony średnio 165 m n.p.m, leży w dorzeczu rzeki Odry i jej lewobrzeżnego dopływu Ślęzy. Poprzecinany jest dolinami rzeki Ślęzy i Małej Ślęzy oraz jej dopływami, dzięki którym utworzyły się osady, na których z kolei wytworzyły się żyzne gleby brunatne i czarnoziemy. Teren nachylony jest ku północy, gdzie wysokości najniższe wynoszą 135 m n.p.m, najwyższe dochodzą do 190 m n.p.m., a ni ewielkie kulminacje sięgają średniej wysokości względnej 10-15 m. Gmina ma charakter równiny akumulacyjnej i erozyjno-denudacyjnej.

Gmina B orów geologicznie leży w obrębie bloku przedsudeckiego, między uskokiem sudeckim brzeżnym, a uskokami środkowej Odry. W budowie geologicznej bloku wyróżnia się dwa piętra strukturalne: starokrystaliczne i kenozoiczne.

Do stwierdzonych na terenie gminy surowców mogących mieć znaczenie gospodarcze należą ily i gliny dla potrzeb ceramiki budowlanej oraz piaski i żwiry dla budownictwa i drogownictwa. Piaski i żwiry na obszarze Gminy Borów są utworami wolnolodowcowymi, których eksploatację stwierdzono w trzech punktach:

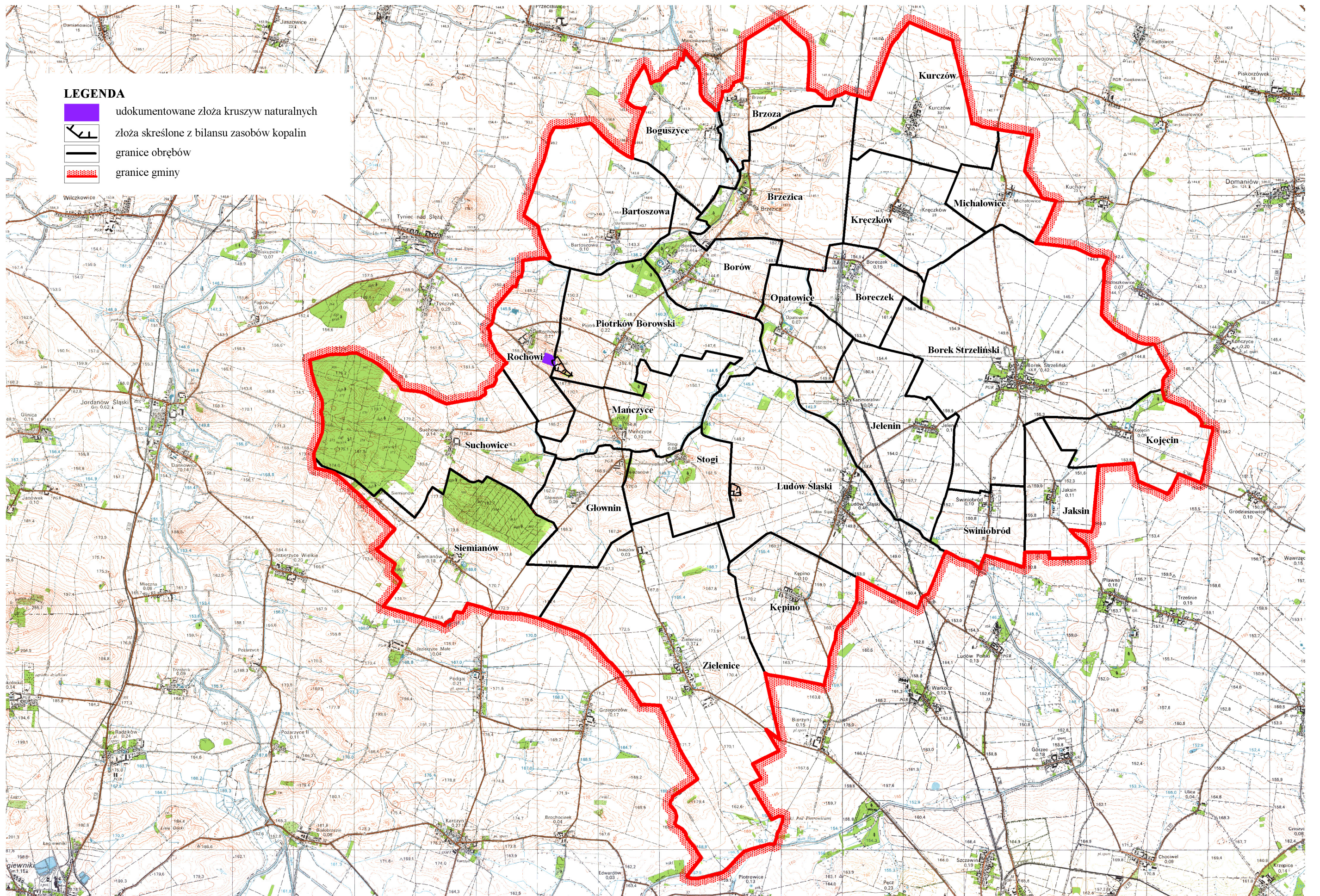
- Rochowice: na południowy wschód od miejscowości, istnieje tu stosunkowo duże wyrobisko pow ierzchni ok. 2 ha. Złoże skreślone z bilansu zasobów kopalni i wód podziemnych w Polsce, grudzień 2008 r.,
- Stogi-Ludów Śląski: obszar ten zlokalizowany jest ok. 1 km na południowy wschód od miejscowości Stogi. Złoże skreślone z bilansu zasobów kopalni i wód podziemnych w Polsce, grudzień 2008 r.,
- Rochowice I: jest to złoże przyległe do złoża Rochowice. Zasób geologiczny i przemysłowy piasku i żwiru wynosi 392 tyś. ton i jest to złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo z koncesją na wydobycie do lipca 2018 r. wg. bilansu zasobów kopalni i wód podziemnych w Polsce, grudzień 2008 r.

Fot. nr 2. Wyrobisko po złożu w Rochowicach

Fot. nr 3. Pola uprawne w Stogach.

Rys.6. Surowce mineralne

3.2. Wody powierzchniowe i wody podziemne.

Gmina Borów położona jest w zlewni rzeki Ślęzy o przebiegu południe-północ oraz w zlewni ciek Mała Ślęza, która wpada do Ślęzy na wysokości Borowa. Pozostałe ciek to drobne strugi pełniące rolę rowów zbiorczych i rowów melioracyjnych nie odgrywające znaczącej roli w bilansie wodnym gminy. Rzeki Ślęza i Mała Ślęza charakteryzują się zmiennymi stanami wody (charakterystyczne dla rzek podgórskich) o charakterze pozaklasowym. Obie rzeki są obwałowane (w przypadku Małej Ślęzy wały miejscami wymagają odbudowy).

Gmina wg podziału hydrologicznego leży w regionie niecki wrocławskiej, podregionie wrocławskim, gdzie zlokalizowane są użytkowe pokłady wód podziemnych w utworach trzeciorzędowych i czwartorzędowych. Poziomy w utworach trzeciorzędowych odznaczają się słabą wodonością; w północnej części gminy znajduje się część Głównego Zbiornika Wód Podziemnych – podzbiornika: Kąty Wrocławskie – Oława - Brzeg. Jest to zbiornik trzeciorzędowy w środowisku porowatym o średniej głębokości występowania wody 100 m i zasobach 80 tys. m³/d. Przewidziany jest on do ścisłej ochrony wraz z 3 punktami ujęć.

W południowo-zachodniej części gminy stwierdzono występowanie poziomu czwartorzędowych wód warstwowych w piaskach drobno i średnioziarnistych, ze zwierciadłem wody na głębokości około 30-56 m.

W zachodniej i środkowej części gminy wykorzystane są głównie wody czwartorzędowe, których głębokość pozyskania oscyluje w granicach 2,0-13,0 m. Złoża mają charakter naporowy z kierunkiem spływu ku północy (ku dolinie Odry).

Poziom czwartorzędowych wód kontaktuje się z poziomem trzeciorzędowym w strefach rozcięć trzeciorzędu, co powoduje zasilanie poziomu czwartorzędowego wodami czwartorzędowymi. Ma to miejsce w strefach wychodni trzeciorzędu (obszar na północny zachód od Borowa).

Problemem są także stawy przeciwpożarowe położone najczęściej w centrum wsi. Stan ich jest zły i bardzo zły, często wyschnięte, zasypane śmieciami i zanieczyszczone ściekami organicznymi i fekaliami.

Fot. nr 4. Zbiornik przeciwpożarowy w Piotrkowie Borowski.

Fot. nr 5. Śleza Mała na granicy Ludowa Śląskiego i Jelenina.

3.3. Klimat

Gmina Borów leży w regionie Nadodrzańskim Górnym. Średnia temperatura roku wynosi około 8°C. Okres „bezzimia” trwa 300 dni, co znacznie przewyższa średnią wartość dla Polski (okres zalegania pokrywy śnieżnej wynosi około 50-60 dni, a jej zaleganie kończy się z nadejściem kwietnia). Stosunkowo mała roczna ilość dni przymrozkowych i mroźnych oraz znaczna ilość dni gorących sprawia, że jest to najcieplejszy region Dolnego Śląska (jesień jest cieplejsza od wiosny). Okres gospodarczy z temperaturą powyżej 2,5°C wynosi 225 dni, a wegetacyjny 220-230 dni (powyżej 5°C), co wobec średniej wartości 200 dni dla Polski jest wynikiem bardzo dobrym. Roczna suma opadów wynosi 600-650 mm, z tego w okresie wegetacyjnym ilość opadów dochodzi do 60-65 % sumy rocznej. Porównując te wskaźniki do średnich warunków klimatycznych obszaru Dolnego Śląska, region ten jest na najcieplejszy i pomimo mniejszej ilości opadów leży w strefie o wyjątkowo korzystnych uwarunkowaniach klimatycznych dla rolnictwa.

3.4. Ochrona przyrody i krajobrazu kulturowego

Fauna

W rzekach Śleza i Mała Śleza stwierdzono występowanie 15 gatunków ryb. Na szczególną uwagę zasługują ryby takie jak: kleń, jelec oraz szczupak i lin, co dobrze świadczy o potencjalnych możliwościach renaturyzacji obu rzek. Ogólnie rybostan rzek gminy jest w stanie szczątkowym.

Świat płazów i gadów jest wyjątkowo ubogi i związane jest to z wybitnie rolniczym charakterem gminy. Dominujące pola uprawne, brak większych zadrzewień, zanieczyszczenia uregulowanych cieków i zbiorników pozbawiają naturalnych siedlisk tych zwierząt. Na terenach gminy stwierdzono obecność następujących gatunków herpetofauny: Ropucha zwyczajna, Traszka zwyczajna, Żaba wodna, Jaszczurka zwinka, Żaba trawna.

Świat awifauny (ptaków) także nie jest bogaty, niewielkie fragmenty lasów i zadrzewień są zasiedlane głównie przez pospolite gatunki ptaków. Stwierdzono występowanie 57 gatunków ptaków pospolitych i 10 gatunków rzadszych. Stwierdzono występowanie czterech stanowisk 3 gatunków ptaków rzadkich: Bocian biały, Łabędź niemy, Brzegówka. Mapa inwentaryzacji przyrodniczej gminy Borów wyznacza 8 stanowisk, gdzie zaobserwować możemy chronione gatunki ptaków i nietoperzy.

Poza wyżej wymienionymi gatunkami spotkać możemy 3 gatunki nietoperzy oraz inne drobne ssaki owadożerne i drapieżne, z których na szczególną uwagę zasługuje Gronostaj.

Fot. nr 6. Sarny na polach w okolicach Jelenina.

Flora

Teren gminy obejmuje obszar intensywnego rolnictwa o bardzo niskim stopniu lesistości. Dwie największe powierzchnie leśne występują jedynie w okolicach Suchowic i Siemianowa. Na pozostałym obszarze występują jedynie śródpolne zadrzewienia, które przybliżają obraz naturalnej szaty leśnej terenu. Z sąsiedztwem rzek związane jest występowanie większych kompleksów łąkowych (okolice Borowa, Piotrkowa Borowskiego i Ludowa Śląskiego). Przeprowadzona inwentaryzacja stanowisk roślin chronionych z 1993 roku wykazała występowanie 19 gatunków chronionych całkowicie oraz chronionych częściowo na 92 stanowiskach. Najczęstszym gatunkiem pod ochroną całkowitą jest Bluszcz pospolity (parki przypałacowe w Mańczycach, Borowie, Borku Strzeleńskim). Natrafić można również na Śnieżyczkę przebiśnieg (nad rzeką Ślężą w Brzezicy oraz w Opatowicach w dolinie Małej Ślęzy), która ze względu na bardzo liczne występowanie tego gatunku wraz ze Śnieżycą wiosenną zasługuje na zabezpieczenie (fragment parkowo-leśny w Opatowicach).

Niezmiernie cenne w Gminie Borów jest występowanie rzadkich i zagrożonych w Polsce gatunków wilgotnych siedlisk łąkowych, na których zlokalizowano stanowiska Goździka pysznego, Pełnika europejskiego. Na szczególną ochronę zasługują zbiorowiska z udziałem gatunków stwierdzonych na łąkach w dolinie Małej Ślęzy tj. na południowy-wschód od Ludowa Śląskiego oraz między Piotrkowem Borowskim a Kazimierzowem (obręb Ludów Śl.). Pojawiają się tam (objęte częściową ochroną): Zimowit jesienny, Pierwiosnka lekarska, Głowienka wielkokwiatowa, Komonica skrzydlasto-strąkowa, Zerwa kulista.

Najczęstszym gatunkiem objętym częściową ochroną jest Kalina koralowa. Na uboższych siedliskach pojawia się: Kruszyna pospolita i Konwalia majowa. Populacji wyżej wymienionych gatunków towarzyszą m.in. zachowane fragmenty łągu jesionowo-wiązowego.

Na terenie gminy Borów nie występują obszary objęte formami ochrony przyrody jak też nie występują pomniki przyrody. Najcenniejsze przyrodniczo są kompleksy w zachodniej części gminy, zwłaszcza wilgotne nadrzeczne łąki w dolinie rzeki Ślęzy oraz przypałacowe parki.

Fot. nr 7. Zadrzewienia śródpolne w Świniobrodzie.

Ochrona krajobrazu kulturowego.

Małe zróżnicowanie rzeźby terenu, niska lesistość oraz brak atrakcyjnych form krajobrazowych sprawiają, że krajobraz gminy jest monotony. Inaczej jest z dziedzictwem kulturowym; większość wsi posiada średniowieczną metrykę i jednolity styl zabudowy z charakterystycznymi dla regionu detalami architektonicznymi. Niewątpliwą atrakcją gminy są zespoły pałacowo-parkowe i obiekty zabytkowe występujące na terenie miejscowości: Brzezica, Mańczyce, Ludów Śląski, Borek Strzeliński, Kojęcín, Boreczek, Kręczków.

Dla miejsc o znaczeniu kulturowo-historycznym, w celu ich zachowania wyznaczono strefy:

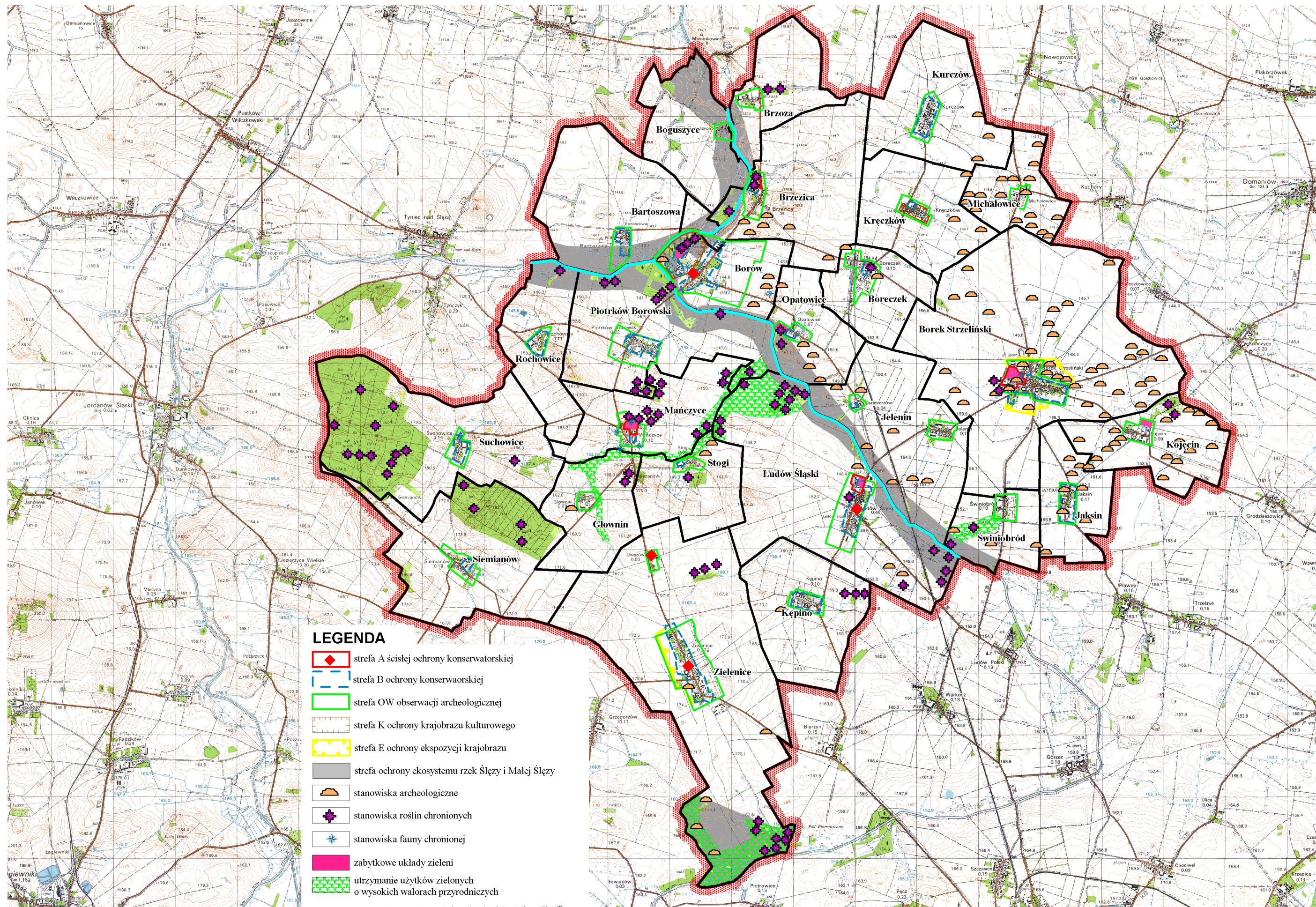
- a) strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, na której elementy układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie przekształcone. Strefa „A” została wyznaczona w miejscowościach: Borów, Borek Strzeliński, Ludów Śląski, Zielenice-Uniszów;
- b) strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu przestrzennego miejscowości zachowały się w stosunkowo dobrym stanie i całość stanowi wartość kulturową w skali lokalnej. Strefa „B” została wyznaczona w miejscowościach: Borów, Borek Strzeliński, Ludów Śląski, Piotrków Borsowski, Rochowice, Zielenice-Uniszów;
- c) strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje tereny harmonijnego współistnienia krajobrazu przyrodniczego z historyczną zabudową lub obszary o wyglądzie ukształtowanym w wyniku działalności człowieka. Strefa „K” została wyznaczona w miejscowości Borów;
- d) strefa „E” ochrony ekspozycji układu zabytkowego obejmuje obszary, które stanowią zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych. Na terenie gminy strefa „E” została wyznaczona w miejscowości Borek Strzeliński;
- e) strefa ścisłej ochrony archeologicznej „W”. Występują tu liczne ślady wielokulturowej przeszłości, po której pozostały relikty osad, grodzisk, cmentarzyska i kurhany.
- f) strefe obserwacji archeologicznej „OW” wyznaczono dla miejscowości o średniowiecznej metryce; tereny o stwierdzonej lub domniemanej zawartości reliktyw archeologicznych (w sąsiedztwie nagromadzenia udokumentowanych stanowisk archeologicznych).

Wyznaczono także strefy ochrony zabytkowych układów zieleni kształtowanej, których tereny najczęściej są integralną częścią obszarów ochrony konserwatorskiej lub o znaczeniu kulturowym (niekiedy występują samoistnie); wyznaczono także strefę ochrony ekosystemu rzek Śleza i Śleza Mała.

Pośród obiektów ujętych w rejestrze zabytków znajdują się obiekty kultu religijnego, kościoły, zespoły folwarczne, pałace, parki podworskie. Najliczniejszą grupę pośród obiektów stanowi w iejska z abudowa o cechach z abytkowych (domy mieszkalne i mieszkalno-gospodarcze, stodoły, budynki gospodarcze, obory, budynki inwentarskie, oficyny, spichlerze, bramy wjazdowe z m urami). Ponadto, w marcu 2009r. Gmina Borów przyjęła uchwałę o przystąpieniu do Regionalnego Programu Odnowy Wsi w Województwie Dolnośląskim dla wsi: Brzezica, Brzoza, Kojęcín, Zielenice, Borek Strzeliński, Borów, Boreczek i Głównin.

Fot. nr 8. Oś drogowa w Kurczowie.

Rys. 7. Ochrona przyrody i krajobrazu kulturowego.

Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych * Plan urzędniowo – rolny gminy Borów

3.5. Walory turystyczne

W związku z dużą ilością zachowanych zabytkowych obiektów architektonicznych i założeń urbanistycznych gmina jest potencjalnie interesującym obszarem dla turystyki krajoznawczej i wypoczynku. Do najcenniejszych lokalizacji obiektów zabytkowych i stanowisk historycznych zaliczyć należy wsie: Borów, Borek Strzeliński, Mańczyce, Brzezica, Głownin, Jelenin, Jaksin, Kazimierzów, Kojęcín, Kępino, Ludów Śląski, Opatowice, Świnobród. W celu podniesienia atrakcyjności obszaru gminy, oprócz założeń historycznych, na uwagę zasługują tereny lasów wokół wsi Suchowice, Siemianów, Głownina oraz dorzecze rzeki Ślęzy i Małej Ślęzy. W chwili obecnej nie ma założeń i mechanizmów obsługi turystyki i wypoczynku.

Cenniejsze zabytki o znaczeniu regionalnym to:

- **Borek Strzeliński:** kościół par. p.w. św. Wawrzyńca; zespół pałacowy z 1840 r. z otoczeniem; pałac „Zarządcówka” z 1790,
- **Borów:** kościół par. p.w. św. Wolfganga; zespół pałacowy; pałac z otoczeniem: pawilon, relikty zamku z fosą, brama (ruina), folwark, park,
- **Brzezica:** zespół pałacowy z otoczeniem: pałac, park,
- **Ludów Śląski:** kościół fil. p.w. św. Jana Chrzciciela,
- **Mańczyce:** zespół pałacowy z otoczeniem: pałac, park,
- **Opatowice:** park dworski,
- **Uniszów:** folwark polny z otoczeniem: obora z częścią mieszkalną, chlew, sypialnia ze stodołą, stodoła z częścią mieszkalną, mur graniczny z furką,
- **Zielenice:** kościół par. p.w. św. Jana Nepomucena.

Na obszarze gminy Borów zlokalizowane i udokumentowane zostały 142 zabytki archeologiczne (6 stanowisk wpisanych do rejestru i 136 zewidencjonowanych przez konserwatora zabytków). Stanowiska wyeksponowane w terenie znajdują się w miejscowościach: Bartoszowa (cmentarzysko), Borek Strzeliński (osada), Borów (grodzisko), Brzezica (cmentarzysko), Głownin (cmentarzysko), Siemianów (grodzisko).

Fot. nr 9. Kościół parafialny w Borowie.

Fot. nr 10. Zespół pałacowy w Brzezicy.

3.6. Lesistość

Powierzchnia lasów wraz z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi wynosi 490,09 ha, co stanowi 5,5% ogólnej powierzchni gminy. Udział ten zwany wskaźnikiem lesistości jest bardzo niski, gdyż średnia województwa dolnośląskiego wynosi 28,6%, natomiast powiatu strzelińskiego 8,7%. Administracyjnie lasy należą do Nadleśnictwa Henryków.

Obrobami o najwyższym wskaźniku lesistości są Suchowice 44,9% oraz Siemianów 25,5%. W 12 obrębach Kurczów, Kręczków, Bartoszowa, Jelenin, Kępino, Rochowice, Michałowice, Boreczek, Borek Strzeliński, Świniobród, Głównin i Zielenice lesistość jest poniżej 1%, a w Jaskinie nie ma żadnych gruntów zadrzewionych, zakrzewionych i leśnych.

Dokonując analizy własnościowej można stwierdzić, że 84,0% powierzchni lasów i zadrzewień należy do sektora publicznego (głównie do Skarbu Państwa-418,67 ha, ANR-24,79 ha, Gminy Borów 10,94 ha) natomiast lasy prywatne stanowią 16,0%.

Fot. nr 11. Widok na kompleks leśny w Siemianowie.

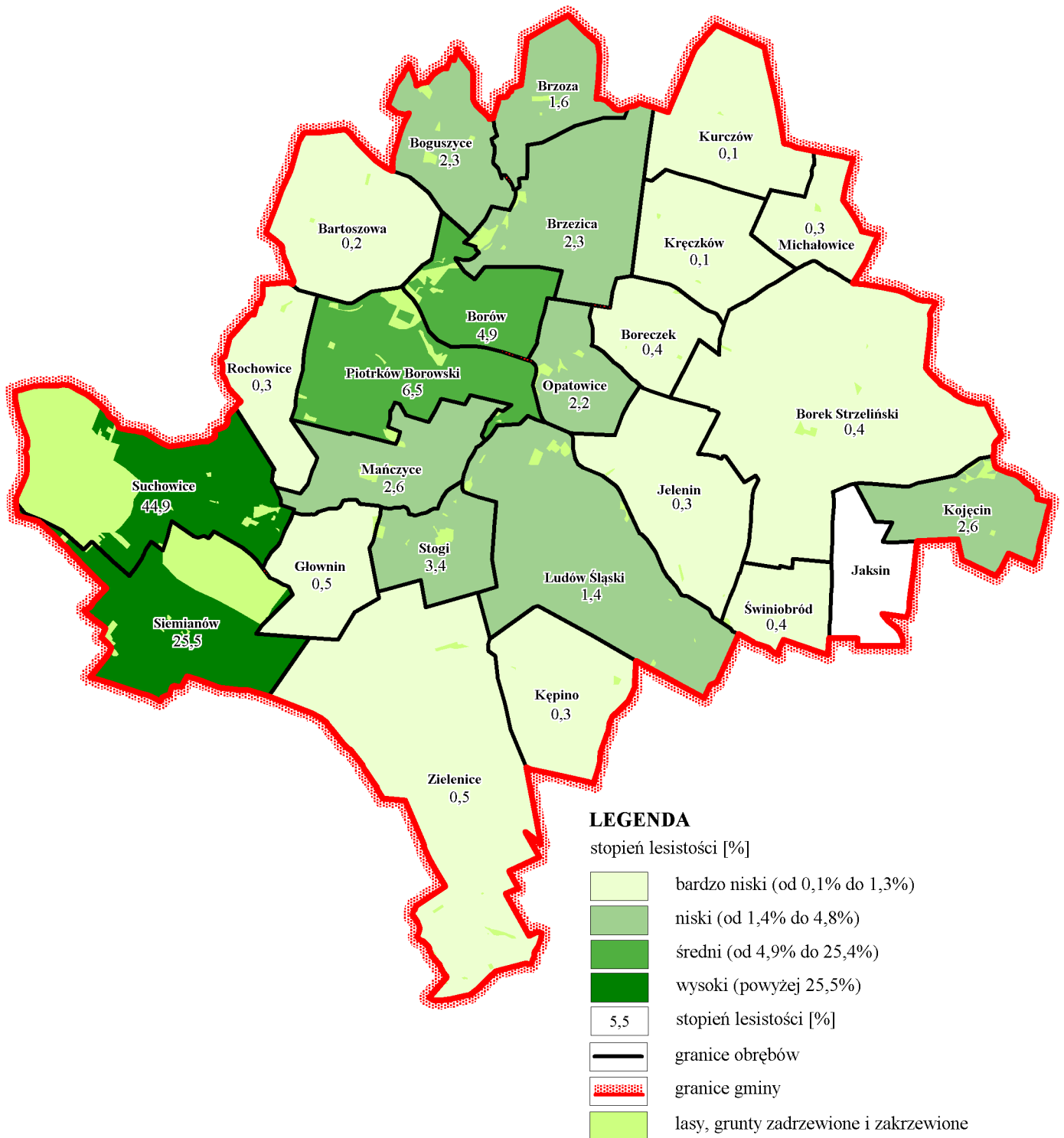
Powierzchnia lasów i lesistość gminy

Tabela 6

Lp	Obręb	Powierzchnia obrębu ogółem	Grunty leśne		Stopień lesistości
			Lasy i grunty leśne	Grunty zadrzewione i zakrzewione	
			ha	ha	
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Bartoszowa	413,45	0,72	0,27	0,2
2.	Boguszyce	264,03	-	6,08	2,3
3.	Boreczek	194,07	0,73	0,05	0,4
4.	Borek Strzeliński	1120,69	0,28	4,30	0,4
5.	Borów	246,43	-	11,99	4,9
6.	Brzezica	449,52	6,47	3,96	2,3
7.	Brzoza	220,30	0,58	2,93	1,6
8.	Głównin	239,81	1,22	-	0,5
9.	Jaksin	200,77	-	-	-
10.	Jelenin	439,17	1,50	-	0,3
11.	Kępino	327,51	0,84	0,12	0,3
12.	Kojęcín	255,00	4,39	2,25	2,6
13.	Kręczków	302,23	0,28	-	0,1
14.	Kurczów	358,98	-	0,13	0,1
15.	Ludów Śląski	741,95	4,41	5,91	1,4
16.	Mańczyce	297,70	-	7,67	2,6
17.	Michałowice	176,85	0,54	-	0,3
18.	Opatowice	193,55	4,29	-	2,2
19.	Piotrków Borowski	467,75	27,95	2,25	6,5
20.	Rochowice	239,32	0,82	-	0,3
21.	Siemianów	537,44	135,83	1,34	25,5
22.	Stogi	233,32	7,85	-	3,4
23.	Suchowice	637,96	285,91	0,34	44,9
24.	Świniobród	166,86	0,69	-	0,4
25.	Zielenice	1083,51	4,79	1,07	0,5
Gmina ogółem		9808,17	490,09	50,66	5,5

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z ewidencji gruntów i budynków.

Stan na wrzesień 2008r.

Rys.8.Rozmieszczenie lasów i gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych na tle stopnia lesistości

4. STAN I OCENA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

4.1. Struktura użytkowania gruntów

W strukturze użytkowania gruntów wyraźnie zaznacza się udział użytków rolnych (86,7% w ogólnej powierzchni gminy). Pozostałe grunty zajmują łącznie 13,3% w tym lasy i zadrzewienia i nie odgrywają większego znaczenia w kształtowaniu struktury użytkowania ziemi. W obrębie Piotrków Borkowski jest nieużytek o powierzchni 5,32 ha, a w Jeleninie 12,25 ha zakwalifikowane jako tereny pozostałe są to tereny kolejowe oraz wały przeciwpowodziowe. Szczegółowe dane przedstawia tabela 7.

Analiza dotycząca użytkowania ziemi (udziału poszczególnych użytków w powierzchni ogólnej gminy) pozwoliła na określenie typów użytkowania ziemi, które wraz z innymi czynnikami wskazują na możliwe kierunki rozwoju danej wsi. Na terenie gminy wyodrębniono 4 typy, które zostały przedstawione na rys. 9. Tereny wybitnie rolne, gdzie udział użytków rolnych wynosi ponad 80% występują w większości obrębów gminy z wyjątkiem Suchowic (typ rolno-leśny) i Siemianowa (typ rolny z udziałem lasów). W obrębie Borów ze względu na znaczny udział terenów zabudowanych 11,6% jest typ rolny z udziałem pozostałych.

Fot. nr 12. Pola uprawne w Świniobrodzie.

Struktura użytkowania gruntów

Tabela 7

Lp	Obręb	Jednostka	Powierzchnia ogólna obrębu	Użytki rolne				Lasy i zadrzewienia	Wody	Tereny zabudowane	Drogi	Nieużytki	Pozostałe	
				ogółem	grunty orne	sady	łąki							pastwiska
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1.	Bartoszewa	ha	413,45	387,09	375,85	-	7,78	3,46	0,99	3,46	6,15	12,99	0,57	2,20
		%	100,0	93,6	90,9	-	1,9	0,8	0,2	0,8	1,5	3,3	0,1	0,5
2.	Boguszyce	ha	264,03	243,15	200,66	-	15,97	26,52	6,08	4,47	2,71	3,80	3,82	-
		%	100,0	92,2	76,0	-	6,1	10,1	2,3	1,7	1,0	1,4	1,4	-
3.	Boreczek	ha	194,07	167,13	163,40	0,28	-	3,45	0,78	0,70	7,76	11,89	0,04	5,77
		%	100,0	86,1	84,2	0,1	-	1,8	0,4	0,4	4,0	6,1	0,0	3,0
4.	Borek Strzeliniński	ha	1120,69	1029,08	1011,64	2,65	13,47	1,32	4,58	4,81	41,93	38,33	1,96	-
		%	100,0	91,8	90,3	0,2	1,2	0,1	0,4	0,4	3,7	3,5	0,2	-
5.	Borów	ha	246,43	182,21	174,66	0,60	6,08	0,87	11,99	5,96	28,51	13,15	1,46	3,15
		%	100,0	74,0	70,9	0,2	2,5	0,4	4,9	2,4	11,6	5,2	0,6	1,3
6.	Brzezica	ha	449,52	405,97	383,68	-	10,25	12,04	10,43	4,46	8,68	9,24	2,98	7,76
		%	100,0	90,4	85,4	-	2,3	2,7	2,3	1,0	1,9	2,0	0,7	1,7
7.	Brzoza	ha	220,30	198,32	175,36	0,26	12,56	10,14	3,51	5,57	4,59	7,98	0,33	-
		%	100,0	90,0	79,6	0,1	5,7	4,6	1,6	2,5	2,1	3,6	0,2	-
8.	Głównin	ha	239,81	218,79	208,60	0,67	1,62	7,90	1,22	2,21	6,17	10,63	0,79	-
		%	100,0	91,3	87,0	0,3	0,7	3,3	0,5	0,9	2,6	4,4	0,3	-
9.	Jaksin	ha	200,77	186,01	184,20	0,26	-	1,55	-	0,95	5,13	8,22	0,46	-
		%	100,0	92,7	91,8	0,1	-	0,8	-	0,5	2,6	4,0	0,2	-
10.	Jelenin	ha	439,17	396,63	371,45	2,19	18,34	4,65	1,50	1,65	11,24	15,20	0,70	12,25
		%	100,0	90,4	84,6	0,5	4,2	1,1	0,3	0,4	2,6	3,3	0,2	2,8
11.	Kępino	ha	327,51	297,60	285,41	-	10,01	2,18	0,96	3,00	10,25	14,58	1,12	-
		%	100,0	91,0	87,2	-	3,1	0,7	0,3	0,9	3,1	4,4	0,3	-
12.	Kojęcín	ha	255,00	230,11	221,64	0,25	6,83	1,39	6,64	2,98	4,65	10,02	0,60	-
		%	100,0	90,2	86,9	0,1	2,7	0,5	2,6	1,2	1,8	4,0	0,2	-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
13.	Kreczków	ha	302,23	281,29	277,08	0,34	0,09	3,78	0,28	3,55	7,10	9,53	0,12	0,36
		%	100,0	93,1	91,7	0,1	0,0	1,3	0,1	0,1	1,2	2,4	3,1	0,0
14.	Kurczów	ha	358,98	338,64	330,15	2,19	0,35	5,95	0,13	2,12	7,96	9,00	0,33	0,80
		%	100,0	94,4	92,0	0,6	0,1	1,7	0,0	0,0	0,6	2,2	2,5	0,1
15.	Ludów Śląski	ha	741,95	654,12	549,61	0,75	91,00	12,76	10,32	13,73	20,65	32,11	2,29	8,73
		%	100,0	88,2	74,1	0,1	12,3	1,7	1,4	1,9	1,9	2,8	4,2	0,3
16.	Mańczyce	ha	297,70	273,46	263,98	0,29	3,67	5,52	7,67	2,22	7,42	6,93	-	-
		%	100,0	91,9	88,7	0,1	1,2	1,9	2,6	2,6	0,7	2,5	2,3	-
17.	Michałowice	ha	176,85	163,43	160,75	0,54	-	2,14	0,54	1,53	4,77	6,33	-	0,25
		%	100,0	92,4	90,9	0,3	-	1,2	0,3	0,3	0,9	2,7	3,6	-
18.	Opatowice	ha	193,55	171,74	155,92	-	11,14	4,68	4,29	2,90	3,06	9,36	0,41	1,79
		%	100,0	88,8	80,6	-	5,8	2,4	2,2	1,5	1,5	1,6	4,8	0,2
19.	Piotrków Borowski	ha	467,75	395,83	338,06	-	52,64	5,13	30,20	6,97	8,58	16,46	5,32	4,39
		%	100,0	84,7	72,3	-	11,3	1,1	6,5	1,5	1,5	1,8	3,5	1,1
20.	Rochowice	ha	239,32	216,66	197,16	-	16,33	3,17	0,82	3,86	4,58	11,96	0,63	0,81
		%	100,0	90,5	82,4	-	6,8	1,3	0,3	0,3	1,6	1,9	5,1	0,3
21.	Siemianów	ha	537,44	371,49	359,64	0,85	0,39	10,61	137,17	1,79	9,11	17,50	0,05	0,33
		%	100,0	69,2	66,9	0,2	0,1	2,0	25,5	0,3	0,3	1,7	3,2	0,0
22.	Stogi	ha	233,32	209,02	192,02	1,00	10,91	5,09	7,85	2,77	4,98	8,45	0,25	-
		%	100,0	89,6	82,3	0,4	4,7	2,2	3,4	1,2	2,1	2,1	3,6	0,1
23.	Suchowice	ha	637,96	331,06	297,92	1,57	16,95	14,62	286,25	1,69	5,15	13,43	0,38	-
		%	100,0	52,0	46,7	0,3	2,7	2,3	44,9	0,3	0,3	0,8	1,9	0,1
24.	Świniobród	ha	166,86	152,35	145,82	0,25	4,37	1,91	0,69	0,95	5,47	6,52	0,07	0,81
		%	100,0	91,3	87,4	0,2	2,6	1,1	0,4	0,6	0,6	3,3	3,9	0,0
25.	Zielenice	ha	1083,51	1001,07	960,23	4,30	35,39	1,15	5,86	4,45	27,63	41,91	2,59	-
		%	100,0	92,4	88,6	0,4	3,3	0,1	0,5	0,4	0,4	2,6	3,9	0,2
Gmina ogółem		ha	9808,17	8502,25	7984,89	19,24	346,14	151,98	540,75	88,75	254,23	345,52	27,27	49,40
		%	100,0	86,7	81,4	0,2	3,5	1,6	5,5	0,9	2,6	3,5	0,3	0,5

Źródło: obliczenia na podstawie danych z ewidencji gruntów i budynków. Stan na wrzesień 2008 r.

Rys.9. Typy użytkowania ziemi

4.2. Struktura użytków rolnych

Na terenie gminy powierzchnia użytków rolnych wynosi 8502,25 ha, z czego 93,9% zajmują grunty orne, 5,9% użytki zielone i pozostałe 0,2% stanowią sady – tabela 8. Udział użytków zielonych i gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych pozwala na określenie kierunków produkcji rolniczej. Jednakże dla wszystkich obrębów udział gruntów ornych wynosi powyżej 90,0%, a w obrębach Boguszyce, Brzoza, Ludów Śląski i Piotrków Borkowski wynosi ponad 80,0% w związku z czym we wszystkich obrębach jest polowy kierunek produkcji rolniczej. Największe powierzchnie użytków zielonych znajdują się w Ludowie Śląskim 103,8 ha, Piotrkowie Borkowskim 57,8 ha, Boguszycach 42,5 ha, Zielenicach 36,5 ha i Suchowicach 31,6 ha. Większość użytków zielonych zlokalizowana jest w bezpośrednim sąsiedztwie cieków naturalnych Ślęzy i Małej Ślęzy.

Struktura użytków rolnych

Tabela 8

Lp	Obręb	Powierzchnia ogólna użytków	Grunty orne		Sady		Łąki		Pastwiska	
		ha	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1.	Bartoszoza	387,09	375,85	97,1	-	-	7,78	2,0	3,46	0,9
2.	Boguszyce	243,15	200,66	82,5	-	-	15,97	6,6	26,52	10,9
3.	Boreczek	167,13	163,40	97,8	0,28	0,2	-	-	3,45	2,0
4.	Borek Strzeliński	1029,08	1011,64	98,3	2,65	0,3	13,47	1,3	1,32	0,1
5.	Borów	182,21	174,66	95,9	0,60	0,3	6,08	3,3	0,87	0,5
6.	Brzezica	405,97	383,68	94,5			10,25	2,5	12,04	3,0
7.	Brzoza	198,32	175,36	88,4	0,26	0,1	12,56	6,3	10,14	5,2
8.	Głownin	218,79	208,60	95,3	0,67	0,3	1,62	0,7	7,90	3,7
9.	Jaksin	186,01	184,20	99,0	0,26	0,1	-	-	1,55	0,9
10.	Jelenin	396,63	371,45	93,7	2,19	0,6	18,34	4,5	4,65	1,2
11.	Kepino	297,60	285,41	95,9	-	-	10,01	3,4	2,18	0,7
12.	Kojęcín	230,11	221,64	96,3	0,25	0,1	6,83	3,0	1,39	0,6
13.	Kręczków	281,29	277,08	98,5	0,34	0,1	0,09	0,0	3,78	1,4
14.	Kurczów	338,64	330,15	97,5	2,19	0,7	0,35	0,1	5,95	1,7
15.	Ludów Śląski	654,12	549,61	84,0	0,75	0,1	91,00	13,9	12,76	2,0
16.	Mańczyce	273,46	263,98	96,5	0,29	0,1	3,67	1,3	5,52	2,1
17.	Michałowice	163,43	160,75	98,4	0,54	0,3	-	-	2,14	1,3
18.	Opatowice	171,74	155,92	90,8	-	-	11,14	6,5	4,68	2,7
19.	Piotrków Borkowski	395,83	338,06	85,4	-	-	52,64	13,3	5,13	1,3
20.	Rochowice	216,66	197,16	91,0	-	-	16,33	7,5	3,17	1,5
21.	Siemianów	371,49	359,64	96,8	0,85	0,2	0,39	0,1	10,61	2,9
22.	Stogi	209,02	192,02	91,9	1,00	0,5	10,91	5,2	5,09	2,4
23.	Suchowice	331,06	297,92	90,0	1,57	0,5	16,95	5,1	14,62	4,4
24.	Świniobród	152,35	145,82	95,7	0,25	0,2	4,37	2,8	1,91	1,3
25.	Zielenice	1001,07	960,23	95,9	4,30	0,4	35,39	3,6	1,15	0,1
Gmina ogółem		8502,25	7984,89	93,9	19,24	0,2	346,14	4,1	151,98	1,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z ewidencji gruntów i budynków. Stan na wrzesień 2008 r.

4.3. Jakość środowiska glebowego.

W gminie Borów dominują grunty dobrej jakości (I-III klasa), stanowią one 86,1% użytków rolnych. Największy udział wśród gruntów ornych mają klasy II – 36,4% oraz IIIa – 29,5%. Wśród klas bonitacyjnych użytków zielonych przeważają grunty klasy III – 55,1% i klasy II – 27,0%.

Grunty średniej jakości (klasy I V) zajmują 11,7% powierzchni użytków rolnych natomiast grunty słabej jakości (V i VI) zajmują zaledwie 2,2%. tabela 9 i 10.

Na terenie gminy jest 11 kompleksów rolniczej przydatności gleb (rys. 10.). Największą powierzchnię użytków rolnych 39,4% zajmuje kompleks 1 pszenno-ryżny bardzo dobry (zlokalizowany głównie na pn-wsch od Ślęzy i Małej Ślęzy), pszenno-ryżny dobry 35,6%, pszenno-ryżny wadliwy 6,4% i użytki zielone bardzo dobre 3,3%.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej opracowany przez IUNG (Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa) w Puławach, określa w sposób syntetyczny za pomocą punktacji jakość środowiska przyrodniczego. Ocenie poddawane są następujące czynniki: gleba, agroklimat, rzeźba terenu i warunki wodne. Każdy z wyżej wymienionych czynników otrzymuje określoną liczbę punktów, które następnie się sumuje. Im wyższa liczba punktów, tym lepsze są warunki do prowadzenia produkcji rolniczej. Dla gminy Borów wynosi on 105,2 punktów, podczas gdy dla województwa dolnośląskiego wskaźnik ten wynosi 76,3 punktu a dla powiatu strzelińskiego 97,4 punktu. W poszczególnych obrębach określono metodą punktową tylko jeden czynnik – jakość i przydatność użytków rolnych – poprzez wyznaczenie wskaźnika bonitacji, który dla całej gminy wynosi 80,8 pkt. Najniższą wartość wskaźnik przyjmuje w Suchowicach 63,8 pkt, Zielenicach 73,0 pkt, Ludowie Śląskim 73,6 pkt oraz Rochowicach 73,6 pkt.

W wyniku analizy określono powierzchnie użytków rolnych podatnych na erozję. Zjawisko to występuje w 6 obrębach, jest znikome i obejmuje zaledwie 0,7% powierzchni użytków rolnych. Największa powierzchnia zagrożona erozją znajduje się w Brzezicy i obejmuje obszar 24,85 ha.

Dane z analizy wskazują, że teren gminy posiada bardzo dobre warunki przyrodnicze do intensywnej produkcji rolnej.

Gleboznawcza klasyfikacja użytków rolnych

Tabela 9

Lp	Obręb	Jednostka	Grunty orne wraz z sadami						Użytki zielone wraz z sadami						Razem GO+UZ				
			I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	razem	I	II	III		IV	V	VI	razem
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
1.	Bartoszowa	ha	160,57	96,43	83,87	26,47	5,09	3,42	-	-	375,85	-	4,24	6,97	0,03	-	-	11,24	387,09
		%	42,7	25,7	22,3	7,0	1,4	0,9	-	-	100,0	-	37,7	62,0	0,3	-	-	100,0	
2.	Boguszyce	ha	28,08	68,21	59,40	22,68	18,38	3,91	-	-	200,66	-	25,32	16,15	0,68	-	0,34	42,49	243,15
		%	14,0	34,0	29,5	11,3	9,2	2,0	-	-	100,0	-	59,6	38,0	1,6	-	0,8	100,0	
3.	Boreczek	ha	15,07	74,47	32,80	24,33	10,57	4,54	1,90	-	163,68	-	-	1,07	-	2,38	-	3,45	167,13
		%	9,2	45,4	20,0	14,9	6,5	2,8	1,2	-	100,0	-	-	31,0	-	69,0	-	100,0	
4.	Borek Strzeliniński	ha	317,62	522,82	135,33	21,75	6,92	5,21	4,63	-	1014,28	-	10,96	2,51	1,33	-	-	14,80	1029,08
		%	31,3	51,6	13,3	2,1	0,7	0,5	0,5	-	100,0	-	74,1	16,9	9,0	-	-	100,0	
5.	Borów	ha	4,50	120,83	34,57	11,02	0,02	2,81	1,13	-	174,88	-	5,15	2,14	-	0,04	-	7,33	182,21
		%	2,6	69,1	19,8	6,3	0,0	1,6	0,6	-	100,0	-	70,2	29,2	-	0,6	-	100,0	
6.	Brzezica	ha	41,31	132,98	111,11	15,39	35,18	36,89	10,52	0,29	383,67	-	7,80	14,50	-	-	-	22,30	405,97
		%	10,8	34,6	29,0	4,0	9,2	9,6	2,7	0,1	100,0	-	35,0	65,0	-	-	-	100,0	
7.	Brzoza	ha	4,20	47,73	65,62	30,42	12,99	7,94	6,46	-	175,36	2,79	13,07	6,54	-	0,56	-	22,96	198,32
		%	2,4	27,2	37,4	17,4	7,4	4,5	3,7	-	100,0	12,2	56,9	28,5	-	2,4	-	100,0	
8.	Głownin	ha	7,33	53,58	85,53	17,12	25,36	11,78	7,90	-	208,60	4,96	4,98	0,25	-	-	-	10,19	218,79
		%	3,5	25,6	41,0	8,2	12,2	5,7	3,8	-	100,0	48,7	48,8	2,5	-	-	-	100,0	
9.	Jaksin	ha	1,47	140,44	25,20	8,86	7,59	-	0,90	-	184,46	-	0,53	0,92	-	0,10	-	1,55	186,01
		%	0,8	76,1	13,7	4,8	4,1	-	0,5	-	100,0	-	34,2	59,3	-	6,5	-	100,0	
10.	Jelenin	ha	21,71	238,35	91,85	8,84	8,98	0,71	3,20	-	373,64	-	7,51	10,68	3,20	1,26	0,34	22,99	396,63
		%	5,8	63,7	24,6	2,4	2,4	0,2	0,9	-	100,0	-	32,7	46,4	13,9	5,5	1,5	100,0	
11.	Kepino	ha	8,10	75,88	113,95	23,63	36,48	20,45	6,92	-	285,41	-	1,60	7,40	0,75	1,86	0,58	12,19	297,60
		%	2,8	26,6	39,9	8,3	12,8	7,2	2,4	-	100,0	-	13,1	60,6	6,2	15,3	4,8	100,0	
12.	Kojęcín	ha	36,22	143,77	30,79	6,66	1,23	1,54	1,68	-	221,89	-	-	0,67	4,40	3,15	-	8,22	230,11
		%	16,3	64,7	13,9	3,0	0,6	0,7	0,8	-	100,0	-	-	8,2	53,5	38,3	-	100,0	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
13.	Kręczków	ha	17,24	177,29	44,89	25,48	8,25	3,89	0,38	-	277,42	-	0,23	3,64	-	-	-	3,87	281,29
		%	6,2	63,9	16,2	9,2	3,0	1,4	0,1	-	100,0	-	5,9	94,1	-	-	-	100,0	
14.	Kurczów	ha	6,91	258,21	34,20	14,81	12,37	3,84	1,66	-	332,00	-	3,30	3,01	0,33	-	-	6,64	338,64
		%	2,1	77,7	10,3	4,5	3,7	1,2	0,5	-	100,0	-	49,7	45,3	5,0	-	-	100,0	
15.	Ludów Śląski	ha	-	98,46	234,83	104,39	79,48	23,34	9,86	-	550,36	-	-	91,69	9,55	1,85	0,67	103,76	654,12
		%	-	17,9	42,7	19,0	14,4	4,2	1,8	-	100,0	-	-	88,3	9,2	1,8	0,7	100,0	
16.	Mańczyce	ha	8,06	83,41	118,10	17,34	23,50	11,86	1,47	0,24	263,98	4,86	3,06	1,10	0,46	-	-	9,48	273,46
		%	3,1	31,6	44,6	6,6	8,9	4,5	0,6	0,1	100,0	51,3	32,3	11,6	4,8	-	-	100,0	
17.	Michałowice	ha	2,33	83,62	51,45	12,62	5,44	5,83	-	-	161,29	-	0,20	1,20	-	0,74	-	2,14	163,43
		%	1,4	51,9	31,9	7,8	3,4	3,6	-	-	100,0	-	9,3	56,0	-	34,7	-	100,0	
18.	Opatowice	ha	34,64	31,94	46,47	20,68	14,79	6,77	0,63	-	155,92	10,14	1,00	4,47	0,21	-	-	15,82	171,74
		%	22,2	20,48	29,81	13,26	9,49	4,34	0,40	-	100,0	64,1	6,3	28,3	1,3	-	-	100,0	
19.	Piotrków Borowski	ha	29,19	75,52	136,79	29,63	16,49	43,18	4,69	2,57	338,06	-	6,86	33,27	14,52	-	3,12	57,77	395,83
		%	8,6	22,3	40,4	8,8	4,9	12,8	1,4	0,8	100,0	-	11,9	57,6	25,1	-	5,4	100,0	
20.	Rochowice	ha	-	34,45	104,16	4,80	16,53	25,70	11,52	-	197,16	-	14,64	3,45	0,46	-	0,95	19,50	216,66
		%	-	17,5	52,9	2,4	8,4	13,0	5,8	-	100,0	-	75,0	17,7	2,4	-	4,9	100,0	
21.	Siemianów	ha	-	63,54	198,64	44,98	38,25	5,46	8,91	0,07	359,85	-	1,09	7,45	1,67	1,43	-	11,64	371,49
		%	-	17,7	55,2	12,5	10,6	1,5	2,5	0,0	100,0	-	9,4	64,0	14,3	12,3	-	100,0	
22.	Stogi	ha	4,31	51,54	74,43	15,52	22,40	7,60	13,27	3,21	192,28	0,42	16,26	-	0,06	-	-	16,74	209,02
		%	2,2	26,7	38,7	8,1	11,7	4,0	6,9	1,7	100,0	2,5	97,1	-	0,4	-	-	100,0	
23.	Suchowice	ha	-	26,84	75,40	55,27	81,69	19,01	37,88	2,35	298,44	-	0,45	23,75	5,34	2,12	0,96	32,62	331,06
		%	-	9,0	25,3	18,5	27,3	6,4	12,7	0,8	100,0	-	1,4	72,8	16,4	6,5	2,9	100,0	
24.	Świntobród	ha	7,92	62,48	48,78	14,07	10,94	0,96	0,92	-	146,07	-	2,50	3,29	0,49	-	-	6,28	152,35
		%	5,4	42,8	33,4	9,6	7,5	0,7	0,6	-	100,0	-	39,8	52,4	7,8	-	-	100,0	
25.	Zielonice	ha	1,91	150,40	324,36	271,82	127,75	68,00	19,81	0,33	964,38	-	5,08	30,60	0,36	0,43	0,22	36,69	1001,07
		%	0,2	15,6	33,5	28,2	13,3	7,1	2,1	0,0	100,0	-	13,8	83,4	1,0	1,2	0,6	100,0	
Gmina ogółem		ha	758,69	2913,19	2362,52	848,58	626,67	324,64	156,24	9,06	7999,59	23,17	135,83	276,72	43,84	15,92	7,18	502,66	8502,25
		%	9,5	36,4	29,5	10,6	7,8	4,1	2,0	0,1	100,0	4,6	27,0	55,1	8,7	3,2	1,4	100,0	

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków. Stan na wrzesień 2008 r.

Charakterystyka jakości gleb

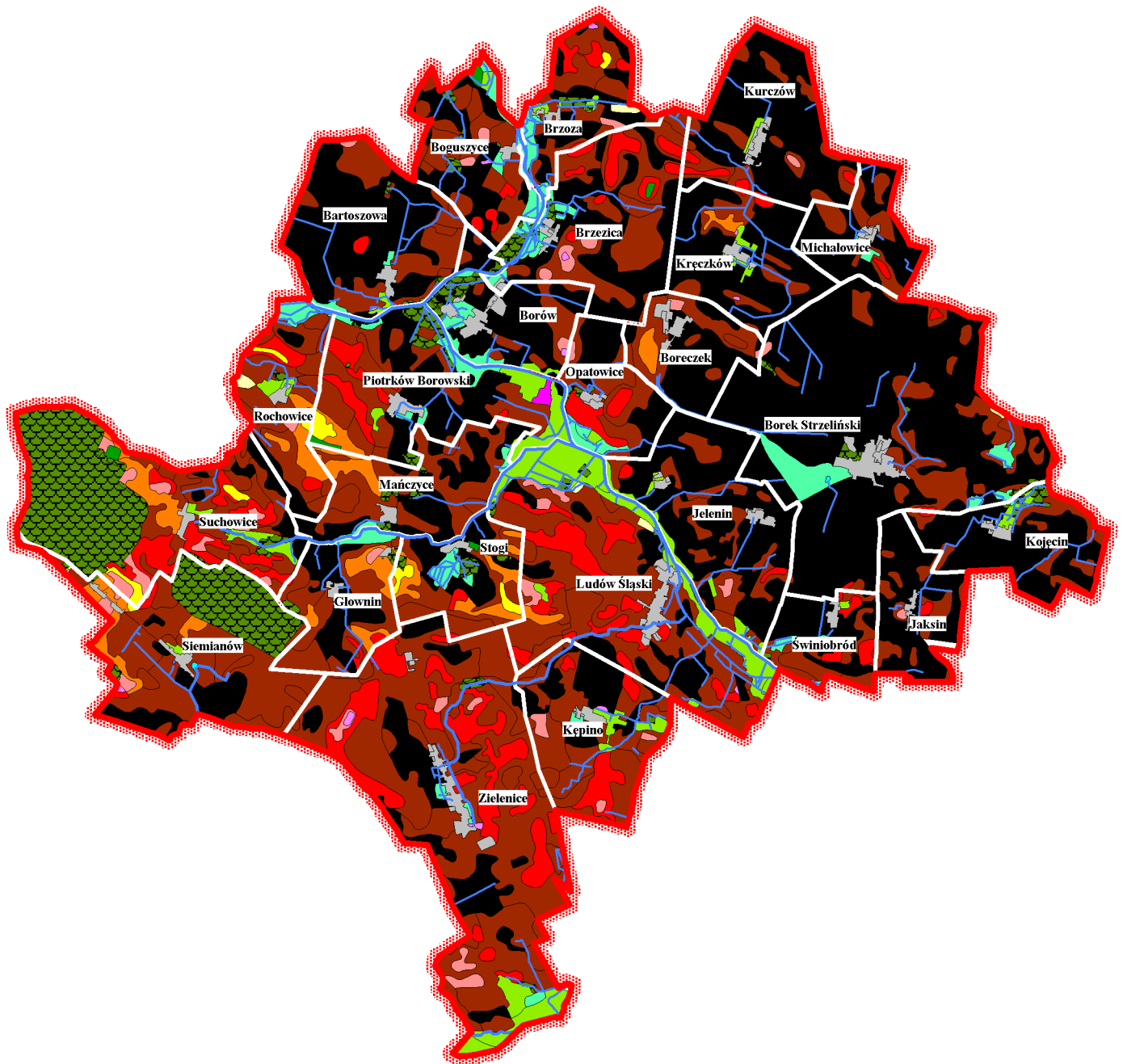
Tabela 10

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych	Grunty dobrej jakości (kl. I-III)		Grunty średniej jakości (kl. IV)		Grunty słabej jakości (kl. V-VI)		Wskaźnik bonitacji	Pow. UR zagrożonych erozją	
		ha	ha	%	ha	%	ha	%	punkty	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.	Bartoszowa	387,09	378,55	97,8	8,54	2,2	-	-	90,3	-	-
2.	Boguszyce	243,15	219,84	90,5	22,97	9,4	0,34	0,1	81,9	-	-
3.	Boreczek	167,13	147,74	88,4	15,11	9,0	4,28	2,6	82,4	-	-
4.	Borek Strzeliński	1029,08	1010,99	98,3	13,46	1,3	4,63	0,4	91,8	-	-
5.	Borów	182,21	178,21	97,8	2,83	1,6	1,17	0,6	87,3	8,18	4,5
6.	Brzezica	405,97	323,09	79,5	72,07	17,8	10,81	2,7	79,1	24,85	6,1
7.	Brzoza	198,32	170,37	85,9	20,93	10,6	7,02	3,5	77,6	-	-
8.	Głownin	218,79	173,75	79,4	37,14	17,0	7,90	3,6	77,7	6,01	2,7
9.	Jaksin	186,01	177,42	95,4	7,59	4,1	1,00	0,5	87,8	-	-
10.	Jelenin	396,63	378,94	95,6	12,89	3,2	4,80	1,2	86,9	-	-
11.	Kępino	297,60	230,56	77,5	57,68	19,4	9,36	3,1	76,5	-	-
12.	Kojęcín	230,11	218,11	94,8	7,17	3,1	4,83	2,1	88,6	-	-
13.	Kręczków	281,29	268,77	95,6	12,14	4,3	0,38	0,1	86,9	-	-
14.	Kurczów	338,64	320,44	94,6	16,54	4,9	1,66	0,5	87,8	-	-
15.	Ludów Śląski	654,12	529,37	80,9	112,37	17,2	12,38	1,9	73,6	-	-
16.	Mańczyce	273,46	235,93	86,3	35,82	13,1	1,71	0,6	81,0	-	-
17.	Michałowice	163,43	151,42	92,6	11,27	6,9	0,74	0,5	84,1	-	-
18.	Opatowice	171,74	149,34	87,0	21,77	12,6	0,63	0,4	82,3	-	-
19.	Piotrków Borowski	395,83	311,26	78,7	74,19	18,7	10,38	2,6	74,9	7,28	1,8
20.	Rochowice	216,66	161,50	74,5	42,69	19,7	12,47	5,8	73,6	8,70	4,0
21.	Siemianów	371,49	315,70	85,0	45,38	12,2	10,41	2,8	77,7	-	-
22.	Stogi	209,02	162,48	77,7	30,06	14,4	16,48	7,9	75,8	1,59	0,8
23.	Suchowice	331,06	181,71	54,9	106,04	32,0	43,31	13,1	63,8	-	-
24.	Świniobród	152,35	139,04	91,3	12,39	8,1	0,92	0,6	83,4	-	-
25.	Zielenice	1001,07	784,17	78,3	196,11	19,6	20,79	2,1	73,0	-	-
Gmina ogółem		8502,25	7318,70	86,1	995,15	11,7	188,40	2,2	80,8	56,61	0,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z ewidencji gruntów i budynków. Stan na wrzesień 2008 r.

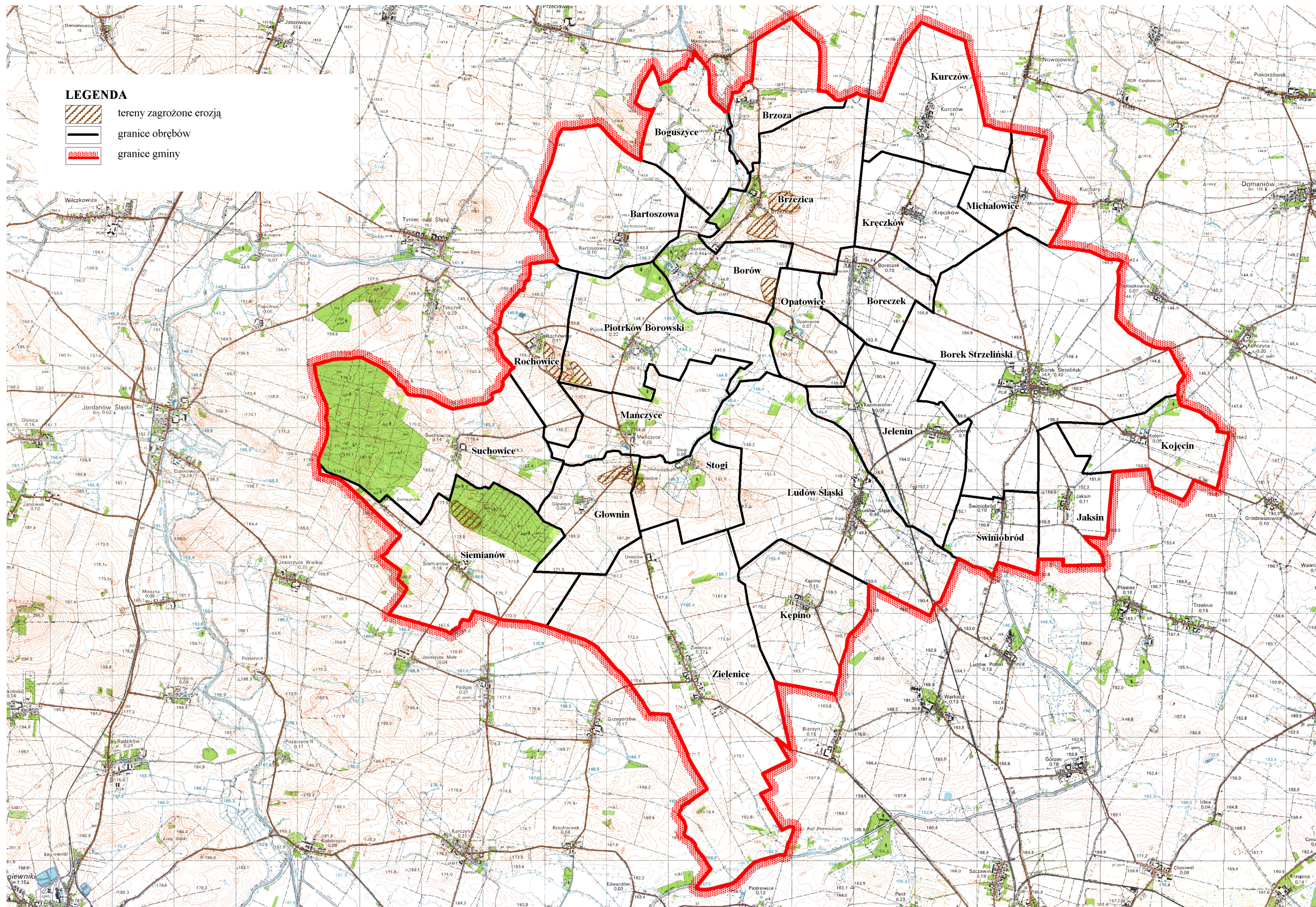
Fot. nr 13. Pola nawożone obornikiem w Kurczowie.

LEGENDA

■ kompleks 1 (pszenny bardzo dobry)	■ kompleks 8 (zbożowo pastewny mocny)	■ nieużytki rolnicze
■ kompleks 2 (pszenny dobry)	■ kompleks 1z (użytki zielone bardzo dobre i dobre)	■ wody nieużytki
■ kompleks 3 (pszenny wadliwy)	■ kompleks 2z (użytki zielone średnie)	■ wody
■ kompleks 4 (żytni bardzo dobry)	■ kompleks 3z (użytki zielone słabe i bardzo słabe)	■ lasy
■ kompleks 5 (żytni dobry)	■ kompleks 14 (gleby orne przeznaczone pod użytki zielone)	
■ kompleks 6 (żytni słaby)	■ tereny zabudowane	

Rys.10.Kompleksy rolniczej przydatności gleb

Rys.11. Tereny zagrożone erozją

Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych * Plan urzędzeniowo – rolny gminy Borów

5. ORGANIZACJA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

5.1. Struktura władania gruntami i użytkami rolnymi

Udział poszczególnych sektorów w strukturze władania gruntami w gminie rozkłada się następująco: na s ektor publ iczny pr zypada 16,5% pow ierzchni g miny, na pr ywatny – 83,5% (tabela 11). Najwięcej gruntów w sektorze publicznym jest we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych 669,48 ha (6,8% pow ierzchni g miny) or az Państwowych Gospodarstw Leśnych 422,25 ha (4,3% powierzchni gminy), własność komunalna to 266,07 ha (2,7%). Udziały gruntów zakwalifikowanych jako pozostałe (grunty skarbu państwa będące we władaniu PKP, DZMiUW, Dróg Krajowych itp.) wynosi 2,7%.

Grunty ANR znajdują się w większości obrębów, a jedynie w 4 obrębach powierzchnie przekraczają 60,0 ha i znajdują się one w Borku Strzelińskim 248,89 ha, Brzezicy 124,35 ha, Zielenicach 117,55 ha, Boguszytach 66,00 ha, a łączna powierzchnia stanowi 83,2% ogólnej powierzchni ANR.

Największe powierzchnie gruntów PGL znajdują się w obrębach Suchowice 276,89 ha (udział gruntów - 43,4%) i w obrębie Siemianów 135,81 ha (udział gruntów - 25,3%).

Grunty komunalne największe powierzchnie zajmują w Zielenicach 37,73 ha, Ludowie Śląskim 25,66 ha i Borku Strzelińskim 22,48 ha.

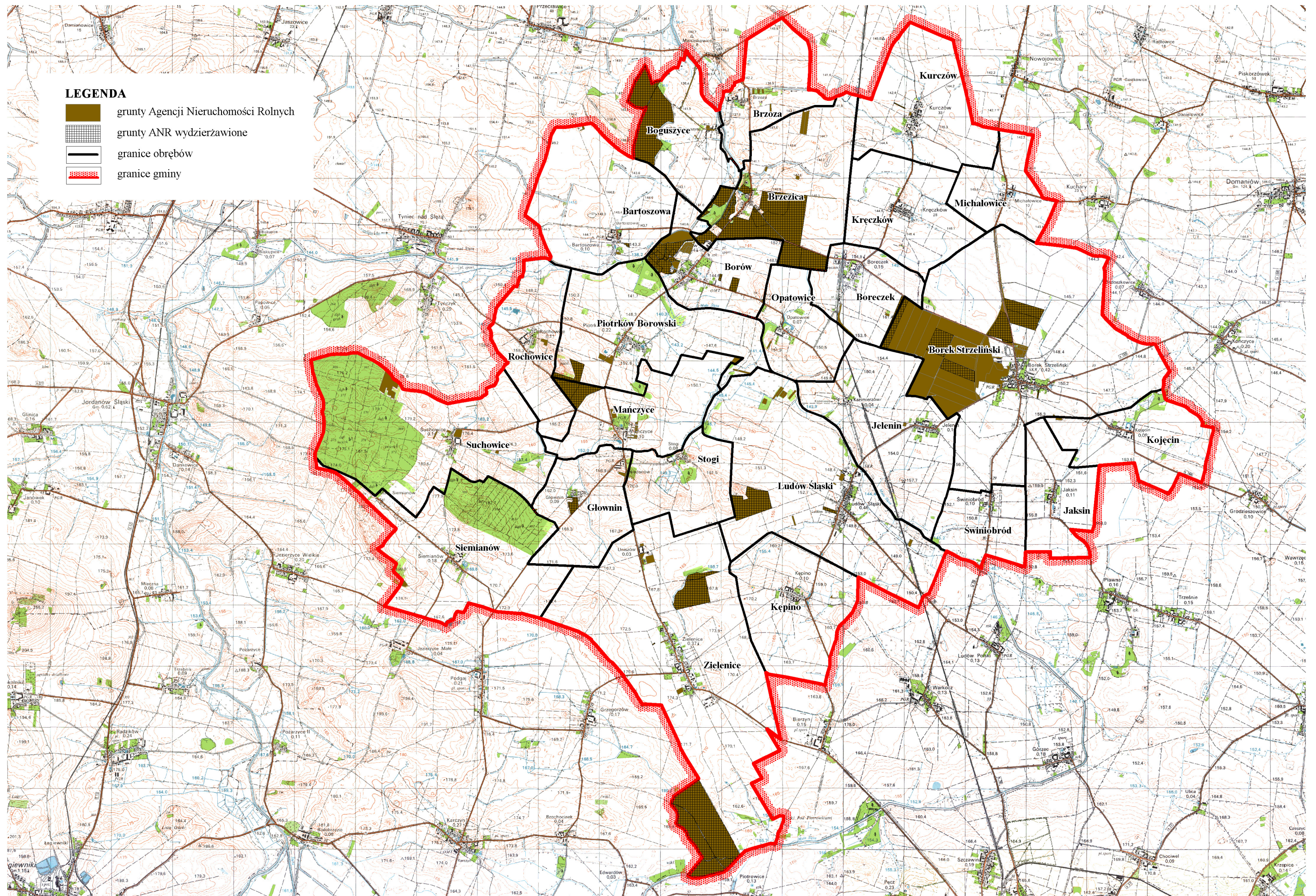
W s ektorze prywatnym dominują gospodarstwa rolne, do których należy 7544,41 ha gruntów i zajmują one 83,5% obszaru gminy. Nieruchomości do 1 ha stanowią 1,9 % (185,43 ha), a największe powierzchnie występują w Borku Strzelińskim – 36,64 ha, Borowie – 24,76 ha, Ludowie Śląskim – 15,75 ha oraz Zielenicach – 13,58 ha.

Struktura władania gruntami

Tabela 11

Lp.	Obręb	Sektor publiczny (udział w powierzchni obrębu)										Sektor prywatny (udział w powierzchni obrębu)											
		Pow. obrębu		Razem w pow. obrębu		ANR		PGL		Własność komunalna		Pozostałe		Razem w pow. obrębu		Gospodarstwa rolne		Nieruchomości do 1ha		grunty spółdzielni		pozostałe	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	
1.	Bartoszo	413,45	20,08	4,9	0,99	0,2	-	-	10,20	2,5	8,89	2,2	393,37	95,1	367,76	88,9	4,61	1,1	-	-	21,00	5,1	
2.	Boguszyce	264,03	71,11	26,9	66,00	25,0	-	-	1,44	0,5	3,67	1,4	192,92	73,1	94,94	36,0	4,22	1,6	-	-	93,76	35,5	
3.	Boreczek	194,07	24,14	12,4	1,73	0,9	-	-	4,95	2,5	17,46	9,0	169,93	87,6	159,90	82,4	8,19	4,2	-	-	1,84	1,0	
4.	Borek Strzeliński	1120,69	289,50	25,8	248,89	22,2	-	-	22,48	2,0	18,13	1,6	831,19	74,2	694,76	62,0	36,64	3,3	0,09	0,0	99,70	8,9	
5.	Borów	246,43	62,27	25,3	32,63	13,2	-	-	14,40	5,9	15,24	6,2	184,16	74,7	142,41	57,7	24,76	10,1	0,17	0,1	16,82	6,8	
6.	Brzezica	449,52	153,74	34,2	124,35	27,6	6,22	1,4	9,33	2,1	13,84	3,1	295,78	65,8	264,63	58,9	8,16	1,8	-	-	22,99	5,1	
7.	Brzoza	220,30	15,85	7,2	2,27	1,0	-	-	6,62	3,0	6,96	3,2	204,45	92,8	192,06	87,1	8,10	3,7	-	-	4,29	2,0	
8.	Głównin	239,81	18,24	7,6	4,29	1,8	-	-	4,74	2,0	9,21	3,8	221,57	92,4	217,78	90,8	3,57	1,5	-	-	0,22	0,1	
9.	Jaksin	200,77	9,11	4,5	-	-	-	-	4,00	2,0	5,11	2,5	191,66	95,5	186,11	92,7	5,35	2,7	-	-	0,20	0,1	
10.	Jelenin	439,17	35,42	8,1	0,39	0,1	-	-	10,41	2,4	24,62	5,6	403,75	91,9	387,87	88,3	5,22	1,2	-	-	10,66	2,4	
11.	Kępino	327,51	19,54	6,0	0,11	0,0	-	-	13,17	4,1	6,26	1,9	307,97	94,0	304,89	93,1	2,95	0,9	-	-	0,13	0,0	
12.	Kojęcín	255,00	18,56	7,3	0,71	0,3	0,93	0,4	9,76	3,8	7,16	2,8	236,44	92,7	222,42	87,1	3,19	1,3	-	-	10,83	4,3	
13.	Kręczków	302,23	15,02	5,0	-	-	-	-	9,85	3,3	5,17	1,7	287,21	95,0	283,22	93,7	3,99	1,3	-	-	-	-	
14.	Kurezów	358,98	15,34	4,3	0,67	0,2	-	-	9,06	2,5	5,61	1,6	343,64	95,7	337,73	94,0	5,70	1,6	-	-	0,21	0,1	
15.	Ludów Śląski	741,95	85,06	11,5	27,47	3,7	-	-	25,66	3,5	31,93	4,3	656,89	88,5	585,10	78,8	15,75	2,1	-	-	56,04	7,6	
16.	Mańczyce	297,70	36,00	12,1	21,61	7,3	-	-	10,77	3,6	3,62	1,2	261,70	87,9	257,57	86,5	4,09	1,4	-	-	0,04	0,0	
17.	Michałowice	176,85	5,88	3,3	-	-	-	-	2,72	1,5	3,16	1,8	170,97	96,7	167,21	94,6	1,31	0,7	-	-	2,45	1,4	
18.	Opatowice	193,55	18,14	9,4	0,30	0,2	-	-	8,41	4,3	9,43	4,9	175,41	90,6	172,38	89,1	0,83	0,4	-	-	2,20	1,1	
19.	Piotrków Borowski	467,75	38,52	8,2	8,49	1,8	-	-	12,93	2,7	17,10	3,7	429,23	91,8	403,58	86,3	8,37	1,8	-	-	17,28	3,7	
20.	Rochowice	239,32	18,32	7,7	0,74	0,3	-	-	4,61	1,9	12,97	5,5	221,00	92,3	205,12	85,7	2,73	1,1	-	-	13,15	5,5	
21.	Siemianów	537,44	158,10	29,4	1,11	0,2	135,81	25,3	14,53	2,7	6,65	1,2	379,34	70,6	373,08	69,4	5,99	1,1	-	-	0,27	0,1	
22.	Stogi	233,32	11,83	5,1	-	-	-	-	5,87	2,5	5,96	2,6	221,49	94,9	217,64	93,3	2,90	1,2	-	-	0,95	0,4	
23.	Suchowice	637,96	302,28	47,4	9,18	1,4	276,89	43,4	8,73	1,4	7,48	1,2	335,68	52,6	326,49	51,1	4,12	0,7	-	-	5,07	0,8	
24.	Świmibród	166,86	6,19	3,7	-	-	-	-	3,70	2,2	2,49	1,5	160,67	96,3	154,87	92,8	1,11	0,7	-	-	4,69	2,8	
25.	Zielonice	1083,51	172,87	15,9	117,55	10,9	2,40	0,2	37,73	3,4	15,19	1,4	910,64	84,1	824,89	76,1	13,58	1,3	-	-	72,17	6,7	
Gmina ogółem		9808,17	1621,11	16,5	669,48	6,8	422,25	4,3	266,07	2,7	263,31	2,7	8187,06	83,5	7544,41	76,9	185,43	1,9	0,26	0,0	456,96	4,7	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z ewidencji gruntów i budynków. Stan na wrzesień 2008 r.

Rys.12. Rozmieszczenie gruntów ANR

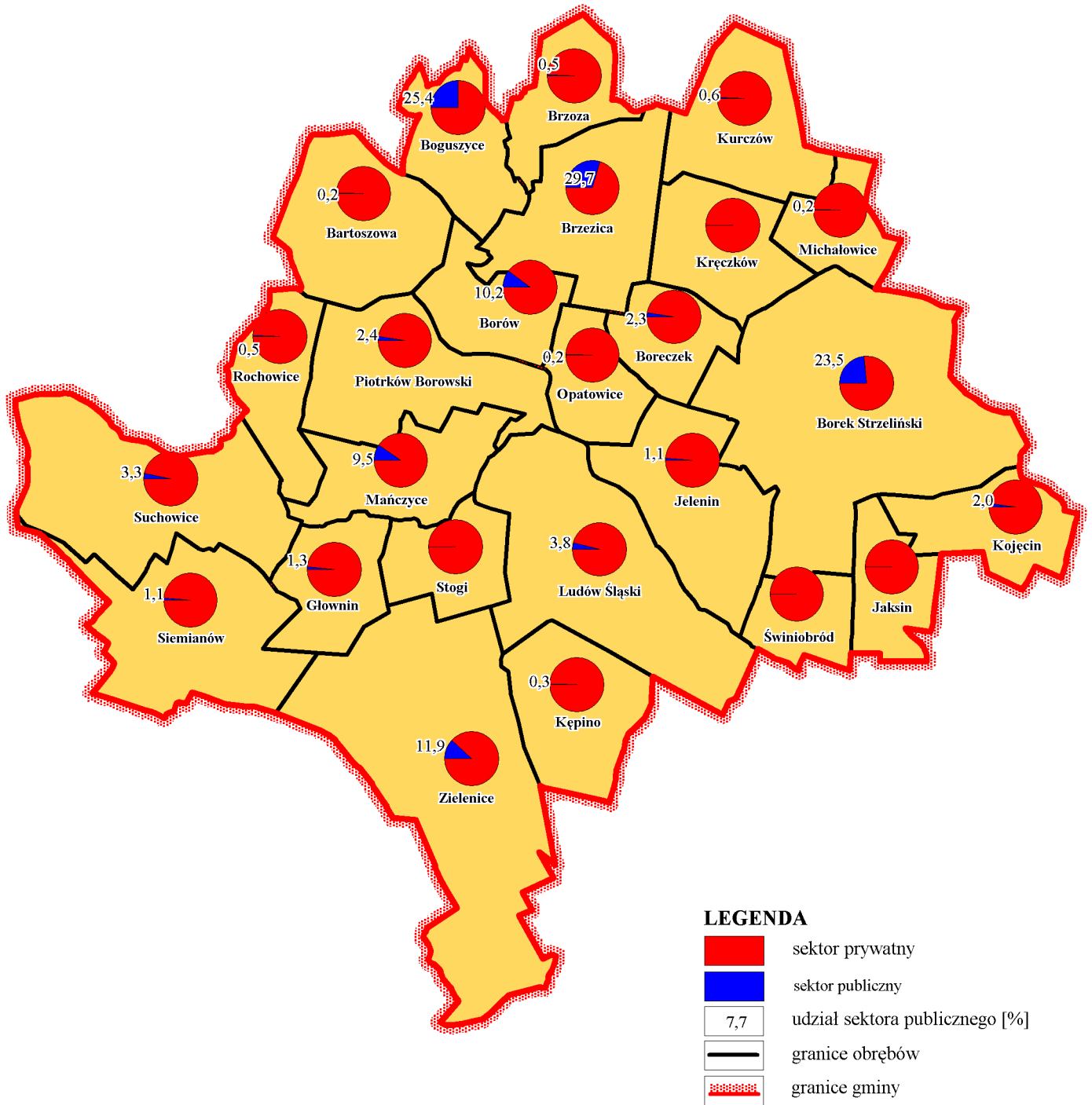
Analiza struktury władania użytków rolnych przedstawia się podobnie do struktury władania gruntami. Nieznacznie większy jest udział sektora prywatnego, gdyż wynosi on 92,3% użytków rolnych (7843,75 ha). Największy udział sektora publicznego jest w obrębach: Brzezica 29,7%, Boguszyce 25,4% i Borek Strzeleński 23,5%. Powierzchnie użytków rolnych należące do gminy i do PGL są znikome, gdyż łączna ich powierzchnia wynosi 27,87 ha.

Struktura władania użytkami rolnymi

Tabela 12

Lp.	Obręb	Pow. ogólna UR	Sektor publiczny (udział w powierzchni ogólnej UR)										Sektor prywatny	
			Razem w pow. obrębu		ANR		PGL		Własność komunalna		Pozostałe			
			ha	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1.	Bartoszowa	387,09	0,92	0,2	0,84	91,3	-	-	-	-	0,08	8,7	386,17	99,8
2.	Boguszyce	243,15	61,72	25,4	61,64	99,9	-	-	0,08	0,1	-	-	181,43	74,6
3.	Boreczek	167,13	3,85	2,3	1,40	36,4	-	-	0,04	1,0	2,41	62,6	163,28	97,7
4.	Borek Strzeleński	1029,08	241,46	23,5	238,54	98,8	-	-	2,89	1,2	0,03	0,0	787,62	76,5
5.	Borów	182,21	18,63	10,2	16,08	86,3	-	-	2,55	13,7	-	-	163,58	89,8
6.	Brzezica	405,97	120,55	29,7	117,90	97,8	-	-	2,65	2,2	-	-	285,42	70,3
7.	Brzoza	198,32	1,01	0,5	0,80	79,2	-	-	0,21	20,8	-	-	197,31	99,5
8.	Głownin	218,79	2,87	1,3	2,87	100,0	-	-	-	-	-	-	215,92	98,7
9.	Jaksin	186,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	186,01	100,0
10.	Jelenin	396,63	4,36	1,1	-	-	-	-	-	-	4,36	100,0	392,27	98,9
11.	Kępino	297,60	1,04	0,3	-	-	-	-	1,04	100,0	-	-	296,56	99,7
12.	Kojęcín	230,11	4,51	2,0	0,71	15,7	-	-	0,74	16,4	3,06	67,9	225,60	98,0
13.	Kręczków	281,29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	281,29	100,0
14.	Kurczów	338,64	2,10	0,6	0,67	31,9	-	-	1,43	68,1	-	-	336,54	99,4
15.	Ludów Śląski	654,12	24,54	3,8	23,93	97,5	-	-	0,61	2,5	-	-	629,58	96,2
16.	Mańczyce	273,46	26,09	9,5	20,16	77,3	-	-	5,93	22,7	-	-	247,37	90,5
17.	Michałowice	163,43	0,35	0,2	-	-	-	-	0,35	100,0	-	-	163,08	99,8
18.	Opatowice	171,74	0,30	0,2	0,30	100,0	-	-	-	-	-	-	171,44	99,8
19.	Piotrków Borowski	395,83	9,32	2,4	7,80	83,7	-	-	1,40	15,0	0,12	1,3	386,51	97,6
20.	Rochowice	216,66	1,14	0,5	0,74	64,9	-	-	-	-	0,40	35,1	215,52	99,5
21.	Siemianów	371,49	4,16	1,1	0,13	3,1	3,74	89,9	0,29	7,0	-	-	367,33	98,9
22.	Stogi	209,02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	209,02	100,0
23.	Suchowice	331,06	10,80	3,3	9,12	84,4	0,92	8,5	0,59	5,5	0,17	1,6	320,26	96,7
24.	Świniobród	152,35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	152,35	100,0
25.	Zielenice	1001,07	118,78	11,9	116,37	98,0	-	-	2,41	2,0	-	-	882,29	88,1
Gmina ogółem		8502,25	658,50	7,7	620,00	94,2	4,66	0,7	23,21	3,5	10,63	1,6	7843,75	92,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków. Stan na wrzesień 2008 r.

Rys. 13. Struktura władania użytkami rolnymi

5.2. Struktura gruntów dzierżawionych

Powierzchnia gruntów dzierżawionych przez rolników wynosi 415,47 ha, co stanowi 5,7 % powierzchni ogólnej gospodarstw indywidualnych.

Rolnicy dzierżawią grunty głównie od Agencji Nieruchomości Rolnych, tj. 97,8 % wszystkich dzierżaw, następnymi 1,1 % gruntów dzierżawionych to grunty komunalne i 1,1% od Państwowego Gospodarstwa Leśnego (Nadleśnictwo Henryków). Dopełnieniem informacji winny być dane na temat dzierżaw pomiędzy rolnikami. Jednak ze względu na fakt zawierania takich umów najczęściej w formie ustnej, z pominięciem ich rejestracji w celach podatkowych nie określono ich powierzchni, a jedynie na podstawie wywiadów z sołtysami wymieniono obręby, w których to zjawisko zachodzi na największą skalę (powyżej 30 ha): Piotrków Borowski, Borek Strzeleński, Ludów Śląski, Borów, Kurczów, Jelenin, Kępino. Szacunkowa powierzchnia wszystkich gruntów wydzierżawionych głównie przez małe gospodarstwa w skali gminy to 886,90 ha.

Z danych dotyczących dzierżaw gruntów od ANR, gminy i PGL wynika, że proces ten zachodzi na niewielką skalę i nie wpływa znacząco na poprawę sytuacji ekonomicznej gospodarstw. Większe znaczenie odgrywają indywidualne dzierżawy pomiędzy rolnikami i wpływają znacząco na sytuację ekonomiczną gospodarstw, jednakże nie jest możliwe określenie położenia tych dzierżaw i rozłogu gruntów gospodarstw indywidualnych posiadających grunty własne jak i dzierżawione. Według danych otrzymanych od instytucji: w ANR w formie dzierżaw rozdysponowane jest 65,6% użytków rolnych, w PGL 100%, natomiast w gruntach komunalnych 20,4%. Duże powierzchnie użytków rolnych zajmują dzierżawy od ANR w takich obrębach jak: Brzezica, Zielenice, Borek Strzeleński, Boguszyce i przekraczają one powierzchnie 50,00 ha.

Dzierżawy użytków rolnych

Tabela 13

L.p.	Obręb	Powierzchnia wydzierżawionych użytków rolnych						
		Ogółem	od ANR		od Gminy		od PGL	
		ha	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	Bartoszowa	0,35	0,35	100,0	-	-	-	-
2.	Boguszyce	59,91	59,91	100,0	-	-	-	-
3.	Boreczek	-	-	-	-	-	-	-
4.	Borek Strzeliński	65,82	65,65	99,7	0,17	0,3	-	-
5.	Borów	7,92	6,60	83,3	1,32	16,7	-	-
6.	Brzezica	114,90	112,60	98,0	2,30	2,0	-	-
7.	Brzoza	0,95	-	-	0,95	100,0	-	-
8.	Głównin	2,21	2,21	100,0	-	-	-	-
9.	Jaksin	-	-	-	-	-	-	-
10.	Jelenin	-	-	-	-	-	-	-
11.	Kępingo	-	-	-	-	-	-	-
12.	Kojęcín	-	-	-	-	-	-	-
13.	Kręczków	-	-	-	-	-	-	-
14.	Kurczów	0,30	0,30	100,0	-	-	-	-
15.	Ludów Śląski	22,88	22,88	100,0	-	-	-	-
16.	Mańczyce	16,62	16,62	100,0	-	-	-	-
17.	Michałowice	-	-	-	-	-	-	-
18.	Opatowice	-	-	-	-	-	-	-
19.	Piotrków Borowski	6,14	6,14	100,0	-	-	-	-
20.	Rochowice	-	-	-	-	-	-	-
21.	Siemianów	3,74	-	-	-	-	3,74	100,0
22.	Stogi	-	-	-	-	-	-	-
23.	Suchowice	0,92	-	-	-	-	0,92	100,0
24.	Świniobród	-	-	-	-	-	-	-
25.	Zielenice	113,55	113,55	100,0	-	-	-	-
Gmina ogółem		416,21	406,81	97,8	4,74	1,1	4,66	1,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Borów, ANR i PGL - stan na luty 2008 r., oraz ewidencji gruntów - stan na wrzesień 2008

5.3. Struktura gospodarstw według wieku użytkownika

W gminie Borów, zgodnie z danymi zawartymi w kartach podatkowych istnieją 823 gospodarstwa rolne. Według danych zawartych w kartach podatkowych, 139,50 ha powierzchni gruntów jest we władaniu różniczan, czyli osób zamieszkałych poza granicami gminy. Stanowi to 1,4% powierzchni całej gminy i 1,7% powierzchni gruntów sektora prywatnego. Z pośród wsi, gdzie odsetek gruntów należących do różniczan w powierzchni użytków rolnych jest znaczący, wymienić należy obręby: Zielenice (20,60 ha), Ludów Śląski (30,02 ha) oraz Borów, Suchowice i Kręczków (powyżej 10 ha). Są to głównie pola uprawne, a tylko niewielki procent powierzchni stanowi lokatę kapitału osób fizycznych spoza gminy (np. zakup działek budowlanych).

Z analizy wieku użytkowników gospodarstw rolnych wynika, że najwięcej właścicieli jest w wieku 41 -54 lat (398 właścicieli co stanowi 48,4%). Użytkowników gospodarstw mających mniej niż 40 lat jest 284 (34,5%). Pozostałą grupę tworzą właściciele w wieku przedemerytalnym i emerytalnym, którzy stanowią 17,1% właścicieli wszystkich gospodarstw.

Analizując możliwość przekazania gruntów w ramach rent strukturalnych dla PROW 2007-2013 biorąc pod uwagę tylko dwa podstawowe kryteria:

- wiek pomiędzy 55 rokiem, a wiekiem emerytalnym,
- powierzchnia gospodarstwa powyżej 3 ha

możliwe jest do pozyskania od 58 właścicieli gospodarstw powierzchnia blisko 1600 ha gruntów. Rozbijając te dane na poszczególne lata sytuacja może wyglądać następująco: w 2009 r. 63 rolników (na powierzchnię 774 ha), w 2010 r. 19 rolników (250 ha), w 2011 r. 17 rolników (191 ha), w 2012 r. 16 rolników (173 ha), w 2013r. 22 rolników (220 ha).

Przedstawiona powyżej sytuacja jest możliwa pod warunkiem, iż wszyscy właściciele gospodarstw będą spełniać wymagane ustawowo kryteria oraz wykorzystają możliwość przekazania gospodarstwa.

Najwięcej ziemi w ramach przekazywania gospodarstw pozyskać można we wsiach Zielenice, Kojęcín, Siemianów i Ludów Śląski (powyżej 100 ha), mniej w Karczowie, Piotrkowie Borowskim, Świnobrodzie, Opatowicach, Kępinie, Brzezicy, Stogach i Rochowicach (powyżej 50 ha).

Na dzień dzisiejszy beneficjentami renty (w ramach PROW 2004 -2006) na terenie gminy są właściciele 36 gospodarstw (na powierzchni 361,36 ha); których data wygaśnięcia rent strukturalnych przypada na 2011 r. dla kobiet oraz 2016 r. dla mężczyzn. Nowych

wniosków, które wpłynęły do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Strzelinie (w ramach PROW 2007-2013) jest 2, na łączną deklarowaną powierzchnię 40,77 ha.

Dane dotyczące struktury wiekowej właścicieli i użytkowników gospodarstw przedstawia tabela 14.

Gospodarstwa według wieku użytkowników

Tabela 14

Lp.	Obręb	Liczba gospodarstw ogółem należących do właścicieli z gminy Borów	Liczba gospodarstw wg wieku							
			18-40 lat		41-54 lat		wiek przed-emerytalny		wiek emerytalny	
			liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1.	Bartoszoza	21	7	33,3	11	52,4	1	4,8	2	9,5
2.	Boguszyce	5	3	60,0	1	20,0	1	20,0	-	-
3.	Boreczek	19	5	26,3	9	47,4	2	10,5	3	15,8
4.	Borek Strzeliński	68	24	35,3	31	45,6	6	8,8	7	10,3
5.	Borów	55	15	27,3	26	47,3	7	12,7	7	12,7
6.	Brzezica	23	9	39,1	8	34,9	5	21,7	1	4,3
7.	Brzoza	13	5	38,5	7	53,8	-	-	1	7,7
8.	Głownin	15	6	40,0	6	40,0	1	6,7	2	13,3
9.	Jaksin	26	12	46,2	10	38,4	2	7,7	2	7,7
10.	Jelenin	35	11	31,4	20	57,2	4	11,4	-	-
11.	Kępino	34	7	20,6	20	58,9	6	17,6	1	2,9
12.	Kojęcín	25	9	36,0	14	56,0	2	8,0	-	-
13.	Kręczków	30	8	26,7	20	66,6	-	-	2	6,7
14.	Kurczów	38	13	34,2	16	42,1	7	18,4	2	5,3
15.	Ludów Śląski	64	22	34,4	29	45,3	10	15,6	3	4,7
16.	Mańczyce	18	10	55,6	6	33,3	2	11,1	-	-
17.	Michałowice	26	14	53,9	10	38,5	1	3,8	1	3,8
18.	Opatowice	25	5	20,0	17	68,0	3	12,0	-	-
19.	Piotrków Borkowski	51	18	35,3	25	49,0	6	11,8	2	3,9
20.	Rochowice	27	5	18,5	19	70,4	3	11,1	-	-
21.	Siemianów	37	12	32,4	20	54,1	5	13,5	-	-
22.	Stogi	18	7	38,9	7	38,9	2	11,1	2	11,1
23.	Suchowice	27	14	51,9	12	44,4	1	3,7	-	-
24.	Świniobród	28	14	50,0	8	28,6	6	21,4	-	-
25.	Zielenice	95	29	30,5	46	48,5	14	14,7	6	6,3
Gmina ogółem		823	284	34,5	398	48,4	97	11,8	44	5,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie kart podatkowych. Stan na listopad 2008r.

5.4. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw indywidualnych

Ogólna liczba gospodarstw w gminie wg kart podatkowych wynosi 823 (w tym 6 to gospodarstwa powyżej 100 ha). Użytkują one łącznie z dzierżawami powierzchnię 7312,41 ha. Średnia powierzchnia gospodarstw wynosi 8,89 ha. W poszczególnych obrębach wielkości te są zróżnicowane i kształtują się od 4,57 ha w B orowie do 32,07 ha w B oguszycach. W obrębach Boguszyce, Głownin, Kojęcín, Brzoza, Bartoszowa, Kępino, Rochowice średnia powierzchnia gospodarstw wynosi powyżej 10,00 ha. Wysoki wskaźnik średniej powierzchni gospodarstwa w obrębach: Boguszyce, Głownin, Kojęcín, Brzoza, Bartoszowa podwyższony jest z powodu występowania dużych gospodarstw powyżej 50,0 ha.

Najwięcej gospodarstw jest w Zielenicach - 95, B orku Strzelińskim – 68, Ludowie Śląskim – 64 oraz w Borowie -55 i Piotrkowie Borowskim - 51, i stanowią ponad 30% ogólnej ich liczby i powierzchni w gminie.

Największą grupę stanowią gospodarstwa o powierzchni w przedziale od 1,00 do 5,00 ha, jest ich 390 (47,4% ogółu gospodarstw) ze średnią powierzchnią 2,48 ha. Drugą największą grupą obszarową są gospodarstwa od 5,00 do 10,00 ha, jest ich 234 i stanowią 28,4% liczby wszystkich gospodarstw w gminie.

Gospodarstwa z grup od 15,00 ha i większych zajmują powierzchniowo 47,0% (3434,77 ha) gruntów gospodarstw i jest ich 100 (ponad 12% ogółu gospodarstw). Największy udział powierzchniowy gospodarstw powyżej 15,00 ha jest w obrębach Boguszyce – 90,9%, Głownin – 84,9%, Mańczyce 76,8%, Brzoza – 75,5%, Kojęcín - 73,3%, Kępino – 66,9%, Bartoszowa – 61,8%, Jelenin 55,5%.

Z analizy struktury wynika, że więcej jest gospodarstw małych i średnich do 15,00 ha (prawie 88% ogółu gospodarstw). Ilość gospodarstw dużych powyżej 15,0 ha jest niewielka, znaczący jest natomiast wskaźnik procentowy zajmowanej przez te gospodarstwa powierzchni (47%) co gwarantuje im opłacalność i powinno być typową cechą obszarów o intensywnym użytkowaniu rolniczym.

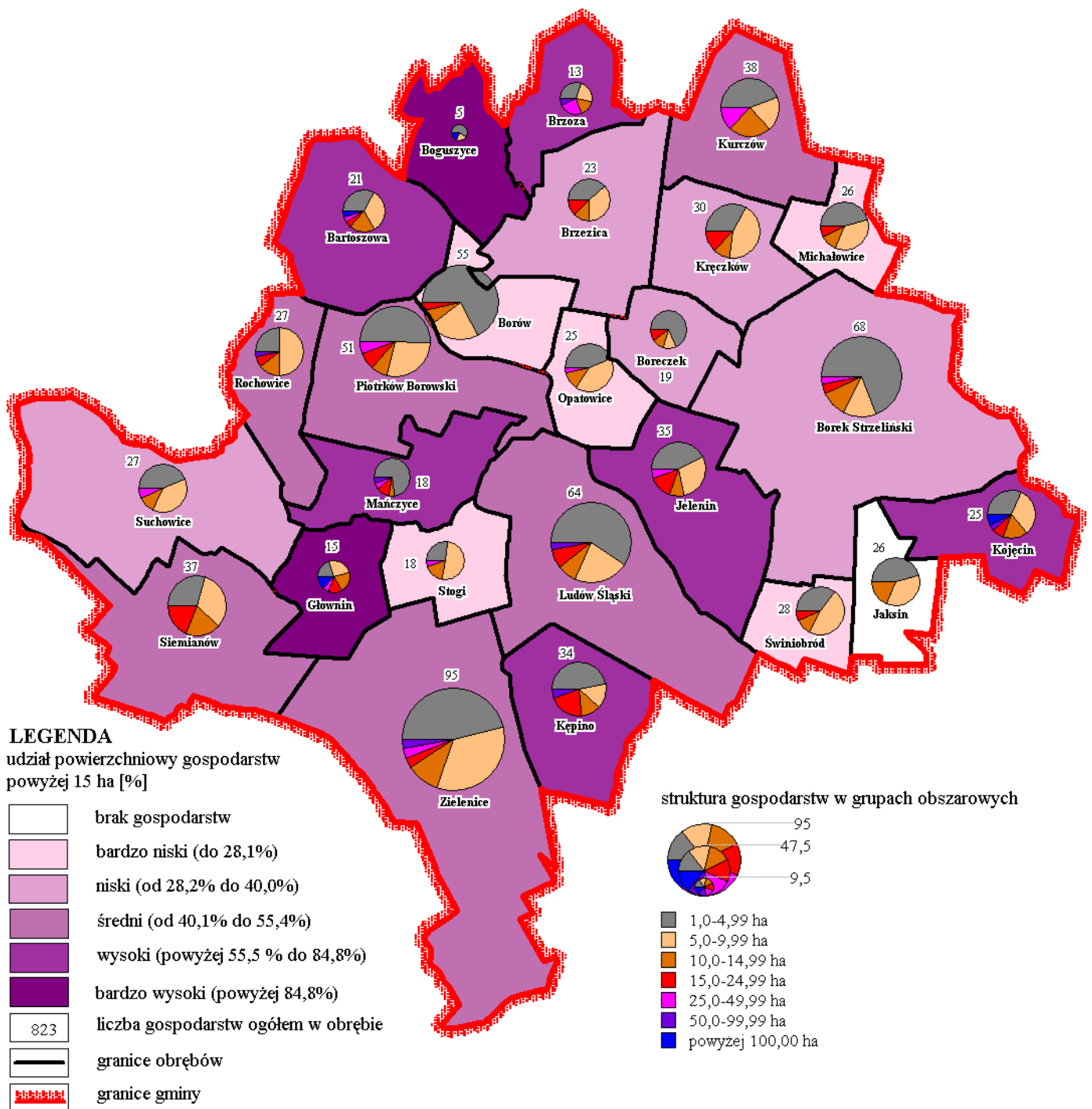
Dane przedstawiono w tabeli 15 i rys. 14 i 15.

Struktura gospodarstw indywidualnych w grupach obszarowych - grunty własne i dzierżawione
(wg kart podatkowych)

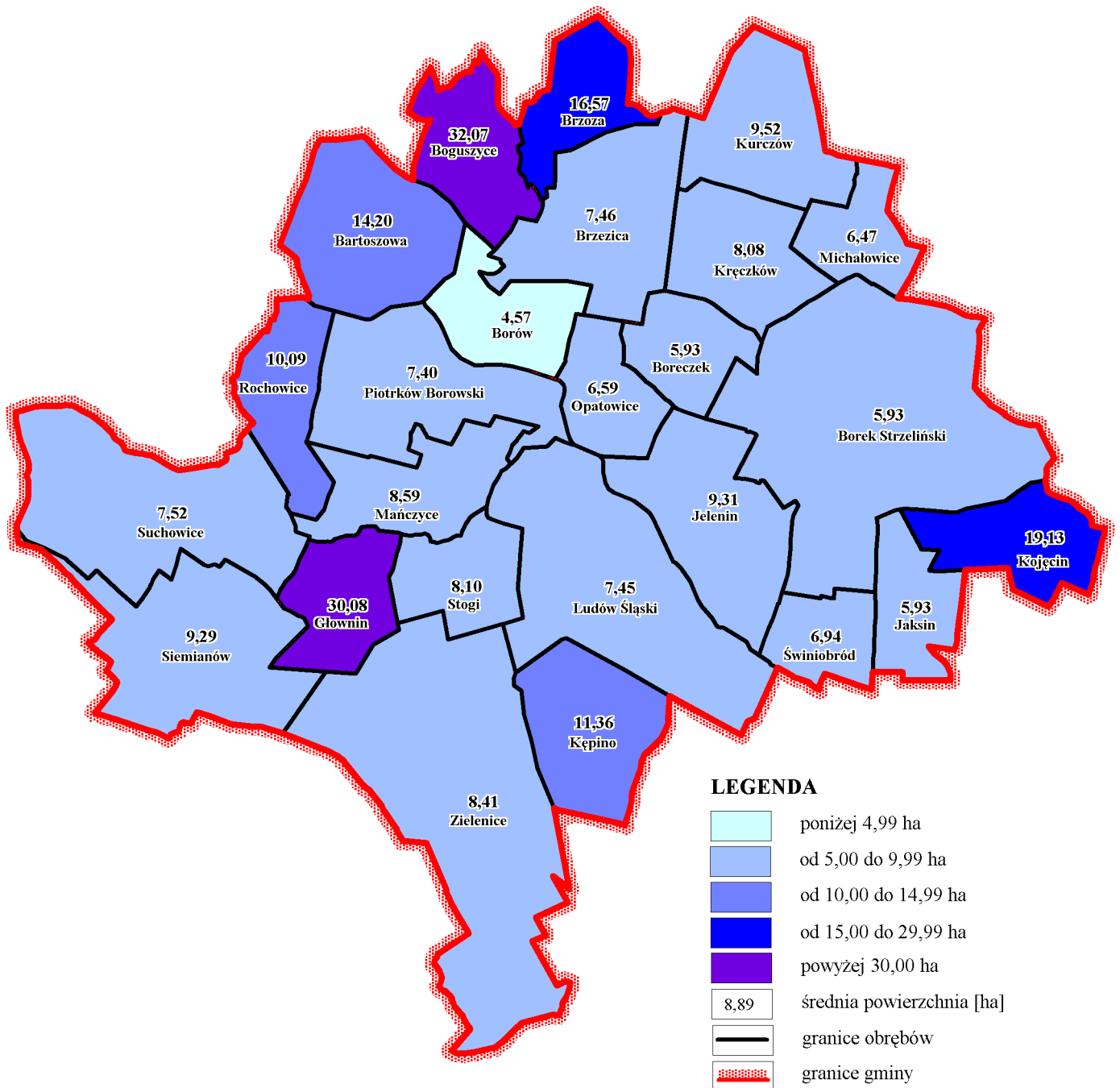
Tabela 15

Lp.	Obręb	Pow.gospodarstw ogółem			1,0-4,99				5,0-9,99				10,0-14,99				15,0-24,99				25,0-49,99				50,0-99,99				powyżej 100 ha			
		pow. gospodarstw ogółem	liczba gosp. ogółem	śr. pow.gosp.	ilość gosp.		średnia pow. gosp. (ha)	udział w pow. ogółnej (%)	ilość gosp.		średnia pow. gosp. (ha)	udział w pow. ogółnej (%)	ilość gosp.		średnia pow. gosp. (ha)	udział w pow. ogółnej (%)	ilość gosp.		średnia pow. gosp. (ha)	udział w pow. ogółnej (%)	ilość gosp.		średnia pow. gosp. (ha)	udział w pow. ogółnej (%)	ilość gosp.		średnia pow. gosp. (ha)	udział w pow. ogółnej (%)				
					liczba	%			liczba	%			liczba	%			liczba	%			liczba	%			liczba	%						
					6.	7.			10.	11.			14.	15.			18.	19.			22.	23.			26.	27.			30.	31.		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.
1	Bartoszo	298,25	21	14,20	7	33,3	2,59	6,1	7	33,3	7,35	17,3	4	19,0	11,06	14,8	1	4,8	21,85	7,3	1	4,8	37,94	12,7	-	-	-	-	1	4,8	124,64	41,8
2	Boguszyce	160,37	5	32,07	3	60,0	2,00	3,7	1	20,0	8,62	5,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	20,0	145,76	90,9
3	Boreczek	112,60	19	5,93	13	68,4	2,97	34,3	2	10,5	8,05	14,3	2	10,5	11,92	21,2	2	10,6	17,01	30,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Borek Strzełiński	403,33	68	5,93	47	69,1	2,50	29,1	9	13,2	7,24	16,2	7	10,3	12,33	21,4	3	4,4	19,50	14,5	2	3,0	38,08	18,8	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Borów	251,26	55	4,57	37	67,3	2,39	35,2	12	21,8	7,09	33,9	4	7,3	10,48	16,7	2	3,6	17,91	14,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Brzezica	171,52	23	7,46	9	39,1	2,15	11,3	8	34,8	7,54	35,2	3	13,0	12,62	22,1	3	13,1	18,00	31,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Brzoza	215,41	13	16,57	4	30,8	2,10	3,9	3	23,1	6,51	9,1	2	15,4	12,34	11,5	-	-	-	-	3	23,1	28,26	39,4	1	7,6	78,05	36,1	-	-	-	-
8	Głownin	451,16	15	30,08	3	20,0	1,17	0,8	4	26,7	7,81	6,9	3	20,0	11,08	7,4	2	13,3	22,51	10,0	1	6,7	40,88	9,1	-	-	-	-	2	13,3	148,64	65,8
9	Jaksin	154,19	26	5,93	12	46,2	2,37	18,4	9	34,6	7,99	46,6	5	19,2	10,75	35,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Jelenin	325,93	35	9,31	15	42,9	2,26	10,4	10	28,6	7,60	23,3	3	8,6	11,76	10,8	5	14,3	22,50	34,5	2	5,6	34,16	21,0	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Kepino	386,37	34	11,36	16	47,1	2,55	10,6	5	14,7	6,73	8,7	4	11,8	13,37	13,8	7	20,6	19,64	35,6	-	-	-	-	2	5,8	60,53	31,3	-	-	-	-
12	Kojęcin	478,24	25	19,13	8	32,0	2,42	4,0	8	32,0	8,07	13,5	4	16,0	11,05	9,2	2	8,0	20,87	8,7	-	-	-	-	1	4,0	62,21	13,0	2	8,0	123,09	51,6
13	Kręczków	242,49	30	8,08	10	33,3	2,91	12,0	13	43,3	7,87	42,2	3	10,0	12,77	15,8	4	13,4	18,20	30,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Kurezów	361,80	38	9,52	17	44,7	2,23	10,5	7	18,4	7,15	13,8	9	23,7	11,60	28,9	-	-	-	-	5	13,2	33,88	46,8	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Ludów Śląski	476,57	64	7,45	38	59,4	2,51	20,0	14	21,9	7,89	23,2	5	7,8	11,47	12,0	5	7,8	17,29	18,1	-	-	-	-	2	3,1	63,51	26,7	-	-	-	-
16	Mańczyce	154,59	18	8,59	13	72,2	1,92	16,1	-	-	-	-	1	5,6	10,95	7,1	2	11,1	18,83	24,4	1	5,6	30,28	19,6	1	5,5	50,69	32,8	-	-	-	-
17	Michałowice	168,10	26	6,47	12	46,2	2,83	20,2	9	34,6	6,59	35,3	3	11,5	12,18	21,7	2	7,7	19,17	22,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	Opatowice	164,85	25	6,59	11	44,0	2,13	14,2	10	40,0	7,78	47,2	3	12,0	11,03	20,1	-	-	-	-	1	4,0	30,55	18,5	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Piotrków Borowski	377,25	51	7,40	26	51,0	2,63	18,1	14	27,5	7,18	26,6	4	7,8	11,31	12,0	4	7,8	18,74	19,9	3	5,9	29,36	23,4	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Rochowice	272,48	27	10,09	7	25,9	2,81	7,2	13	48,1	7,02	33,5	4	14,8	12,67	18,6	2	7,4	18,68	13,7	-	-	-	-	1	3,8	73,47	27,0	-	-	-	-
21	Siemianów	343,61	37	9,29	11	29,7	2,13	6,8	12	32,4	8,53	29,8	7	18,9	11,45	23,3	7	19,0	19,68	40,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Stogi	145,73	18	8,10	5	27,8	1,97	6,8	9	50,0	7,48	46,2	3	16,7	12,15	25,0	-	-	-	-	1	5,5	32,10	22,0	-	-	-	-	-	-	-	-
23	Suchowice	203,08	27	7,52	12	44,4	2,98	17,6	10	37,0	7,54	37,1	3	11,1	11,56	17,1	-	-	-	-	2	7,5	28,63	28,2	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Świniobród	194,26	28	6,94	10	35,7	2,76	14,2	13	46,4	7,39	49,5	3	10,7	11,20	17,3	2	7,2	18,51	19,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Zielonice	798,97	95	8,41	44	46,3	2,59	14,3	32	33,7	7,31	29,3	10	10,5	12,15	15,2	3	3,2	17,22	6,5	3	3,2	33,49	12,6	3	3,1	59,14	22,1	-	-	-	-
Gmina ogółem		7312,41	823	8,89	390	47,4	2,48	13,2	234	28,4	7,48	23,9	99	12,0	11,73	15,9	58	7,0	19,22	15,2	25	3,0	32,65	11,2	11	1,3	62,72	9,4	6	0,9	135,64	11,2

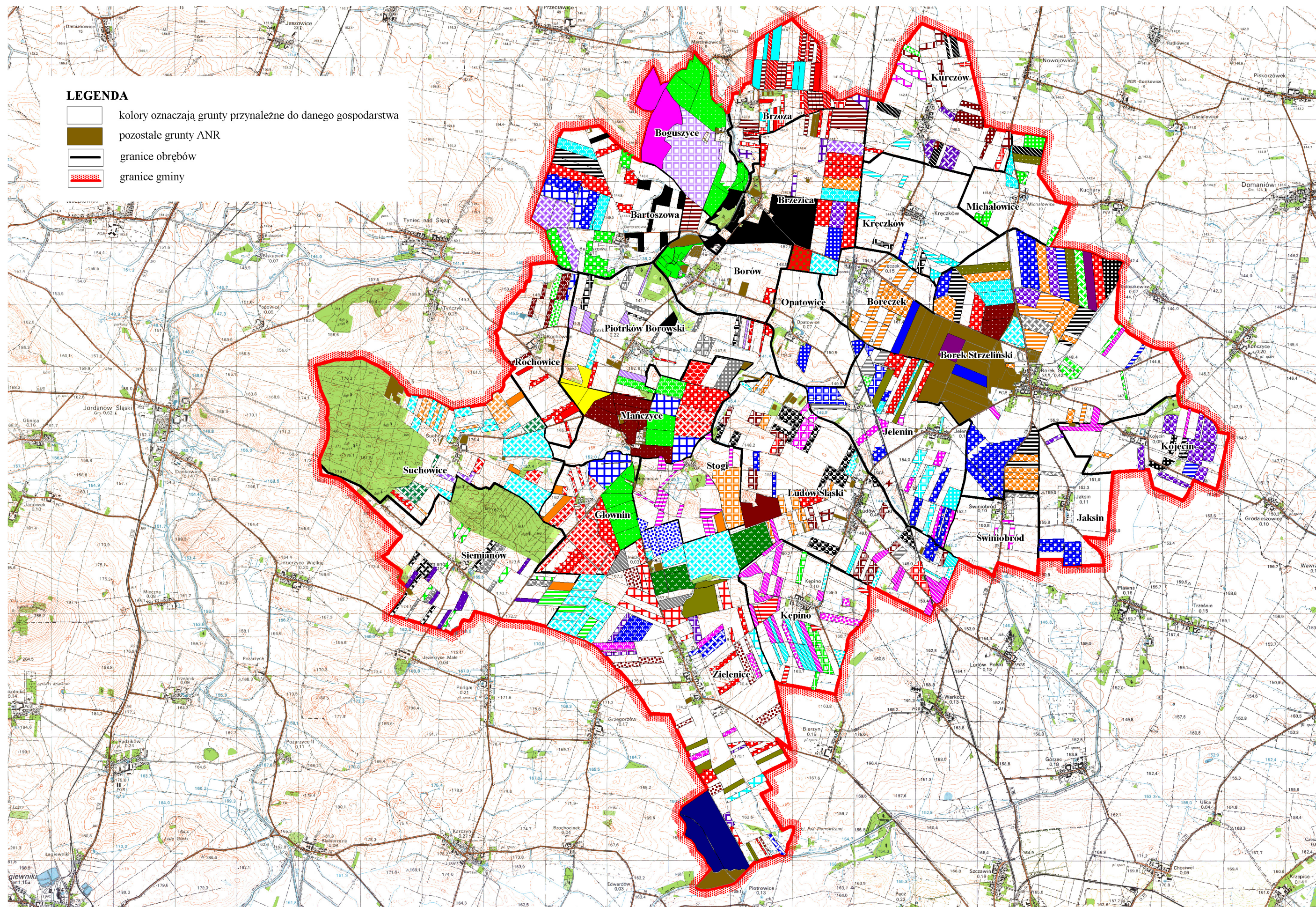
Źródło: obliczenia własne na podstawie kart podatkowych (karty podatkowe listopad 2008).

Rys.14. Liczba i struktura gospodarstw na tle udziału gospodarstw powyżej 15 ha w ogólnej powierzchni gospodarstw

Rys.15. Średnia powierzchnia gospodarstw (grunty własne i dzierżawione)

Rys.16. Szachownica gruntów własnych gospodarstw o powierzchni powyżej 15,00 ha wraz z dzierżawami od ANR

5.5. Rozdrobnienie gruntów gospodarstw rolnych

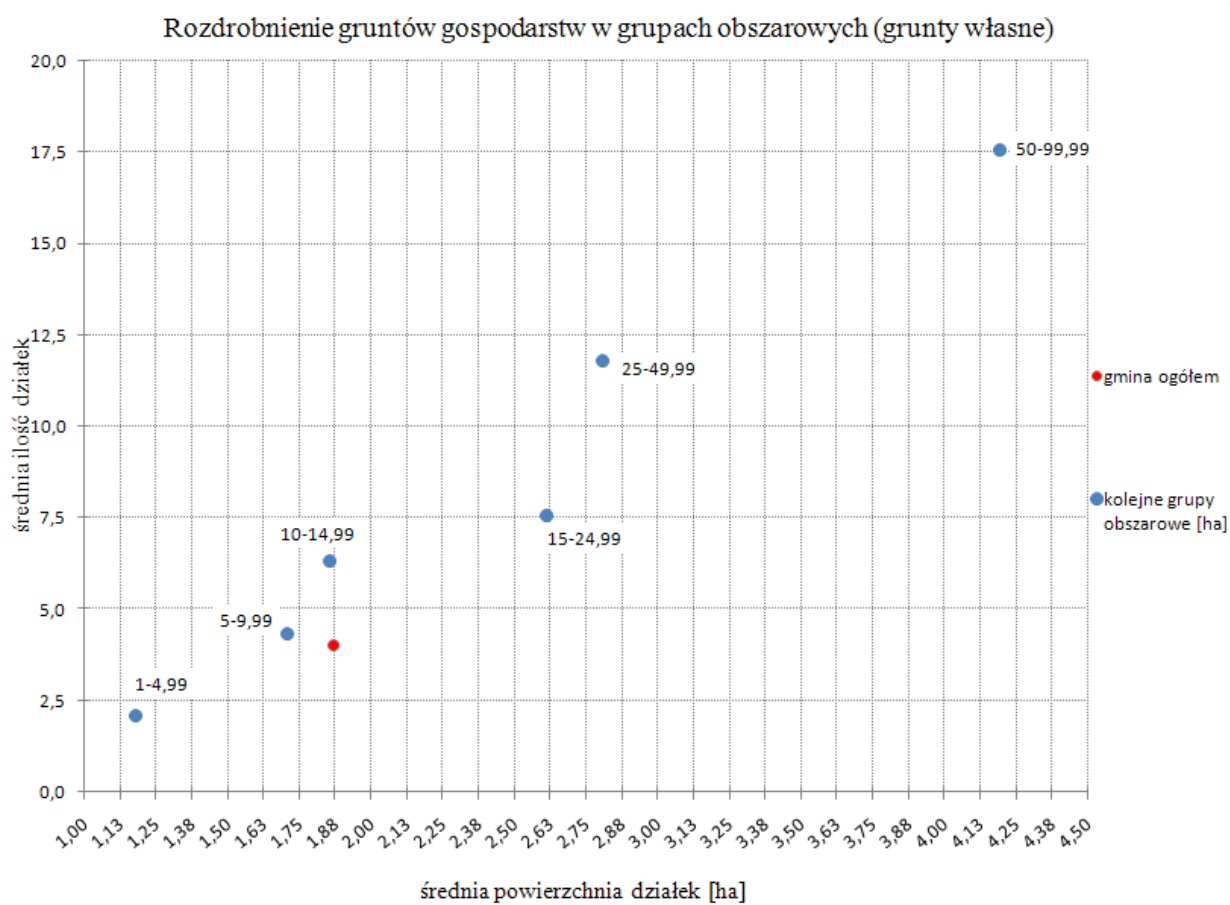
Na podstawie danych z ewidencji gruntów wykazano, że przeciętnie na 1 gospodarstwo rolne w gminie przypadają 4,0 działki o średniej powierzchni 1,87 ha. Prawidłowy trend jaki powinny wykazywać gospodarstwa rolne to taki, gdzie wzrost średniej powierzchni działek powiązany jest z ich malejącą liczbą w miarę przynależności do wyższych grup obszarowych. Gospodarstwa w poszczególnych grupach obszarowych wykazują tendencję odwrotną, wzrost średniej powierzchni działek rośnie wraz z ich średnią ilością, a różnice w przyrostach powierzchni i ilości działek pomiędzy grupami są stałe.

Najkorzystniejsza sytuacja jest we wsi: Boguszyce, Mańczyce, Brzezica, gdzie stosunek średniej powierzchni działek do średniej ich ilości w obrębie nagle wzrasta pomiędzy grupą (1-4,99ha) a (5-9,99ha) w Boguszycach i (5-9,99ha) a (10-14,99ha) w Brzezicy i Mańczycach. Duże rozdrobnienie notuje się w Brzozie 1,12 ha – 9,3 dz., mniejsze w Kępnie 1,61 ha – 5,7 dz., Kręczkowie 1,47 ha – 4,9 dz., Siemianowie 1,57 ha – 5,4 dz., Stogach 1,61 ha – 5,4 dz., Suchowicach 1,72 ha – 5,2 dz., Ludowie Śląskim 1,50 ha – 4,5 dz., Kojęcinnie 1,60 ha – 4,5 dz.

Duża ilość działek, położonych w innych częściach obrębu, w znacznej odległości od siebie, jak również mała powierzchnia działek powoduje niedogodności w organizacji prac polowych, zwiększenie kosztów transportu oraz tzw. strat brzegowych związanych z wykonywaniem licznych nawrotów maszynami rolniczymi. Może to przemawiać za przeprowadzeniem zabiegów scaleniowych i wymianą gruntów.

Średnia liczba działek ewidencyjnych oraz ich średnia powierzchnia nie powinna przesądzać o stopniu rozdrobnienia poszczególnych gospodarstw rolnych, dlatego w celu stwierdzenia potrzeby scalenia lub wymiany gruntów, niezbędna jest wizualizacja rozłogu poszczególnych gospodarstwach. Przykładowo przedstawiono układ rozłogu wybranych gospodarstw w Brzozie i Brzezicy na rys.19.

Analizę rozłogu gruntów dla gospodarstw powyżej 15 ha przeprowadzono na podstawie mapy ewidencji gruntów. Z analizy zebranych materiałów oraz powyższych opracowań wynika, że największa szachownica gruntów gospodarstw indywidualnych występuje w obrębach: Brzoza, Kępino, Ludów Śląski, Siemianów, Suchowice. Grunty są tu położone w wielu kompleksach rozdzielonych własnością sąsiadów. Rys.16. Najlepiej sytuacja przedstawia się w obrębie Boguszyce. Zabieg scalenia poprawi jakość rozłogu i obniży koszty prowadzenia produkcji rolnej. Dane odnośnie rozdrobnienia gruntów gospodarstw indywidualnych zawiera tabela 16 i rys. 18.

Rys.17. Rozdrobnienie gruntów gospodarstw w grupach obszarowych

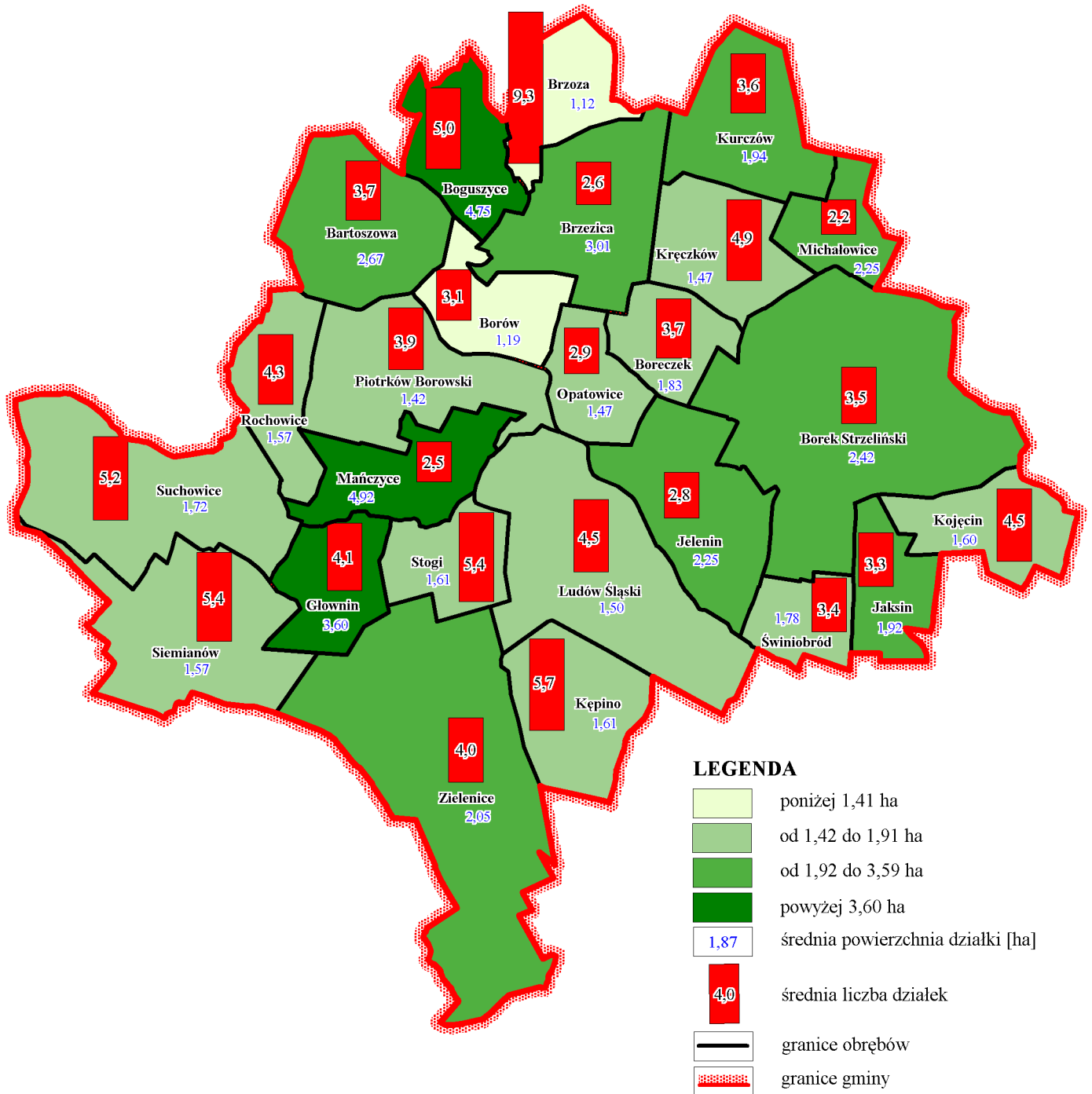

Rozdrobnienie gruntów gospodarstw indywidualnych w grupach obszarowych (grunty własne)

Tabela 16

Lp.	Obszar gospodarstwa	Ogółem		W przedziałach obszarowych															
		średnia pow. działki	średnia liczba działek	1 - 4,99		5 - 9,99		10 - 14,99		15 - 24,99		25 - 49,99		50-99,99					
				średnia pow. działki	średnia liczba działek	średnia pow. działki	średnia liczba działek	średnia pow. działki	średnia liczba działek	średnia pow. działki	średnia liczba działek	średnia pow. działki	średnia liczba działek	średnia pow. działki	średnia liczba działek				
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.				
1.	Bartosza	2,67	3,7	1,33	1,9	1,48	5,2	3,61	3,0	5,48	4,0	5,30	7,0	-	-				
2.	Boguszyce	4,75	5,0	0,51	2,0	2,58	2,5	-	-	-	-	-	-	6,23	13,0				
3.	Boreczek	1,83	3,7	1,14	2,3	2,02	4,3	1,51	7,0	3,20	6,0	2,31	14,0	-	-				
4.	Borek Strzełński	2,42	3,5	1,17	2,0	1,86	3,7	2,40	4,7	2,41	8,4	3,99	8,0	6,72	11,5				
5.	Borów	1,19	3,1	0,96	2,4	1,26	5,3	7,30	2,0	-	-	-	-	-	-				
6.	Brzezica	3,01	2,6	1,66	1,5	1,70	4,1	4,20	2,7	-	-	10,38	3,5	-	-				
7.	Brzoza	1,12	9,3	0,62	3,8	1,33	5,3	0,94	13,0	-	-	1,29	22,8	-	-				
8.	Głownin	3,60	4,1	1,15	2,5	2,58	3,3	-	-	20,77	1,0	7,71	6,0	3,20	22,0				
9.	Jaksin	1,92	3,3	1,51	1,8	1,98	4,2	1,82	6,0	3,96	5,0	-	-	-	-				
10.	Jelenin	2,25	2,8	1,46	1,5	3,21	2,3	2,29	5,2	2,60	7,0	2,29	11,5	-	-				
11.	Kepino	1,61	5,7	1,27	2,1	1,11	6,5	1,91	7,0	2,02	9,5	2,00	18,0	-	-				
12.	Kojcin	1,60	4,5	1,52	2,0	1,51	5,4	1,78	6,3	-	-	1,78	27,0	-	-				
13.	Krzczków	1,47	4,9	1,15	2,3	1,67	4,6	1,48	9,0	1,21	18,0	-	-	-	-				
14.	Kurczów	1,94	3,6	1,74	1,5	2,09	3,7	1,83	6,2	2,35	9,0	-	-	-	-				
15.	Ludów Śląski	1,50	4,5	0,92	2,6	1,58	4,9	1,54	7,9	1,70	10,3	3,20	11,5	2,12	32,0				
16.	Mańczyce	4,92	2,5	0,94	1,7	1,89	4,0	3,97	3,0	12,21	2,0	10,95	2,5	-	-				
17.	Michałowice	2,25	2,2	1,62	1,6	2,99	2,1	2,09	6,0	3,06	5,0	-	-	-	-				
18.	Opatowice	1,47	2,9	1,57	1,3	1,43	4,9	1,46	7,5	-	-	-	-	-	-				
19.	Piotrków Borowski	1,42	3,9	1,02	2,6	2,03	3,3	1,55	7,6	1,65	11,3	1,47	20,0	-	-				
20.	Rochowice	1,57	4,3	1,77	1,6	1,46	5,2	1,83	6,5	1,81	9,0	-	-	-	-				
21.	Stemianów	1,57	5,4	0,82	2,4	1,69	4,6	1,58	7,5	1,83	11,0	-	-	-	-				
22.	Stogi	1,61	5,4	1,30	1,8	1,38	4,7	1,20	10,2	-	-	3,19	10,5	-	-				
23.	Suchowice	1,72	5,2	1,17	2,6	1,34	5,7	1,86	6,0	3,15	5,0	2,04	15,0	3,00	29,0				
24.	Świnobród	1,78	3,4	1,04	2,1	1,93	3,9	2,15	5,0	-	-	-	-	-	-				
25.	Zielonice	2,05	4,0	1,18	2,2	1,85	4,0	1,91	6,1	3,14	6,7	2,23	16,0	13,73	4,0				
Gmina ogółem		1,87	4,0	1,18	2,1	1,71	4,3	1,85	6,3	2,61	7,6	2,81	11,8	4,19	17,6				

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z ewidencji gruntów. Stan na listopad 2008 r.

Rys.18. Rozdrobnienie gospodarstw indywidualnych (grunty własne)

5.6. Grunty nieużytkowane rolniczo

Powierzchnia gruntów odłogowanych w gminie jest bardzo mała i wynosi 69,17 ha (0,8% wszystkich użytków rolnych w gminie). Podczas przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej największą powierzchnię odłogów zlokalizowano w Ludowie Śląskim tj. 25,69 ha (prawie w całości III klasa użytków zielonych), Mańcyczach 7,55 ha (I i II kl. asy), Rochowicach 5,76 ha oraz w Piotrkowie Borowskim (5,93 ha); pozostałe nieużytki rolne są niewielkie i nie przekraczają powierzchni 5 ha w granicach obrębu. Pod względem własności tych nieużytków, aż 78,9 % jest we władaniu osób prywatnych.

Powierzchnia gruntów nieużytkowanych rolniczo

Tabela 17

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych	Powierzchnia gruntów odłogowanych		Powierzchnia gruntów odłogowanych porośniętych		Ogółem	
			UR	Procentowy udział w pow. ogólnej użytków	UR	Procentowy udział w pow. Ogólnej użytków	Suma pow. gruntów nieużytkowanych rolniczo	Procentowy udział w pow. ogólnej użytków
			ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	Bartoszoza	387,09	-	-	0,30	0,1	0,30	0,1
2.	Boguszyce	243,15	2,40	1,0	-	-	2,40	1,0
3.	Boreczek	167,13	4,85	2,9	-	-	4,85	2,9
4.	Borek Strzebiński	1029,08	0,99	0,1	-	-	0,99	0,1
5.	Borów	182,21	-	-	-	-	-	-
6.	Brzezica	405,97	1,74	0,4	-	-	1,74	0,4
7.	Brzoza	198,32	0,84	0,4	-	-	0,84	0,4
8.	Głównin	218,79	1,10	0,5	0,31	0,1	1,41	0,6
9.	Jaksin	186,01	-	-	-	-	-	-
10.	Jelenin	396,63	1,19	0,3	0,70	0,2	1,89	0,5
11.	Kępino	297,60	-	-	0,31	0,1	0,31	0,1
12.	Kojęcín	230,11	-	-	-	-	-	-
13.	Kręczków	281,29	0,40	0,1	-	-	0,40	0,1
14.	Kurczów	338,64	1,01	0,3	-	-	1,01	0,3
15.	Ludów Śląski	654,12	23,64	3,6	2,05	0,3	25,69	3,9
16.	Mańczyce	273,46	1,53	0,6	6,02	2,2	7,55	2,8
17.	Michałowice	163,43	-	-	-	-	-	-
18.	Opatowice	171,74	-	-	-	-	-	-
19.	Piotrków Borowski	395,83	5,55	1,4	0,38	0,1	5,93	1,5
20.	Rochowice	216,66	4,62	2,1	1,14	0,5	5,76	2,7
21.	Siemianów	371,49	-	-	0,21	0,1	0,21	0,1
22.	Stogi	209,02	1,03	0,5	-	-	1,03	0,5
23.	Suchowice	331,06	2,17	0,7	1,30	0,4	3,47	1,0
24.	Świniobród	152,35	0,32	0,2	-	-	0,32	0,2
25.	Zielenice	1001,07	2,12	0,2	0,95	0,1	3,07	0,3
Gmina ogółem		8502,25	55,50	0,7	13,67	0,2	69,17	0,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków-stan na wrzesień 2008 r. oraz inwentaryzacji terenowej - stan na październik 2008 r.

Grunty nieużytkowane rolniczo według własności

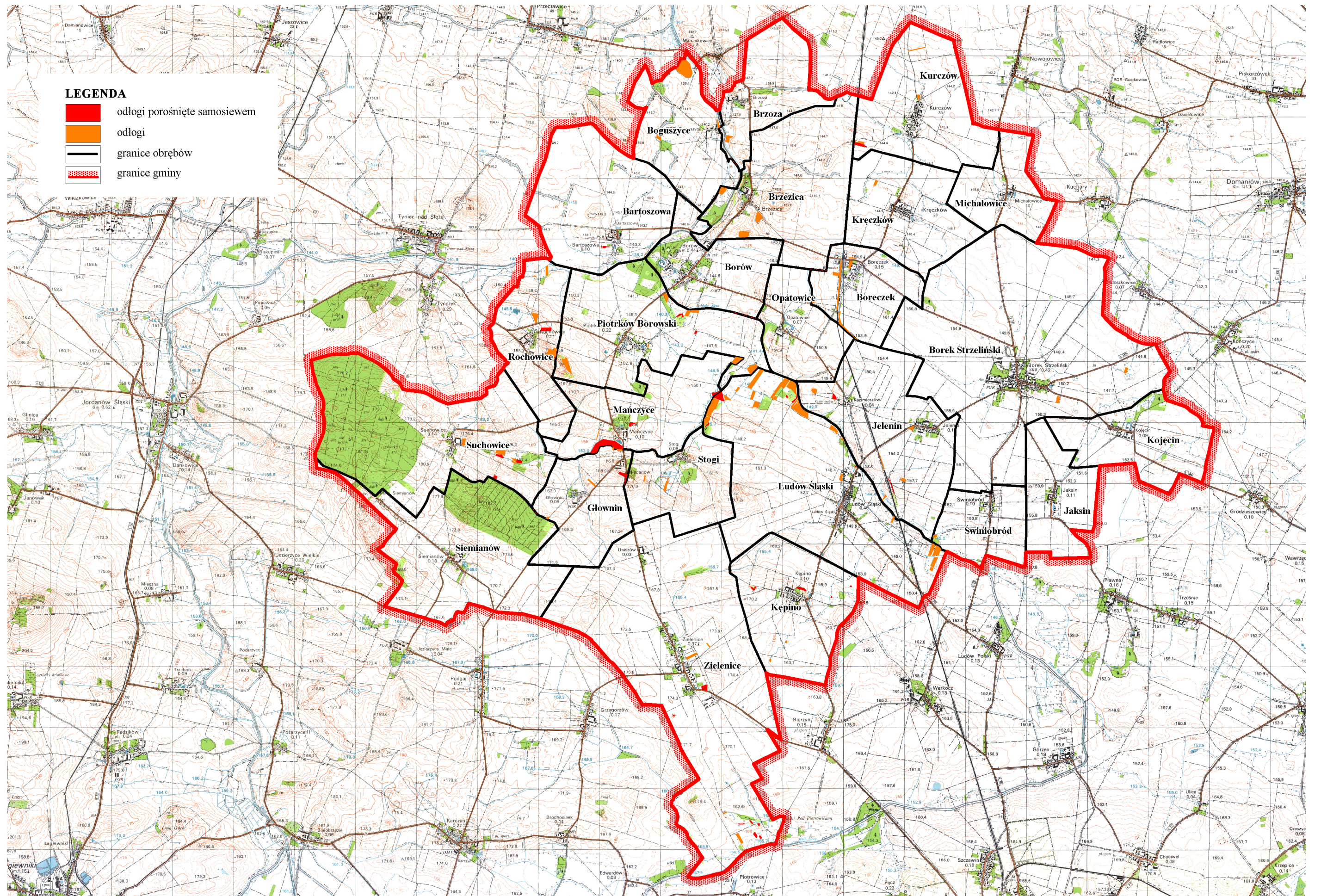
Tabela 18

Lp.	Obręb	Pow. gruntów nieużytkowanych rolniczo	grunty prywatnych właścicieli		grunty gminy Borów		grunty pozostałych właścicieli		grunty Skarbu Państwa		grunty ANR	
		ha	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1.	Bartoszowa	0,30	0,30	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Boguszyce	2,40	1,59	66,3	-	-	0,81	33,7	-	-	-	-
3.	Boreczek	4,85	1,73	35,7	-	-	-	-	1,94	40,0	1,18	24,3
4.	Borek Strzeliński	0,99	0,99	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Borów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	Brzezica	1,74	-	-	-	-	-	-	-	-	1,74	100,0
7.	Brzoza	0,84	0,84	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Głównin	1,41	1,10	78,0	-	-	-	-	-	-	0,31	22,0
9.	Jaksin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Jelenin	1,89	1,14	60,3	-	-	-	-	0,75	39,7	-	-
11.	Kępino	0,31	0,31	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	Kojęcín	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13.	Kręczków	0,40	0,40	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
14.	Kurczów	1,01	0,69	68,3	0,32	31,7	-	-	-	-	-	-
15.	Ludów Śląski	25,69	25,47	99,1	0,05	0,2	-	-	0,17	0,7	-	-
16.	Mańczyce	7,55	0,87	11,5	5,37	71,1	-	-	1,31	17,4	-	-
17.	Michałowice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18.	Opatowice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19.	Piotrków Borowski	5,93	5,87	99,0	-	-	0,06	1,0	-	-	-	-
20.	Rochowice	5,76	5,76	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
21.	Siemianów	0,21	-	-	-	-	-	-	-	-	0,21	100,0
22.	Stogi	1,03	1,03	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
23.	Suchowice	3,47	3,07	88,5	-	-	-	-	0,40	11,5	-	-
24.	Świniobród	0,32	0,32	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
25.	Zielenice	3,07	3,07	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		69,17	54,55	78,9	5,74	8,3	0,87	1,3	4,57	6,6	3,44	5,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków-stan na wrzesień 2008 r. oraz inwentaryzacji terenowej - stan na październik 2008 r.

Fot. nr 14. Nieużytek w Jeleninie

Rys.20. Grunty odługowane

Powierzchnia gruntów nieużytkowanych rolniczo według klas bonitacyjnych

Tabela 19

Lp.	Obręb	Pow. użytków rolnych	Grunty orne										Użytki zielone						Ogółem	
			II	RIIIa	RIIIb	RIVa	RIVb	RV	RVI	Razem	I	II	III	IV	V	VI	Razem	ha		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.		
1.	Bartoszowa	387,09	-	0,30	-	-	-	-	-	0,30	-	-	-	-	-	-	-	0,30		
			0,81	100,0	-	-	-	-	-	100,0	-	-	-	-	-	-	-	0,1		
2.	Boguszyce	243,15	100,0	-	-	-	-	-	-	0,81	-	0,43	1,16	-	-	-	1,59	2,40		
			-	-	-	-	-	-	-	33,8	-	27,0	48,3	-	-	-	66,2	1,0		
3.	Boreczek	167,13	-	-	1,83	0,69	0,30	-	-	2,82	-	-	0,63	-	1,40	-	2,03	4,85		
			-	-	64,9	24,5	10,6	-	-	58,1	-	-	31,0	-	69,0	-	41,9	2,9		
4.	Borek Strzeleński	1029,08	0,09	0,40	-	-	-	-	-	0,49	-	0,50	-	-	-	-	0,50	0,99		
			18,4	81,6	-	-	-	-	-	49,5	-	100,0	-	-	-	-	50,5	0,1		
5.	Borów	182,21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
6.	Brzezica	405,97	-	-	-	-	0,06	0,63	-	0,69	-	-	1,05	-	-	-	1,05	1,74		
			-	-	-	-	8,7	91,3	-	39,7	-	-	100,0	-	-	-	60,3	0,4		
7.	Brzoza	198,32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,84	-	-	-	-	0,84	0,84		
			-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,0	-	-	-	-	100,0	0,4		
8.	Głownin	218,79	-	0,18	0,31	0,18	0,13	0,17	-	0,97	0,12	0,32	-	-	-	-	0,44	1,41		
			-	18,6	32,0	18,6	13,4	17,4	-	68,8	27,3	72,7	-	-	-	-	31,2	0,6		
9.	Jaksin	186,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
10.	Jelenin	396,63	0,55	0,20	0,10	0,13	-	-	-	0,98	-	-	0,56	-	0,35	-	0,91	1,89		
			56,1	20,4	10,2	13,3	-	-	-	51,9	-	-	61,5	-	38,5	-	48,1	0,5		
11.	Kępino	297,60	0,15	-	-	-	-	-	-	0,15	-	-	-	-	0,16	-	0,16	0,31		
			100,0	-	-	-	-	-	-	48,4	-	-	-	-	100,0	-	51,6	0,1		
12.	Kojęcín	230,11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
13.	Kręczków	281,29	-	0,40	-	-	-	-	-	0,40	-	-	-	-	-	-	-	0,40
14.	Kurezów	338,64	0,30	100,0	0,18	0,25	0,08	-	-	100,0	-	-	-	-	-	-	-	0,1
15.	Ludów Śląski	654,12	37,0	-	22,2	30,9	9,9	-	-	80,2	-	-	0,20	-	-	-	0,20	1,01
16.	Manczyce	273,46	-	-	-	0,24	-	-	-	0,24	-	-	24,16	0,87	0,42	-	25,45	25,69
17.	Michałowice	163,43	1,68	0,33	-	100,0	-	-	-	0,9	-	-	94,9	3,4	1,7	-	99,1	3,9
18.	Opatowice	171,74	83,6	16,4	-	-	-	-	-	2,01	5,15	-	0,39	-	-	-	5,54	7,55
19.	Protków	395,83	-	-	-	-	-	-	-	26,6	93,0	-	7,0	-	-	-	73,4	2,8
20.	Borowski	216,66	0,04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21.	Rochowice	216,66	2,2	-	-	0,39	0,79	0,46	0,15	1,83	-	0,27	2,78	0,36	-	0,69	4,10	5,93
22.	Stogi	209,02	-	-	-	21,3	43,2	25,1	8,2	30,9	-	6,6	67,8	8,8	-	16,8	69,1	1,5
23.	Suchowice	331,06	-	1,41	-	-	1,55	1,23	-	4,19	-	0,74	0,73	0,10	-	-	1,57	5,76
24.	Świniobród	152,35	-	33,7	-	-	37,0	29,4	-	72,7	-	47,1	46,5	6,4	-	-	27,3	2,7
25.	Zielonice	1001,07	-	-	-	-	0,21	-	-	0,21	-	-	-	-	-	-	-	0,21
	Gmina ogółem	8502,25	4,35	3,62	3,08	2,22	3,15	2,70	0,15	19,27	5,27	4,22	35,24	1,40	2,68	1,09	49,90	69,17
			22,6	18,8	16,0	11,5	16,3	14,0	0,8	27,9	10,6	8,5	70,5	2,8	5,4	2,2	72,1	0,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków-stan na wrzesień 2008 r. oraz inwentaryzacji terenowej - stan na październik 2008 r.

6. PRODUKCJA ROLNA

6.1. Produkcja roślinna i zwierzęca

Gospodarstwa rolne w gminie Borów w przeważającej części są gospodarstwami nastawionymi na produkcję roślinną, natomiast w obrębach Głownin, Brzoza, Kępino, Bartoszowa, Kojęcín, Opatowice, Suchowice produkcja roślinno-zwierzęca ma większe znaczenie.

W strukturze zasiewów dominują zboża w tym głównie pszenica oraz mniejsze ilości jęczmienia. Wśród roślin okopowych dominują buraki cukrowe oraz niewielkie arealy ziemniaków. Rośliny przemysłowe zdominowane są przez rzepak jak też kukurydzę na ziarno. Ponadto są też gospodarstwa specjalistyczne jak np: plantacja o rzechów laskowych w Rochowicach, w arzywnictwo w Borowie, B rzezicy, Jeleninie, Kojęcínie, Mańczycach, Michałowicach, Opatowicach, Piotrkowie Borowskim, Ludowie Śląskim i Świniobrodzie, kwiaty w Michałowicach, truskawki w Borowie, Michałowicach i Zielenicach.

Fot. nr 15. Wypas bydła w Rochowicach.

Rolnicy w niewielkim stopniu korzystają z pakietów rolno – środowiskowych i tak wg danych z AR i MR w gminie Borów:

- w ramach P ROW 2004 -2006 złożono 4 wnioski w Głównie i Jaskinie na przedsięwzięcia rolno-środowiskowe na powierzchnię 76,32 ha,
- w ramach P ROW 2007 -2013 złożono 2 wnioski w Suchowicach i Piotrkowie Borowskim na powierzchnię 19,25 ha.

Produkcję zwierzęcą zestawiono w sztukach fizycznych (SF) oraz w sztukach dużych (SD) na 100 ha użytków rolnych. W gminie Borów poziom obsady inwentarza jest niski, ogółem wynosi 13,3 SD na 100 ha UR i jest mniejszy od średniej dla województwa dolnośląskiego, która wynosi 18 SD/100 ha UR w 2007 roku. W obsadzie przeważa udział bydła (8,9 SD/100 ha UR), udział trzody chlewnej jest mniejszy i wynosi 4,4 SD/na 100 ha UR.

Najwyższa obsada występuje we wsiach: Głównin (110,0 SD/100 ha UR), Brzoza (43,2 SD/100 ha UR), Kępino (43,2 SD/100 ha UR), Bartoszowa (34,6 SD/100 ha UR), Kojęcin (24,3 SD/100 ha UR), Opatowice (18,9 SD/100 ha UR) i Suchowice (17,8 SD/100 ha UR). W niektórych wsiach są gospodarstwa specjalizujące się w hodowli zwierząt i tak:
bydło: Głównin 1, Piotrków Borowski 1, Ludów Śląski 1, Kojęcin 1, Kręczków 1, Kurczów 1, Bartoszowa 2, Brzoza 2, Zielenice 1,
trzoda chlewna: Borek Strzeliński 1, Bartoszowa 1, Brzoza 2, Opatowice 3, Siemianów 2, Suchowice 2, Zielenice 5, Kępino 5.

Pogłowie zwierząt oraz obsada w SD na 100 ha UR

Tabela 20

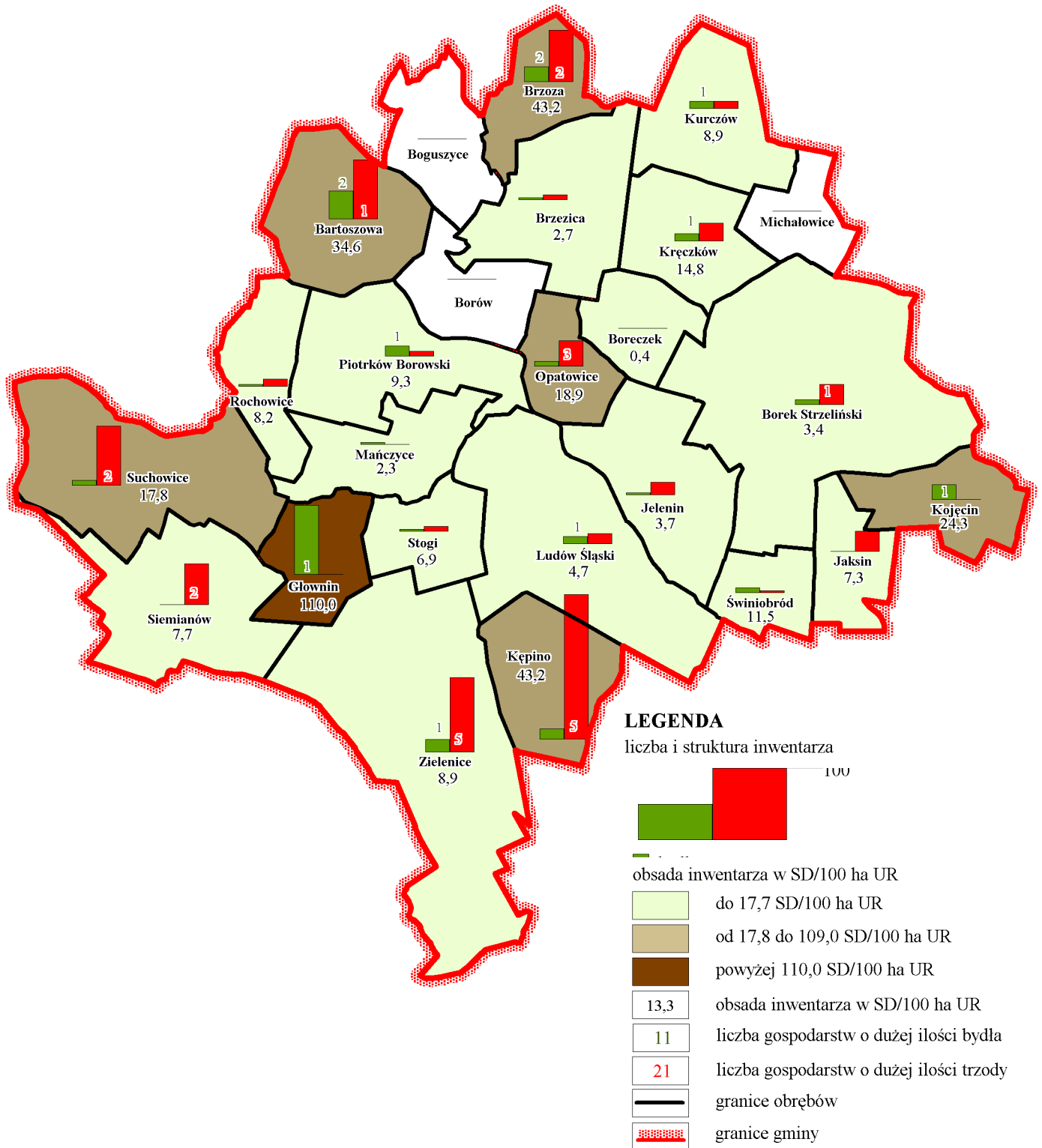
L.p.	Obręb	Powierzchnia ogólna użytków rolnych (ha)	pogłowie zwierząt (w SF)		obsada na 100 ha użytków rolnych (w SD)		
			bydło	trzoda chlewna	bydło	trzoda chlewna	ogółem
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Bartoszowa	387,09	119	258	24,6	10,0	34,6
2.	Boguszyce	243,15	-	-	-	-	-
3.	Boreczek	167,13	-	5	-	0,4	0,4
4.	Borek Strzebiński	1029,08	27	90	2,1	1,3	3,4
5.	Borów	182,21	-	-	-	-	-
6.	Brzezica	405,97	10	20	2,0	0,7	2,7
7.	Brzoza	198,32	65	225	26,2	17,0	43,2
8.	Głównin	218,79	300	5	109,7	0,3	110,0
9.	Jaksin	186,01	-	90	-	7,3	7,3
10.	Jelenin	396,63	8	56	1,6	2,1	3,7
11.	Kępino	297,6	45	617	12,1	31,1	43,2
12.	Kojęcín	230,11	70	-	24,3	-	24,3
13.	Kręczków	281,29	37	80	10,5	4,3	14,8
14.	Kurczów	338,64	32	30	7,6	1,3	8,9
15.	Ludów Śląski	654,12	30	45	3,7	1,0	4,7
16.	Mańczyce	273,46	8	-	2,3	-	2,3
17.	Michałowice	163,43	-	-	-	-	-
18.	Opatowice	171,74	20	110	9,3	9,6	18,9
19.	Piotrków Borowski	395,83	42	20	8,5	0,8	9,3
20.	Rochowice	216,66	16	33	5,9	2,3	8,2
21.	Siemianów	371,49	3	176	0,6	7,1	7,7
22.	Stogi	209,02	14	21	5,4	1,5	6,9
23.	Suchowice	331,06	25	260	6,0	11,8	17,8
24.	Świniobród	152,35	20	10	10,5	1,0	11,5
25.	Zielonice	1001,07	51	321	4,1	4,8	8,9
Gmina ogółem		8502,25	942	2472	8,9	4,4	13,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie wywiadów z sołtysami. Stan na styczeń 2009 r.

Uwaga: Przeliczenie pogłowia zwierząt ze sztuk fizycznych na przeliczeniowe sztuki duże dokonuje się wg współczynników: dla bydła 0,8 dla trzody chlewniej 0,15

Fot. nr 16. Bydło na terenie wsi Kręczków.

Rys.21. Stan i obsada zwierząt

7. OBSŁUGA ROLNICTWA

Na terenie gminy jest niewiele punktów obsługi rolnictwa i znajdują się we wsiach: Borów, Boreczek, Zielenice i Ludów Śląski; dalsze zaplecze punktów skupu i usług, którymi posilkują się rolnicy to: Strzelin, Jordanów, Górzec, Chociwel, Łagiewniki. Skup żywca na mniejszą skalę odbywa się w Ludowie Śląskim oraz ościennej gminie Strzelin.

Na terenie gminy nie ma zakładów świadczących usługi w zakresie napraw, remontów i sprzedaży części do sprzętu rolniczego, co według rolników jest bardzo uciążliwe. Usługi weterynaryjne prowadzone są we wsi Borów oraz gminach ościennych. Pomoc w zakresie kompleksowej obsługi użytków rolnych dostępna jest we wsi Zielenice oraz Boreczek. Braki lub niedobory w jakości i ilości punktów usługowych zapewniają gminy graniczące, głównie Strzelin.

Punkty obsługi rolnictwa

Tabela 21

Lp.	Lokalizacja	Punkty skupu	Punkty zaopatrzenia
1.	2.	3.	4.
Na terenie gminy Borów			
1.	Agro-efekt (Zielenice)	zboże, rzepak	nasiona, środki ochrony roślin, nawozy
2.	Roltrans (Zielenice)	zboże, rzepak	usługi rolne
3.	Brydowski PPHU (Boreczek)	zboże, rzepak, kukurydza	nawozy, usługi rolne
4.	Anna PPHU (Boreczek i Borów)	zboże	nasiona, środki ochrony roślin, nawozy, paliwo, usługi rolne
5.	masarnia w Ludowie Śląskim	tak	-
Poza granicami gminy Borów			
6.	Jordanów	tak	-
7.	2 elewatory w Strzelinie	tak	-
8.	cukrownia w Strzelinie	tak	-
9.	elewator w Górzcu	tak	-
10.	Eko-pasza Sp. ZOO (Górzec)		produkcja spożywcza
11.	McCain (Chociwel)	ziemniaki	-
12.	Agro Polen (Chociwel)	tak	-
13.	Łagiewniki	tak	-
14.	Osadkowski SA (Strzelin)		kompleksowa obsługa rolnictwa

Źródło: Wywiady z sołtysami (stan na styczeń 2009r.).

Fot. nr 17. Słoma do opalania suszarni zbóż – Brydowski PPHU w Boreczku.

Fot. nr 18. Zbiór kukurydzy w Kojęcinie.

8. WYPOSAŻENIE ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ

8.1. Melioracje podstawowe

Na terenie gminy występuje 6 cieków naturalnych zaliczanych do systemu melioracji podstawowych o łącznej długości 33,46 km. Wszystkie administrowane są przez Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu – Inspektorat Oława. Do największych i najważniejszych zaliczyć należy rzekę Ślęzę i Ślęzę Małą, do których wpadają potki Wątok, Brzoza i Zielenicki. Rzeki Ślęza i Ślęza Mała są obwałowane, charakteryzują się zmiennymi stanami, co jest charakterystyczne dla rzek podgórskich.

Dla prawidłowego funkcjonowania całego systemu melioracji, konieczne jest utrzymanie cieków w dobrym stanie technicznym, ze szczególnym naciskiem na cieki melioracji podstawowych. Inwentaryzacja terenowa przeprowadzona w październiku 2008 r. wskazuje na potrzebę przeprowadzenia zarówno prac konserwacyjnych jak i polegających na odbudowie (szczegóły zostaną przedstawione w części projektowej). Wykonanie tych prac pozwoli na sprawny odbiór nadmiaru wód z otwartej sieci rowów melioracji szczegółowej. Podstawowe parametry cieków melioracji podstawowych zawiera tabela 22, rys. 22.

Fot. nr 19. Wykoszone wały na Ślęzy pomiędzy Rochowicami, a Piotrkowem Borowskim.

Melioracje wodne podstawowe

Tabela 22

L.p.	Nazwa ciek	Kilometraż	Podstawowe parametry		
			długość na terenie Gminy	szerokość dna	głębokość
			km	m	m
1.	2.	3.	4.	5.	6.
DZMiUW we Wrocławiu, Inspektorat w Oławie, Biuro w Strzelinie					
1.	potok Brzoza	1+350-7-684	6,33	0,8	1,5
2.	rzeka Śleza	35+130-40+795	5,66	5,0	2,5
3.	rzeka Śleza Mała	0+000-7+525	7,52	5,0	2,0
4.	Trawna	5+511-7+319	1,81	0,6	1,5
5.	potok Wątok	0+000-5+910	5,91	1,0	1,5
6.	potok Zielenicki	0+000-6+227	6,23	0,8	1,5
Gmina ogółem			33,46	-	-

Źródło: Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Inspektorat w Oławie, Biuro w Strzelinie, Stan na październik 2008r.

8.2. Melioracje szczegółowe

Na system melioracji szczegółowych składa się sieć drenarska oraz rowy odprowadzające nadmiar wody do cieków melioracji podstawowych. Ogólnym kierunkiem prac związanych z regulacją stosunków wodnych na terenie gminy jest wskazanie odbudowy i konserwacji sieci rowów melioracyjnych. Rowy melioracyjne w przeważającej części są obecnie wypłycone, zaorane, zakrzaczone i nie spełniają prawidłowo swojej funkcji. Zły stan techniczny sieci rowów odkrytych spowodowany wieloletnimi zaniedbaniami w zakresie ich konserwacji przyczynia się również do nieprawidłowego działania sieci drenarskich, które w chwili obecnej są zamulone (pozatykane wyloty drenarskie) i nie spełniają swojej funkcji. Na terenie gminy nie funkcjonuje spółka wodna.

Ponieważ ciek melioracyjny mogą pełnić dobrze swoją funkcję jedynie w ramach właściwie działającej sieci, kluczowym zagadnieniem jest aktywne współdziałanie jednostek zarządzających ich fragmentami. Należy mieć na uwadze stan rowów w pasach dróg, które w niektórych przypadkach stanowią niezbędne ogniwo łączące poszczególne elementy systemu melioracyjnego. Łączna długość rowów wynosi 124,29 km, z czego 94,41 km są to rowy w administracji DZMiUW, a pozostałe rowy 29,88 km są to rowy wykazane w ewidencji gruntów. Największe długości rowów są w obrębach: Ludów Śląski (12,92 km), Boguszyce (10,20 km) i Borek Strzeliński (9,72 km). Wyniki inwentaryzacji terenowej wskazują na bardzo duże potrzeby w zakresie prac konserwacyjnych i odbudowy rowów. Ponieważ na terenie gminy nie działa żadna spółka wodna, obecnie obowiązek ten, zgodnie z obowiązującym prawem wodnym, spoczywa na właścicielach gruntów. Szczegółowe dane dotyczące

melioracji szczegółowych zawiera tabela 23.

Powierzchnia drenowanych użytków rolnych jest bardzo duża i wynosi 4618,00 ha (54,3% ogólnej powierzchni użytków rolnych). Powierzchnie gruntów drenowanych w poszczególnych obrębach wahają się od 0,00 ha w Boguszycach do 5 11,00 ha w Borku Strzeleńskim. Udział gruntów drenowanych w powierzchni użytków rolnych najmniejszy jest w Boreczku, Siemianowie i Zielenicach i nie przekracza tam 40,0% UR.

Melioracje wodne szczegółowe

Tabela 23

L.p.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych	Powierzchnia gruntów drenowanych		Rowy w administracji DZMiUW we Wrocławiu	Pozostałe rowy
			ogółem			
		ha	ha	%	km	km
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Bartoszowa	387,09	292,10	75,5	5,30	2
2.	Boguszyce	243,15	-	-	10,20	-
3.	Boreczek	167,13	17,60	10,5	1,36	-
4.	Borek Strzeleński	1029,08	511,00	49,7	9,72	0,55
5.	Borów	182,21	85,20	46,8	4,30	0,68
6.	Brzezica	405,97	197,00	48,5	3,55	2,96
7.	Brzoza	198,32	122,30	61,7	1,51	3,99
8.	Głównin	218,79	143,00	65,4	3,03	0,41
9.	Jaksin	186,01	171,40	92,1	1,89	-
10.	Jelenin	396,63	329,60	83,1	4,95	0,23
11.	Kępino	297,6	206,00	69,2	3,05	1,15
12.	Kojęcín	230,11	146,50	63,7	3,63	2,16
13.	Kręczków	281,29	281,10	99,9	1,14	2,78
14.	Kurczów	338,64	175,30	51,8	0,59	1,49
15.	Ludów Śląski	654,12	352,30	53,9	12,92	1,75
16.	Mańczyce	273,46	168,50	61,6	2,44	0,29
17.	Michałowice	163,43	151,60	92,8	2,75	0,29
18.	Opatowice	171,74	78,30	45,6	3,23	2,5
19.	Piotrków Borowski	395,83	278,50	70,4	3,72	3,8
20.	Rochowice	216,66	137,10	63,3	4,04	1,79
21.	Siemianów	371,49	72,60	19,5	1,65	-
22.	Stogi	209,02	101,00	48,3	2,75	0,35
23.	Suchowice	331,06	156,60	47,3	1,38	0,58
24.	Świniobród	152,35	63,90	41,9	2,28	0,09
25.	Zielenice	1001,07	379,50	37,9	3,03	2,69
Gmina ogółem		8502,25	4618,00	54,3	94,41	29,88

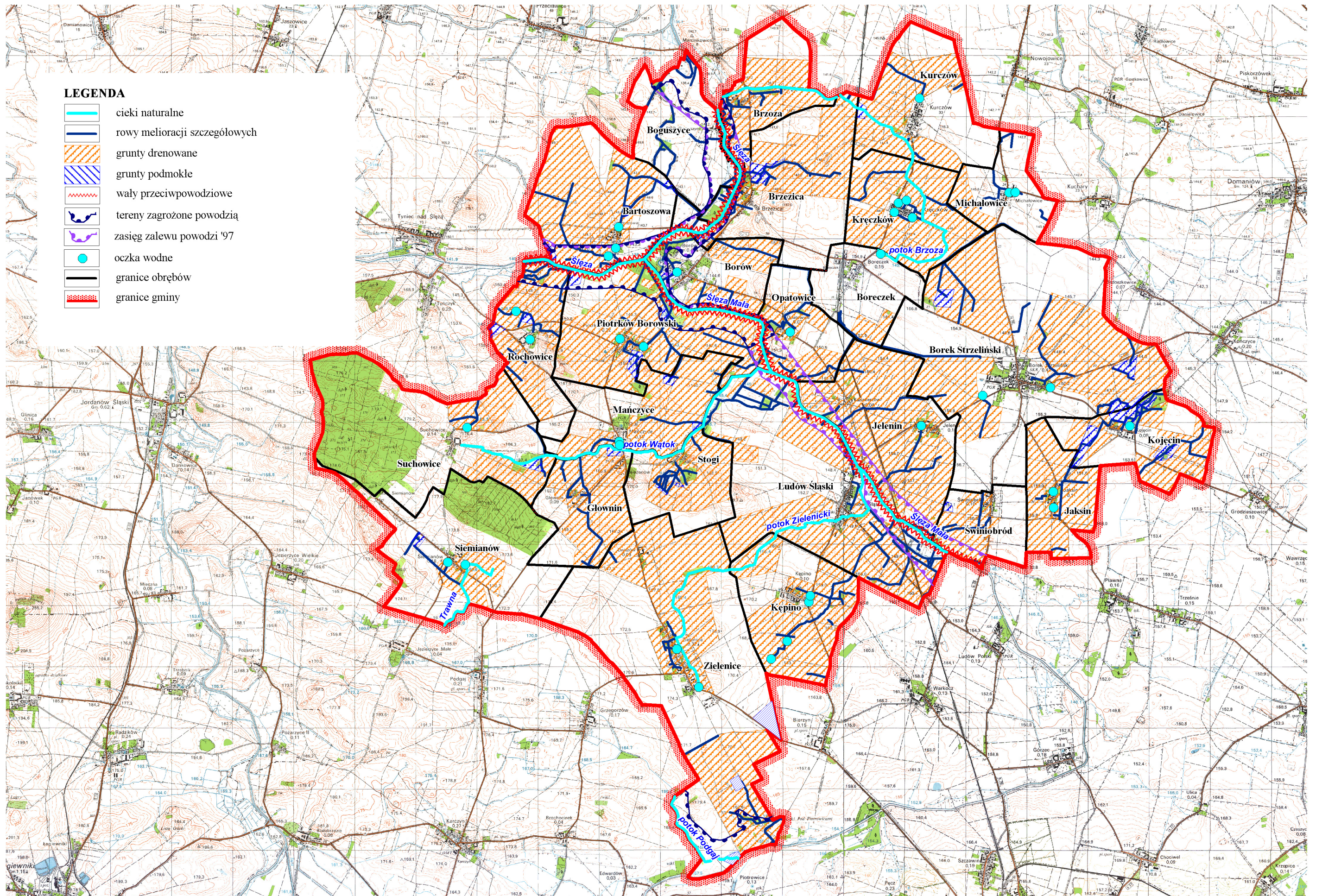
Źródło: Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Inspektorat w Oławie, Biuro w Strzelinie, Stan na październik 2008r.

Fot. nr 20. Oczko wodne w Boreczku.

Fot. nr 21. Zarośnięty rów w Kręczkowie.

Rys.22. Gospodarka wodna - stan istniejący

8.3. Drogi transportu rolnego

Długość dróg w gminie wynosi 387,93 km, z czego 237,23 km to drogi gruntowe, 20,61 km to drogi gruntowe utwardzone, zaś 91,04 km dróg ma nawierzchnie trwałą (asfaltową lub betonową). Drogi nieprzejezdne zaorane lub zarośnięte krzewami mają długość 39,05 km, co stanowi ponad 10% wszystkich dróg w gminie.

Pod względem własności:

- 297,47 km dróg stanowi własność gminy Borów
- 55,19 km należy do Skarbu Państwa
- 28,82 km jest własnością Powiatu Strzelińskiego
- 3,37 km dróg jest we władaniu ANR

Pozostałe drogi należą do osób prywatnych tj. 3,08 km.

Gęstość sieci drogowej w odniesieniu do powierzchni użytków rolnych w gminie wynosi 4,6 km dróg/100ha (tabela 24). Największą gęstość sieci drogowej posiada obręb Borów bo aż 7,9 km/100ha, jest to jednak podyktowane małym arealem użytków rolnych, co zawyża wskaźnik. Obręby Boreczek, Kojęcín, Kępino, Opatowice mają również zawyżony wskaźnik na poziomie od 5,6 do 6,3 km/100ha, z uwagi na małe powierzchnie użytków rolnych i małe powierzchnie obrębów.

Fot. nr 22. Rozmoknięta droga transportu rolnego nr 167 w Zielenicach.

Podwyższona gęstość widoczna jest we wsiach: Ludów Śląski, Piotrków Borowski, Kręczków, Suchowice i wynosi od 5,0 do 6,0 km/100ha użytków rolnych. Najgorsza sytuacja jest w e w si Brzezica, Mańczyce i Borek Strzeleński, gdzie gęstość wynosi od 2,5 do 2,9 km/100ha.

Z kolei analiza stanu technicznego dróg wykazała, że tylko 70,97 km (18,3%) jest w stanie dobrym, 33,44 km (8,6%) w stanie średnim i aż 244,47 km (63,0% wszystkich dróg w gminie i aż 70,1% dróg przejezdnych) jest w stanie złym.

Szczegółowe dane dotyczące dróg zawierają: tabela 25 oraz rys.23.

Gęstość sieci drogowej na 100 ha użytków rolnych

Tabela 24

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych	Długość dróg	Gęstość dróg
		ha	km	km/100 ha
1.	2.	3.	4.	5.
1.	Bartoszoza	387,09	18,05	4,7
2.	Boguszyce	243,15	4,72	1,9
3.	Boreczek	167,13	9,79	5,9
4.	Borek Strzeleński	1029,08	30,33	2,9
5.	Borów	182,21	14,37	7,9
6.	Brzezica	405,97	11,69	2,9
7.	Brzoza	198,32	9,81	4,9
8.	Głównin	218,79	9,41	4,3
9.	Jaksin	186,01	9,28	5,0
10.	Jelenin	396,63	16,56	4,2
11.	Kępino	297,60	18,67	6,3
12.	Kojęcín	230,11	12,80	5,6
13.	Kręczków	281,29	14,28	5,1
14.	Kurczów	338,64	15,60	4,6
15.	Ludów Śląski	654,12	39,29	6,0
16.	Mańczyce	273,46	6,93	2,5
17.	Michałowice	163,43	7,25	4,4
18.	Opatowice	171,74	10,29	6,0
19.	Piotrków Borowski	395,83	21,69	5,5
20.	Rochowice	216,66	10,40	4,8
21.	Siemianów	371,49	18,72	5,0
22.	Stogi	209,02	9,88	4,7
23.	Suchowice	331,06	18,01	5,4
24.	Świniobród	152,35	7,07	4,6
25.	Zielenice	1001,07	43,04	4,3
Gmina ogółem		8502,25	387,93	4,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie inwentaryzacji terenowej i ewidencji gruntów. Stan na październik 2008 r.

Drugi według władania i stanu technicznego

Tabela 25

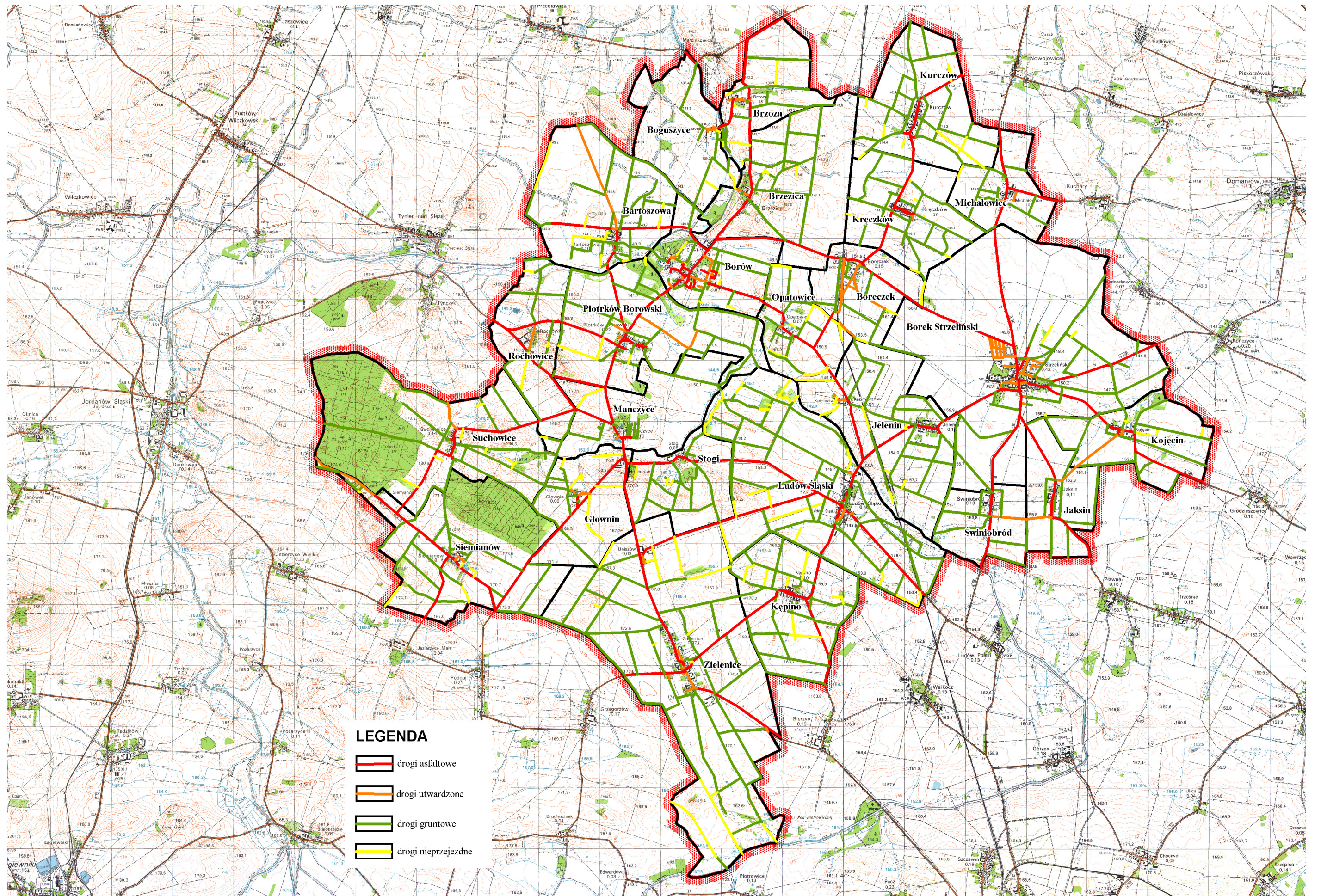
Lp.	Obręb	Władający	Długość dróg ewidencyjnych						Stan techniczny dróg istniejących			
			Razem km	Gruntowe km	Nieprzejezdne km	Szutrowe km	O trwałej nawierzchni km	Dobry km	Średni km	Zły km	Razem km	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
		GB	15,75	10,67	2,20	1,93	0,95	-	2,89	10,66	13,55	
		prywatny	0,40	-	0,40	-	-	-	-	-	-	
1.	Bartoszowa	PS	1,61	-	-	-	1,61	-	0,89	0,72	1,61	
		SP	0,13	0,13	-	-	-	-	-	0,13	0,13	
		SP ANR	0,16	0,16	-	-	-	-	-	0,16	0,16	
	Obręb ogółem		18,05	10,96	2,60	1,93	2,56	0,00	3,78	11,67	15,45	
2.	Boguszyce	GB	2,76	1,74	0,63	0,13	0,26	0,33	0,05	1,75	2,13	
		prywatny	0,46	0,42	-	0,04	-	-	0,04	0,42	0,46	
		SP ANR	1,50	1,28	-	0,22	-	0,18	1,28	0,04	1,50	
	Obręb ogółem		4,72	3,44	0,63	0,39	0,26	0,51	1,37	2,21	4,09	
3.	Boreczek	GB	5,91	4,28	0,88	0,75	-	-	0,96	4,08	5,04	
		PS	1,81	-	-	-	1,81	1,81	-	-	1,81	
		SP	2,07	-	-	1,56	0,51	0,60	1,31	0,15	2,06	
	Obręb ogółem		9,79	4,28	0,88	2,31	2,32	2,41	2,27	4,23	8,91	
4.	Borek Strzełiński	GB	17,80	14,51	0,52	2,34	0,43	0,43	2,34	14,50	17,27	
		prywatny	1,46	0,08	-	1,38	-	-	1,27	0,19	1,46	
		PS	3,21	-	-	0,12	3,09	3,09	0,12	-	3,21	
		SP	7,63	-	-	-	7,63	7,63	-	-	7,63	
		SP ANR	0,23	-	-	0,23	-	0,08	0,16	-	0,24	
	Obręb ogółem		30,33	14,59	0,52	4,07	11,15	11,23	3,89	14,69	29,81	
5.	Borów	GB	9,58	5,85	0,70	1,24	1,79	2,61	0,16	6,11	8,88	
		PS	3,09	-	-	-	3,09	3,09	-	-	3,09	
		SP	1,33	-	-	0,30	1,03	1,33	-	-	1,33	
		SP ANR	0,37	0,16	0,02	-	0,19	0,19	-	0,16	0,35	
	Obręb ogółem		14,37	6,01	0,72	1,54	6,10	7,22	0,16	6,27	13,65	
6.	Brzezica	GB	8,49	7,83	0,38	0,28	-	-	0,28	7,83	8,11	
		prywatny	0,07	-	-	0,07	-	-	-	0,07	0,07	
		PS	2,29	-	-	-	2,29	2,29	-	-	2,29	
		SP ANR	0,84	0,84	-	-	-	-	-	0,84	0,84	
	Obręb ogółem		11,69	8,67	0,38	0,35	2,29	2,29	0,28	8,74	11,31	
7.	Brzoza	GB	7,08	5,02	1,09	0,38	0,59	0,85	-	5,14	5,99	
		PS	2,04	-	-	-	2,04	2,04	-	-	2,04	
		SP	0,69	-	-	-	0,69	0,69	-	-	0,69	
	Obręb ogółem		9,81	5,02	1,09	0,38	3,32	3,58	-	5,14	8,72	

8.	Głownin	GB	6,47	3,45	2,38	0,46	0,18	-	0,18	3,91	4,09
		prywatny	0,03	-	-	0,03	-	-	-	0,03	0,03
		PS	0,59	-	-	-	0,59	0,59	-	-	-
		SP	2,32	-	-	-	2,32	2,26	0,06	-	2,32
Obręb ogółem			9,41	3,45	2,38	0,49	3,09	2,85	0,24	3,94	7,03
9.	Jaksin	GB	6,26	5,84	-	0,42	-	0,42	-	5,84	6,26
		SP	3,02	-	-	0,41	2,61	2,61	0,41	-	3,02
Obręb ogółem			9,28	5,84	-	0,83	2,61	3,03	0,41	5,84	9,28
10.	Jelenin	GB	13,16	11,22	1,44	0,39	0,11	-	-	11,72	11,72
		SP	3,40	-	-	-	3,40	-	3,40	-	3,40
Obręb ogółem			16,56	11,22	1,44	0,39	3,51	-	3,40	11,72	15,12
11.	Kępino	GB	16,40	12,37	2,59	-	1,44	-	1,44	12,37	13,81
		SP	2,27	-	-	-	2,27	2,27	-	-	2,27
Obręb ogółem			18,67	12,37	2,59	-	3,71	2,27	1,44	12,37	16,08
12.	Kojęcín	GB	10,11	8,23	0,84	0,94	0,10	0,86	0,09	8,32	9,27
		PS	2,69	0,49	-	-	2,20	2,20	-	0,49	2,69
Obręb ogółem			12,80	8,72	0,84	0,94	2,30	3,06	0,09	8,81	11,96
13.	Kręczków	GB	12,70	11,36	0,75	0,10	0,49	-	0,10	11,85	11,95
		SP	1,58	-	-	-	1,58	-	-	1,58	1,58
Obręb ogółem			14,28	11,36	0,75	0,10	2,07	-	0,10	13,43	13,53
14.	Kurczów	GB	12,21	9,07	2,22	-	0,92	-	0,79	9,20	9,99
		SP	3,39	2,25	-	-	1,14	-	1,04	2,35	3,39
Obręb ogółem			15,60	11,32	2,22	-	2,06	-	1,83	11,55	13,38
15.	Ludów Śląski	GB	33,69	25,11	6,46	0,44	1,68	2,06	0,05	25,12	27,23
		SP	5,60	-	-	-	5,60	5,60	-	-	5,60
Obręb ogółem			39,29	25,11	6,46	0,44	7,28	7,66	0,05	25,12	32,83
16.	Mańczyce	GB	4,49	3,50	0,72	0,07	0,20	-	0,07	3,71	3,78
		prywatny	0,58	0,51	-	0,07	-	-	-	0,57	0,57
		PS	1,08	-	-	-	1,08	1,08	-	-	1,08
		SP	0,66	-	-	-	0,66	0,66	-	-	0,66
		SP ANR	0,12	-	-	0,11	0,01	0,01	-	0,11	0,12
Obręb ogółem			6,93	4,01	0,72	0,25	1,95	1,75	0,07	4,39	6,21
17.	Michałowice	GB	3,98	3,45	0,24	0,29	-	-	-	3,74	3,74
		SP	3,27	0,76	-	-	2,51	2,51	-	0,76	3,27
Obręb ogółem			7,25	4,21	0,24	0,29	2,51	2,51	-	4,50	7,01

18.	Opatowice	GB	7,86	4,61	3,25	-	-	-	-	-	-	4,62	4,62
		SP	2,43	-	-	0,05	2,38	1,81	-	-	-	0,61	2,42
	Obręb ogółem		10,29	4,61	3,25	0,05	2,38	1,81	-	-	-	5,23	7,04
19.	Piotrków Borowski	GB	17,61	12,88	1,32	1,69	1,72	1,81	0,29	-	-	14,19	16,29
		prywatna	0,08	0,08	-	-	-	-	-	-	-	0,08	0,08
		PS	4,00	-	-	-	4,00	4,00	-	-	-	-	4,00
	Obręb ogółem		21,69	12,96	1,32	1,69	5,72	5,81	0,29	0,29	0,29	14,27	20,37
20.	Rochowice	GB	6,81	5,39	0,94	0,48	-	-	0,48	-	-	5,39	5,87
		PS	1,17	-	-	-	1,17	1,17	-	-	-	-	1,17
		SP	2,42	-	-	-	2,42	0,66	1,76	-	-	-	2,42
	Obręb ogółem		10,40	5,39	0,94	0,48	3,59	1,83	2,24	2,24	2,24	5,39	9,46
21.	Siemianów	GB	15,22	11,13	1,03	1,39	1,67	-	2,40	-	-	11,80	14,20
		SP	3,50	-	-	-	3,50	1,09	2,40	-	-	-	3,49
	Obręb ogółem		18,72	11,13	1,03	1,39	5,17	1,09	4,80	4,80	4,80	11,80	17,69
22.	Stogi	GB	7,48	7,08	0,40	-	-	-	-	-	-	7,08	7,08
		PS	0,67	-	-	-	0,67	0,67	-	-	-	-	0,67
		SP	1,73	-	-	-	1,73	0,00	1,73	-	-	-	1,73
	Obręb ogółem		9,88	7,08	0,40	-	2,40	0,67	1,73	1,73	1,73	7,08	9,48
23.	Suchowice	GB	13,15	11,38	1,13	0,47	0,17	0,17	-	-	-	11,85	12,02
		SP	4,76	1,63	-	-	3,13	3,13	-	-	-	1,63	4,76
		SP ANR	0,10	0,10	-	-	-	-	-	-	-	0,10	0,10
	Obręb ogółem		18,01	13,11	1,13	0,47	3,30	3,30	-	-	-	13,58	16,88
24.	Świniobród	GB	5,06	5,06	-	-	-	-	-	-	-	5,06	5,06
		SP	2,01	-	-	0,60	1,41	-	2,01	-	-	-	2,01
	Obręb ogółem		7,07	5,06	-	0,60	1,41	0,00	2,01	2,01	2,01	5,06	7,07
25.	Zielenice	GB	37,44	27,31	6,47	0,88	2,78	2,48	1,04	1,04	1,04	27,44	30,96
		PS	4,57	-	-	0,35	4,22	2,61	1,95	-	-	-	4,56
		SP	0,98	-	-	-	0,98	1,00	-	-	-	-	1,00
		SP ANR	0,05	-	0,05	-	-	-	-	-	-	-	-
	Obręb ogółem		43,04	27,31	6,52	1,23	7,98	6,09	2,99	2,99	2,99	27,44	36,52
26.	Gmina	Gmina Borów	297,47	228,34	38,58	15,07	15,48	12,02	13,61	13,61	13,61	233,28	258,91
		Osoba prywatna	3,08	1,09	0,40	1,59	-	-	1,31	1,31	1,31	1,36	2,67
		Powiat Strzebiński	28,82	0,49	-	0,47	27,86	24,64	2,96	2,96	2,96	1,21	28,81
		Skarb Państwa	55,19	4,77	-	2,92	47,50	33,85	14,12	14,12	14,12	7,21	55,18
		SP ANR	3,37	2,54	0,07	0,56	0,20	0,46	1,44	1,44	1,44	1,41	3,31
	Gmina ogółem		387,93	237,23	39,05	20,61	91,04	70,97	33,44	33,44	33,44	244,47	348,88

Źródło: obliczenia własne na podstawie inwentaryzacji terenowej oraz danych z ewidencji gruntów i budynków. Stan na październik 2008 r.

Rys.23. Drogi według rodzaju nawierzchni

9. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I TECHNICZNA

9.1. Infrastruktura społeczna

Na terenie gminy znajdują się 3 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum oraz 1 przedszkole. Działalność kulturalno-oświatowa prowadzona jest także przez 4 biblioteki publiczne. W gminie działa 14 świetlic, z których część wymaga doposażenia, remontów lub przebudowy. Mieszkańcy zgłaszają też dużą chęć tworzenia nowych świetlic lub brak animatora kultury we wsi (Borek Strzebiński i Borów). Sporty zespołowe uprawiać można na 13 boiskach. W obrębach, w których obecnie nie ma placów zabaw oraz boisk sportowych istnieje duże zapotrzebowanie na tego typu obiekty. Oprócz dużej potrzeby tworzenia takich miejsc, w istniejących już obiektach należy stworzyć dodatkową infrastrukturę np. ławki, bramki, siatki osłaniające, huśtawki itp.

Ochronę zdrowia w gminie zapewnia 1 zakład opieki zdrowotnej realizujący swoje zadania przy pomocy 2 ośrodków w Borowie i Borku Strzebińskim, 1 punkt lekarski w Zielenicach oraz 2 punkty apteczne. W zakresie ochrony przeciwpożarowej aktywnie działają 3 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Wieś Borów jest siedzibą Urzędu Gminy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Sieć punktów zaopatrzeniowych w artykuły codziennego użytku stanowi 29 sklepów z asortymentem spożywczo – przemysłowym, a zapotrzebowanie na nowe sklepy jest niewielkie. Usługi są słabo rozwinięte i w obecnym stanie ilość jak i jakość są wystarczające.

Na terenie gminy działa również zespół ludowy „Ślężanki”, kapela ludowa „Batiary”. Zaistniały również 4 kluby sportowe: „Klub Piłkarski 86” w Borku Strzebińskim, „Klub Piłkarski Ludów Śląski 85”, „Borowski Klub Sportowy”, „Uczniowski Klub Sportowy Lider”.

W związku ze znaczącą ilością zachowanych obiektów zabytkowych oraz względnie bogatym w niektórych obrębach środowiskiem naturalnym (tereny lasów wokół wsi Suchowice, Siemianów i Głownin oraz dorzecze rzeki Ślęzy i Małej Ślęzy) gmina Borów stanowi potencjalnie interesujący obszar dla turystyki i wypoczynku. Obecnie na terenie gminy nie ma wyznaczonych tras rowerowych ani szlaków pieszych służących celom krajoznawczym. Ważniejsze miejscowości w których ułatwiona jest realizacja tych celów to: Borów, Borek Strzebiński, Mańczyce, Brzezica, Ludów Śląski, Opatowice, Świnobród, Suchowice, a także obwałowania rzeki Ślęzy.

Szczegółowe dane przedstawia tabela 26.

Wyposażenie wsi w infrastrukturę społeczną

Tabela 26

Lp.	Nazwa obszaru	Szkoły podstawowe	Szkoły gimnazjalne	Biblioteki	Świątlice wiejskie	Boiska sportowe/ plac zabaw	Kościóły	Punkty opieki zdrowotnej	Ochotnicza straż pożarna (remiza)	Apteki	Urząd pocztowy (punkt pocztowy)	Sklepy
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1.	Bartoszowa	-	-	-	x	x/x	-	-	-	-	-	-
2.	Boguszyce	-	-	-	-	-/x	-	-	-	-	-	-
3.	Boreczek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	Borek Strzeliński	x	-	x	x	-	x	x	x	x	x	8
5.	Borów	x	x	x	-	x/x	x	x	x	x	x	12
6.	Brzezica	-	-	-	x	x/x	-	-	-	-	-	-
7.	Brzoza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Głownin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Jaksin	-	-	-	x	-/x	-	-	-	-	-	-
10.	Jelenin	-	-	-	x	x/-	-	-	-	-	-	-
11.	Kępino	-	-	-	-	-/x	-	-	-	-	-	-
12.	Kojęcín	-	-	-	-	x/-	-	-	-	-	-	-
13.	Kręczków	-	-	-	x	x/-	-	-	-	-	-	1
14.	Kurczów	-	-	-	x	x/x	-	-	-	-	-	1
15.	Ludów Śląski	-	-	x	x	x/x	x	-	-	-	-	2
16.	Mańczyce	-	-	-	x	-	-	-	-	-	-	2
17.	Michałowice	-	-	-	x	x/-	-	-	-	-	-	-
18.	Opatowice	-	-	-	x	x/-	-	-	-	-	-	-
19.	Piotrków Borowski	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20.	Rochowice	-	-	-	-	-/x	-	-	-	-	-	-
21.	Siemianów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22.	Stogi	-	-	-	x	x/x	-	-	-	-	-	-
23.	Suchowice	-	-	-	x	x/-	-	-	-	-	-	1
24.	Świnibród	-	-	-	x	x/x	-	-	-	-	-	-
25.	Zielonice	x	-	x	-	-	x	x	x	-	x	2
Gmina ogółem		3	1	4	14	13/11	4	3	3	2	3	29

Źródło: 1. dane z Urzędu Gminy Borów. Stan na październik 2008r.

2. dane uzyskane na podstawie wywiadów z sołtysami. Stan na styczeń 2008r.

9.2. Infrastruktura techniczna

Sieć wodociągowa gminy Borów jest dobrze rozwinięta i liczy sobie około 37 km długości, obsługując przy tym ponad 800 gospodarstw domowych na terenie całej gminy. Na terenie gminy znajdują się trzy systemy wodociągowe:

- w Borowie, obejmujący swym zasięgiem wsie: Borów, Boguszyce, Brzoza, Brzezica, Bartoszowa, Piotrków Borowski, Rochowice, Boreczek, Kurczów, Kręczków, Opatowice, Kazimierzów;
- w Borku Strzelińskim, obejmujący swym zasięgiem wsie: Borek Strzeliński, Jelenin, Świnobród, Jaksin, Kojęcin;
- wodociąg Uniszów, obejmujący swym zasięgiem wsie: Uniszów, Mańczyce, Stogi, Głowin, Suchowice, Siemianów, Zielenice, Ludów Śląski i Kępino.

Woda pobierana jest z utworów trzecio i czwartorzędowych za pośrednictwem ujęć w postaci studni głębinowych i jest rozprowadzana przez sieci uzdatniania i z biorniki wyrównawcze w Borowie, Uniszowie, Jaksinie i Borku Strzelińskim (zbiornik wody uzdatnionej). Dla ujęć w miejscowościach Borów, Uniszów i Jaksin obowiązują strefy bezpośredniej ochrony.

Sieć kanalizacyjna i stacje oczyszczania

Na terenie Gminy trzy miejscowości są skanalizowane: Borek Strzeliński, Ludów Śląski i Jelenin siecią o łącznej długości ponad 14 km. Ścieki sanitarne odprowadzane są do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków typu Bioblok Wsm 400 w Borku Strzelińskim, a po oczyszczeniu do rowu melioracyjnego. Sieć kanalizacyjna posiada ponad 230 budynków. Do roku 2013 planowane są do realizacji inwestycje mające na celu modernizację lub rozbudowę oczyszczalni ścieków w Borku Strzelińskim, rozbudowę kanalizacji sanitarnej w Borku Strzelińskim, Borowie oraz budowę kanalizacji w Bartoszowie, Boreczku, Kojęcinie i Piotrkowie Borowskim (łączna długość planowanej inwestycji to około 20 km na terenie gminy).

Sieć kanalizacji deszczowej

Na terenie Gminy nie istnieje sieć kanalizacji deszczowej, poza nielicznymi przypadkami szczątkowej ilości w Borku Strzelińskim, jej stan jest bardzo niezadowolający.

Gromadzenie odpadów stałych

Obecnie w Gminie Borów nie ma czynnego składowiska odpadów komunalnych, a na starym składowisku w Ludowie Śląskim-Stogi rozpoczęły się procedury związane z jego rekultywacją. Odpady wywożone są na składowisko odpadów w miejscowości Wąwolnica, Gmina Strzelin. Z uwagi na koszty budowy nowego składowiska oraz jego opłacalność ekonomiczną rozważana jest możliwość budowy wspólnego składowiska odpadów dla wszystkich gmin z terenu Powiatu Strzelińskiego.

Zaopatrzenie w gaz

Gmina nie jest zaopatrywana w gaz przewodowy, dlatego gazyfikacja wpłynęłaby na uatrakcyjnienie jej obszaru wobec potencjalnych inwestorów. W latach ubiegłych zapoczątkowane zostały wspólne działania gmin Powiatu Strzelińskiego i spółki gazowniczej mające na celu stopniowe zgazyfikowanie gminy. Działania te podejmowane są w ramach działalności Związku Gmin „Ślęza i Oława”. Natomiast mieszkańców poszczególnych wsi w gaz zaopatruje gęsta sieć punktów dystrybucyjnych.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Gmina jest w pełni zelektryfikowana. Sieć podlega Zakładowi Energetycznemu Wrocław S.A. Rejon Energetyczny Strzelin. Teren gminy zasilany jest napowietrznymi przewodami średniego napięcia 20 kV oraz magistralą wysokiego napięcia 110 kV o przebiegu północ-południe z Wrocławia przez Strzelin do Ząbkowic Śląskich, dla której wyznaczona jest strefa ochronna. Główny Punkt Zasilania znajduje się w północno-zachodniej części Strzelina.

Telekomunikacja

Sieć telekomunikacyjna obejmuje teren całej Gminy, a dzięki centrali działającej w systemie węzła wrocławskiego abonenci gminy znajdują się w międzynarodowym telefonicznym ruchu automatycznym. Przez teren gminy prowadzą również kable telekomunikacji międzymiastowej należące do Zakładu Radiokomunikacji i Teletransmisji we Wrocławiu. Etap telefonizacji gminy jest już zakończony, a działania w tym zakresie ograniczają się jedynie do zapewnienia dostępu do Internetu. Na terenie gminy dostępna jest również sieć telefonii komórkowej.

Infrastruktura transportowa

Przez środkowy obszar Gminy w kierunku północ-południe przebiega kolejowa linia I rzędu, 2 torowa z elektryfikowaną, relacji Wrocław – Strzelin - Kamieniec Ząbkowicki - Kłodzko ze stacją kolejową i bocznicą w Boreczku (podróż zajmuje około 25 min. do/z Wrocławia). Długość linii kolejowych na obszarze gminy wynosi około 13 km.

Przez teren gminy przebiegają 2 drogi wojewódzkie nr 395/kl.IV relacji Wrocław-Borek Strzeliński - Strzelin oraz na styku z granicą gminy droga wojewódzka nr 346/kl.IV relacji Oława – Środa Śl. Pozostałe drogi tworzą sieć dróg powiatowych, gminnych i zakładowych. Reasumując, sieć dróg gminnych jest dość dobrze rozwinięta pod względem gęstości, natomiast stan techniczny nawierzchni wymaga pilnych remontów lub jej zmiany. Uciążliwy jest także brak chodników na odcinkach zbudowanych (poza

miejscościami Borów i Borek Strzełiński), stwarzając zagrożenie zarówno dla pieszych jak i dla pojazdów, zwłaszcza ciężkiego sprzętu rolniczego.

Fot. nr 23. Plac zabaw w Jaksinie.

Fot. nr 24. Nowe boisko sportowe w Ludowie Śląskim.

10. WNIOSKI Z ANALIZY STANU ISTNIEJĄCEGO

1. Gmina Borów należy do średnio zaludnionych gmin Dolnego Śląska. Gęstość zaludnienia (53 os./km²) na obszarach wiejskich jest nieznacznie wyższa niż dla województwa dolnośląskiego (47 os./km² GUS). Największymi wsiami są Borek Strzebiński, Borów, Zielenice, Ludów Śląski i łącznie zamieszkuje je ponad 48,6% ludności gminy.
2. Wysokim atutem gminy są bardzo urodzajne ziemie (wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej 105,2 pkt) oraz położenie w najcieplejszym regionie klimatycznym dolnośląska, jak też bliskie sąsiedztwo Wrocławia.
3. Gmina Borów charakteryzuje się umiarkowanymi walorami przyrodniczymi występującymi w okolicach kompleksów leśnych w Suchowicach i Siemianowie oraz wzdłuż wałów rzek Ślęzy i Małej Ślęzy. Elementami uzupełniającymi są między innymi zespoły pałacowo-parkowe i obiekty zabytkowe na terenie Brzezicy, Mańczyc, Ludowa Śląskiego, Borka Strzebińskiego, Kojęcina, Boreczka i Kręczkowa.
4. Ludność rolnicza ma wysoki udział w stosunku do osób w wieku produkcyjnym i wynosi 16,7%. Dochód z pracy w gospodarstwie lub jako znaczny udział w dochodzie wskazało 494 osoby. Są to najczęściej osoby w wieku 41-54 lat (53,1%) i w wieku 18-40 lat (36,4%) z wykształceniem zawodowym. Niekorzystna struktura ludności rolniczej jest w obrębie Boreczek.
5. Udział osób bezrobotnych w stosunku do ludności w wieku 18-64 lat wynosi 5,1%, natomiast zauważalna jest duża ilość osób bez pracy w wieku 18-34 lat (48% ogólnej liczby bezrobotnych).
6. Niską lesistość gminy (5,5%) można w niewielkim stopniu zwiększyć poprzez zalesienia gruntów o niskiej przydatności dla rolnictwa (klasy IV, V i VI). Jednak mając na uwadze małą ich ilość i duże rozproszenie należy szczególny nacisk położyć na zachowanie istniejących zadrzewień śródpolnych i tworzenie systemu liniowych zadrzewień przydrożnych.
7. Powierzchnia gminy wynosi 9808,17 ha, z czego 8502,25 ha (86,7%) to użytki rolne w tym 93,9% to grunty orne. Na podstawie udziału poszczególnych gruntów w obrębach można wyróżnić następujące typy użytkowania ziemi: w Suchowicach typ rolno-leśny, w Siemianowie rolny z udziałem lasów, w Borowie rolny z udziałem pozostałych (tereny zbudowane), a w pozostałych obrębach jest to typ wybitnie rolny.

8. Bardzo wysoki wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy Borów jest znacznie wyższy od wskaźnika województwa dolnośląskiego, który wynosi 76,3 pkt., powoduje to, iż gmina ma korzystne warunki do rozwoju intensywnego rolnictwa. Udział gleb klas I-III wynosi 86,1 % powierzchni UR, ponadto udział użytków rolnych podatnych na erozję wynosi zaledwie 0,7%. W każdym z obszarów gminy występują korzystne warunki glebowe do intensywnej produkcji rolnej.
9. Gospodarstwa rolne w gminie w przeważającej części są gospodarstwami prowadzącymi produkcję roślinną, jedynie w obszarach Głownin, Brzoza, Kępino, Bartoszowa, Kojęcín, Opatowice, Suchowice produkcja roślinno-zwierzęca ma większy udział. Poziom obsada inwentarza wynosi 13,3 SD/ 100 ha UR i jest mniejszy od średniej dla woj. dolnośląskiego 18 SD/100 ha UR. Zwierzęta są skarmiane paszami treściwymi, a pastwiska i łąki są w przeważającej części zaorane, celem zwiększenia powierzchni zasiewów.
10. Duże zapotrzebowanie na ziemię oraz łatwość prowadzenia produkcji rolnej powoduje, iż na terenie gminy jest zaledwie 69,17 ha gruntów odłogowanych. Struktura odłogów wskazuje na odłogowanie w większości użytków zielonych. W obszarze Ludów Śląski, Boguszyce, Głownin, grunty te można przeznaczyć pod zalesienie.
11. W strukturze władania gruntami dominuje sektor prywatny 83,5% nad publicznym 16,5%. Grunty ANR zajmują 669,48 ha i największe kompleksy powyżej 60,0 ha tworzą w Borku Strzelińskim, Brzezicy, Zielenicach i Boguszycach.
12. Liczba gospodarstw w gminie wg kart podatkowych wynosi 823 (6 jest powyżej 100,00 ha) o średniej powierzchni 8,89 ha. Najwięcej jest gospodarstw z grup obszarowych od 1,00 do 10,00 ha (75,8%). Gospodarstw o powierzchni powyżej 15,00 ha jest 12,2%, jednakże ich udział w powierzchni ogólnej gospodarstw w gminie jest znaczący i wynosi 47,0%. Udział tych gospodarstw powyżej 50% jest w obszarach Boguszyce, Głownin, Mańczyce, Brzoza, Kojęcín, Kępino, Bartoszowa, Jelenin.
13. Powierzchnia dzierżawionych użytków rolnych przez rolników wynosi 415,47 ha z czego najwięcej 97,9% stanowią dzierżawy od ANR pozostałe grunty dzierżawione są od gminy jak też z Państwowego Gospodarstwa Leśnego nadleśnictwo Henryków. Z danych dotyczących dzierżaw wynika, iż dzierżawy te na niewielką skalę wpływają na poprawę sytuacji gospodarstw natomiast większe znaczenie odgrywają dzierżawy pomiędzy rolnikami, których powierzchnia jest szacowana na 886,90 ha UR. Według danych od ANR w formie dzierżaw rozdysponowane jest 65,6% użytków rolnych.
14. W gminie na jedno gospodarstwo przypadają średnio 4,0 działki o powierzchni 1,87 ha. Największe rozdrobnienie notuje się w Brzozie 1,12 ha – 9,3 dz., mniejsze w Kępnie

1,61 ha – 5,7 dz., Kręczkowie 1,47 ha – 4,9 dz., Siemianowie 1,57 ha – 5,4 dz., Stogach 1,61 ha – 5,4 dz., Suchowicach 1,72 ha – 5,2 dz., Ludowie Śląskim 1,50 ha – 4,5 dz., Kojęcinnie 1,60 ha – 4,5 dz. Największa szachownica gruntów gospodarstw indywidualnych występuje w obrębach: Brzoza, Kepino, Ludów Śląski, Siemianów, Suchowice.

15. W strukturze wiekowej właścicieli gospodarstw dominują osoby w wieku od 41 do 54 lat, natomiast właściciele w wieku poniżej 40 lat dominują nad właścicielami w wieku przedemerytalnym i emerytalnym. W celu poprawy opłacalności ekonomicznej gospodarstw należy powiększać areał właścicieli do 40 lat o grunty gospodarzy przechodzących na rentę strukturalną.
16. Gęstość sieci drogowej jest duża w stosunku do innych gmin regionu intensywnego rolnictwa i wynosi 4,6 km/100 ha UR. Układ przestrzenny dróg transportu rolnego w dostatecznym stopniu zapewnia dojazd do działek rolnych, jednak analiza stanu technicznego dróg wskazuje, że sieć dróg wymaga modernizacji poprzez utwardzenie nawierzchni dróg gruntowych. Ogółem w gminie 70,97 km dróg jest w stanie dobrym, 33,44 km w stanie średnim, 244,47 km w stanie złym oraz 39,05 km dróg nieprzejezdnych zaoranych lub zakrzaczonych.
17. Zły stan techniczny urządzeń melioracji podstawowych i szczegółowych w znacznym stopniu utrudnia prowadzenie prac polowych, jak też obniża produktywność gleby. Na terenie gminy nie funkcjonuje spółka wodna. Większość prac na urządzeniach melioracji będzie polegać na wyznaczeniu rowów i cieków na których konieczne jest przeprowadzenie prac z zakresu odbudowy i konserwacji w pierwszej kolejności.
18. Na obszarze gminy nie ma Grup Producentów Rolnych, jak też rolnicy nie przynależą do tych instytucji w ościennych gminach. Punkty obsługi rolnictwa znajdują się w Borowie, Boreczku, Zielenicach i Ludowie Śląskim. Braki lub niedobory w jakości i ilości punktów obsługowych uzupełniają gminy graniczne.
19. Wyposażenie gminy w obiekty infrastruktury społecznej jest na poziomie niewystarczającym. Sołtysi wskazywali na potrzeby utworzenia nowych oraz doposażenia lub remontu istniejących świetlic wiejskich. Ponadto dużym problemem jest stan oczek wodnych lub zbiorników przeciwpożarowych, które obecnie pełnią funkcje szamb i znacząco obniżają estetykę wsi. Potrzeba również rozbudowy lub utwardzenia istniejących chodników wzdłuż ruchliwych dróg oraz rozbudowa punktów oświetleniowych. W marcu 2009 r. gmina przystąpiła do Odnowy Wsi dla Brzezicy, Brzozy, Kojęcina, Zielenic, Borka Strzelińskiego, Borowa, Boreczka i Głównina.

II. USTALENIA PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO

1. PLAN URZĄDZENIOWO-ROLNY A OPRACOWANIA STRATEGICZNE DOTYCZĄCE OBSZARU GMINY BORÓW

W opracowanej przez Urząd Marszałkowski we Wrocławiu „Strategii rozwoju obszarów wiejskich w województwie dolnośląskim” gmina Borów zaliczona została do I regionu funkcjonalnego: intensywnego rolnictwa rys. 24. Jest to region o bardzo dobrych warunkach glebowo - klimatycznych, którego podstawową funkcją winna być intensywna produkcja rolnicza, dlatego też celem głównym jest modernizacja kompleksu gospodarki żywnościowej.

Celami szczegółowymi regionu I są:

- **przekształcenie struktury agrarnej,**
- **rozwój i modernizacja zabezpieczeń przeciwpowodziowych,**
- **tworzenie warunków alternatywnych źródeł dochodu.**

Zadania wynikające z celu szczegółowego – **przekształcenie struktury agrarnej** to:

- przekształcenie struktury obszarowej gospodarstw,
- dostosowanie kierunków produkcji rolniczej do warunków przyrodniczych,
- racjonalizacja zatrudnienia w rolnictwie,
- racjonalna organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- doskonalenie organizacji rynku i przetwórstwa produktów żywnościowych zgodnie ze standardami i wymogami UE.

W zakresie celu szczegółowego, jakim jest przekształcenie struktury agrarnej niezbędny jest proces koncentracji ziemi. Odbywać się on może w oparciu o przepływ ziemi pomiędzy gospodarstwami indywidualnymi, ale także w oparciu o rezerwy gruntów sektora publicznego oraz wieloletnie dzierżawy. Wprowadzenie rent strukturalnych sprzyja temu procesowi.

Proces dostosowywania kierunków produkcji rolniczej do warunków przyrodniczych musi być wsparty intensywnym szkoleniem i nasileniem informowania producentów rolnych o możliwych do osiągnięcia korzyściach materialnych.

Nastąpić również musi spadek liczby osób zatrudnionych w rolnictwie z równoczesnym podniesieniem kwalifikacji, gdyż wymuszone to będzie obsługą nowoczesnych maszyn i urządzeń, a także nowymi odmianami roślin i rasami zwierząt. Zadania te mogą być realizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 – Oś 1 „Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego”, działanie „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów”.

Poprawa organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wymaga zwrócenia uwagi na rozłogi gruntów, kształt i wielkość działek, prawidłowe kształtowanie sieci dróg dojazdowych do pól. Jednocześnie należy zwiększyć stopień lesistości, poprawić stan zadrzewień śródpolnych i przydrożnych oraz wzdłuż rowów i cieków. Poprawę organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej można uzyskać poprzez przeprowadzenie zabiegu urządzeniowo-rolnego, jakim jest scalenie gruntów.

Wzmocnienie roli rolników na rynku produktów rolnych może nastąpić wskutek samoorganizacji rolników w grupy producenckie.

Zadania dotyczące powyższego celu szczegółowego ujęte są pośrednio w „Strategii rozwoju gminy Borów”, która określa cele szczegółowe dla gminy:

- aktywizacja rozwoju funkcji podstawowych gminy, tj. mieszkalnictwa i usług bytowych, tworzenie miejsc pracy w: rolnictwie, usługach i produkcji, turystyce,
- umacnianie pozycji gospodarstw rolnych, ich przeobrażenia strukturalne, wprowadzanie nowych rozwiązań agrotechnicznych, rozwój lokalnego przetwórstwa rolnego,
- wsparcie dla rolniczych grup producenckich,
- zapewnienie wsparcia dla tworzenia się gospodarstw agrotechnicznych,
- poprawa jakości komunikacji pomiędzy sołectwami: drogi, dojazdy, telekomunikacja.

Strategia ujmuje też słabe strony, zagrożenia występujące w gminie np. :

- zaniedbana sieć melioracji pól może prowadzić do zaburzenia gospodarki w odnej i obniżenia efektywności gospodarowania i dochodów rolników,
- niewielka dywersyfikacja działalności gospodarczej: silna dominacja rolnictwa oraz monokultura zbóż zwiększa wrażliwość lokalnej gospodarki na wahania koniunktury i może prowadzić do trudności w sprzedaży produkcji i obniżenia dochodów rolników,
- wysokie zagrożenie bezrobociem, zwłaszcza w grupie byłych pracowników PGR-ów,

- dzikie wysypiska śmieci.

W zakresie gospodarki rolnej przewiduje się:

- racjonalne wykorzystanie i ochronę przed nieuzasadnionym wyłączeniem z użytkowania rolniczego obszarów gleb I-III,
- pielęgnację istniejących i wprowadzanie nowych zadrzewień śródpolnych i przydrożnych,
- kontynuowanie procesu restrukturyzacji rolnictwa, związanego zarówno bezpośrednio z produkcją rolniczą jak i przetwórstwem rolniczym,
- poprawę struktury agrarnej gospodarstw indywidualnych.

Zadania wynikające z celu szczegółowego – **rozwój i modernizacja zabezpieczeń przeciwpowodziowych** to:

- budowa zbiorników małej retencji
- budowa i modernizacja urządzeń przeciwpowodziowych

Rzeki w gminie stwarzają zagrożenie powodziowe wiosną przy gwałtownych roztopach oraz latem po ulewnych opadach. Zagrożeniu temu nie są w stanie zapobiec istniejące urządzenia przeciwpowodziowe o zbyt małych parametrach i w złym stanie technicznym. Równocześnie w coraz częściej zdarzających się latach suchych występuje na tym obszarze niedobór wilgoci, wpływający znacząco na spadek plonów.

W tej sytuacji konieczne jest kompleksowe uporządkowanie gospodarki wodnej regionu, zwłaszcza poprzez budowę zbiorników małej retencji oraz budowę nowych, a także modernizację już istniejących urządzeń przeciwpowodziowych. Prace te bardzo często będą musiały być prowadzone równocześnie w sąsiadujących regionach funkcjonalnych. Należy również zsynchronizować te prace z zadaniami wynikającymi ze strategii modernizacji Odrzańskiego Systemu Wodnego – „Program dla O dry - 2006” oraz „Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego w dziedzinie gospodarki wodnej i melioracji rolnych.”

W ramach tego celu szczegółowego pomocny jest dokument wykonany między innymi dla obszaru gminy Borów i jest to: „Program ochrony i zagospodarowania wód zlewni rzek Ślęzy i Oławy”. W ramach tego dokumentu wskazany jest do realizacji zbiornik przeciwpowodziowy w Opatowicach, a ponadto wskazane zostały priorytetowe kierunki działań dla zlewni w ramach przedsięwzięć retencji i ochrony powodziowej:

- odbudowa, modernizacja i budowa urządzeń piętrzących: jazów, zastawek, mniczków, stopni – na ciekach melioracyjnych podstawowych i szczegółowych, zlokalizowanych na zmeliorowanych użytkach zielonych i ornych – w celu wykorzystania wody do nawodnień rolniczych grawitacyjno-podsiąkowych lub ciśnieniowych oraz spowolnienia odpływu wód powierzchniowych i ochrony gleb torfowych,
- uzupełnienie i modernizacje na obiektach melioracji,
- odbudowa, modernizacja i budowa budowli piętrzących i stopni przeciwerozyjnych o dużych spadkach podłużnych dla podniesienia poziomu wody gruntowej na obszarach przyległych,
- zatrzymanie wody w okresach wiosennych roztopowych i opadowych w sadzawkach, oczkach wodnych i obniżeniach terenowych, wyrobiskach żwiru, gliny, pospółki, w uzgodnieniu z zainteresowanymi rolnikami wykorzystującymi zgromadzoną wodę,
- odbudowa i modernizacja oraz budowa nowych zbiorników w wodnych wykorzystywanych do hodowli ryb, ptactwa wodnego, ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej, energetyki oraz podniesienia walorów krajobrazowych i estetycznych przyrody. Działania te są zasadne pod warunkiem rozwiązania w pierwszej kolejności problemu gospodarki wodno-ściekowej, bowiem stwierdzona IV i V klasa czystości wód powierzchniowych Ślęzy i Oławy nie zapewni właściwego funkcjonowania tych obiektów. Szczególny nacisk należy położyć na obiekty o małej pojemności, ponieważ procesy zamulania i eutrofizacji przy takiej jakości (przekroczone fosforany i azotany) są dominujące, a czas ich funkcjonowania jest zdecydowanie ograniczony,
- odbudowa, modernizacja i budowa nowych stawów rybnych – na wniosek zainteresowanych rolników – za zwrotem części kosztów w trybie opłat melioracyjnych po wykonaniu inwestycji.

W dokumencie „Program Małej Retencji w Województwie Dolnośląskim” do realizacji przewidziany jest również zbiornik przeciwpowodziowy Bartoszowa. Wymienione zbiorniki są również ujęte w „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borów”. Ponadto w Studium postuluje się budowę urządzeń melioracyjnych umożliwiających gromadzenie wody i na wadnianie oraz wprowadzenie zielonych stref buforowych wzdłuż cieków.

Zadania wynikające z celu szczegółowego – **tworzenie warunków alternatywnych źródeł dochodu** to:

- stworzenie warunków dla rozwoju funkcji nie związanych ze środowiskiem przyrodniczym (usługi, przemysł, rzemiosło),

Realizacja tych zadań uzależniona jest od:

- szybkiej rewaloryzacji obiektów zabytkowych, a w szczególności zespołów pałacowo-parkowych,
- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości.

W „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borów” na obszarze gminy przewiduje się następujące wiodące kierunki polityki przestrzennej:

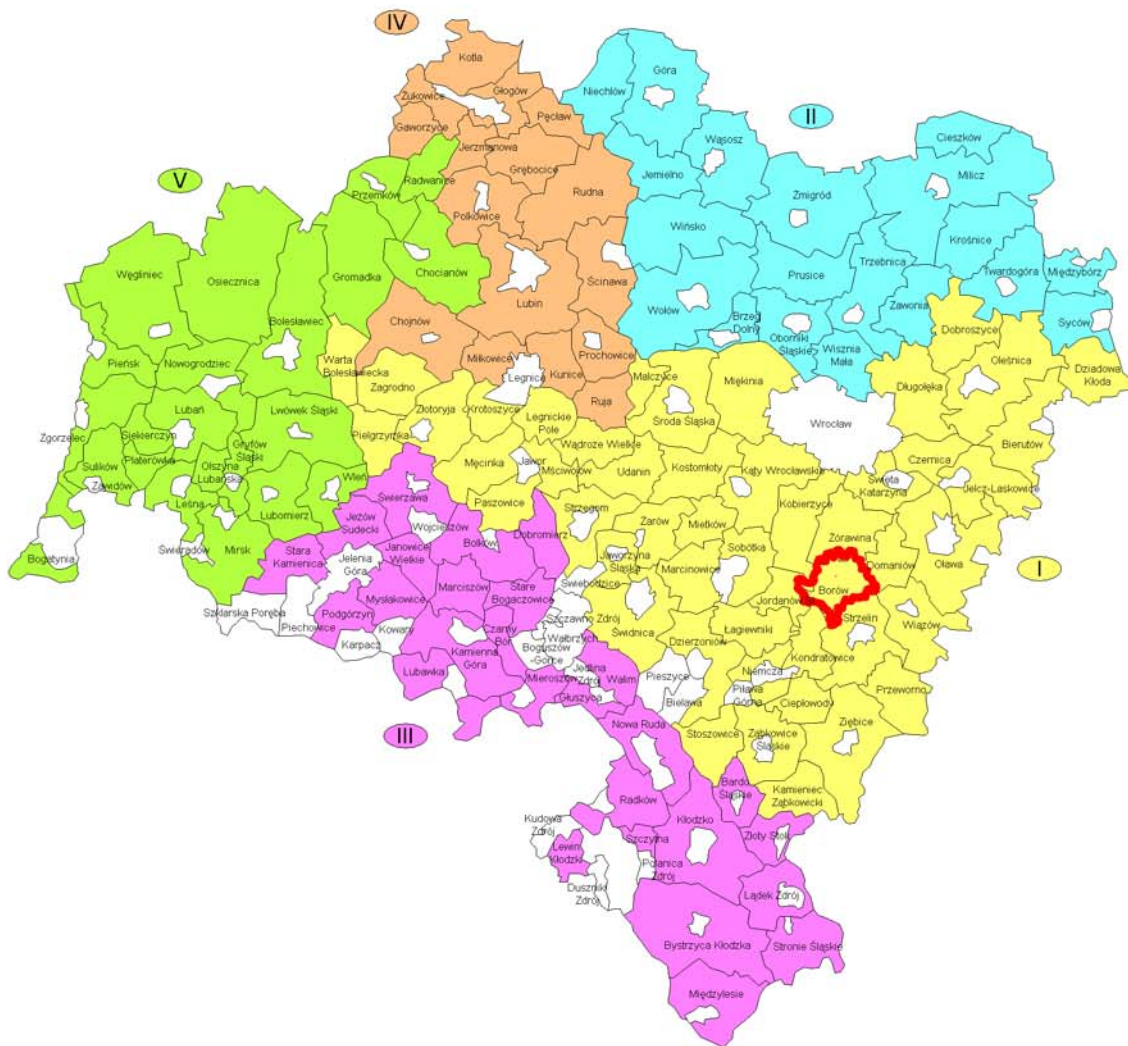
- rozwój systemu osadniczego w oparciu o istniejące struktury przestrzenne obszarów zainwestowanych w strefach dominującej funkcji mieszkaniowo-usługowej,
- rozwój systemu przetwórstwa w oparciu o istniejące struktury przestrzenne obszarów zainwestowanych w strefach dominującej funkcji mieszkaniowej,
- aktywizacja ekonomiczna w oparciu o funkcje mieszane, lokalizowane na terenach o dogodnych warunkach komunikacyjnych w strefach aktywności ekonomicznej o przewadze funkcji usługowych i produkcyjnych,
- rozwój produkcji rolnej w wyznaczonych strefach produkcji rolniczej bez możliwości zabudowy,
- wykorzystanie zasobów surowców naturalnych gminy w oparciu o istniejące punkty eksploatacji,
- ochrona wartości kulturowych w oparciu o strefy ochrony konserwatorskiej,
- ochrona wód powierzchniowych poprzez strefy ochrony ekosystemów zrównoważonego rozwoju doliny rzeki Ślęzy i Małej Ślęzy,
- rozwój sportu, rekreacji i turystyki na terenach gminy poprzez wyznaczenie strefy aktywności ekonomicznej funkcji turystyczno-wypoczynkowych w tym agroturystyki,
- modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej poprzez uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- rekultywacja wysypiska odpadów stałych i tzw. dzikich wysypisk,

- modernizacja i korekty przebiegu dróg,
- zachowanie istniejących zasobów leśnych z dopuszczeniem zalesień.

Zagadnienia, które obejmuje plan urządzeniowo – rolny, są kolejnym etapem działań planistycznych przedstawiających w sposób bardziej szczegółowy kierunki rozwiązań dla niektórych zadań zawartych w dotychczasowych opracowaniach o charakterze planistycznym. Plan urządzeniowo rolny gminy Borów odpowiada na pytania, w jakim stanie jest rolnictwo na terenie gminy oraz jakie są możliwości jego dalszego rozwoju. Przyczyni się to do realizacji określonych celów szczegółowych, które w konsekwencji pozwolą osiągnąć wyznaczony cel główny.

Fot. nr 25. Pola uprawne pod Zielenicami.

- region I - intensywnego rolnictwa
- region II - rolniczo-rekreacyjny
- region III - przemysłowo-rekreacyjno-turystyczny
- region IV - rolniczy
- region V - rolniczo-przemysłowo-rekreacyjny
- obszar gminy Borów

Rys. 24. Regiony funkcjonalne obszarów wiejskich Dolnego Śląska.

2. POPRAWA WARUNKÓW WODNYCH I GOSPODARKA WODNA

2.1. Melioracje podstawowe

W celu poprawy gospodarki wodnej na terenie gminy Borów zgodnie z danymi uzyskanymi z Dolnośląskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych, Inspektorat w Oławie – Biuro w Strzelinie – do konserwacji przeznaczono 28,19 km cieków naturalnych, natomiast 4,27 km do odbudowy. Całość prac podlegających na odbudowie dotyczy wyłącznie rzek Ślęzy i Ślęzy Małej. Przewidziano również prace na wałach przeciwpowodziowych dla tych rzek. Na cieku Ślęza od odbudowy przeznaczono 3,40 km do konserwacji oraz 2,26 km do odbudowy dla wału prawego. Wał lewy do konserwacji jest przeznaczony na długości 3,40 km oraz 2,26 km do odbudowy. Na cieku Ślęza Mała dla wału lewego przewidziano prace polegające na odbudowie 2,00 km oraz konserwacji 5,25 km, natomiast dla wału prawego odbudowa 2,00 km oraz konserwacja 2,98 km. Na podstawie wywiadów z sołtysami wytypowano cieki wodne, które powinny być poddane pracom w pierwszej kolejności. W większości są to cieki, które bardziej przypominają rowy melioracyjne i mają one duże znaczenie dla regulacji stosunków wodnych i są to potoki Brzoza, Wątok, Zielenicki i Trawna.

W dokumencie „*Program ochrony i zagospodarowania wód zlewni rzek Ślęza i Oława*” wyznaczono programy przedsięwzięć w zakresie:

1. gospodarki wodno-ściekowej,
2. retencji i ochrony przeciwpowodziowej,
3. działań uzupełniających dla gmin w zlewni rzek Ślęzy i Oławy.

Wśród zadań do wykonania dla gminy Borów w ramach programu 1 przewidziano budowę oczyszczalni ścieków w Borowie oraz podłączenie do niej sieci kanalizacji sanitarnej w pierwszym etapie miejscowości Borów, Bartoszowa, Brzezica, Boguszyce, Brzoza, w drugim etapie Opatowice, Boreczek, Piotrków Borowski, Rochowice, w trzecim etapie Kręczków, Kurczów, Mańczyce, Stogi, Głownin, Suchowice, Siemianów. Następnym przedsięwzięciem pozostaje modernizacja oczyszczalni ścieków w Borku Strzeleńskim oraz podłączenie w pierwszym etapie sieci kanalizacji w Kojęcinie, Jeleninie, Ludowie Śląskim oraz w drugim etapie Jaksina, Kazimierzowa, Kępina, Zielenic.

W gminie Borów w wyżej wymienionym dokumencie w ramach retencji i ochrony przeciwpowodziowej przewidziano realizację zbiornika Opatowickiego. Natomiast w

dokumencie „Program Małej Retencji w Województwie Dolnośląskim” wskazany jest również do budowy zbiornik przeciwpowodziowy Bartoszowa. Działania te są zasadne pod warunkiem rozwiązania w pierwszej kolejności problemu gospodarki wodno-ściekowej. Ponadto sugeruje się, iż należy dążyć do udrożnienia istniejącej sieci rowów i koryt rzecznych.

Ponieważ intensywnie wykorzystywana przestrzeń rolnicza stanowić będzie najpoważniejsze źródło zanieczyszczeń dla wód powierzchniowych w g minie (obecnie również nieuporządkowana gospodarka ściekowa) ważne w kształtowaniu przestrzeni rolniczej jest zatem, tworzenie odpowiedniej o budowy biologicznej rowów melioracyjnych oraz cieków naturalnych. Szerokość takiej obudowy biologicznej, złożonej z różnych form zieleni, stanowiącej pas izolacyjny oddzielający ciek od pól uprawnych wynosić powinna minimum 7m. Przy takiej szerokości następuje bowiem redukcja większej części biogenów przedostających się do wód cieków powierzchniowych. Całkowitą redukcję zapewnia obudowa biologiczna o szerokości 50m, i taką szerokość pasa izolacyjnego można przyjąć za optymalną. Tworzenie o budowy biologicznej (drzewa i krzewy) wzdłuż cieków ma również pozytywny wpływ na stan koryta, z uwagi na zmniejszone zarastanie spowodowane zacienieniem. Podkreśla się konieczność pozostawienia wzdłuż cieków pasa terenu o szer. min 3-4 m ze względu na prowadzenie prac konserwatorskich.

Fot. nr 26. Fragment cieków Ślęza w Brzezicy przeznaczonego do odbudowy.

Działanie zawarte w PROW 2007-2013 pod nazwą Program Rolnośrodowiskowy umożliwia pozyskanie środków na strefy buforowe. Zadanie to ma na celu utrzymanie istniejących stref buforowych oraz miedz śródpolnych, tworzących podłużne pasy roślinności, ograniczające zanieczyszczenia wód, przeciwdziałające erozji oraz zwiększające różnorodność biologiczną terenów rolnych. Zadanie to występuje w 4 wariantach: utrzymanie 2-metrowych stref buforowych, utrzymanie 5-metrowych stref buforowych, utrzymanie 2-metrowych miedz śródpolnych, utrzymanie 5-metrowych miedz śródpolnych.

Projektowane melioracje wodne podstawowe

Tabela 27

L.p.	Nazwa cieku	Długość	Stan techniczny cieku	
			do konserwacji	do odbudowy
			km	km
1.	2.	3.	4.	5.
DZMiUW we Wrocławiu, inspektorat w Oławie, biuro w Strzelinie				
1.	potok Brzoza	6,33	6,33	-
2.	rzeka Śleza	5,66	3,39	2,27
3.	rzeka Śleza Mała	7,52	4,53	2,00
4.	Trawna	1,81	1,81	-
5.	potok Wątok	5,91	5,91	-
6.	potok Zielenicki	6,23	6,23	-
Gmina Ogólem		33,46	28,19	4,27

Źródło: Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, inspektorat w Oławie, biuro w Strzelinie, stan na październik 2008 r.

2.2. Melioracje szczegółowe

Ogólnym kierunkiem prac związanych z regulacją stosunków wodnych na terenie gminy jest konserwacja i odbudowa sieci rowów melioracyjnych oraz szczegółowa inwentaryzacja stanu istniejącego urządzeń drenarskich prowadząca do wymiany, uzupełnienia oraz utworzenia nowych fragmentów sieci. Duża część rowów jest obecnie zakrzaczona, wypłycona i nie spełnia prawidłowo swojej funkcji. W przypadku rowów ich konserwacja i odbudowa powinna usprawniać działanie istniejących urządzeń drenarskich i wpływać korzystnie na grunty o zakłóconych stosunkach wodnych.

Na terenie gminy od budowy wymaga 82,46 km rowów melioracyjnych. W poszczególnych obrębach zakres prac odbudowy rowów waha się od 0,27 km w Jaksinie do 10,21 km w Ludowie Śląskim. Będą to prace polegające na usunięciu porastającej je roślinności, pogłębieniu oraz odtworzeniu fragmentów zaoranych. Do odbudowy wytypowano rowy melioracyjne, których sprawne działanie jest niezbędne do prawidłowego działania urządzeń drenarskich (odbieranie wody z sieci drenarskiej), jak również rowy bezpośrednio oddziałujące na tereny podmokłe oraz rowy oddziałujące w dużym stopniu na znaczne powierzchnie użytków rolnych. Na podstawie inwentaryzacji terenowej oraz uzgodnień z sołtysami wsi wytypowano rowy, na których powinno się przeprowadzić prace w pierwszej kolejności, przez co usprawni się funkcjonowanie sieci w najbardziej newralgicznych miejscach. Długość rowów przeznaczonych w pierwszej kolejności do prac wynosi 43,88 km.

Wyznaczono również rowy, na których należy przeprowadzić prace konserwacyjne na długości 26,39 km. Ogólne zasady techniki melioracyjnej wskazują, iż sieć rowów sukcesywnie co trzy lata winna podlegać konserwacji.

W projekcie wskazano również grunty rolnicze wymagające regulacji stosunków wodnych. Położone są one w strefie oddziaływania rowów melioracyjnych przeznaczonych do odbudowy, konserwacji lub na terenach z drenowanych. W pierwszej kolejności należy wykonać prace mające zwiększyć drożność rowów, a następnie sprawdzić czy był to zabieg wystarczający w zakresie regulacji stosunków wodnych na gruntach podmokłych. Może się bowiem okazać, że drożne rowy wystarczą do uregulowania stosunków wodnych w tym obszarze. Ponieważ ciek melioracyjne mogą pełnić dobrze swoją funkcję jedynie w ramach właściwie działającej sieci, kluczowym zagadnieniem jest aktywne współdziałanie jednostek zarządzających ich fragmentami. Należy mieć na uwadze stan rowów w pasach dróg, które w niektórych przypadkach stanowią niezbędne ogniwo łączące poszczególne elementy systemu melioracyjnego. Istotnym problemem na terenie gminy jest niedrożność rowów w terenie zabudowanym, które są częściowo zasypane i przy podniesionym poziomie wód gruntowych powoduje to podmokanie budynków. W gminie pomimo niechęci mieszkańców przydatne powinno być powołanie spółki wodnej celem konsultacji jak też wykonywania prac melioracyjnych na użytkach rolnych i w centrach wsi oraz szczegółowa inwentaryzacja stanu rowów w terenie zabudowanym.

Regulacji stosunków wodnych wymaga 92,49 ha, co stanowi 1,1% powierzchni użytków rolnych, tabela 29. W/w inwestycje o powierzchni przekraczającej 10,0 ha przewidywane są w obrębach: Kojęcín (27,01 ha), Borek Strzełiński (21,59 ha) i Zielenice (13,46 ha). W większości tereny te są zlokalizowane na zdrenowanych gruntach. Powierzchnia wymagająca regulacji stosunków wodnych w większości stanowi własność osób prywatnych – 91,31 ha.

Zgodnie z dokumentami planistycznymi gminy Borów blisko 750,00 ha terenów przeznaczonych pod inwestycje jest położone na gruntach zdrenowanych. Ponieważ gmina posiada bardzo wysokie klasy gruntów i rolnictwo jest wiodącą funkcją gminy, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinno się dostosować granice terenów przeznaczonych pod inwestycje do granic terenów z drenowanych, poprzez co nie zniszczy się niezbędnej, istniejącej już infrastruktury przestrzeni rolniczej.

Ponieważ w gminie dużym problem jest gospodarka wodno-ściekowa należy położyć nacisk na obiekty o małej pojemności głównie stawy przeciwpożarowe w centrach wsi. Przeważnie są one zamulone i stanowią zbiorniki zbierające nieczystości z przylegających domostw przez co znacznie spada estetyka wsi. Na podstawie wywiadów z sołtysami oraz inwentaryzacji terenowej wyznaczono odczek w odno do odbudowy w ilości 19 obiektów w całej gminie.

Fot. nr 27. Koryto rzeki Małej Ślęzy pomiędzy Jeleninem, a Ludowem Śląskim przeznaczone do odbudowy.

Zestawienie rowów melioracyjnych planowanych do modernizacji

Tabela 28

Lp.	Obręb	Rowy melioracyjne wymagające			
		odbudowy		konserwacji	
		Oznaczenie według map DZMiUW	dlugość [km]	Oznaczenie według map DZMiUW	dlugość [km]
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Bartoszowa	162/1,R-B1,R-1,R-A11,R-B,R-A,R-A10,127,R-B-2,cz.80	6,49 (4,23)	-	-
2.	Boguszyce	cz.33/44,R-A5,R-A2	1,68	R-A3,R-A5,R-A7,R-A8,R-A6,R-A2,R-A	5,07
3.	Boreczek	cz.10/11,R-E1	1,22 (0,96)	-	-
4.	Borek Strzeliński	cz.170/1, R-S,R-8 ,cz.403/32,cz.403/40,cz.403/42,cz.40, 305,304,309,308,R-E1,R-9,R-S1,cz.502/22	5,55 (3,71)	306,307,cz.403/32,cz.403/40,cz.403/42,cz.40,299,301,300,302,303,R-9,R-S1,208/1	4,13
5.	Borów	R-4,R-A1,193,R-A, 172,198,195,196,169,194 ,R-1,R-A,195	4,36 (2,13)	R-1,R-A	0,33
6.	Brzezica	R-3,R-4,R-H,R-H2,R-F10,R-H3,R-H5,194,193,R-A,172,R-H7,R-H4,126/1,126/2,130	5,35 (2,25)	-	-
7.	Brzoza	R-F, R-F2,R-A2,R-F5 ,203	2,51 (0,23)	R-A3,R-A,R-F8,R-F1,R-G	0,51
8.	Głownin	R-C19,72,R-C20,R-C,R-C21	3,25 (2,24)	95	0,22
9.	Jaksin	108	0,27 (0,27)	113,109,R-30,112/1	1,16
10.	Jelenin	R-6,R-E, R-8	2,43 (1,66)	R-E,R-G2,R-E1,R-G	2,23
11.	Kepino	R-F10,R-F11,R-F8,R-F9, R-F7,R-F5	3,45 (2,51)	R-F14,195,cz.187,R-F5	0,51
12.	Kojęcín	R-J,R-J9,R-J8,R-J6,R-J5	4,18 (3,61)	R-J9,183,108,R-J	1,43
13.	Kręczków	R-F16, R-F12,R-F15,208/1 ,R-F14,R-F6	3,29 (2,32)	R-F13,R-S,R-S1	0,63
14.	Kurezów	R-F6, R-F10 ,r220 (208),R-F11,R-F17	2,08 (1,59)	-	-
15.	Ludów Śląski	R-6, R-12 ,R-14,353,cz.284,R-11,R-8,R-7,R-5,R-4,R-C8,R-C7,R-C3,R-C1,R-D2,R-C5,R- Ć,R-F4,R-F5 ,R-F6,349,R-13,R-F12,R-F13,R-F14,R-C4,R-D3,R-C2,R-D1,R-D,R-C	10,21 (2,77)	R-E,R-F2,R-C9,R-E,R-F1,R-F6,R-F13,R-F14,R-C10,R-G	3,23
16.	Mańczyce	R-G22, R-C9 ,R-C5,cz.89/6, R-A ,R-A5,R-A6,R-C19,R-C	2,73 (1,56)	-	-
17.	Michałowice	84,82,93,94,95	1,35	96,97,101,R-F13,85,91	1,69
18.	Opatowice	R-E, 140 ,126,R-B3,122,R-B3,R- Ć1 ,R- Ć	1,43 (0,37)	R-E,R-B1,R-B2,R-B3,R-E1	2,67

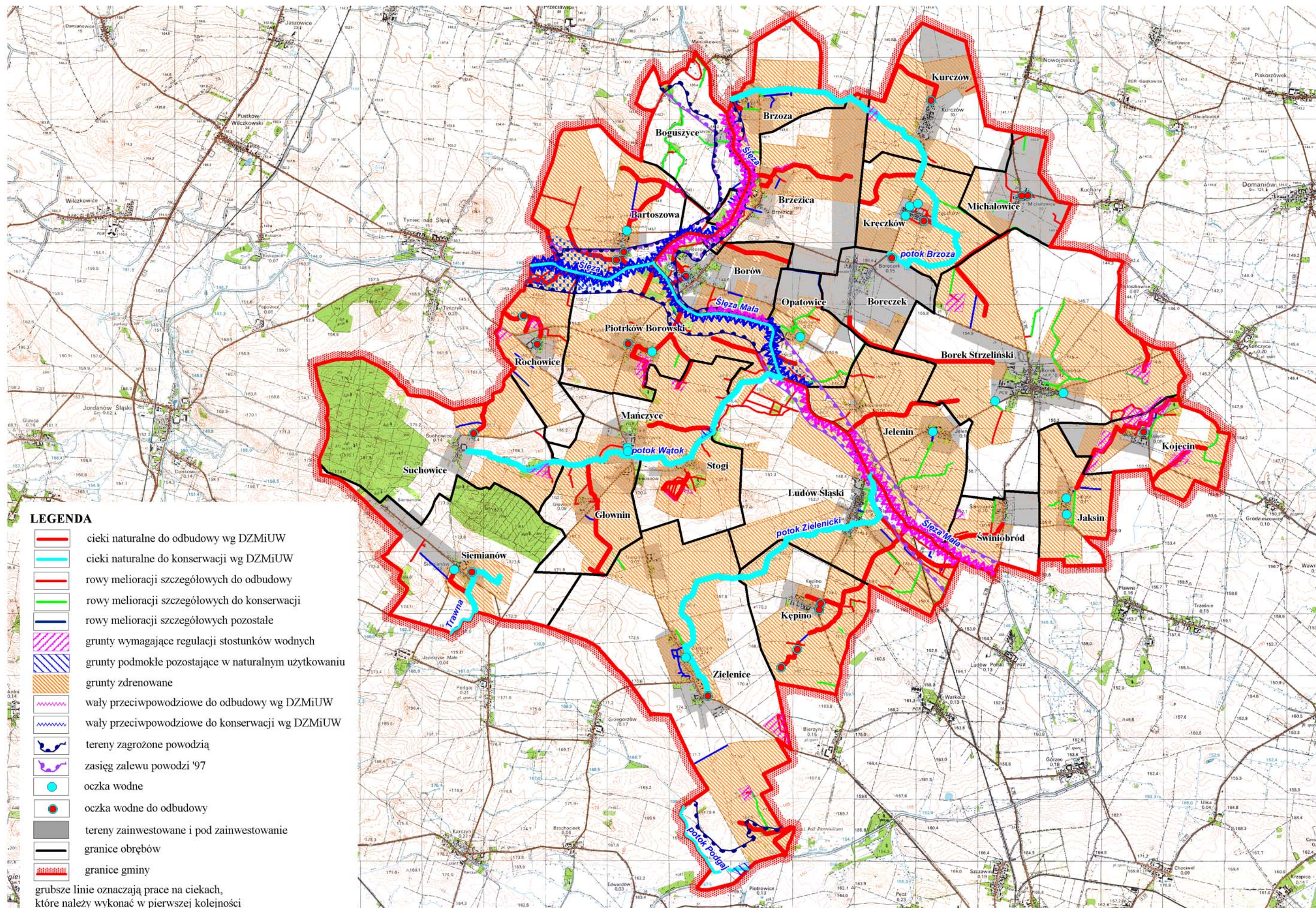
1.	2.	3.	4.	5.	6.
19.	Piotrków Borowski	198,169, R-2 ,R-A2, R-A3 , R-A1 ,344,R-1,R-C5,cz.89/6,R-A,R-B,192, R-C , 197 , R-A	6,66 (4,45)	R-A4,R-B3,R-1,R-C,R-A	0,85
20.	Rochowice	R-C6 ,R-C15,162/1, R-C , R-C7 ,R-C13, R-C1	3,72 (2,11)	R-C2	0,08
21.	Siemianów	cz.67,251, R-CH	0,98 (0,49)	-	-
22.	Stogi	R-C11,192/2,R-C12,193/3,R-C14,R-C18,R-C17,R-C16, R-C13 , R-C15	3,1 (1,14)	-	-
23.	Suchowice	R-C5 ,R-C23,131	1,5 (0,58)	-	-
24.	Świniobród	R-G3,R-15, R-G ,R-GH	1,99 (1,17)	R-G4	0,37
25.	Zielenice	R-C19,177,R-F14, R-W ,R-W1,R-W2	2,69 (1,53)	446,R-F15,R-W2	1,28
Gmina ogółem			82,46 (43,88)		26,39

Źródło: Inwentaryzacja terenowa - październik 2008 r., wywiady z sołtysami - styczeń 2009 r.

czcionką pogrubioną wskazano rowy na których należy przeprowadzić prace w pierwszej kolejności

Fot. nr 28. Rów melioracji szczegółowej nr 138 w Opatowicach przeznaczony do konserwacji.

Rys.25. Warunki wodne i gospodarka wodna

Powierzchnia użytków rolnych wymagająca prac melioracyjnych

Tabela 29

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych	Powierzchnia do melioracji			Właściciel	
			ha	%	w tym na gruntach zdrenowanych	Gmina Borów	Prywatne
					ha		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Bartoskowa	387,09	3,09	0,8	1,29	-	3,09
2.	Boguszyce	243,15	-	-	-	-	-
3.	Boreczek	167,13	-	-	-	-	-
4.	Borek Strzeleński	1029,08	21,59	2,1	21,33	0,72	20,87
5.	Borów	182,21	-	-	-	-	-
6.	Brzezica	405,97	1,30	0,3	1,30	-	1,30
7.	Brzoza	198,32	-	-	-	-	-
8.	Głownin	218,79	-	-	-	-	-
9.	Jaksin	186,01	-	-	-	-	-
10.	Jelenin	396,63	-	-	-	-	-
11.	Kępino	297,60	-	-	-	-	-
12.	Kojęcín	230,11	27,01	11,7	20,20	0,46	26,55
13.	Kręczków	281,29	-	-	-	-	-
14.	Kurczów	338,64	2,98	0,9	2,98	-	2,98
15.	Ludów Śląski	654,12	-	-	-	-	-
16.	Mańczyce	273,46	2,92	1,1	2,92	-	2,92
17.	Michałowice	163,43	-	-	-	-	-
18.	Opatowice	171,74	-	-	-	-	-
19.	Piotrków Borowski	395,83	6,80	1,7	6,80	-	6,80
20.	Rochowice	216,66	5,82	2,7	5,82	-	5,82
21.	Siemianów	371,49	-	-	-	-	-
22.	Stogi	209,02	1,49	0,7	1,49	-	1,49
23.	Suchowice	331,06	4,35	1,3	4,35	-	4,35
24.	Świniobród	152,35	1,68	1,1	-	-	1,68
25.	Zielonice	1001,07	13,46	1,3	13,36	-	13,46
Gmina ogółem		8502,25	92,49	1,1	81,84	1,18	91,31

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków, inwentaryzacji terenowej - stan na październik 2008 r., wywiady z sołtysami styczeń 2009r.

Projekty dotyczące melioracji szczegółowych będą realizowane kompleksowo na określonym obszarze pod warunkiem wystąpienia właścicieli gruntów o przeprowadzenie inwestycji w tym zakresie. Pomoc finansowa w tym przypadku będzie wynosiła do 80% kosztów kwalifikowanych, natomiast pozostałe 20% kosztów inwestycji zobowiązani są ponieść właściciele gruntów.

Pomoc finansową na realizację przedstawionych prac w zakresie melioracji podstawowych i szczegółowych można otrzymać w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W latach 2007 -2013 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich odbędzie się na podstawie działania „poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa” wg schematu II - gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi.

3. KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU

3.1. Ochrona walorów przyrodniczo-krajobrazowych

W celu zachowania walorów środowiska przyrodniczego gminy i jej bioróżnorodności postuluje się nowe założenia leśne między innymi w formie rezerwów śródpolnych oraz obsadzanie dróg transportu rolnego, a w przypadku rowów poprzez zachowanie istniejącej lub nasadzenie nowej roślinności niskiej.

Dla ochrony najwartościowszych kulturowo i przyrodniczo miejsc i obiektów wyznaczono strefy ochrony:

- Strefa "A" - ścisłej ochrony konserwatorskiej,
- Strefa "B" - ochrony konserwatorskiej,
- Strefa "K" - ochrony krajobrazu kulturowego,
- Strefa "E" - ochrony ekspozycji,
- Strefa "W" - ochrony archeologicznej dla stanowisk archeologicznych wyeksponowanych w terenie tj.: Bartoszowa (cmentarzysko), Borek Strzebiński (osada), Borów (grodzisko), Brzezica (cmentarzysko), Głownin (cmentarzysko), Siemianów Wielki (grodzisko),
- Strefa "OW" – obserwacji archeologicznej,
- Strefa zabytkowych układów zieleni,
- Strefa ochrony użytków zielonych: Głownin, Świniobród, Zielenice Ludów Śląski oraz na granicy: Ludów Śląski-Mańczyce, Stogi-Mańczyce, Głownin-Mańczyce; (obszar jest częścią dolin rzecznych, które stanowią naturalną otulinę cieków w przewidywanej formie

zieleni trójstopniowej. Obszar ten jest również strefą, w której powinno się prowadzić ekstensywną działalność rolniczą i która nie jest wskazana pod zabudowę). Ekofizjografia gminy Borów – grudzień 2006 r.

- Strefa ochrony ekosystemu rzek Ślęzy i Małej Ślęzy wzdłuż tych rzek, mająca na celu poprawę stanu wód powierzchniowych i ochronę ich ekosystemów, zwłaszcza stanowisk występowania rzadkiej flory i fauny; ponadto powinny być wykorzystywane ekstensywnie i stanowić otulinę łąkowo-leśną.

Na obszarze gminy znajduje się 136 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych zlokalizowanych oraz 12 stanowisk bez lokalizacji. W alory przyrodniczo – krajobrazowe gminy przedstawiono na rys. 35.

3.2. Zalesienia gruntów

W celu uporządkowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, optymalnego wykorzystania gruntów, zagospodarowania nieużytków i odłogów oraz gruntów o najniższych klasach bonitacyjnych, wyznacza się tereny projektowane do zalesienia w projekcie granicy rolno-leśnej. Projekt granicy rolno-leśnej gminy Borów sporządzony został w oparciu o:

- wytyczne MRiRW w sprawie ustalenia granicy rolno-leśnej – 31.07.2003 r.,
- inwentaryzację terenową gminy Borów – październik 2008 r.,
- mapy glebowo-rolnicze,
- przeprowadzone uzgodnienia z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska we Wrocławiu – 06.03.2009 r.

Projekt ten stanowi załącznik do niniejszego opracowania i przewiduje możliwość zalesienia 21,10 ha gruntów w 8 obrębach. Zawiera szczegółowy wykaz działek do zalesienia oraz strukturę własnościową gruntów objętych postępowaniem. Stopień lesistości dla gminy niewiele się zmieni i wyniesie 5,7%, czyli wzrośnie o około 0,2%.

Najwięcej zalesień zaprojektowano w Suchowicach i Boguszowie. Analizując udział zalesień na gruntach klasy V i VI oraz nieużytkach wynosi 57,0 %, w klasach III i IV 43,0 %.

Przewidywana powierzchnia gruntów przeznaczonych pod zalesienie i reemizy powierzchniowe wyniesie 38,36 ha (pokryje to około 1,6% gruntów podatnych na erozję); głównie na gruntach słabszych, nieużytkowanych rolniczo (długotrwale odłogowanych) i

porośniętych samosiewem, a także uzupełniające istniejące już skupiska leśne (Piotrków Borowski, Suchowice, Brzoza).

Wsparcie finansowe i z asady procesu zalesiania gruntów zostały określone w Programie Rozwoju Obszarów Wiejski na lata 2007-2013 w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”. Celem działania jest:

- powiększenie obszarów leśnych poprzez zalesianie,
- utrzymanie i wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych,
- zwiększenie udziału lasów w globalnym bilansie węgla oraz ograniczeniu zmian klimatu.

Pomoc obejmuje koszty założenia uprawy, premię pielęgnacyjną oraz premię zalesieniową lub w przypadku schematu II – zalesianie gruntów innych niż rolne – założenia uprawy leśnej oraz pielęgnacji uprawy leśnej (premia pielęgnacyjna).

3.3. Zadrzewienia i zakrzewienia

W płaskim nizinnym krajobrazie gminy Borów zadrzewienia i zakrzewienia spełniają istotną funkcję z uwagi na ochronę przed wiatrem. Istniejące zadrzewienia i zakrzewienia w przewadze są starodrzewem zlokalizowanym wzdłuż dróg. Ponadto niski udział gruntów leśnych i zadrzewionych powoduje, iż wprowadzanie zadrzewień w postaci remiz śródpolnych powierzchniowych powinno być realizowane jako element różnicujący teren.

Pasy roślinności wpływają korzystnie na poprawę warunków mikroklimatycznych:

- zmniejszenie szkodliwej prędkości wiatrów wysuszających,
- zatrzymanie wilgoci w glebie,
- działanie osuszające na terenach podmokłych, przy zwiększeniu wilgotności powietrza,
- zmniejszenie spływów powierzchniowych,
- zapobieganie erozji wodnej i wietrznej,
- zachowanie i zwiększenie różnorodności gatunkowej roślin i zwierząt.

Oprócz zadań ochronnych poprawiają walory przyrodnicze i krajobrazowe, są miejscem życia i żerowania wielu gatunków zwierząt (ograniczają liczbę występowania szkodników upraw rolniczych), stanowią naturalny korytarz między różnymi ekosystemami i wbrew opinii rolników poprawiają wydajność upraw polowych (spadek wydajności w pasie przylegającym do zadrzewienia jest rekompensowany przez wzrost wydajności na całej powierzchni pola chronionego przed wiatrem). Wzdłuż cieków należy unikać zadrzewień

powierzchniowych, ponieważ zlokalizowane są one w obniżeniach będących z zasady odbiornikami mas spływającego zimnego powietrza oraz wód roztopowych. Zadrzewienia takie zaprojektowano głównie na gruntach słabej jakości, nieprzydatne dla rolnictwa lub trudnodostępne dla sprzętu rolniczego. Na terenie gminy zaplanowano remizy śródpolne w 10 obrębach na łączną powierzchnię 17,26 ha.

Zaproponowane ciągi zadrzewień o łącznej długości ponad 32 km (w 22 obrębach) będą zadrzewieniami rzędownymi jednostronnymi zlokalizowanymi wzdłuż dróg transportu rolnego. W związku z przeważającymi wiatrami z południa i zachodu pasy drzew należy lokalizować od strony południowo-zachodniej (o ile warunki na to pozwolą), pozostawiając drugą stronę wolną, w celu umożliwienia przejazdu dużym maszynom rolniczym. Nasadzenia wzdłuż dróg transportu rolnego po winny umożliwiać dogodny wjazd maszynami rolniczymi oraz powinny być lokalizowane poza zewnętrzną krawędzią rowów odwadniających drogi.

Zadrzewienia i zakrzewienia wzdłuż melioracji szczegółowych pozostawia się do rozpatrzenia przy opracowywaniu projektów realizacji i inwestycji w tej dziedzinie. W trakcie realizacji należy zachować dotychczasową obudowę biologiczną lub jej odtworzenie i uzupełnienie. Zadrzewienie należy usytuować w miarę możliwości po południowej (lub nawietrznej) stronie cieku w odległości zapobiegającej nadmiernie szybkiemu rozprzestrzenianiu się ich w obrębie koryta cieku. Druga strona cieku powinna umożliwiać niezbędne działania związane z jego konserwacją. Korzyścią z takiego lokalizowania zadrzewień jest ograniczenie nadmiernego parowania i zarastania roślinnością wodną. Powyższe zadrzewienia i zakrzewienia chronią ponadto cieki przed zanieczyszczeniami środkami chemicznymi stosowanymi w rolnictwie.

Skład gatunkowy powinien być dostosowany do gatunków rodzimych, a ponadto powinien uwzględniać:

- wybór (wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu) gatunków odpornych na zanieczyszczenia oraz zasadzenia zwarte chroniące przed zaspami śnieżnymi,
- wzdłuż dróg transportu rolnego gatunki wiatrochronne i dające pożytki (miododajne, owocowe-mało wymagające),
- wzdłuż cieków należy sadzić gatunki wilgociolubne o nieinwazyjnych systemach korzeniowych.

Proces kształtowania zadrzewień niewątpliwie najdogodniejszy będzie do przeprowadzenia w postępowaniu poscaleniowym (wydzielenie pasów gruntu pod zadrzewienia wzdłuż dróg). Wykaz dróg proponowanych do obsadzenia drzewami zamieszczono w tabeli 30 i na rys. 26. Przedstawione propozycje zadrzewień należy uwzględnić w projektach technicznych dróg transportu rolnego, projektach scaleń.

Fot. nr 29. Miedza śródpolna w Kojęcinie.

Projektowane zadrzewienia

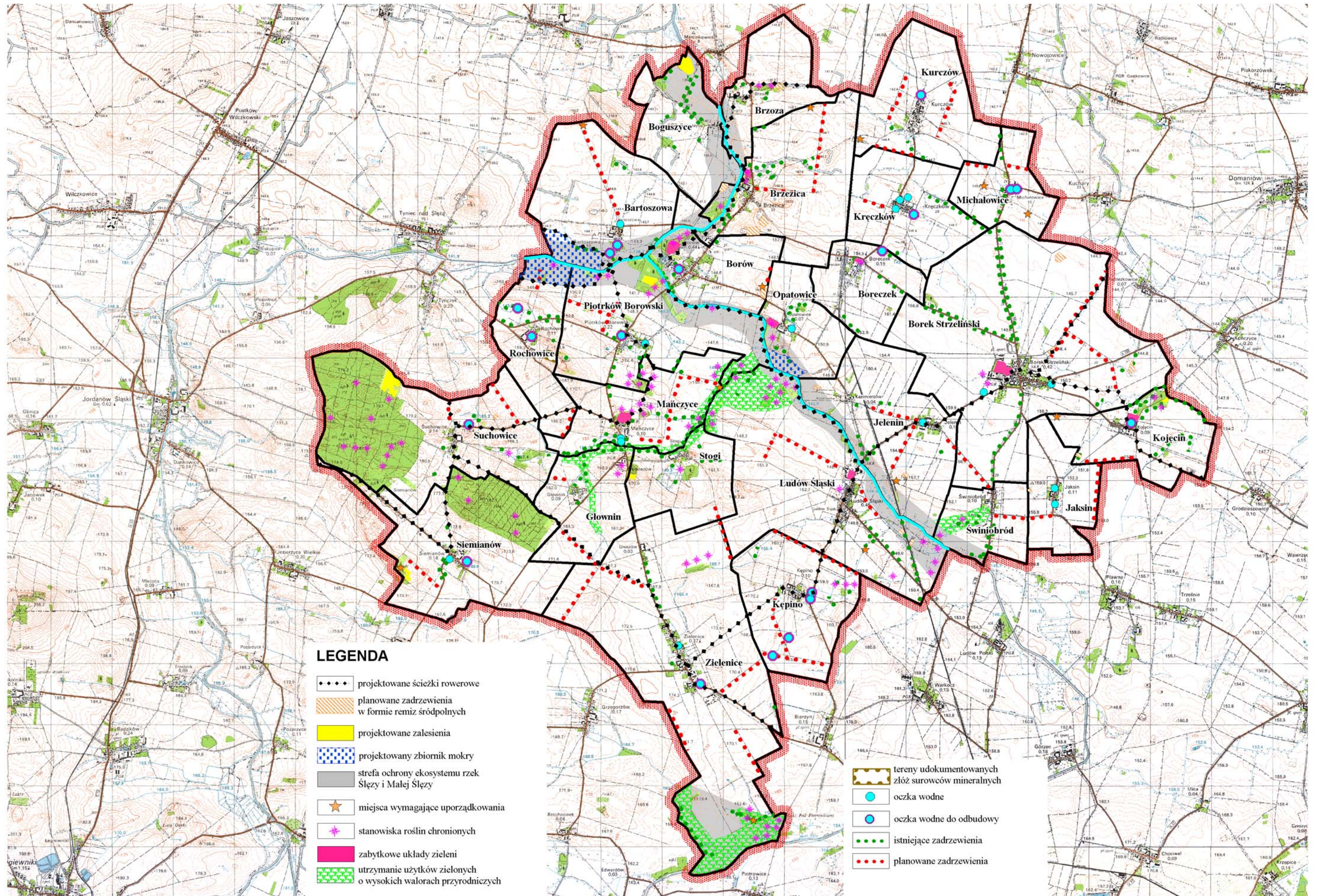
Tabela 30

L.p.	Nazwa obrębu	Zadrzewienia projektowane		Remizy śródpolne	
		Nr działki	Długość [km]	Nr działki	Powierzchnia [ha]
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Bartoszewa	2, 3/1, 3/2, 4, 5, 6/2	0,61	-	-
		11/1, 11/2, 11/3, 12, 13, 14/1, 14/2, 15, 16, 17/3, 17/1, 17/2, 18/1, 18/2, 18/3, 18/4, 20, 19	1,04	-	-
		Razem	1,65	Razem	-
2.	Borek Strzeleński	69	0,29	107	0,73
		51/2	0,41	w dz. 403/27	1,77
		68	0,44	w dz. 4,3/28	
		75, 74, 73, 72, 71, 70/1, 70/2, 69	0,48	48/1	1,34
		419/1	0,76	-	-
		88/6, 403/14, 403/28, 403/29, 403/30	1,19	-	-
		Razem	3,57	Razem	3,84
3.	Borów	108	0,11	123/5	1,96
		109	0,13	124	
		-	-	126/1	
		-	-	127	
		-	-	w dz. 123/4	
		Razem	0,24	Razem	1,96
4.	Brzezica	153/8, 153/7	0,32	w dz. 114/8	2,09
		20, 115/23, 115/24	0,86	w dz. 114/7	1,91
		153/6, 153/5, 153/4, 153/3, 153/2, 153/1	1,06	w dz. 104/3	1,42
		Razem	2,23	Razem	5,42
5.	Brzoza	-	-	50	1,08
		-	-	w dz. 51	
		-	-	w dz. 46	
		Razem	-	Razem	1,08
6.	Głównin	8, 7/1, 7/2, 6, 5	0,27	56	0,45
		48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 54/1	0,85	-	-
		Razem	1,12	Razem	0,45
7.	Jaksin	83, 84	0,36	w dz. 18/4	0,24
		57, 58/1, 58/2, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 67/1, 68, 70/2	0,92	-	-
		Razem	1,28	Razem	0,24
8.	Jelenin	88/1, 88/2	0,29	w dz. 24/1	0,33
		57/4, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64	0,37	133	0,38
		31/1, 69, 68, 67/2, 67/1, 66, 65	0,38	131	
		106, 107/2, 107/1, 116/3	0,79	w dz. 132	
		Razem	1,83	Razem	0,71
9.	Kępino	50	0,11	-	-
		62	0,13	-	-
		116/2, 116/3, 115, 114	0,16	-	-
		126/1, 126/2, 123, 122	0,17	-	-
		49	0,19	-	-
		121, 120, 119, 118, 117	0,39	-	-
		48/1	0,53	-	-
		113, 112	0,63	-	-
		64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 76, 77	0,86	-	-
		Razem	3,17	Razem	-
10.	Kojęcín	12, 89, 88, 87, 86, 85, 84, 83/1, 82, 81	0,83	103	1,53
		-	-	w dz. 104	
		-	-	w dz. 11	0,50
		Razem	0,83	Razem	2,03
11.	Kręczków	31	0,42	-	-
		Razem	0,42	Razem	-

1.	2.	3.	4.	5.	6.
12.	Kurczów	148, 147	0,17	-	-
		52, 53, 54, 55/3, 55/4, 56, 57, 58, 59	0,23	-	-
		46, 47, 48, 49, 51	0,23	-	-
		60, 61, 62/1, 62/1	0,24	-	-
		94/1, 94/2, 94/3, 91	0,64	-	-
		146, 145, 144, 143, 142, 141, 140, 139, 138, 23	0,74	-	-
		Razem	2,24	Razem	-
13.	Ludów Śląski	610	0,18	273	0,49
		578	0,20	w dz. 440/1	0,60
		447	0,23	w dz. 440/3	
		182, 184/3, 140, 141, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 154, 155	0,59	w dz. 440/4	
		433/1, 433/2, 434, 435, 436, 437/1, 437/2, 438, 439, 440/1, 440/3, 440/4, 441	0,81	w dz. 441	
		Razem	2,00	Razem	
14.	Mańczyce	66/97	0,42	-	-
		66/89, 66/90	0,58	-	-
		66/96, 66/94, 66/91, 66/89, 66/90	1,06	-	-
		Razem	2,06	Razem	-
15.	Michałowice	6, 7, 8, 9, 10	0,34	-	-
		56, 57, 58	0,38	-	-
		Razem	0,72	Razem	-
16.	Piotrków Borowski	15, 14	0,18	-	-
		18, 19, 20, 21	0,29	-	-
		27/1, 27/2	0,30	-	-
		23, 24, 25, 26, 27/1	0,36	-	-
		Razem	1,13	Razem	-
17.	Rochowice	38, 22	0,33	-	-
		79, 80, 80/1, 81	0,49	-	-
		Razem	0,82	Razem	-
18.	Siemianów	51, 52/1, 53, 54, 55/3, 55/1, 55, 56/1, 56/2, 57	0,67	-	-
		Razem	0,67	Razem	-
19.	Stogi	71	0,26	-	-
		Razem	0,26	Razem	-
20.	Suchowice	14, 15	0,29	118/2	0,44
		114, 115, 116, 116/1, 116/2, 117, 119, 120	0,78	118/1	
		Razem	1,07	Razem	0,44
21.	Świnobród	44, 45, 46, 47, 48, 49, 50	0,54	-	-
		Razem	0,54	Razem	-
22.	Zielenice	81, 82	0,35	-	-
		80	0,41	-	-
		448	0,63	-	-
		284/1, 284/2, 284/3, 284/4, 284/5, 284/6, 284/7, 284/8, 284/9, 284/10, 284/11	0,74	-	-
		247/1, 247/14, 247/15, 247/3, 247/4, 247/5, 247/6, 247/7, 247/8, 247/19, 247/18, 247/17, 247/16, 247/11, 247/12, 247/13	0,83	-	-
		192/1, 192/2	0,84	-	-
		83/2, 83/3, 83/4, 83/5, 83/6, 83/7, 83/8	1,07	-	-
		Razem	4,88	Razem	-
Gmina ogółem			32,75	-	17,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji terenowej. Stan na październik 2008r.

Rys.26. Kształtowanie krajobrazu przyrodniczego

3.4. Zagospodarowanie gruntów odłogowanych

W gminie Borów 69,17 ha użytków rolnych jest odłogowanych z czego blisko 80,0% tych gruntów to własność osób prywatnych, natomiast 8,0% to grunty gminne. Odłogowanych użytków rolnych należących do ANR, Skarbu Państwa i pozostałych właścicieli jest 12,9%.

Analizując rodzaj odłogów w gminie Borów zauważyć można, że dominują odłogi krótkotrwałe, natomiast odłogi porośnięte samosiewem są tylko w miejscach trudnodostępnych, przylegające do cieków i użytków leśnych lub w miejscu nieużytków rolnych (na obrzeżach użytków kopalnianych). Pozostałe „nieużytki” to często niewydzierzawione pola różniczan. Wobec powyższego użytkowanie rolne można przywrócić na około 94,0% (ponad 65 ha) tych terenów, jednak w obec niskiego stopnia lesistości i korzyści, jakie mogą wynikać z dolesiania, alternatywnym sposobem użytkowania może być właśnie zalesianie tych użytków (zwłaszcza porośniętych już samosiewem, długotrwałe podmokłych lub trudno dostępnych).

Projekt granicy rolno – leśnej oraz projekt remiz śródpolnych zakłada zagospodarowanie 3,85 ha gruntów obecnie odłogowanych.

W strukturze gruntów wymagających zagospodarowania dominują użytki zielone 46,47 ha (71,1%) a na d gruntami ornymi tj. 18,85 ha (28,9%), jedynie w Rochowicach sytuacja ta jest odwrotna. Rozkład klas bonitacyjnych dla gruntów ornych (wymagających zagospodarowania rolniczego) jest następujący: II – 4,32; IIIa – 3,60 ha; IIIb – 2,88 ha; IVa – 2,20 ha; IVb – 3,09 ha; V – 2,61 ha; VI - 0,15 ha.

Największe powierzchnie odłogów, które pozostaną do zagospodarowania po przeprowadzeniu zaprojektowanych zalesień i remiz śródpolnych znajdują się w Ludowie Śląskim (25,07 ha), oraz dużo mniej w Mańczycach (7,52 ha), Rochowicach (5,75 ha), Piotrkowie Borowskim (5,87 ha), Boreczku (4,84 ha). Pozostałe odłogi na tle pól uprawnych są znikome i nie przekraczają 1% UR.

Najwięcej odłogowanych gruntów gminnych znajduje się w Mańczycach (ponad 5 ha tj. 93% odłogowanych gruntów komunalnych w całej gminie), natomiast powierzchnia odłogów osób prywatnych największa jest w Ludowie Śląskim (ponad 25 ha tj. 46 % wszystkich gruntów nieuprawianych należących do osób prywatnych w gminie), Piotrkowie Borowskim i Rochowicach (prawie po 6 ha).

Przywrócenie gruntów odłogowanych do stanu pierwotnego pozwoli w raz z planowanymi zalesieniami i zadrzewieniami na uporządkowanie i właściwe zagospodarowanie gruntów. Ponieważ grunty orne i użytki zielone w większości są wysokich klas ich

przywrócenie korzystnie wpłynie przede wszystkim na walory estetyczne i krajobrazowe (wykaszenie cennych przyrodniczo łąk w Ludowie Śląskim) jak też przywróci wartościowe gleby orne dla rolnictwa.

Należy jednak mieć wzgląd na to, iż część odłogów (14,82 ha) położonych jest w granicach terenów ujętych w Studium i miejscowych planach jako grunty przeznaczone pod zainwestowanie. Powoduje to, iż w dłuższej perspektywie czasu powierzchnia odłogów do przywrócenia będzie jeszcze mniejsza (50,50 ha) i nie będzie miała większego wpływu na znaczne zwiększenie powierzchni upraw w gminie.

W ramach realizacji płatności rolnośrodowiskowych jest możliwość korzystania ze środków finansowych z UE na realizację zadań określonych w pakietach:

- rolnictwo zrównoważone,
- rolnictwo ekologiczne,
- ekstensywne trwałe użytki zielone,
- ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000,
- ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk na obszarach Natura 2000,
- zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie,
- zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie,
- ochrona gleb i wód,
- strefy buforowe.

Programy rolnośrodowiskowe mają na celu:

- przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk użytkowanych rolniczo oraz zachowanie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich,
- promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania,
- odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód,
- ochrona zagrożonych lokalnych ras zwierząt gospodarskich i lokalnych odmian roślin uprawnych.

Realizacja pakietów pozwoli zagospodarować grunty w taki sposób, aby poprawić walory środowiska przyrodniczego i łagodzić negatywne skutki i intensyfikacji produkcji rolniczej. Według danych z ARiMR zainteresowanie programami rolnośrodowiskowymi jest znikome, a liczba złożonych wniosków na te przedsięwzięcia wyniosła 4 w latach 2004-06 (na powierzchni 76,32 ha), natomiast dla kampanii na 2007-13 złożono dotychczas 2 wnioski na powierzchnię 19,25 ha.

Na planszy wniosków naniesiono także tereny do uporządkowania we wsiach: Borów (1),

Siemianów (1), Bartoszowa (1), Mańczyce (1), Zielonice (1), Kurczów (1), Brzezica (1), Jelenin (1), Michalowice (2), Kojęcín (1), Ludów Śląski (1). Miejsca te są obecnie dzikimi wysypiskami często zlokalizowanymi w zagłębieniach terenowych, nieużytkach ewidencyjnych, a ilość zanieczyszczeń wskazuje na długotrwały proces ich składowania.

Fot. nr 30. Nieużytek w Boguszycach w działce 33/40 przeznaczony pod zalesienie.

Fot. nr 31. Przykład miejsca do uporządkowania w Brzezicy w dz.58.

Klasyfikacja gruntów odlogowanych wymagająca zagospodarowania rolniczego

Tabela 31

Lp.	Właściciel	Jednostka	Odlogowane UR ogółem																		GO+UZ	Odlogowane UR na terenach pod zainwestowanie
			Grunty orne						Użytki zielone						Razem							
			II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	Razem	I	II	III	IV	V	VI	Razem	18.	20.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.			
1.	Bartoszowa	ha %	- 100,0	0,30 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	0,30 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	0,30 0,28	-			
2.	Boguszyce	ha %	0,80 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	- -	0,80 100,0	- -	0,42 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	0,42 1,22	-			
3.	Boreczek	ha %	- -	1,83 64,9	0,69 24,5	0,30 10,6	- -	- -	- -	2,82 100,0	- -	0,45 100,0	0,62 30,7	- -	1,40 69,3	- -	- -	2,02 100,0	4,84 3,75			
4.	Borek Strzelinowski	ha %	0,09 18,4	0,40 81,6	- -	- -	- -	- -	- -	0,49 100,0	- -	0,45 100,0	- -	- -	- -	- -	0,45 100,0	0,94 0,56				
5.	Brzezica	ha %	- -	- -	- -	- -	0,02 3,6	0,54 96,4	- -	0,56 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	0,56 0,84	0,37 -			
6.	Brzoza	ha %	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	0,84 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	0,84 100,0	- -			
7.	Głownin	ha %	- -	0,18 23,1	0,12 15,4	0,18 23,1	0,13 16,7	0,17 21,7	- -	0,78 100,0	0,12 27,3	0,32 72,7	- -	- -	- -	- -	0,44 100,0	1,22 1,22				
8.	Jelenin	ha %	0,55 56,7	0,19 19,6	0,10 10,3	13,4	- -	- -	- -	0,97 100,0	- -	- -	0,56 70,9	- -	0,23 29,1	- -	0,79 100,0	1,76 0,31	- -			
9.	Kępino	ha %	0,15 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	- -	0,15 100,0	- -	- -	- -	- -	0,16 100,0	- -	0,16 100,0	0,31 0,40	- -			
10.	Kręczków	ha %	- -	0,40 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	0,40 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	0,40 -	- -			

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
11.	Kureczów	ha	0,29	-	0,18	0,24	0,08	-	-	0,79	-	-	0,20	-	-	-	0,20	0,99	0,74
		%	36,7	-	22,8	30,4	10,1	-	-	100,0	-	-	100,0	-	-	-	100,0		
12.	Ludów Śląski	ha	-	-	-	0,23	-	-	-	0,23	-	-	23,55	0,87	0,42	-	24,84	25,07	0,02
		%	-	-	-	100,0	-	-	-	100,0	-	-	94,8	3,5	1,7	-	100,0		
13.	Mańczyce	ha	1,67	0,33	-	-	-	-	-	2,00	5,14	-	0,38	-	-	-	5,52	7,52	5,91
		%	83,5	16,5	-	-	-	-	-	100,0	93,1	-	6,9	-	-	-	100,0		
14.	Protaków Borowski	ha	0,04	-	-	0,39	0,79	0,46	0,15	1,83	-	0,27	2,73	0,36	-	0,68	4,04	5,87	0,09
		%	2,2	-	-	21,3	43,2	25,1	8,2	100,0	-	6,7	67,6	8,9	-	16,8	100,0		
15.	Rochowice	ha	-	1,40	-	-	1,55	1,23	-	4,18	-	0,74	0,73	0,10	-	-	1,57	5,75	1,84
		%	-	33,5	-	-	37,1	29,4	-	100,0	-	47,1	46,5	6,4	-	-	100,0		
16.	Siemianów	ha	-	-	-	-	0,19	-	-	0,19	-	-	-	-	-	-	-	0,19	-
		%	-	-	-	-	100,0	-	-	100,0	-	-	-	-	-	-	-		
17.	Stogi	ha	-	-	-	-	-	0,21	-	0,21	-	0,82	-	-	-	-	0,82	1,03	-
		%	-	-	-	-	-	100,0	-	100,0	-	100,0	-	-	-	-	100,0		
18.	Suchowice	ha	-	0,37	-	0,25	-	-	-	0,62	-	-	1,78	-	0,35	0,39	2,52	3,14	-
		%	-	59,7	-	40,3	-	-	-	100,0	-	-	70,6	-	13,9	15,5	100,0		
19.	Świniobród	ha	-	-	0,32	-	-	-	-	0,32	-	-	-	-	-	-	-	0,32	-
		%	-	-	100,0	-	-	-	-	100,0	-	-	-	-	-	-	-		
20.	Zielonice	ha	0,73	0,03	0,33	0,09	0,03	-	-	1,21	-	0,29	1,48	0,07	-	-	1,84	3,05	0,04
		%	60,3	2,5	27,3	7,4	2,5	-	-	100,0	-	15,8	80,4	3,8	-	-	100,0		
	RAZEM GMINA	ha	4,32	3,60	2,88	2,20	3,09	2,61	0,15	18,85	5,26	4,15	32,03	1,40	2,56	1,07	46,47	65,32	14,82
		%	22,92	19,10	15,28	11,67	16,39	13,85	0,80	100,0	11,32	8,93	68,93	3,01	5,51	2,30	100,0		

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków. Stan na październik 2008 r.

3.5. Ochrona gruntów przed erozją

Zjawisko erozji jest marginalne i zajmuje (około 79 ha gruntów, w tym 56,61 ha użytków rolnych) prawie 1,0% powierzchni ogólnej użytków rolnych w gminie i polega ona głównie na wywiewaniu górnej warstwy powierzchni gleby. Powoduje to zmniejszenie żyzności gleby oraz zanieczyszczenia cząstkami gleby wód i powietrza. Cząstki te oprócz składników mineralnych i organicznych, zawierają często pozostałości środków ochrony roślin i nawozów.

W związku z tym, że gleba jest warsztatem pracy dla rolników należy chronić ją i w możliwie maksymalnym stopniu ograniczyć jej degradację. Przeciwdziałanie erozji nie jest popularnym zabiegiem, głównie ze względu na wysokie koszty, ale może być realizowane przez:

- zakładanie i pielęgnowanie śródpolnych pasów zadrzewień i zakrzewień,
- stałe utrzymywanie gleby pod okrywą roślinną (rośliny wieloletnie),
- projektowanie kompleksów gruntów pod zalesienie,
- regulację stosunków wodnych,
- właściwy dobór kolejność roślin w zmianowaniu,
- prawidłowe wykonanie zabiegów uprawowych i zapewniające dobrą kulturę gleby,
- utrzymanie optymalnego odczynu gleby i zawartości w niej substancji organicznej.

Część wymienionych zadań to prace jakie powinni wykonywać sami rolnicy, w czym pomoc mogą szkolenia i kursy podnoszące świadomość właścicieli o wymiernych korzyściach płynących z takich zabiegów agrotechnicznych.

W projekcie granicy rolno-leśnej do zalesienia przeznaczono 21,10 ha gruntów, w tym tylko 1,6% (1,26 ha) na terenach zagrożonych zjawiskiem erozji. Powierzchniowe zadrzewienia śródpolne uchronić mogą tylko 7,0% (5,20 ha) gruntów erodowanych, a sumaryczny obszar leśnych założeń ochroni prawie 8,6% tych gruntów.

3.6. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz odnowa wsi

W zakresie ochrony środowiska kulturowego należy dążyć do odbudowy i modernizacji zabytków architektury oraz zachowanie istniejących układów urbanistycznych. W pierwszej kolejności działania te powinny dotyczyć obiektów o znaczeniu ponadlokalnym znajdujących się w Borowie, Borku Strzelińskim, Mańczycach i należy się przy tym kierować poniższymi zasadami:

- wiązać dawne zespoły pałacowo-parkowo-folwarczne z pełnieniem nowych funkcji nie kolidujących z ich pierwotnym przeznaczeniem,
- wykorzystywać i eksponować w układach przestrzennych miejscowości zachowane dominanty architektoniczne i krajobrazowe, a także odtwarzać tego typu zniszczone obiekty historyczne,
- wiązać z zabytkami architektonicznymi zieleń komponowaną w formie parków, ogrodów, alei, szpalerów itp.,
- w strefach ochrony konserwatorskiej i innych strefach, układach przestrzennych, stanowiskach i reliktach prawnie chronionych przestrzegać regulacje prawne.

Większość obiektów charakteryzuje zły stan techniczny, co wynika z braku środków finansowych na remonty i konserwacje. Jednym z istotnych dla rozwoju obszarów wiejskich działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich jest „Odnowa i rozwój wsi” realizowana poprzez pomoc przyznawaną na realizację projektów związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz podniesienia atrakcyjności turystycznej obszaru wsi. Działanie to wesprze inwestycje w zakresie:

- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe lub służących promocji obszarów wiejskich, w tym w propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury,
- kształtowania przestrzeni publicznej,
- budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych,
- zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne,

- odnawiania, ekspozowania i konserwacji i lokalnych pomników historii, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci,
- kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

W marcu 2009 r. gmina Borów przyjęła uchwałę o przystąpieniu do Regionalnego Programu Odnowy Wsi w Województwie Dolnośląskim dla wsi: Brzezica, Brzoza, Kojęcín, Zielenice, Borek Strzełiński, Borów, Boreczek i Głównin. W wyniku przeprowadzonych rozmów z sołtysami uzyskano wykaz potrzeb w infrastrukturze społecznej i technicznej poszczególnych wsi, które częściowo można realizować w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi.” Ustalenia dla poszczególnych obszarów zawarto w tabeli 32, natomiast prawie wszystkie wsie borykają się z brakiem kanalizacji sanitarnej. Palącym problemem jest także brak chodników np. po jednej stronie drogi (zwłaszcza wzdłuż głównych dróg przejazdowych Brzoza-Borów-Zielenice oraz Michałowice-Borek Strzełiński-Świniobród), które mogłyby być zbudowane wraz z siecią sanitarną. Przejżdżając przez wsie zauważyć można także mocno zanieczyszczone i niezagospodarowane stawy przeciwpożarowe (często służą jako miejsce odprowadzania nieczystości), które dodatkowo nie są ogrodzone i stwarzają realne zagrożenie. Inną niedogodnością jest słabo rozwinięta infrastruktura sieci internetowej (typu radiowego) oraz brak ogólnodostępnej sieci gazowej (pomimo wielu punktów sprzedaży butli gazowych, duża część mieszkańców zadeklarowała chęć podłączenia się do stałego źródła gazu), której nadal nie ma i nie wiadomo kiedy powstanie.

Potrzeby i prace wskazane do wykonania przez sołtysów wsi

Tabela 32

Lp.	Nazwa obrębu	potrzeby	
		infrastruktura społeczna	infrastruktura techniczna
1.	2.	3.	4.
1.	Bartoszowa	sklep wielobranżowy, modernizacja oświetlenia, remont świetlicy,	-
2.	Boguszyce	-	-
3.	Boreczek	boisko i plac zabaw, świetlica	-
4.	Borek Strzeliński	świetlica (animacja kultury), wykształcenie zieleni miejskiej	obwodnica wsi
5.	Borów	punkty usługowe: kawiarnia (internetowa), samodzielny ośrodek kultury (animacja kultury)	sieć kanalizacji sanitarnej, modernizacja chodników, utwardzenie dróg na nowych terenach zabudowanych
6.	Brzezica	doposażenie boiska i placu zabaw	chodniki (jednostronny)
7.	Brzoza	świetlica, boisko i plac zabaw	chodniki (jednostronny)
8.	Głownin	doświetlenie wsi	modernizacja drogi głównej we wsi
9.	Jaksin	węzeł sanitarny w świetlicy, boisko, doświetlenie wsi,	-
10.	Jelenin (Kazimierzów)	Kazimierzów: doświetlenie wsi, świetlica, boisko i plac zabaw; Jelenin: modernizacja świetlicy, plac zabaw, sklep wielobranżowy	-
11.	Kępino	świetlica, wyposażenie boiska i placu zabaw	-
12.	Kojęcín	wyposażenie boiska i placu zabaw, świetlica	-
13.	Kręczków	remont świetlicy, plac zabaw, doświetlenie wsi	-
14.	Kurczów	boisko, remont świetlicy	-
15.	Ludów Śląski	doposażenie świetlicy, modernizacja oświetlenia, wiata przystankowa	utwardzenie dróg we wsi
16.	Mańczyce	boisko i plac zabaw	chodniki (jednostronny)
17.	Michałowice	wyposażenie boiska i placu zabaw, dokończenie świetlicy	obwodnica wsi, chodniki (jednostronny)
18.	Opatowice	wyposażenie boiska, plac zabaw	-
19.	Piotrków Borowski	świetlica, boisko i plac zabaw	chodniki (jednostronny), potrzeba udroźnienia sieci melioracyjnej w związku z podtapianiem wsi
20.	Rochowice	doposażenie boiska i placu zabaw, świetlica	-
21.	Siemianów	boisko i plac zabaw, wymiana wiaty przystankowej	-
22.	Stogi	modernizacja świetlicy, doposażenie boiska i placu zabaw, doświetlenie wsi	-
23.	Suchowice	wyposażenie boiska, plac zabaw, remont świetlicy, nowa wiata przystankowa, modernizacja oświetlenia,	-
24.	Świniobród	świetlica, plac zabaw	-
25.	Zielenice	boisko i plac zabaw, wymiana wiaty przystankowej	chodniki (jednostronny), kanalizacja sanitarna,

Źródło: dane uzyskane na podstawie wywiadów z sołtysami. Stan na styczeń 2009 r.

4. GOSPODARKA GRUNTAMI I KSZTAŁTOWANIE STRUKTURY AGRARNEJ

4.1. Wyłączenie gruntów z użytkowania rolniczego

Z uwagi na wzrost atrakcyjności gminy Borów, w studium za wiodący cel uznano uzyskanie ożywienia inwestycyjnego. Zakłada ono dynamiczny rozwój mieszkalnictwa wraz z towarzyszącymi usługami i zapleczem społecznym oraz wzrostu aktywności gospodarczej, a także rozwoju usług turystycznych (południowa część gminy).

Wyłączenie gruntów rolnych z produkcji obejmuje przeznaczenie użytków rolnych na cele inwestycyjne o raz do zalesienia, pod remizy śródpolne, budowę mokrych zbiorników wodnych Opatowice i Bartoszowa na granicy obrębów: Piotrków Borowski-Rochowice-Bartoszowa. W obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borów oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wsi: Borów, Borek Strzebiński, Ludów Śląski, Jaksin, Zielenice, przewiduje się zmianę użytkowania 1517,88 ha użytków rolnych, w tym: w projekcie granicy rolno – leśnej przeznaczono do zalesienia 17,31 ha, pod remizy przewidziano 17,26 ha użytków rolnych, pod zbiornik wodny około 87,19 ha oraz 1394,01 ha użytków rolnych pod inwestowanie. Ponadto 2,11 ha użytków rolnych jest w granicach złoża udokumentowanego w Rochowicach. Największe powierzchnie o dopuszczalnej lokalizacji inwestycji wskazane zostały przez studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania w pasie Borów-Opatowice-Boreczek - Brzezica, tworząc kompleks o powierzchni około 560 ha, który w znacznym stopniu ograniczać będzie produkcję rolną na terenie wymienionych obrębów.

Ogółem rolnicza przestrzeń produkcyjna na terenie gminy może zmniejszyć się o około 1518 ha, co stanowi 17,9% użytków rolnych. Największe powierzchnie użytków rolnych do wyłączenia przewidziane są w: Brzezicy (około 180 ha), Borowie (około 135 ha), Boreczku (około 149 ha), Michałowicach (około 130 ha) i Kurczowie (około 108 ha) co znacznie zmniejszy możliwości produkcji rolniczej w gminie. Ponadto część gruntów przeznaczonych pod inwestycje koliduje z gruntami drenowanymi, wobec powyższego należy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego skorygować granice terenów przeznaczonych pod inwestycje celem uniknięcia dewastacji istniejącej cennej sieci drenarskiej.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego zakłada również dopuszczalną lokalizację turbin wiatrowych o łącznej powierzchni ponad 2000 ha.

Prognozowana powierzchnia użytków rolnych

Tabela 33

Lp.	Obręb	Aktualna pow. obrębu	Aktualna pow. UR		Planowana powierzchnia wyłączeń UR												Prognozowana pow. użytków rolnych po wyłączeniach	
			ha	%	pod inwestycje		pod zalesienia		pod zadrzewienia śródpolne		pod złoża udokumentowane		zbiornik wodny Bartoszowa-Rochowice-Piotrków B.; Opatowice		ogółem		ha	%
					ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
1.	Bartoszowa	413,45	387,09	93,6	13,54	3,5	-	-	-	-	-	-	33,64	8,7	47,18	12,2	339,91	87,8
2.	Boguszyce	264,03	243,15	92,1	5,34	2,2	1,56	0,6	-	-	-	-	-	-	6,90	2,8	236,25	97,2
3.	Boreczek	194,07	167,13	86,1	149,50	89,5	-	-	-	-	-	-	-	-	149,50	89,5	17,63	10,5
4.	Borek Strzebiński	1120,69	1029,08	91,8	80,83	7,9	-	-	3,84	0,4	-	-	-	-	84,67	8,2	944,41	91,8
5.	Borów	246,43	182,21	73,9	133,42	73,2	-	-	1,96	1,1	-	-	-	-	135,38	74,3	46,83	25,7
6.	Brzezica	449,52	405,97	90,3	175,83	43,3	-	-	5,42	1,3	-	-	-	-	181,25	44,6	224,72	55,4
7.	Brzoza	220,30	198,32	90,0	37,89	19,1	1,18	0,6	1,08	0,5	-	-	-	-	40,15	20,2	158,17	79,8
8.	Głównin	239,81	218,79	91,2	39,03	17,8	0,50	0,2	0,45	0,2	-	-	-	-	39,98	18,3	178,81	81,7
9.	Jaksin	200,77	186,01	92,6	17,77	9,6	-	-	0,24	0,1	-	-	-	-	18,01	9,7	168,00	90,3
10.	Jelenin	439,17	396,63	90,3	29,70	7,5	-	-	0,71	0,2	-	-	-	-	30,41	7,7	366,22	92,3
11.	Kępino	327,51	297,60	90,9	16,55	5,6	-	-	-	-	-	-	-	-	16,55	5,6	281,05	94,4
12.	Kojęcín	255,00	230,11	90,2	50,12	21,8	0,58	0,3	2,03	0,9	-	-	-	-	52,73	22,9	177,38	77,1
13.	Kręczków	302,23	281,29	93,1	44,63	15,9	-	-	-	-	-	-	-	-	44,63	15,9	236,66	84,1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
14.	Kurczów	358,98	338,64	94,3	108,44	32,0	-	-	-	-	-	-	-	-	108,44	32,0	230,20	68,0
15.	Ludów Śląski	741,95	654,12	88,2	20,80	3,2	-	-	1,09	0,2	-	-	-	-	21,89	3,3	632,23	96,7
16.	Manczyce	297,70	273,46	91,9	26,90	9,8	-	-	-	-	-	-	-	-	26,90	9,8	246,56	90,2
17.	Michałowice	176,85	163,43	92,4	130,39	79,8	-	-	-	-	-	-	-	-	130,39	79,8	33,04	20,2
18.	Opatowice	193,55	171,74	88,7	57,36	33,4	-	-	-	-	-	-	13,75	8,0	71,11	41,4	100,63	58,6
19.	Piotrków Borowski	467,75	395,83	84,6	34,08	8,6	3,08	0,8	-	-	-	-	11,30	2,9	48,46	12,2	347,37	87,8
20.	Rochowice	239,32	216,66	90,5	25,43	11,7	-	-	-	-	2,11	1,0	28,50	13,2	56,04	25,9	160,62	74,1
21.	Siemianów	537,44	371,49	69,1	65,78	17,7	1,65	0,4	-	-	-	-	-	-	67,43	18,2	304,06	81,8
22.	Stogi	233,32	209,02	89,6	12,95	6,2	1,04	0,5	-	-	-	-	-	-	13,99	6,7	195,03	93,3
23.	Suchowice	637,96	331,06	51,9	23,03	7,0	7,72	2,3	0,44	0,1	-	-	-	-	31,19	9,4	299,87	90,6
24.	Świniobród	166,86	152,35	91,3	38,26	25,1	-	-	-	-	-	-	-	-	38,26	25,1	114,09	74,9
25.	Zielonice	1083,51	1001,07	92,4	56,44	5,6	-	-	-	-	-	-	-	-	56,44	5,6	944,63	94,4
Gmina ogółem		32780,52	8502,25	25,9	1394,01	16,4	17,31	0,2	17,26	0,2	2,11	0,0	87,19	1,0	1517,88	17,9	6984,37	82,1

Źródło: 1. Obliczenia własne na podstawie danych z ewidencji gruntów. Stan na październik 2008r.,

2. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borów i plany miejscowe.

3. Projekt granicy rolno - leśnej.

4. Granice udokumentowanych złóż surowców mineralnych.

4.2. Poprawa struktury obszarowej gospodarstw

Głównym problemem rolnictwa na terenie gminy jest niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw. Średnia powierzchnia gospodarstwa (grunty własne i dzierżawione) wynosi 8,89 ha dla całej gminy. Powierzchnia gospodarstw powyżej 15 ha średniej powierzchni stanowi 47,0% powierzchni ogólnej gospodarstw, co przy obecnym charakterze gminy i strukturze użytkowania gruntów jest wynikiem niezadowalającym. Zbyt mała powierzchnia nie stwarza możliwości do uzyskiwania dochodu na odpowiednim poziomie, w związku z czym rolnik zmuszony jest do pozyskiwania ziemni m.in. z wolnych zasobów gruntów komunalnych, ANR. Alternatywnym źródłem są grunty pozyskiwane w procesie przechodzenia właścicieli gospodarstw na rentę strukturalną, jednak małe zainteresowanie procesem nie zaspokoi zapotrzebowania na ziemię.

Na podstawie przeprowadzonych wywiadów z sołtysami stwierdzono, że wśród gospodarstw jest zainteresowanie na powiększenie arealu o 1580 ha w całej gminie. Istnieje kilka źródeł pozyskania gruntów na powiększenie tych gospodarstw (na terenie gminy Borów):

- kupno lub dzierżawa w obrocie cywilno – prawnym,
- kupno lub dzierżawa i zagospodarowanie przez rolników gruntów ANR,
- kupno lub dzierżawa i zagospodarowanie przez rolników gruntów komunalnych,
- możliwość skorzystania z rent strukturalnych w ramach Programu rozwoju obszarów wiejskich (2007-2013),

Zasób wolnych gruntów ANR wynosi niewiele ponad 213 ha, największe powierzchnie znajdują się w: Borku Strzelińskim (172,89 ha) i S uchowicach (9,12 ha). Zasób w olny gruntów komunalnych jest znikomy i wynosi 19 ha. Gospodarstwa w obrębach granicznych gminy mogą pozyskiwać grunty na terenie ościennych gmin, natomiast dla pozostałych wsi przyczyniłoby się to do tworzenia niekorzystnej, rozproszonej struktury gospodarstw. Ponadto należy przywrócić do użytkowania rolniczego 50,50 ha użytków rolnych obecnie odłogowanych.

Alternatywną i dłuższą w czasie formą pozyskiwania gruntów jest korzystanie z przepisów dotyczących rent strukturalnych. Przyczyni się to do powiększania gospodarstw rolnych oraz przyspieszy proces wymiany pokoleniowej osób prowadzących gospodarstwa rolne. Pozwoli to na poprawę żywotności ekonomicznej powiększanych gospodarstw oraz

zachęci rolników będących w wieku przedemerytalnym do zaprzestania działalności rolniczej i jednocześnie zapewni im dochód. Z przeprowadzonej analizy wynika, że powierzchnia możliwa do pozyskania w latach 2007–13 w zamian za rentę strukturalną to 1610,12 ha. Analiza objęła tylko kryterium wiekowe i wymaganą przez rozporządzenie powierzchnie minimalną gospodarstwa i została wykonana w oparciu o karty podatkowe. Na uwagę zasługuje fakt, iż zdanie gospodarstwa za rentę, nie koniecznie sprzyja polepszeniu struktury obszarowej i rentowności innego gospodarstwa, gdyż często gospodarstwa są przekazywane następcy, co powoduje tylko odmłodzenie właścicieli. Wobec powyższych warunków tzn. dużego zapotrzebowania na ziemię przez właścicieli gospodarstw rolnych oraz uwarunkowań rynkowych i ekonomicznych proces powiększania gospodarstw będzie długotrwały. Wyliczony areal możliwy do pozyskania w zamian za renty strukturalne i możliwe wolne zasoby może zaspokoić zapotrzebowania na ziemię, pod warunkiem że wszyscy rolnicy skorzystaliby z przepisów odnośnie rent strukturalnych w latach 2007-2013 i przyjmując że wszyscy spełnialiby wymagane kryteria.

Warunki, jakie musi spełniać rolnik starający się o rentę strukturalną:

- ukończył 55 lat, lecz nie osiągnął jeszcze wieku emerytalnego,
- zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej,
- prowadził działalność rolniczą na własny rachunek w gospodarstwie rolnym przez co najmniej ostatnie 10 lat, bezpośrednio przed złożeniem wniosku o pomoc oraz przez okres co najmniej 5 lat podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu określone w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- przekazał gospodarstwo rolne,
- zaprzestał prowadzenia wszelkiej towarowej działalności rolniczej,
- nie jest emerytem ani rencistą.

Do złożenia wniosku o rentę strukturalną jest uprawniony producent rolny, który: posiada gospodarstwo rolne o powierzchni co najmniej 3 ha użytków rolnych oraz przekazuje posiadane gospodarstwo rolne:

- a) w przypadku przekazania gospodarstwa rolnego na rzecz następcy gospodarstwo rolne musi być przekazane w całości temu następcy w sposób trwały (nie licząc działki, którą producent rolny może pozostawić sobie na potrzeby własne). Powierzchnia przekazanego gospodarstwa, na rzecz następcy, nie może być mniejsza niż średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w województwie. W województwach, w których średnia

powierzchnia gospodarstwa rolnego jest wyższa niż średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w kraju, powierzchnia przekazywanego gospodarstwa będzie mogła być równa średniej powierzchni gospodarstwa rolnego w kraju. Warunek dotyczący średnich powierzchni gospodarstw dla następcy nie dotyczy zstępnego przekazyującego,

- b) w przypadku przekazania gospodarstwa rolnego na powiększenie innego gospodarstwa rolnego (nie licząc działki, którą producent rolny może pozostawić sobie na potrzeby własne) powierzchnia gospodarstwa po powiększeniu nie może być mniejsza niż średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w danym województwie. W województwach, w których średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego jest wyższa niż średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w kraju, powierzchnia gospodarstwa rolnego po powiększeniu będzie mogła być równa średniej powierzchni gospodarstwa rolnego w kraju.

Powaznym czynnikiem zaburzajacym prawidlowa strukture jest rozdrobnienie gruntow wlasnych, szczegolnie lokalizacja dzialek w roznych obrębach nie graniczacych ze soba oraz zbyt duza ilosc gospodarstw ponizej 15 ha (63%) w skali gminy. Komasaacja tych gruntow oraz tworzenie na ich podstawie duzych gospodarstw sprzyjac bedzie reorganizacji np. poszerzeniu dzialalnosci o hodowle zwierzat, co pozwoli byc mniej podatnym na wahania rynku i zapewni efektywny wzrost przychodow. Latwiejsze rowniez bedzie tworzenie zorganizowanych grup producenckich, ktorym przysluguje jednorazowa pomoc w ramach PROW 2007 -13 w formie rocznych platnosci przez okres 5 lat (laczenie 290 tys. euro). Dzialanie ma na celu dostosowanie produkcji w gospodarstwach czlonkow grupy do wymogow rynkowych, wspolne wprowadzanie towarow do obrotu, przygotowanie towaru do sprzedazy oraz dostarczenie do odbiorcow hurtowych. W chwili obecnej rolnicy z gminy nie sa czlonkami zadnej grupy producenckiej i nie deklaruja checi przystapienia do tej formy przedsiebiorstwa.

Zapotrzebowanie na użytki rolne oraz możliwe źródła ich pozyskania

Tabela 34

Lp.	Obręb	Ilość gospodarstw	Zapotrzebowanie na grunty									
			Orientacyjna powierzchnia zapotrzebowania na grunty	Wolne grunty komunalne	Wolne grunty ANR	Powierzchnia użytków rolnych wymagających zagospodarowania rolniczego		Powierzchnie możliwe do uzyskania z rent strukturalnych w latach 2007-2013 r.				
						ha	ha	ha	2009	2010	2011	2012
1.	2.	ilość	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1.	Bartoszoza	2	80,00	-	0,49	0,02	9,59	-	-	-	-	9,59
2.	Boguszyce	1	10,00	-	1,73	1,22	3,82	-	-	-	-	3,82
3.	Boreczek	4	40,00	-	1,40	1,09	4,23	-	-	3,38	3,50	11,11
4.	Borek Strzelniński	5	70,00	2,72	172,89	0,38	15,12	7,23	-	3,93	12,26	38,54
5.	Borów	2	20,00	1,23	9,48	-	11,81	8,29	-	7,98	16,67	44,75
6.	Brzezica	-	-	0,35	5,30	0,19	34,09	-	-	-	18,73	52,82
7.	Brzoza	4	80,00	-	0,80	0,84	-	31,13	-	-	-	31,13
8.	Głownin	1	50,00	-	0,66	-	-	-	-	-	-	0,00
9.	Jaksin	-	-	-	-	-	10,49	-	-	-	-	10,49
10.	Jelenin	4	60,00	-	-	1,76	17,56	4,07	8,58	-	6,86	37,07
11.	Kepino	-	-	1,04	-	0,31	43,73	-	4,22	12,58	-	60,53
12.	Kojęcin	12	220,00	0,74	0,71	-	143,56	5,54	-	5,75	9,67	164,52
13.	Kręczków	-	-	-	-	0,40	-	-	7,57	17,97	15,95	41,49

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
14.	Kureczów	-	-	1,43	0,37	0,25	73,94	-	-	-	12,77	86,71
15.	Ludów Śląski	6	100,00	0,61	1,05	25,05	24,39	14,17	-	29,59	39,36	107,51
16.	Mianczyce	2	30,00	5,93	3,54	1,61	16,84	-	-	30,28	-	47,12
17.	Michałowice	9	90,00	0,35	-	-	8,44	-	-	5,42	-	13,86
18.	Opatowice	4	50,00	-	0,30	-	27,71	11,62	30,55	-	-	69,88
19.	Piotrków Borkowski	6	130,00	1,40	1,66	5,78	36,10	18,00	24,78	-	-	78,88
20.	Rochowice	3	50,00	-	0,74	3,91	22,97	-	14,45	21,10	-	58,52
21.	Stemianów	8	120,00	0,29	0,13	0,19	44,33	68,96	28,30	-	3,00	144,59
22.	Stogi	-	-	-	-	1,03	13,54	-	-	4,90	38,34	56,78
23.	Suchowice	15	150,00	0,59	9,12	3,14	27,29	-	6,54	-	10,60	44,43
24.	Świniobród	3	30,00	-	-	0,32	51,82	-	-	8,07	11,52	71,41
25.	Zielonice	10	200,00	2,41	2,82	3,01	133,19	80,87	66,41	22,74	21,36	324,57
Ogółem gmina		101	1580,00	19,09	213,19	50,50	774,56	249,88	191,40	173,69	220,59	1610,12

Źródło: Obliczenia własne na podstawie kart podatkowych oraz wywiadów z sołtysami. Stan na styczeń 2009 r.

5. POPRAWA PRZESTRZENNEJ ORGANIZACJI GOSPODARSTW

5.1. Scalenie gruntów

Scalenie gruntów jest podstawowym zabiegiem urządzeniowo – rolnym mającym na celu tworzenie korzystniejszych warunków gospodarowania w rolnictwie. Proces ten ma na celu poprawę rozłogu – utworzenie możliwie dużych, regularnie ukształtowanych działek, które powinny odpowiadać wymogom ich racjonalnego użytkowania. Prawidłowe ukształtowanie rozłogu gruntów z jednoczesnym w miarę możliwości powiększeniem obszaru gospodarstw i zmniejszeniem ilości działek doprowadzi do poprawy efektywności ekonomicznej i produktywności, a tym samym przyczyni się do zwiększenia dochodów w rolnictwie. W ramach postępowania scaleniowego możliwe będzie wykonanie następujących prac:

- wytyczenie i urządzenie funkcjonalnej sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz dojazdów do zabudowań gospodarczych,
- wydzielenie gruntów ekwiwalentnych dla rolników w miejscu ich zamieszkania, w zamian za grunty posiadane w innych wsiach,
- zmniejszenie liczby działek w poszczególnych gospodarstwach rolnych,
- przekształcenie działek o kształtach niedogodnych do uprawy mechanicznej,
- zapewnienie każdej poscaleniowej działce dostępu do drogi,
- dostosowanie granic działek do systemu urządzeń melioracji wodnych oraz rzeźby terenu,
- poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych,
- wydzielanie gruntów niezbędnych na cele infrastruktury technicznej i społecznej w ramach postępowania scaleniowego - bez procedur wyłączeniowych,
- tworzenie warunków przestrzennych dla procesu zwiększania lesistości kraju,
- opracowanie dla scalanych obszarów dokumentacji katastralnej o współcześnie wymaganych parametrach technicznych przy racjonalnie uzasadnionych nakładach finansowych,
- zsynchronizowanie dokumentacji katastralnej z Księgami Wieczystymi.

Koszty scalenia w 100% pokrywane są ze środków publicznych, z tego co najmniej 25% z krajowych natomiast pozostałe ze środków Unii Europejskiej. W latach 2007-2013 wspieranie procesu scalenia odbywa się na podstawie działania „poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa” wg schematu I-scalenie gruntów. Pomoc finansowa może być przyznana na projekty:

- zgodne z ustawą z dnia 26 marca 1982 r. o składowaniu i wymianie gruntów w szczególności poparte wystąpieniem do starosty ponad 50% właścicieli gospodarstw rolnych z projektowanego obszaru scalenia, lub których łączny obszar przekracza połowę powierzchni projektowanego obszaru scalenia,
- zgodne z wieloletnim programem inwestycyjnym,
- dla których opracowano założenia do projektu scalenia gruntów,
- dla których przeprowadzono ocenę oddziaływania na środowisko zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo Ochrony Środowiska,
- które nie będą realizowane na obszarach Natura 2000 oraz obszarach chronionych,
- dla których maksymalny koszt opracowania projektu scalenia nie przekroczy kwoty: 350 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym,
- dla których maksymalny koszt wykonania prac poscaleniowych nie przekroczy kwoty 900 euro na 1 ha scalanych gruntów.

Preferowane będą wnioski, w których liczba lub powierzchnia będzie znacznie przekraczać 50% oraz wnioski z obszarów, na których w sposób możliwie pełny można osiągnąć cele prac scaleniowych. Koszty podlegające współfinansowaniu obejmują:

1. Opracowanie projektu scalenia (dokumentacji geodezyjno-prawnej)
2. Zagospodarowanie poscaleniowe związane z organizacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
  - a) Modernizacja dróg rolniczych i dojazdów do zabudowań gospodarczych poszczególnych uczestników postępowania, wydzielanych w ramach postępowania scaleniowego, w tym:
    - Drogi transportu rolnego do wybudowania lub modernizacji,

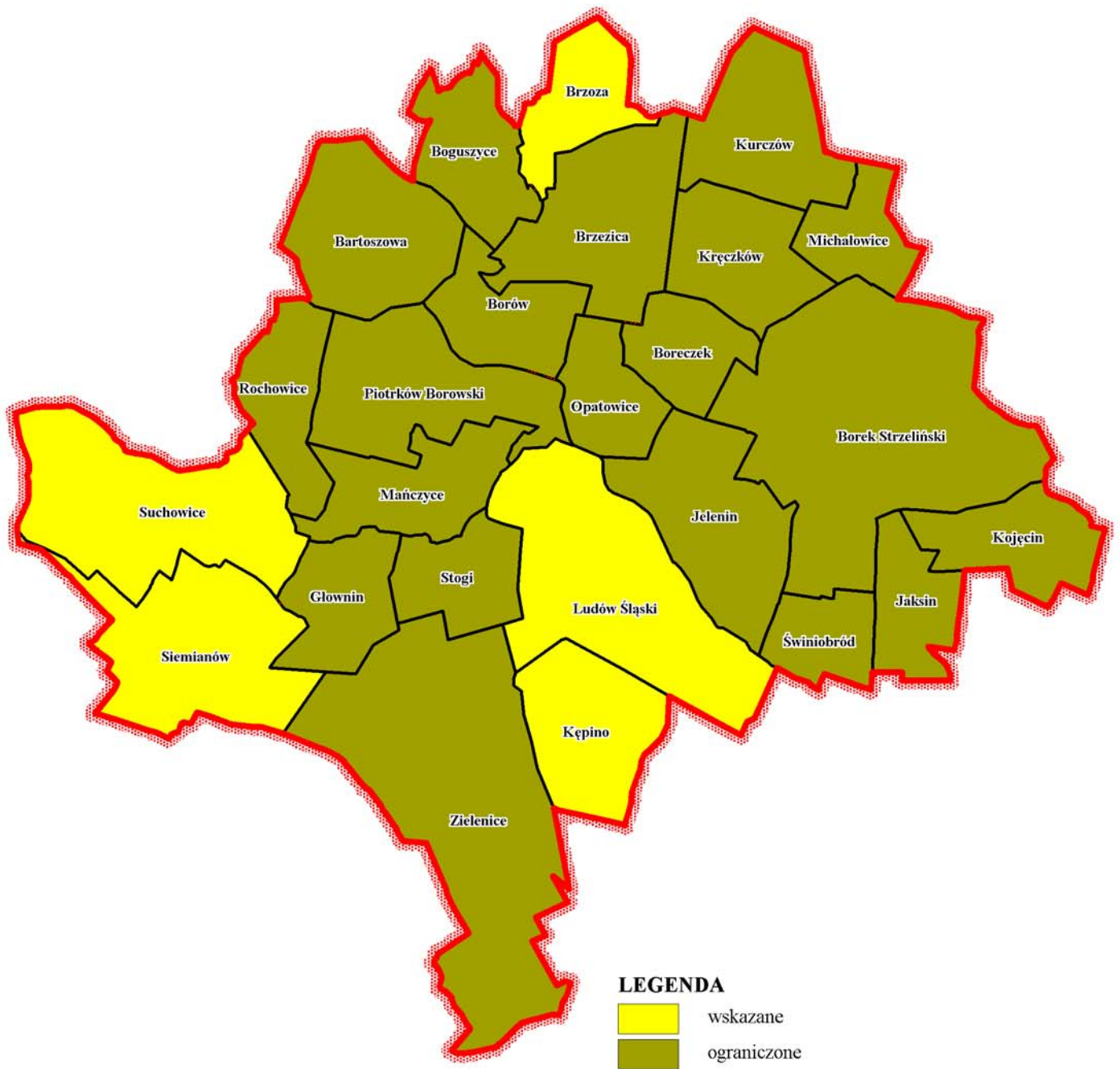
- Przepusty zjazdowe do nowo zaprojektowanych działek,
- b) Zmiana położenia, ułożenie lub wybudowanie urządzeń umożliwiających dostęp do gruntów wydzielonych w wyniku scalenia, w tym:
  - Urządzenie przepustów melioracyjnych pod projektowanymi drogami,
- c) Działania melioracyjne niezbędne do ułatwienia zagospodarowywania gruntów, w tym:
  - Korekta przebiegu granic własności w celu ich dostosowania do przebiegu urządzeń melioracyjnych,
- d) Działania wynikające ze zmiany dotychczasowej struktury gospodarstwa rolnego lub leśnego, w tym:
  - Wytyczenie kom pleksów gruntów do zalesienia z godnie z granicą rolno-leśną,
  - Wytyczenie granic pasów wiatrochronnych,
  - Prace związane z rekultywacją gruntów.

W planie urządzeniowo – rolnym wykonano analizę pilności potrzeb przeprowadzenia scalenia gruntów w poszczególnych obrębach ewidencyjnych z obszaru gminy, biorąc pod uwagę:

- rozdrobnienie gruntów w gospodarstwach rolnych,
- niekorzystny rozłóg gruntów gospodarstw,
- niekorzystne położenie gruntów w stosunku do siedliska,
- zainteresowanie rolników powiększaniem swoich gospodarstw,
- liczbę i odsetek gospodarstw powyżej 15 ha oraz procent zajmowanej powierzchni,
- szeroki zakres potrzeb i możliwości wykonywania prac takich jak przebudowa układu dróg, rekultywacje, zalesienia i zadrzewienia,
- poprawę organizacji przestrzennej dużych gospodarstw,
- zgłaszane potrzeby scaleń,
- przewidywane trwałe zagospodarowanie gruntów ANR.

W wyniku analizy powyższych kryteriów stwierdzono, że scalenie gruntów jest wskazane w 6 obrębach ewidencyjnych: Brzoza, Kępino, Ludów Śląski, Siemianów, Suchowice. W pozostałych obrębach ewidencyjnych gminy Borów zapotrzebowanie na prace scaleniowe jest mniejsze i przyniesie mniejsze korzyści wynikające z powyższego zabiegu urządzeniowo-rolnego.

W projekcie scalenia powinny być uwzględnione planowane zajęcia gruntów wynikające z planów miejscowych i urządzeniowo – rolnego, które będą miały wpływ na kształtowanie rozłogu gospodarstw. Główne kompleksy scaleniowe będzie wyznaczać planowana sieć dróg transportu rolnego. W ramach scalenia wskazane będzie również przygotowanie pod względem geodezyjno – prawnym nowo projektowanych kompleksów leśnych, których granice wyznacza projekt granicy rolno – leśnej.

Rys.27.Potrzeby przeprowadzenia scalenia gruntów

5.2. Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego

Zapotrzebowanie gminy na poprawę istniejącej sieci dróg transportu rolnego przewiduje w ybudowanie 14,20 km nowych odcinków dróg oraz przebudowę istniejących ciągów o długości 109,73 km.

Projekt prac związanych z budową oraz przebudową oparty został na analizie dotychczasowego stanu dróg (inventaryzacja terenowa październik 2008 r.), możliwości obsługi przez nie jak największej ilości działek ze szczególnym wskazaniem na przejazdy między obrębami. Uwzględniono również sugestie mieszkańców wsi, władz gminy o raz funkcji jaką miałyby spełniać (transport płodów rolnych, droga ewakuacyjna, dojazdowa do lasu). Dodatkowym kryterium była konieczność dostosowania pasa drogowego do ciężkiego sprzętu rolniczego i stopnia eksploatacji drogi, a co za tym idzie, prawidłowego utrzymania uczęszczanego ciągu (utwardzenie dróg regularnie rozjeżdżanych, nadmiernie podmakających). Sugerowano się także rodzajem podkładu tych dróg (pod warstwą ziemi czasami występuje stara kostka granitowa).

Łączna długość dróg transportu rolnego z aplanowanych do przebudowy wynosi 109,73 km w 25 obrębach, co stanowi około 28% długości wszystkich dróg ewidencyjnych w gminie. Gmina Borów jest prawie w całości właścicielem tych dróg, jedynie około 3,6% jest we władaniu Skarbu Państwa oraz 1,6% jest we władaniu ANR i Powiatu Strzelińskiego. Najdłuższe sumaryczne odcinki dróg do modernizacji wyznaczone zostały w Zielenicach (12,00 km) i Ludowie Śląskim (10,63 km).

Przewidziano również prace z zakresu budowy nowych dróg, obejmujące 8 wsi, na łączną długość 14,20 km. Najczęściej będą to połączenia dróg już istniejących tworzące „skrót” drogowe pomiędzy wsiami, łączenia i uzupełnienia dróg planowanych do przebudowy lub tworzące nowe ciągi wskazane w planach miejscowych (lub innych dokumentach) jako obwodnice lub drogi ponadlokalne.

Na etapie projektowania kierowano się też wytycznymi, które mogą w znacznym stopniu wspomóc proces pozyskiwania funduszy (na budowę lub przebudowę dróg) w ramach TFOGR (Terenowego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych) m.in.:

- zgodność z nadrzędnymi dokumentami planistycznymi (MPZP lub SUiKZP),
- pełnienie funkcji łączącej dwie wsie, a także (w razie potrzeby) funkcję objazdową,
- skracanie dojazdu do dróg wyższej kategorii (np. do dróg wojewódzkich),

- stopień zniszczenia drogi (w tym: intensywność korzystania, rodzaj i stopień eksploatacji nawierzchni, rodzaj podłoża, stan pasa drogowego),
- możliwość tworzenia zamkniętych oczek komunikacyjnych,
- możliwość obsługi jak największej liczby gospodarstw i działek.

Wśród ważnych prac (strategicznych dla gminy) związanych z budową (przebudową) dróg o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym, wskazanych m.in. w „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Borów” oraz w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borów, wymienić należy obwodnice Borka Strzeleńskiego (częściowo wydzielone działki ewidencyjne), Michałowic, połączenia Michałowice-Brzezica, Bartoszowa-Kobierzyce oraz ciąg Brzoza-Brzezica-Boreczek.

Fot. nr 32. Droga transportu rolnego nr 162 pomiędzy Jeleninem, a Kazimierzowem do przebudowy.

Fot. nr 33. Droga w Borku Strzeleńskim do budowy, wyjeżdżona w dz.403/31.

Proponowane drogi do przebudowy według działek i właścicieli

Tabela 35

BARTOSZOWA

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	107	1,82	GB
2.	110	1,19	GB
3.	113	0,94	GB
4.	159	0,21	GB
Razem		4,16	

BOGUSZYCE

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	33/41	1,28	SP ANR
2.	7	0,14	GB
3.	14	0,34	GB
4.	29	0,39	GB
5.	42	0,44	GB
6.	20	0,05	GB
Razem		2,64	

BORÓW

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	164	1,05	GB
2.	192	0,35	GB
3.	186	0,39	GB
Razem		1,79	

BORECZEK

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	71	0,36	GB
2.	78	0,42	GB
3.	80	0,42	GB
4.	82	0,62	GB
5.	70/2	0,26	GB
6.	81/1	0,37	GB
Razem		2,45	

BOREK STRZELIŃSKI

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	422	0,93	GB
2.	273	0,99	GB
3.	274	0,58	GB
4.	273	1,15	GB
5.	276	0,91	GB
6.	281	0,76	GB
7.	423	0,63	GB
8.	278	0,20	GB
Razem		6,15	

BRZEZICA

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	86/2	0,86	GB
2.	92	0,60	GB
3.	93	0,50	GB
4.	90	0,20	GB
5.	86/1	1,58	GB
6.	89/2	0,36	GB
7.	85	0,56	GB
Razem		4,66	

BRZOZA

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	27	1,05	GB
2.	81	1,19	GB
Razem		2,24	

GŁOWNIN

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	62	0,39	GB
2.	67	0,91	GB
3.	83	0,47	GB
Razem		1,77	

JAKSIN

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	97	0,41	SP
2.	102	1,48	GB
3.	101/1	0,42	GB
4.	107	0,54	GB
Razem		2,85	

JELENIN

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	170	1,08	GB
2.	180	0,92	GB
3.	195	0,22	GB
4.	162	0,90	GB
5.	167	0,35	GB
6.	155	1,16	GB
7.	199	0,37	GB
8.	176	1,06	GB
Razem		6,06	

KĘPINO

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	213	1,18	GB
2.	201	1,08	GB
3.	216	0,12	GB
4.	198	0,67	GB
5.	217	0,52	GB
6.	193	0,76	GB
7.	218/3	0,80	GB
Razem		5,13	

KOJĘCIN

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	164	0,46	GB
2.	170	0,37	GB
3.	165	0,37	GB
4.	171	0,89	GB
5.	169	0,17	PS
6.	181/1	0,32	PS
7.	158	0,45	GB
8.	159	0,41	GB
9.	161	0,10	GB
10.	179/1	0,96	GB
11.	163	0,37	GB
Razem		4,87	

KREĆCZKÓW

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	95	0,73	GB
2.	96	0,93	GB
3.	100	0,59	GB
4.	91	0,36	GB
5.	92/1	1,58	GB
6.	212	0,44	GB
7.	209/2	0,16	GB
8.	209/1	0,45	GB
9.	216	0,32	GB
10.	213/1	0,66	GB
11.	214/1	0,53	GB
12.	214/2	0,36	GB
Razem		7,11	

KURCZÓW

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	174/1	1,32	SP
2.	183	0,58	GB
3.	186	0,21	GB
4.	180	0,30	GB
5.	181	0,22	GB
6.	182	0,03	GB
7.	179	0,19	GB
8.	191/1	1,00	GB
9.	191/2	0,93	SP
10.	192	0,49	GB
11.	195	0,26	GB
12.	176	0,95	GB
Razem		6,48	

LUDÓW ŚLĄSKI

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	309	2,08	GB
2.	308	0,83	GB
3.	299	0,21	GB
4.	301	0,18	GB
5.	302	0,10	GB
6.	326	0,71	GB
7.	316	0,77	GB
8.	314	0,81	GB
9.	453	1,42	GB
10.	619	1,23	GB
11.	324	0,23	GB
12.	325	0,12	GB
13.	302	0,80	GB
14.	624	0,48	GB
15.	298	0,66	GB
Razem		10,63	

MAŃCZYCE

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	40	0,33	GB
2.	41	0,87	GB
3.	34	0,25	GB
4.	66/11	0,07	GB
Razem		1,52	

MICHAŁOWICE

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	78	0,76	SP
2.	98	0,39	GB
3.	77/2	0,18	GB
Razem		1,33	

OPATOWICE

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	118	0,55	GB
2.	120	0,77	GB
3.	141	0,40	GB
4.	120	0,40	GB
Razem		2,12	

PIOTRKÓW BOROWSKI

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	16	0,80	GB
2.	267	0,38	GB
3.	342	1,32	GB
4.	231	0,55	GB
5.	215	0,26	GB
6.	254	0,36	GB
7.	321	0,54	GB
8.	17/2	0,09	GB
9.	28	0,58	GB
Razem		4,88	

ROCHOWICE

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	147	0,57	GB
2.	149	0,18	GB
3.	141	0,61	GB
4.	143	0,48	GB
5.	142	0,46	GB
Razem		2,30	

SIEMIANÓW

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	238	0,49	GB
2.	235	0,83	GB
3.	231	0,49	GB
4.	237	0,87	GB
5.	223	0,75	GB
6.	244	0,12	GB
7.	247	0,66	GB
8.	226	1,05	GB
9.	258	0,92	GB
Razem		6,18	

STOGI

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	171/2	1,12	GB
2.	179/1	0,59	GB
3.	176	0,47	GB
4.	184	0,49	GB
5.	177/2	0,18	GB
6.	177/1	0,17	GB
Razem		3,02	

SUCHOWICE

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	129/1	0,55	GB
2.	218	1,63	GB
3.	90	0,47	GB
4.	25	0,96	GB
5.	121	0,81	GB
6.	187	0,54	GB
7.	49/1	0,28	GB
8.	225	0,25	GB
9.	235	0,14	GB
Razem		5,63	

ŚWINIÓBRÓD

Lp	Nr działki	Długość km	Właściciel
1.	2.	3.	4.
1.	82	0,60	SP
2.	75	0,77	GB
3.	51	0,39	GB
Razem		1,76	

ZIELENICE

Lp	Nr działki	Długość	Właściciel
		km	
1.	2.	3.	4.
1.	142	1,12	GB
2.	315/1	0,86	GB
3.	138	1,31	GB
4.	137	1,73	GB
5.	169/3	0,42	GB
6.	170	0,25	GB
7.	171	2,30	GB
8.	175	0,55	GB
9.	164	0,92	GB
10.	167	0,67	GB
11.	174/1	0,69	GB
12.	174/2	1,18	GB
Razem		12,00	

GB - gmina Borów
 SP - Skarb Państwa
 PS - Powiat Strzeliński

Gmina ogółem	109,73

Źródło: Obliczenia własne na podstawie map ewidencyjnych, inwentaryzacji terenowej i rozmów z mieszkańcami wsi

Fot. nr 34. Droga do przebudowy nr 92/1 w Kręczkowie.

Proponowane drogi do budowy

Tabela 36

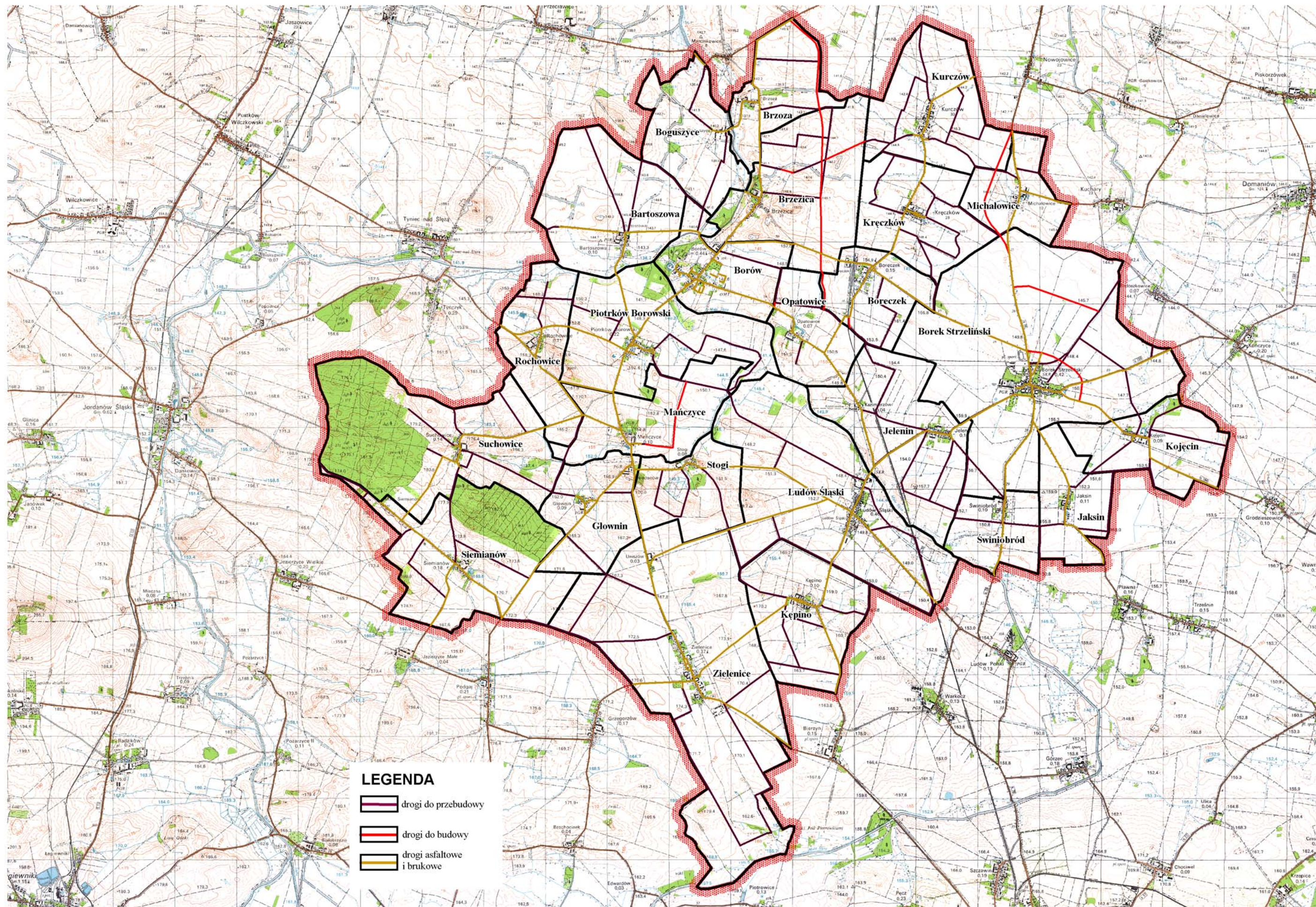
Lp.	Nazwa obrębu	Numer	Długość	Właściciel	Opis
			km		
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	BORECZEK	70/1	0,18	SP ANR	Droga będzie łączyć istniejące już drogi transportu rolnego z drogą główną Opatowice-Boreczek. Fragment ten jest brakującym łącznikiem, zaprojektowanym po wyjeźdżonym już pasie wzdłuż linii kolejowej.
		5/1	0,05	prywatny	Droga jest częścią projektu dróg wskazanych do budowy w SUiKZ Gminy Borów jako droga lokalna lub ponadlokalna.
		6/1	0,08	prywatny	
		7/1	0,15	prywatny	
		9	0,12	prywatny	
		10	0,11	prywatny	
		11	0,99	prywatny	
Razem			1,68		
2.	BOREK STRZELIŃSKI	403/31	1,44	SP ANR	Droga będzie ważnym ciągiem dla obsługi pól, po wyjeźdżonym już pasie.
		403/16	0,24	SP ANR	Droga jest częścią nowo zaprojektowanej obwodnicy wsi orientacji wschód-zachód, mająca odciążać ruch w kierunku gminy Domaniów. Droga ujęta została w MPZP wsi Borek Strzeliński.
		106	0,19	prywatny	
		84/1	0,10	prywatny	
		84/2		prywatny	
		107	0,07	prywatny	
		74	0,35	prywatny	
		75		prywatny	
		64/1	0,06	prywatny	
		59/4	0,18	prywatny	
		146	0,14	prywatny	
		147		prywatny	
		63	0,07	prywatny	
402/22	0,36	prywatny			
Razem			3,20		
3.	BRZEZICA	37	0,19	prywatny	Dwa odcinki dróg wyznaczone do budowy tworzą wraz z istniejącymi już odcinkami (przeznaczonymi do modernizacji) ważne połączenie pomiędzy Kurczowem a Brzezicą. Stanowi także ważny ciąg dla obsługi rolnictwa (w całości przebiega przez użytki rolne).
		38		prywatny	
		59		prywatny	
		153/3	0,05	prywatny	
		153/4	0,39	prywatny	
		153/5	0,27	prywatny	
		76	0,15	prywatny	Droga jest częścią projektu dróg wskazanych do budowy w SUiKZ Gminy Borów jako droga lokalna lub ponadlokalna. Droga nie jest jednoznacznie wyznaczona na mapach ewidencyjnych.
		77	0,31	prywatny	
		49	0,31	prywatny	
		48	0,77	prywatny	
		47	0,21	prywatny	
		46/2	0,03	prywatny	
		46/1	0,36	prywatny	
		117/7	0,43	prywatny	
117/4	0,46	prywatny			
116/3	0,31	SP ANR			
Razem			4,24		
4.	BRZOZA	10	0,06	prywatny	Droga jest częścią projektu dróg wskazanych do budowy w SUiKZ Gminy Borów jako droga lokalna lub ponadlokalna. Droga nie jest jednoznacznie wyznaczona na mapach ewidencyjnych.
		8/2	0,17	prywatny	
		7/1	0,05	prywatny	
		5	0,08	prywatny	
		4	0,08	prywatny	
		3	0,08	prywatny	
		2	0,12	prywatny	
		1	0,22	prywatny	
		34	0,48	prywatny	
		40	0,30	prywatny	
Razem			1,63		

1.	2.	3.	4.	5.	6.
5.	KURCZÓW	156/2 154	0,69	prywatny prywatny	Droga jest częścią obwodnicy Michałowic (wskazanej do budowy w SUiKZ Gminy Borów jako droga lokalna lub ponadlokalna). Droga nie jest jednoznacznie wyznaczona na mapach ewidencyjnych.
Razem					0,69
6.	MAŃCZYCE	66/98	1,54	SP ANR	Droga jest ważnym dojazdem do pól uprawnych Mańczyce i Piotrkowa Borowskiego, obecnie użytkowana i wyjeżdżona
Razem					1,54
7.	MICHAŁOWICE	58 65 67/1 67/2 68 69 72/1 73 74/1 74/2 75 76	1,15	prywatny prywatny prywatny prywatny prywatny prywatny prywatny prywatny prywatny prywatny prywatny prywatny	Droga jest częścią obwodnicy Michałowic (wskazanej do budowy w SUiKZ Gminy Borów jako droga lokalna lub ponadlokalna). Droga nie jest jednoznacznie wyznaczona na mapach ewidencyjnych.
Razem					1,15
8.	OPATOWICE	17	0,08	prywatny	Droga jest dojazdem do drogi głównej Opatowice-Borów, ułatwiającym wyjazd z pól; wyznaczona jest po wyjeżdżonym pasie.
Razem					0,07
Gmina ogółem					14,20

Źródło: Obliczenia własne na podstawie map ewidencyjnych, inwentaryzacji terenowej i rozmów z mieszkańcami wsi SUiKZ-Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borów - 2007 r.

Fot. nr 35. Przykład asfaltowej drogi transportu rolnego z mijankami pomiędzy Ludowem Śląskim, a Uniszowem (Zielenice)

Rys.28. Sieć drogowa po modernizacji

6. KIERUNKI ZMIAN W PRODUKCJI ROLNEJ I OBSŁUDZE ROLNICTWA

Analiza gospodarstw na terenie gminy wskazuje, iż gospodarstwa rolne zajmują się głównie produkcją roślinną, gdzie największy udział zajmują zboża. Jest to kierunek najmniej pracochłonny, niewymagający dużych nakładów siły roboczej. Osiągnięcie dochodów na odpowiednim poziomie będzie możliwe poprzez zwiększenie powierzchni upraw tych gospodarstw o charakterze jednokierunkowym lub wprowadzenie produkcji dwukierunkowej, które będą mniej podatne na wahania cen rynku płodów rolnych. Typ gospodarstwa dwukierunkowego umożliwi zwiększenie dochodów bez konieczności inwestowania w nowe grunty. Mogą to być gospodarstwa o kierunku:

1. Roślinnym z hodowlą bydła; pozwoli to na zagospodarowanie łąk i pastwisk, a także przyczynie się do użytkowania gruntów zgodnie z warunkami przyrodniczymi. Obecnie w gminie użytki zielone (UZ) wg ewidencji gruntów zajmują 498,12 ha. Realizacja zalesień zmniejszy tę powierzchnię do 492,89 ha. Powierzchnia ta pozwoli na utrzymanie 986 SD bydła (o około 232 SD więcej niż obecnie) w skali gminy. Sytuacja jest inna w poszczególnych obrębach, gdyż po odrzuceniu obrębów ze wskaźnikiem wykorzystania UZ o wartości 100% lub więcej pogłowie może zwiększyć się o 626 SD (oparte wyłącznie na wolnych zasobach użytków zielonych);
2. Rolno-leśnym lub kierunku rolnym z leśną funkcją uzupełniającą we wsi Suchowice.

Powierzchnia użytków rolnych w gminie wynosi 8502,25 ha, z czego gruntów ornych (wg wykazu ewidencji) jest 7984,89 ha, zaś użytków zielonych (łąk i pastwisk) 498,12 ha. Jak wykazała analiza materiałów pochodzących z inwentaryzacji terenu, wartości te nie odpowiadają stanowi faktycznemu, głównie z powodu zaorania użytków zielonych. Ponieważ dochód gospodarstw jest silnie skorelowany z ich powierzchnią, którą trudno jest powiększyć (z powodu braku wolnych źródeł gruntów na jej pozyskanie), alternatywą pozostaje zmiana profilu produkcji. Wariantem jest specjalizacja w hodowli bydła, co powinno zapewnić dochód porównywalny z tym spoza działalności rolniczej. W tym celu dla powiatu strzelińskiego stworzono 4 warianty gospodarstw modelowych (o minimalnej powierzchni gospodarstwa 10 ha gruntów własnych):

Typ A, gospodarstwo o powierzchni 23 ha (w tym 10 ha gruntów dzierżawionych i 1,00 ha użytków zielonych), z naciskiem na produkcję zbóż (ok. 65% produkcji roślinnej) oraz 10 sztukami bydła mlecznego (o wydajności 3500 l rocznie); gospodarstwo takie wypracowuje ok.98,6% dochodu porównywalnego spoza rolnictwa.

Typ gospodarstwa B1, reprezentuje powierzchnie 13 ha gruntów własnych (w tym 1,00 ha użytków zielonych), przy uprawie zbóż na poziomie 40% całkowitej produkcji roślinnej i przy udziale 10 sztuk bydła mlecznego (o wydajności 5000 l rocznie); dochód w tym wariantcie może wynieść 95,8% przychodów działalności pozarolniczej.

Typ B2 gospodarstwa bazuje na powierzchni 13 ha gruntów własnych (1,00 ha użytków zielonych), przy uprawie zbóż na poziomie 25% całkowitej produkcji roślinnej i z udziałem 10 sztuk krów (o wydajności 5000 l rocznie); dochód w tym wariantcie może wynieść 98,5% przychodów działalności pozarolniczej.

Typ gospodarstwa C, reprezentuje powierzchnie 17 ha (w tym 4 ha gruntów dzierżawionych i 1,00 ha użytków zielonych), przy uprawie zbóż na poziomie 50% całkowitej produkcji roślinnej i bez udziału zwierząt hodowlanych; dochód w tym wariantcie może wynieść 99,2% przychodów działalności pozarolniczej.

Tabela 37 przedstawia liczbę gospodarstw mogących utrzymać się na poziomie porównywalnym w g m odeli A, B (1, 2) i C. Najwięcej gospodarstw modelowych może powstać w obrębach: Borek Strzeński, Zielenice i Ludów Śląski. Rozpatrując warianty w skali gminy wyraźnie zaznacza się spadek liczby gospodarstw w każdym z proponowanych typów gospodarstw. Związane jest to ze znacznym ubytkiem powierzchni użytków rolnych wskutek inwestycji wyznaczonych w studium i zadań urzędniowo-rolnych jak też to, iż w każdym z wariantów gospodarstw musi być minimalna powierzchnia 13,0 ha.

Z uwagi na charakter gospodarstw, z których 3 typy zakładają hodowlę zwierząt, sugeruje się przywrócenie użytków zielonych do pierwotnego użytkowania, zwłaszcza w takich obrębach jak: Boguszyce, Ludów Śląski, Piotrków Borowski, Zielenice i Suchowice.

Ponadto (prócz specjalizacji w kierunku hodowli zwierząt) gospodarstwa jednokierunkowe powinny się rozwijać poprzez wprowadzenie innych typów upraw: warzyw (obecnie uprawa prowadzona jest w: Borku Strzeńskim, Borowie, Jelenn, Kojęcín, Kurczów, Ludów Śląski, Mańczyce, Michałowice, Opatowice, Piotrków Borowski, Świniobród), owoców (Zielenice, Michałowice, Borów) kwaciarstwo (Michałowice).

Wykorzystanie pełnych możliwości gospodarstw rolnych, może nastąpić poprzez samoorganizację rolników, głównie w grupy producenckie. Współdziałanie rolników w zakresie osiągania jednolitego gatunkowo i jakościowo produktu oraz oferowanie atrakcyjnych handlowo produktów w zmocni ich pozycję w obecności odbiorców, a w konsekwencji poprawi opłacalność produkcji. Zorganizowanym grupom producenckim łatwiej będzie określać własne interesy, zabiegać o nie i wprowadzać stosowne zapisy do umów kontraktacyjnych.

Fot. nr 36. Szklarnie w Michałowicach.

Powierzchnia gospodarstw a możliwość uzyskania dochodu porównywalnego

Tabela 37

Lp.	Obreb	Powierzchnia ogólna użytków rolnych	Powierzchnia użytków rolnych *	Liczba możliwych gospodarstw modelowych		
				A	B	C
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Bartoszewa	387,09	339,91	15	26	20
2.	Boguszyce	243,15	236,25	10	18	14
3.	Boreczek	167,13	17,63	1	1	1
4.	Borek Strzeleński	1029,08	944,41	41	73	56
5.	Borów	182,21	46,83	2	4	3
6.	Brzezica	405,97	224,72	10	17	13
7.	Brzoza	198,32	158,17	7	12	9
8.	Głownin	218,79	178,81	8	14	11
9.	Jaksin	186,01	168,00	7	13	10
10.	Jelenin	396,63	366,22	16	28	22
11.	Kepino	297,60	281,05	12	22	17
12.	Kojęcín	230,11	177,38	8	14	10
13.	Kręczków	281,29	236,66	10	18	14
14.	Kurczów	338,64	230,2	10	18	14
15.	Ludów Śląski	654,12	632,23	27	49	37
16.	Mańczyce	273,46	246,56	11	19	15
17.	Michałowice	163,43	33,04	1	3	2
18.	Opatowice	171,74	100,63	4	8	6
19.	Piotrków Borowski	395,83	347,37	15	27	20
20.	Rochowice	216,66	160,62	7	12	9
21.	Siemianów	371,49	304,06	13	23	18
22.	Stogi	209,02	195,03	8	15	11
23.	Suchowice	331,06	299,87	13	23	18
24.	Świniobród	152,35	114,09	5	9	7
25.	Zielenice	1001,07	944,63	41	73	56
Gmina ogółem		8502,25	6984,37	304	537	411

* powierzchnia użytków rolnych pomniejszona o planowane inwestycje, prace urz-rol

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z ewidencji gruntów i budynków, modeli gospodarstw dla powiatu strzeleńskiego

Prognozowany poziom produkcji zwierzęcej

Tabela 38

Lp.	Obręb	Pow.UZ	Pow. UZ*	Ilość bydła (stan obecny)	Stopień wykorzystania UZ przy obecnym poziomie produkcji		Ilość bydła przy prawidłowym wykorzystaniu istniejących UZ	
		ha	ha		SD	ha	%	SD
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	Bartoszoza	11,24	11,24	95,2	47,60	100,0	22,5	-
2.	Boguszyce	42,49	40,93	-	-	-	81,9	81,9
3.	Boreczek	3,45	3,45	-	-	-	6,9	6,9
4.	Borek Strzeleński	14,79	14,79	21,6	10,80	73,0	29,6	8,0
5.	Borów	6,95	6,95	-	-	-	13,9	13,9
6.	Brzezica	22,29	22,29	8,0	4,00	17,9	44,6	36,6
7.	Brzoza	22,70	21,52	52,0	26,00	100,0	43,0	-
8.	Głownin	9,52	9,52	240,0	120,00	100,0	19,0	-
9.	Jaksin	1,55	1,55	-	-	-	3,1	3,1
10.	Jelenin	22,99	22,99	6,4	3,20	13,9	46,0	39,6
11.	Kępino	12,19	12,19	36,0	18,00	100,0	24,4	-
12.	Kojęcín	8,22	7,64	56,0	28,00	100,0	15,3	-
13.	Kręczków	3,87	3,87	29,6	14,80	100,0	7,7	-
14.	Kurczów	6,30	6,30	25,6	12,80	100,0	12,6	-
15.	Ludów Śląski	103,76	103,76	24,0	12,00	11,6	207,5	183,5
16.	Mańczyce	9,19	9,19	6,4	3,20	34,8	18,4	12,0
17.	Michałowice	2,14	2,14	-	-	-	4,3	4,3
18.	Opatowice	15,82	15,82	16,0	8,00	50,6	31,6	15,6
19.	Piotrków Borowski	57,77	57,56	33,6	16,80	29,1	115,1	81,5
20.	Rochowice	19,50	19,50	12,8	6,40	32,8	39,0	26,2
21.	Siemianów	11,00	11,00	2,4	1,20	10,9	22,0	19,6
22.	Stogi	16,00	16,00	11,2	5,60	35,0	32,0	20,8
23.	Suchowice	31,57	29,87	20,0	10,00	31,7	59,7	39,7
24.	Świniobród	6,28	6,28	16,0	8,00	100,0	12,6	-
25.	Zielenice	36,54	36,54	40,8	20,40	55,8	73,1	32,3
Gmina ogółem		498,12	492,89	754	377,00	75,7	986	626

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencyjnych i rozmów z sołtysami.

* - pow. UZ pomniejszona o proponowane zalesienia

Uwaga: Przeliczenie pogłowia zwierząt ze sztuk fizycznych na przeliczeniowe sztuki duże dokonuje się wg współczynników: dla bydła 0,8.

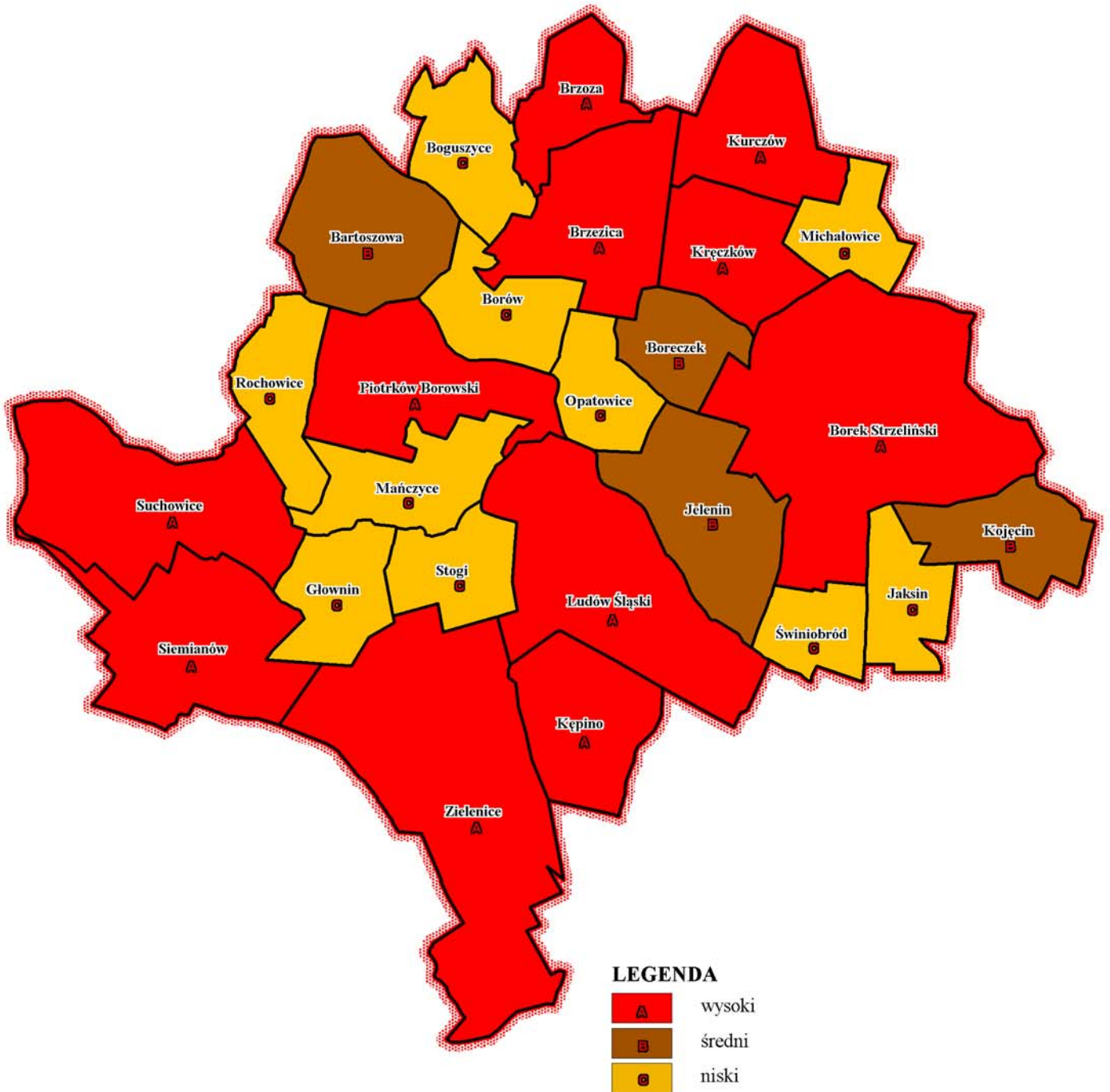
7. STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACĘ URZĄDZENIOWO – ROLNE

W oparciu o przeprowadzoną inwentaryzację terenową, zebrane informacje, przeprowadzoną analizę danych, ustalono stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne w poszczególnych obrębach. Ze względu na wszystkie uwarunkowania i obecną sytuację w gminie wyodrębniono rejony o wysokim, średnim i niskim stopniu zapotrzebowania. Podstawowymi niezbędnymi zabiegami urządzeniowo-rolnymi, które pozwolą na rozwój obszarów wiejskich są cztery bloki tematyczne:

- scalenia gruntów,
- drogi transportu rolnego,
- poprawa warunków wodnych i gospodarka wodna,
- kształtowanie krajobrazu (zalesienia, zadrzewienia, przywrócenie odłogów do użytkowania rolniczego).

Dane dotyczące przeprowadzenia powyższych zabiegów w gminie zawiera tabela 39. Na podstawie ustalonego rodzaju i zakresu prac urządzeniowo – rolnych uszeregowano poszczególne wsie w rejonach:

- I. Rejon o wysokim stopniu zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne: Brzoza, Brzezica, Kurczów, Kręczków, Borek Strzeliński, Ludów Śląski, Kępino, Zielenice, Siemianów, Suchowice, Piotrków Borowski,
- II. Rejon o średnim stopniu zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne: Bartoszowa, Boreczek, Jelenin, Kojęcín,
- III. Rejon o niskim stopniu zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne: Boguszyce, Borów, Opatowice, Głównin, Świniobród, Rochowice, Mańczyce, Stogi, Jaksin, Michałowice.

Rys.29. Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne

Rodzaj i zakres niezbędnych zabiegów urządzeniowo-rolnych

Tabela 39

Lp.	Obręb	Poprawa warunków wodnych i gospodarka wodna				Kształtowanie krajobrazu				Drogi transportu rolnego		Budowa zbiornika wodnego Opatowice i Bartoszowa	Planowane Scalenie gruntów	Planowane inwestycje
		Cieki melioracji szczegółowej	Cieki melioracji podstawowej	Grunty wymagające regulacji stosunków wodnych	Odbudowa zbiorników wodnych	Planowane zalesienia gruntów	Planowane zadzwienia	Planowane zadzwienia powierzchniowe	Przywrócenie gruntów do użytkowania rolniczego	do bud	do m			
		km	km	ha	ilość	ha	km	ha	ha	km	km	ha	ha	ha
1.	2.	3,54	5,84	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1.	Bartoszowa	-	1,88	3,09	2	-	1,65	-	0,02	-	4,16	33,64	-	13,54
2.	Boguszyce	5,62	0,62	-	-	5,35	-	-	1,22	-	2,64	-	-	5,34
3.	Boreczek	-	0,25	-	1	-	-	-	1,09	1,68	2,45	-	-	149,50
4.	Borek Strzeliniski	4,13	-	21,59	-	-	3,57	3,84	0,38	3,20	6,15	-	-	80,83
5.	Borów	0,33	-	-	1	-	0,24	1,96	-	-	1,79	-	-	133,42
6.	Brzezica	-	0,32	1,30	-	-	2,24	5,42	0,19	4,24	4,66	-	-	175,83
7.	Brzoza	0,51	0,60	-	-	1,18	-	1,08	0,84	1,63	2,24	-	198,32	37,89
8.	Głównin	0,22	0,59	-	-	0,50	1,12	0,45	-	-	1,77	-	-	39,03
9.	Jaksin	1,16	0,27	-	-	-	1,28	0,24	-	-	2,85	-	-	17,77
10.	Jelenin	2,23	2,43	-	-	-	1,83	0,71	1,76	-	6,06	-	-	29,70
11.	Kępino	0,51	1,04	-	4	-	3,19	-	0,31	-	5,13	-	297,60	16,55
12.	Kojęcín	1,43	4,18	-	1	0,58	0,83	2,03	-	-	4,87	-	-	50,12
13.	Krećzków	0,63	2,62	-	1	-	0,42	-	0,40	-	7,11	-	-	44,63

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
14.	Kurczów	-	2,08	1,32	-	2,98	1	-	2,25	-	0,25	0,69	6,48	-	-	108,44
15.	Ludów Śląski	3,23	10,21	7,28	0,90	-	-	-	2,01	1,09	25,05	-	10,63	-	654,12	20,80
16.	Mańczyce	-	2,73	-	-	2,92	-	-	2,01	-	1,61	1,54	1,52	-	-	26,90
17.	Michałowice	1,69	1,35	-	-	-	2	-	0,72	-	-	1,15	1,33	-	-	130,39
18.	Opatowice	2,67	1,43	-	-	-	-	-	-	-	-	0,07	2,12	13,75	-	57,36
19.	Piotrków Borowski	0,85	6,66	3,43	1,10	6,80	1	3,08	1,14	-	5,78	-	4,88	11,30	-	34,08
20.	Rochowice	0,08	3,72	0,83	-	5,82	2	-	0,82	-	3,91	-	2,30	28,50	-	25,43
21.	Siemianów	-	0,98	1,81	-	-	1	1,65	0,68	-	0,19	-	6,18	-	371,49	65,78
22.	Stogi	-	3,10	1,44	-	1,49	-	1,04	0,26	-	1,03	-	3,02	-	-	12,95
23.	Suchowice	-	1,50	1,42	-	4,35	1	7,72	1,07	0,44	3,14	-	5,63	-	331,06	23,03
24.	Świniobród	0,37	1,99	-	-	1,68	-	-	0,54	-	0,32	-	1,76	-	-	38,26
25.	Zielenice	1,28	2,68	2,80	-	13,46	1	-	4,88	-	3,01	-	12,00	-	-	56,44
Gmina ogółem		26,39	82,46	28,19	4,27	92,49	19	21,10	32,75	17,26	50,50	14,20	109,73	87,19	1852,59	1394,01

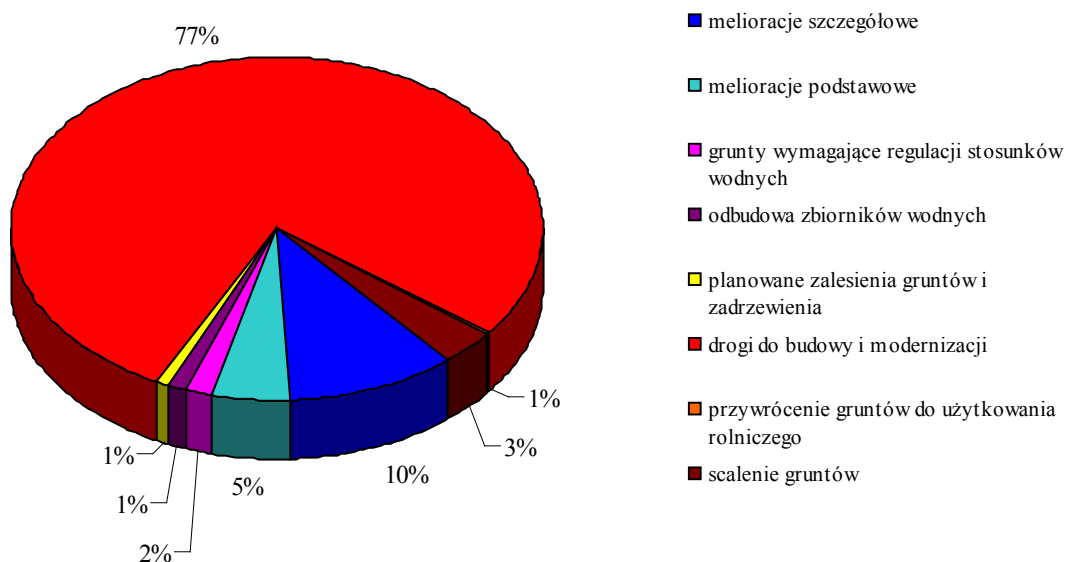
Źródło: obliczenia własne. Stan na styczeń 2009 r.

8. USTALENIE KOSZTÓW PLANU URZĄDZENIOWO – ROLNEGO

Obliczenie kosztów niezbędnych prac urządzeniowo – rolnych przeprowadzono w oparciu o ceny obowiązujące w 2008 r. W kalkulacji uwzględniono koszty następujących prac i inwestycji:

- melioracji wodnych, podstawowych i szczegółowych, w tym:
  - odbudowę i konserwację cieków,
  - drenowanie gruntów rolnych,
  - odbudowę i konserwację rowów melioracyjnych,
  - odbudowa zbiorników wodnych,
- modernizacji i budowy dróg transportu rolnego,
- zalesień gruntów,
- zadrzewień liniowych,
- zadrzewień powierzchniowych,
- przywrócenie do stanu pierwotnego gruntów nieużytkowanych rolniczo,
- scalenia gruntów.

Całkowity koszt realizacji zabiegów urządzeniowo – rolnych wynosi 67330 tys.zł.

Rys. 30. Rozkład kosztów zabiegów urządzeniowo – rolnych w gminie Borów

Rodzaj i zakres niezbędnych zabiegów urządzeniowo-rolnych oraz ich koszty

Tabela 40

Lp.	Obręb	Cieki melioracji szczegółowej			Cieki melioracji podstawowej			Grunty wymagające regulacji stosunków wodnych		Odbudowa zbiorników wodnych		Planowane zalesienia gruntów		Planowane zadrzewienia powierzchniowe		Długość dróg do budowy		Długość dróg do modernizacji		Przywrócenie gruntów do użytkowania rolniczego		Scalenie gruntów		Razem				
		do konserwacji	do odbudowy	do konserwacji	do konserwacji	do odbudowy	ha	w tys. zł	il.	w tys. zł	ha	w tys. zł	ha	w tys. zł	ha	w tys. zł	km	koszt w tys. zł	ha	w tys. zł	ha	w tys. zł	ha		w tys. zł			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
1.	Bartoszowa	-	-	6,49	519	1,82	178	-	-	3,09	37	2	9	-	-	1,65	5	-	-	-	-	4,16	1664	0,30	2	-	-	2414
2.	Boguszyce	5,07	51	1,68	134	0,62	61	-	-	-	-	-	-	5,35	43	-	-	-	-	1,68	1008	2,64	1056	1,23	6	-	-	1351
3.	Boreczek	-	-	1,22	98	0,25	25	-	-	-	-	1	45	-	-	-	-	-	-	-	-	2,45	980	4,83	24	-	-	2180
4.	Borek Strzeleński	4,13	41	5,55	444	-	-	-	-	21,59	259	-	-	-	-	3,57	11	3,84	31	3,20	1920	6,15	2460	1,03	5	-	-	5171
5.	Borów	0,33	3	4,36	349	-	-	1,29	168	-	-	1	45	-	-	0,24	1	1,96	16	-	-	1,79	716	-	-	-	-	1298
6.	Brzezica	-	-	5,35	428	0,32	31	0,75	98	1,30	16	-	-	-	-	2,24	7	5,42	43	4,24	2544	4,66	1864	2,30	12	-	-	5043
7.	Brzoza	0,51	5	2,51	201	0,60	59	0,23	30	-	-	-	-	1,18	9	-	1,08	9	1,63	978	2,24	896	0,84	4	198,32	238	2429	
8.	Głównin	0,22	2	3,25	260	0,59	58	-	-	-	-	-	-	0,50	4	1,12	3	0,45	4	-	-	1,77	708	1,24	6	-	-	1045
9.	Jaksin	1,16	12	0,27	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,28	4	0,24	2	-	-	2,85	1140	-	-	-	-	1180
10.	Jelenin	2,23	22	2,43	194	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,83	5	0,71	6	-	-	6,06	2424	2,38	12	-	-	2663
11.	Kępino	0,51	5	3,45	276	1,04	102	-	-	-	-	4	180	-	-	3,19	10	-	-	-	-	5,13	2052	1,28	6	297,60	357,1	2988
12.	Kojęcín	1,43	14	4,18	334	-	-	-	-	27,01	324	1	45	0,58	5	0,83	2	2,03	16	-	-	4,87	1948	-	-	-	-	2688
13.	Kreczków	0,63	6	3,29	263	2,62	257	-	-	-	-	1	45	-	-	0,42	1	-	-	-	-	7,11	2844	0,40	2	-	-	3418

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
14.	Kurczów	-	-	2,08	1,66	1,32	129	-	-	2,98	36	1	45	-	-	2,25	7	-	-	0,69	414	6,48	2592	1,98	10	-	-	3399
15.	Ludów Śląski	3,23	32	10,21	817	7,28	713	0,90	117	-	-	-	-	-	-	2,01	6	1,09	9	-	-	10,63	4252	-	-	654,12	784,9	6731
16.	Mańczyce	-	-	2,73	218	-	-	-	-	2,92	35	-	-	-	-	2,01	6	-	-	1,54	924	1,52	608	6,97	35	-	-	1826
17.	Michałowice	1,69	17	1,35	108	-	-	-	-	-	-	2	90	-	-	0,72	2	-	-	1,15	690	1,33	532	-	-	-	-	1439
18.	Opatowice	2,67	27	1,43	114	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,07	42	2,12	848	-	-	-	-	1031
19.	Piotrków Borowski	0,85	9	6,66	533	3,43	336	1,10	143	6,80	82	1	45	3,08	25	1,14	3	-	-	-	-	4,88	1952	6,28	31	-	-	3159
20.	Rochowice	0,08	1	3,72	298	0,83	81	-	-	5,82	70	2	90	-	-	0,82	2	-	-	-	-	2,30	920	5,74	29	-	-	1491
21.	Siemianów	-	-	0,98	78	1,81	177	-	-	-	-	1	45	1,65	13	0,68	2	-	-	-	-	6,18	2472	-	-	371,49	445,8	3233
22.	Stogi	-	-	3,10	248	1,44	141	-	-	1,49	18	-	-	1,04	8	0,26	1	-	-	-	-	3,02	1208	1,03	5	-	-	1629
23.	Suchowice	-	-	1,50	120	1,42	139	-	-	4,35	52	1	45	7,72	62	1,07	3	0,44	4	-	-	5,63	2252	3,40	17	331,06	397,3	3091
24.	Świnibród	0,37	4	1,99	159	-	-	-	-	1,68	20	-	-	-	-	0,54	2	-	-	-	-	1,76	704	0,32	2	-	-	891
25.	Zielenice	1,28	13	2,68	214	2,80	274	-	-	13,46	162	1	45	-	-	4,88	15	-	-	-	-	12,00	4800	3,89	19	-	-	5542
Gmina ogółem		26,39	264	82,46	6595	28,19	2761	4,27	556	92,49	1111	19	774	21,10	169	32,75	98	17,26	140	14,20	8520	109,73	43892	45,44	227	1852,59	2223	67330

Źródło: obliczenia własne. Stan na styczeń 2009 r.

Realizacja określonych w planie zabiegów urządzeniowo-rolnych uzależniona będzie od możliwości budżetu własnego gminy oraz od pozyskania odpowiednich środków finansowych z zewnątrz. Pochodzić one będą z różnych źródeł, przede wszystkim z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Terenowego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych Województwa Dolnośląskiego oraz ze środków krajowych przeznaczonych na powyższe zadania.

9. WNIOSKI

1. Realizacja zadań określonych w planie urządzeniowo – rolnym pozwoli osiągnąć cele wyznaczone w „Strategii rozwoju obszarów wiejskich w województwa dolnośląskiego” oraz „Strategii rozwoju gminy”.
2. Uwarunkowania środowiskowe wskazują, iż wiodącą funkcją gminy jest rolnictwo (105,2 pkt – wskaźnik waloryzacji, IUNG), wobec powyższego należy chronić zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego, których dobry stan jest warunkiem rozwoju tejże funkcji.
3. Gospodarka wodna wymaga kompleksowego traktowania sieci cieków naturalnych jak też melioracji szczegółowej, co w konsekwencji będzie służyć poprawie warunków korzystania z wodociągów rolnictwa i ochronie przeciwpowodziowej użytków rolnych – budowa zbiornika opadowego oraz Maliszów. Ponadto duże są wymagania dotyczące zaniedbanych zbiorników przeciwpożarowych w centrach wsi, które nie pełnią swojej funkcji i znacznie obniżają estetykę wiosek.
4. Ciek naturalny wymaga odbudowy (4,27km) i konserwacji (28,19 km) i są niezbędnym elementem dla funkcjonowania urządzeń melioracji szczegółowych. Ważnym dokumentem w dziedzinie gospodarki na ciekach naturalnych dla gminy jest dokument „Program ochrony i zagospodarowania wód zlewni rzek Ślęzy i Oławy” ze szczegółowymi zaleceniami.
5. Odbudowa (82,46 km) i konserwacja (26,39 km) istniejących urządzeń melioracji wodnych szczegółowych bezpośrednio wpłynie na polepszenie stosunków wodnych w glebie. W pierwszej kolejności zabiegi te należy wykonać na długości 43,88 km. Grunty wymagające regulacji stosunków wodnych obejmują powierzchnię 92,49 ha. W wyniku analiz sugeruje się ponadto, aby w miejscowych planach dostosować granice terenów przeznaczonych pod inwestowanie do granic terenów zdrenowanych celem uniknięcia degradacji istniejącej infrastruktury rolniczej. Ponadto należy szczegółowo

zinwentaryzować rowy w terenie zabudowanym oraz odbudować 19 małych zaniedbanych zbiorników retencji w odnied. Pomimo niechęci mieszkańców zasadne w obecnej sytuacji byłoby powołanie spółki wodnej.

6. Proponowane zalesienia (22,10 ha) mają między innymi za zadanie optymalne wykorzystanie gruntów o niskiej wartości dla produkcji rolnej. Ponadto w yznaczono tereny (17,26 ha) możliwe do zagospodarowania pod remizy śródpolne oraz planowane 32,75 km zadrzewień liniowych jednostronnych zlokalizowanych wzdłuż dróg do przebudowy. Wzrost powierzchni leśnej wpłynie na kształtowanie krajobrazu przyrodniczego, utrzymanie i wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych, zmniejszenie zagrożenia występowania erozji, a także poprawi mikroklimat, retencjonowanie wód.
7. W wyniku realizacji planowanych inwestycji, a także zalesień gruntów z użytkowania rolniczego może ulec wyłączeniu 1517,88 ha użytków rolnych. Pomimo zaplanowanych zabiegów urzędniowo-rolnych pozostanie do zagospodarowania rolniczego 50,50 ha użytków rolnych, głównie użytków zielonych.
8. Poprawie warunków prowadzenia produkcji rolnej będzie służyć planowana modernizacja sieci dróg transportu rolniczego (109,73 km) oraz budowa 14,20 km dróg, która powinna być dostosowana do obecnych standardów i zapewnić dogodne poruszanie się nowoczesnym sprzętem rolniczym. Stanowiąc będzie alternatywną komunikację pomiędzy miejscowościami.
9. W celu likwidacji zachownicy gruntów, zmniejszenia liczby działek i poprawy ich kształtu należy przeprowadzić prace scaleniowe. Powyższe czynności pozwolą na optymalne wykorzystanie przestrzeni rolnej i znaczące obniżenie kosztów produkcji. W większych gospodarstwach umożliwi to wprowadzenie nowych technologii produkcji, podjęcie inwestycji zwiększających efektywność gospodarowania, uzyskanie wysokiej jakości produktów rolnych i łatwiejszy ich zbycie na rynku. Zaproponowane przeprowadzenie prac scaleniowych gruntów wraz z postępowaniem poscaleniowym pozwoli na uporządkowanie ładu przestrzennego wsi. Do scalenia zaproponowano 6 miejscowości: Brzoza, Kępino, Ludów Śląski, Siemianów, Suchowice.
10. W celu osiągnięcia zwiększonych dochodów z gospodarstw rolnych należy dążyć do powiększania powierzchni gospodarstw. Zadanie to będzie możliwe do realizacji głównie przez wykorzystywanie przepisów o rentach strukturalnych oraz dzierżawy i zakup gruntów Agencji Nieruchomości Rolnych jak i w obrocie prywatnym. Gospodarstwa małe w celu osiągnięcia dochodu porównywalnego mogą zmienić

dominujący roślinny kierunek produkcji na produkcję roślinno-zwierzęcą, a także specjalistyczną. Należy również dążyć do zagospodarowania 50,50 ha użytków rolnych obecnie odłogowanych. Pomocne może być pozyskiwanie dodatkowych funduszy w ramach pakietów rolnośrodowiskowych.

11. Podstawowymi kierunkami w produkcji rolnej w gminie przy istniejących powinna być intensywna produkcja roślinna oraz roślinna z hodowlą bydła mlecznego i opasowego. Pozwoli to na przywrócenie i wykorzystanie istniejących zasobów użytków zielonych oraz rozwój gospodarstw dwukierunkowych, m.in. podanych na niekorzystne zmiany na rynku produktów rolnych.
12. Samoorganizowanie się rolników w grupy producenckie i związki branżowe pomimo niechęci rolników z terenu gminy, pozwoli wzmocnić ich pozycję na rynku płodów rolnych, a także umożliwi pozyskanie znacznych środków finansowych w ramach PROW 2007-2013. Sprzyjać to będzie wzrostowi opłacalności produkcji rolniczej.
13. Modernizacja infrastruktury społecznej w ramach Odnowy wsi związana z rozwojem funkcji kulturalnych, sportowych i turystycznych, a także ich nowocześniejsze wyposażenie, pobudzi aktywność społeczności wiejskiej. Za korzystny należy uznać fakt przystąpienia gminy do Regionalnego Programu Odnowy Wsi w Województwie Dolnośląskim dla wsi Brzezica, Brzoza, Kojęcín, Zielenice, Borek Strzeliński, Borów, Boreczek i Głównin.
14. Ponieważ gmina będzie nieuchronnie zmierzać w kierunku intensywnego rolnictwa poprawę środowiska, szczególnie czystości wód powierzchniowych uzyska się poprzez rozbudowę sieci kanalizacji, wyposażenie gospodarstw w urządzenia służące ochronie środowiska, zagospodarowanie zanieczyszczeń bytowo-rolniczych, stosowanie naturalnych metod uprawowych oraz zastosowanie się do zaleceń tworzenia stref buforowych 7 i 50 metrów. Ponadto na terenach ochrony ekosystemu rzek Ślęzy i Małej Ślęzy oraz na użytkach zielonych o wysokich walorach przyrodniczych powinno się prowadzić ekstensywną gospodarkę rolną. Podniesienie wartości przyrodniczej obszaru gminy uzyska się również poprzez likwidację problemu dzikich wysypisk (12 szt.)
15. Prawidłowa rozbudowa infrastruktury technicznej (kanalizacja, planowane obwodnice i drogi lokalne i ponadlokalne oraz nowe tereny pod mieszkalnictwo) w gminie zwiększy jej atrakcyjność dla inwestorów, podniesi standard życia i gospodarowania na wsi i przyczyni się do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Przyczyni się to także

do znacznego zmniejszenia powierzchni użytków rolnych w niektórych obrębach ograniczając znacząco powierzchnię upraw.

16. Dostosowywanie gospodarstw do standardów Unii Europejskiej nie tylko w znacznym stopniu ograniczy zanieczyszczenia środowiska, ale podniesie jakość i ilość produktów rolnych wytwarzanych przez gospodarstwo, zapewni wyższy poziom dobrostanu zwierząt i warunków sanitarnych w produkcji rolniczej.
17. Szacowany koszt niezbędnych zabiegów urządzeniowo-rolnych wyniesie około 70 mln zł. Największe koszty poniesione zostaną na modernizację dróg 77%, gospodarka wodna 18%, scalenia gruntów 3%
18. Propozycje zawarte w planie urządzeniowo-rolnym stanowią podstawę do opracowania szczegółowych projektów i rozwiązań, które powinny wypełniać realizację podstawowych elementów działań zawartych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

10. WYKAZ TABEL

Tabela nr 1	Powierzchnia i ludność gminy Borów.....	11
Tabela nr 2	Struktura wiekowa ludności wiejskiej.....	13
Tabela nr 3	Struktura wiekowa ludności rolniczej.....	16
Tabela nr 4	Wykształcenie ludności rolniczej	17
Tabela nr 5	Liczba bezrobotnych według wieku.....	20
Tabela nr 6	Powierzchnia lasów i lesistość gminy	36
Tabela nr 7	Struktura użytkowania gruntów	39
Tabela nr 8	Struktura użytków rolnych	42
Tabela nr 9	Gleboznawcza klasyfikacja użytków rolnych.....	44
Tabela nr 10	Charakterystyka jakości gleb.....	46
Tabela nr 11	Struktura władanie gruntami.....	50
Tabela nr 12	Struktura władania użytkami rolnymi.....	52
Tabela nr 13	Dzierżawy użytków rolnych.....	55
Tabela nr 14	Gospodarstwa według wieku użytkowników.....	57
Tabela nr 15	Struktura gospodarstw indywidualnych w grupach obszarowych - grunty własne i dzierżawione (wg kart podatkowych).....	59
Tabela nr 16	Rozdrobnienie gruntów gospodarstw indywidualnych w grupach obszarowych (grunty własne).....	65
Tabela nr 17	Powierzchnia gruntów nieużytkowanych rolniczo.....	68
Tabela nr 18	Grunty nieużytkowane rolniczo według własności.....	69
Tabela nr 19	Powierzchnia gruntów nieużytkowanych rolniczo według klas bonitacyjnych.....	71
Tabela nr 20	Pogłowie zwierząt oraz obsada w SD na 100 ha UR	75
Tabela nr 21	Punkty obsługi rolnictwa.....	77
Tabela nr 22	Melioracje wodne podstawowe.....	80
Tabela nr 23	Melioracje wodne szczegółowe.....	81
Tabela nr 24	Gęstość sieci drogowej na 100 ha użytków rolnych.....	85
Tabela nr 25	Drogi według władania i stanu technicznego.....	86
Tabela nr 26	Wyposażenie wsi w infrastrukturę społeczną.....	91
Tabela nr 27	Projektowane melioracje wodne podstawowe.....	107

Tabela nr 28	Zestawienie rowów melioracyjnych planowanych do modernizacji...	110
Tabela nr 29	Powierzchnia użytków rolnych wymagająca prac melioracyjnych.....	113
Tabela nr 30	Projektowane zadrzewienia.....	119
Tabela nr 31	Klasyfikacja gruntów odłogowanych wymagających zagospodarowania rolniczego.....	125
Tabela nr 32	Potrzeby i prace wskazane do wykonania przez sołtysów wsi.....	130
Tabela nr 33	Prognozowana powierzchnia użytków rolnych.....	132
Tabela nr 34	Zapotrzebowanie na użytki rolne oraz możliwe źródła ich pozyskania	137
Tabela nr 35	Proponowane drogi do przebudowy według działek i właścicieli.....	146
Tabela nr 36	Proponowane drogi do budowy.....	149
Tabela nr 37	Powierzchnia gospodarstw, a możliwość uzyskania dochodu porównywalnego.....	154
Tabela nr 38	Prognozowany poziom produkcji zwierzęcej.....	155
Tabela nr 39	Rodzaj i zakres niezbędnych zabiegów urządzeniowo – rolnych.....	158
Tabela nr 40	Rodzaj i zakres niezbędnych zabiegów urządzeniowo-rolnych oraz ich koszty.....	161

11. WYKAZ RYSUNKÓW.

Rysunek nr 1	Położenie gminy Borów w województwie dolnośląskim.....	9
Rysunek nr 2	Gęstość zaludnienia.....	12
Rysunek nr 3	Struktura wiekowa ludności wiejskiej	14
Rysunek nr 4	Struktura wiekowa i udział ludności rolniczej	18
Rysunek nr 5	Bezrobotni według wykształcenia na tle udziału bezrobotnych.....	21
Rysunek nr 6	Surowce mineralne.....	24
Rysunek nr 7	Ochrona przyrody i krajobrazu kulturowego.....	32
Rysunek nr 8	Rozmieszczenie lasów i gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych na tle stopnia lesistości.....	37
Rysunek nr 9	Typy użytkowania ziemi.....	41
Rysunek nr 10	Kompleksy rolniczej przydatności gleb.....	47
Rysunek nr 11	Tereny zagrożone erozją.....	48
Rysunek nr 12	Rozmieszczenie gruntów ANR.....	51
Rysunek nr 13	Struktura władania użytkami rolnymi.....	53

Rysunek nr 14	Liczba i struktura gospodarstw na tle udziału gospodarstw powyżej 15 ha w ogólnej powierzchni gospodarstw.....	60
Rysunek nr 15	Średnia powierzchnia gospodarstw (grunty własne i dzierżawione)...	61
Rysunek nr 16	Szachownica gospodarstw o powierzchni powyżej 15,00 ha wraz z dzierżawami ANR.....	62
Rysunek nr 17	Rozdrobnienie gospodarstw w grupach obszarowych.....	64
Rysunek nr 18	Rozdrobnienie gospodarstw indywidualnych (grunty własne).....	66
Rysunek nr 19	Rozłóg gruntów wybranych gospodarstw w Brzezicy i w Brzozie....	67
Rysunek nr 20	Grunty odłogowe.....	70
Rysunek nr 21	Stan i obsada zwierząt.....	76
Rysunek nr 22	Gospodarka wodna – stan istniejący.....	83
Rysunek nr 23	Drogi według rodzaju nawierzchni	89
Rysunek nr 24	Regiony funkcjonalne obszarów wiejskich Dolnego Śląska.....	104
Rysunek nr 25	Warunki wodne i gospodarka wodna.....	112
Rysunek nr 26	Kształtowanie krajobrazu przyrodniczego.....	121
Rysunek nr 27	Potrzeby przeprowadzenia scalenia gruntów.....	143
Rysunek nr 28	Sieć drogowa po modernizacji.....	151
Rysunek nr 29	Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne.....	157
Rysunek nr 30	Rozkład kosztów zabiegów urządzeniowo-rolnych w gminie Borów	160

12. WYKAZ FOTOGRAFII

Fotografia nr 1	<i>Widok na Ślęze z pól uprawnych w Głównie.....</i>	7
Fotografia nr 2	<i>Wyrobisko po złożu w Rochowicach. ....</i>	23
Fotografia nr 3	<i>Pola uprawne w Stogach.....</i>	23
Fotografia nr 4	<i>Zbiornik przeciwpożarowy w Piotrkowie Borowskim.....</i>	26
Fotografia nr 5	<i>Ślęza Mała na granicy Ludowa Śląskiego i Jelenina.....</i>	26
Fotografia nr 6	<i>Sarny na polach w okolicach Jelenina.....</i>	28
Fotografia nr 7	<i>Zadrzewienia śródpolne w Świniobrodzie.....</i>	29
Fotografia nr 8	<i>Oś drogowa w Kurczowie.....</i>	31
Fotografia nr 9	<i>Kościół parafialny w Borowie.....</i>	34
Fotografia nr 10	<i>Zespół pałacowy w Brzezicy.....</i>	34

Fotografia nr 11	<i>Widok na kompleks leśny w Siemianowie.....</i>	35
Fotografia nr 12	<i>Pola uprawne w Świniobrodzie.....</i>	38
Fotografia nr 13	<i>Pola nawożone obornikiem w Kurczowie.....</i>	46
Fotografia nr 14	<i>Nieużytek w Jeleninie.....</i>	69
Fotografia nr 15	<i>Wypas bydła w Jeleninie.....</i>	73
Fotografia nr 16	<i>Bydło na terenie wsi Kręczków.....</i>	75
Fotografia nr 17	<i>Słoma do opalania suszarni zbóż – Brydowski PPHU w Boreczku...</i>	78
Fotografia nr 18	<i>Zbiór kukurydzy w Kojęcinie.....</i>	78
Fotografia nr 19	<i>Wykoszone wały na Ślęzy pomiędzy Rochowicami, a Piotrkowem Borowskim.....</i>	79
Fotografia nr 20	<i>Oczko wodne w Boreczku.....</i>	82
Fotografia nr 21	<i>Zarośnięty rów w Kręczkowie.....</i>	82
Fotografia nr 22	<i>Rozmoknięta droga transportu rolnego nr 167 w Zielenicach.....</i>	84
Fotografia nr 23	<i>Plac zabaw w Jaskinie.....</i>	94
Fotografia nr 24	<i>Nowe boisko sportowe w Ludowie Śląskim.....</i>	94
Fotografia nr 25	<i>Pola uprawne pod Zielenicami.....</i>	103
Fotografia nr 26	<i>Fragment ciekłu Ślęza w Brzezicy przeznaczonego do odbudowy.....</i>	106
Fotografia nr 27	<i>Koryto rzeki Małej Ślęzy pomiędzy Jeleninem, a Ludowem Śląskim przeznaczone do odbudowy.....</i>	109
Fotografia nr 28	<i>Rów melioracji szczegółowej nr 138 w Opatowicach przeznaczony do konserwacji.....</i>	111
Fotografia nr 29	<i>Miedza śródpolna w Kojęcinie.....</i>	118
Fotografia nr 30	<i>Nieużytek w Boguszycach w działce 33/40 przeznaczony pod zalesienie.....</i>	124
Fotografia nr 31	<i>Przykład miejsca do uporządkowania w Brzezicy w dz.58.....</i>	124
Fotografia nr 32	<i>Droga transportu rolnego nr 162 pomiędzy Jeleninem, a Kazimierzowem do przebudowy.....</i>	145
Fotografia nr 33	<i>Droga w Borku Strzelińskim do budowy, wyjeżdżona w dz.403/31...</i>	145
Fotografia nr 34	<i>Droga do przebudowy nr 92/1 w Kręczkowie.....</i>	138
Fotografia nr 35	<i>Przykład asfaltowej drogi transportu rolnego z mijankami pomiędzy Ludowem Śląskim, a Uniszowem (Zielenice).....</i>	150
Fotografia nr 36	<i>Szklarnie w Michałowicach.....</i>	154

13. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE I LITERATURA

1. Ewidencja gruntów i budynków, stan na wrzesień 2008 r.,
2. Mapa sozologiczna gminy Borów w skali 1:50 000,
3. Mapa topograficzna gminy Borów w skali 1:25 000,
4. Mapy glebowo – rolnicze województwa Dolnośląskiego w wersji numerycznej, pracownia komputerowa DBGiTR we Wrocławiu,
5. Strategia rozwoju gminy Borów – 2006 r.,
6. Opracowanie ekofizjograficzne gminy Borów – 2006 r.
7. Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego gmina Borów – 1993 r.
8. Materiały z Urzędu Gminy Borów - 2008 r.,
9. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Borów – 2007 r.,
10. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego części gminy Borów:
  - 1) Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Borek Strzeliński – 1996 r.,
  - 2) Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla części wsi Borek Strzeliński – 2005 r.,
  - 3) Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Borów – 2002 r.,
  - 4) Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Zielenice – 1996 r.,
  - 5) Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla części wsi Borek Strzeliński – 2005 r.,
  - 6) Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego obrębu wsi Jaksin w Gminie Borów – 2006 r.,
  - 7) Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego miejscowości Ludów Śląski – 2005 r.,
  - 8) Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Piotrków Borowski – 2005 r.
11. Dane z wywiadu z sołtysami wsi gminy Borów, styczeń 2009 r.,
12. Wyniki inwentaryzacji terenowej, październik 2008 r.,
13. Program ochrony i zagospodarowania wód zlewni rzek Ślęzy i Oławy,

14. Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce – 2008 r.,
15. Program małej retencji dla województwa dolnośląskiego – 2006 r.,
16. Centralna Baza Danych Geologicznych – Państwowy Instytut Geologiczny.,
17. Wojewódzki Program Rozwoju Sektora Rolno-Spożywczego – 2002 r.,
18. Strategia rozwoju obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego – 2000 r.,
19. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego – mapy,
20. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r. – 2005r.,
21. Podstawy rolnictwa - Stanisław Rojek, Kazimierz Chmura, Wrocław 1997 r.,
22. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Warszawa, lipiec 2007 r.